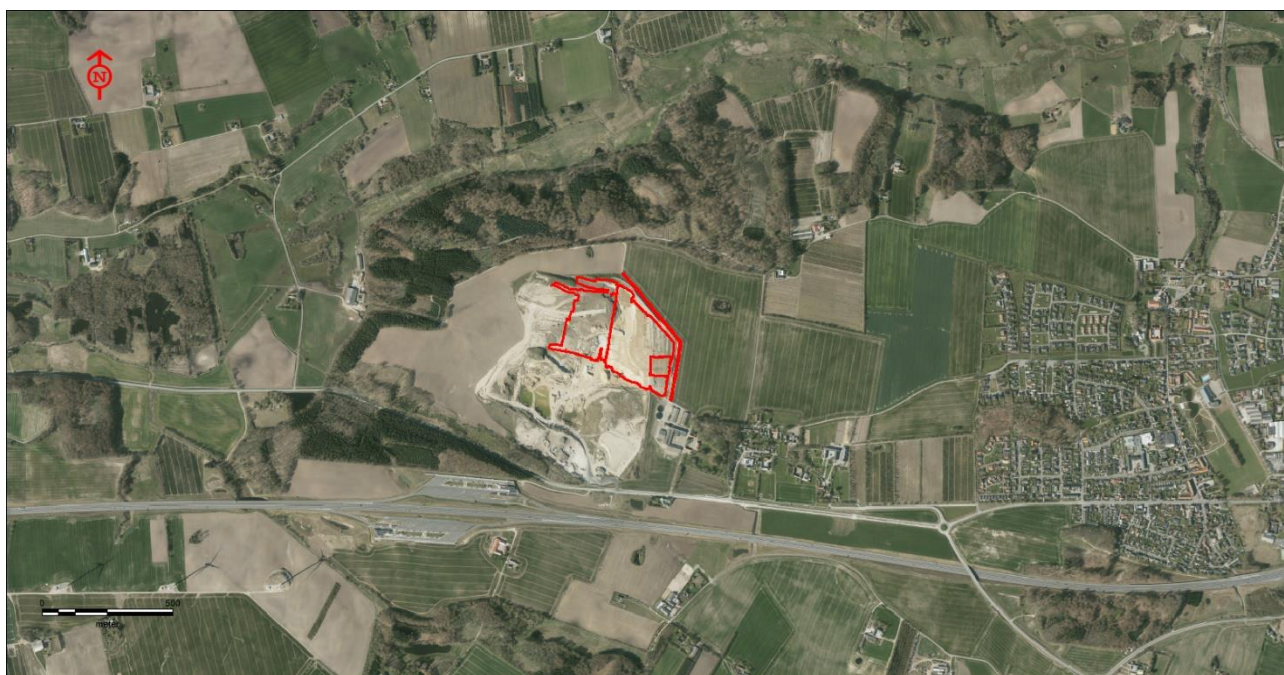

Kulturhistorisk rapport

SBM1131 Kalbygård grusgrav etape III og IV

Låsby sogn, Gjern herred, tidl. Skanderborg amt. Sted nr. 16.01.06. Sb.nr. 21.

SLKS nr. 16/00796

Beretning for den systematiske udgravning af massive bebyggelses- og aktivitetsspor fra germansk jernalder samt bebyggelses- og aktivitetsspor fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Ydermere ses enkelte indslag af gruber fra yngre stenalder.

Udgravningen blev udført af arkæologerne Jette Maria Nørgaard Madsen, Birgitte Bang-Madsen, Heidi Mikkelsen, Merete Dyrmosé, Signe Helles Olesen, Peter Lundby, Morten Sejer Hansen, Line Thyrring Nielsen, Lise Hjorth Riishede, Anders Mørk, Merethe Schifter Bagge, Louise Søndergaard, amatørarkæologerne Leif Jensen og Carsten Jensen samt Anja Vegeberg Jensen (daglig leder).

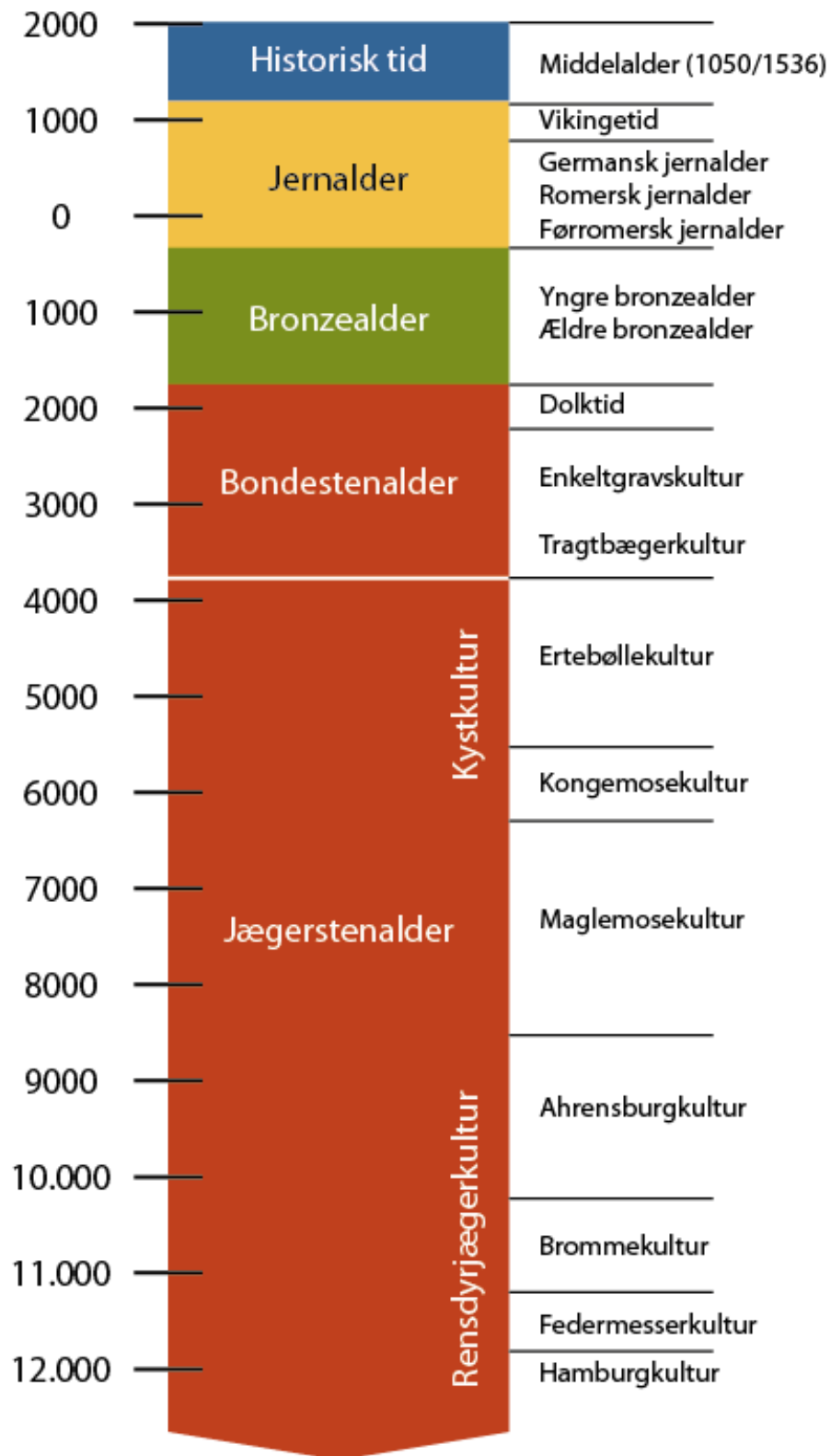
Udgravet fra 2016-2019.

Indholdsfortegnelse

Tidstavle	3
Abstract	4
Undersøgelsens forhistorie	4
Topografi, terræn og undergrund	8
Målesystem	9
Øvrige data	9
Udgravningsmetode	10
Undersøgelsens resultater	10
Beskrivelse af konstruktioner, fremgangsmåde:	11
Huskonstruktioner, i numerisk rækkefølge	14
Andre anlæg på pladsen.....	183
Brønde	183
Gruber.....	188
Jernudvindingsanlæg	195
Trækulsmile	197
Vådområder	199
Diverse fund	200
Knusesten og kværnsten	200
Miniaturekar	202
Yngre stenalder-keramik.....	204
Datering vha. midterskibets bredde	206
Gårdsanlæg:	208
Forter, veje og ufremkommelige områder.....	232
Sammenfatning:	233
Fremtidigt arbejde på stedet.....	235
Litteratur:	236

Tidstavle

År f./e. Kristus

Abstract

Udgravningerne ved Kalbygård grusgrav har afdækket store arealer med bebyggelse fra yngre romersk/ældre germansk jernalder. Her ses der gårdsanlæg med huse og hegn, ofte også bygget i flere faser, samt lidt grubeaktivitet. Gruberne indeholdt ikke så meget keramik, hvilket er tidstypisk. Til gengæld blev der fundet mange drejekværnsfragmenter i både gruber og vådområde. Ydermere er der også spor efter en mindre bebyggelse fra yngre bronzealder/tidlig ældre førromersk jernalder. Her ses to huse samt en del gruber og brønde. Flere af disse anlæg indeholdt keramik, som havde karakteristiske træk fra netop yngre bronzealder eller lidt ind i førromersk periode. Enkelte anlæg kan desuden dateres til yngre stenalder gennem keramikmaterialet. Dog er der ikke fundet huse fra dette tidsrum.

Undersøgelsens forhistorie

Den systematiske undersøgelse er foretaget forud for etapevis råstofudvinding på området kaldet etape III og IV, samt på grundlag af fund af væsentlige arkæologiske anlæg i forbindelse med muldafrømning udført af grusgraven uden arkæologisk opsyn. Området, der her er undersøgt, er ca. 11,5 ha stort.

Ved tidligere talrige muldafrømninger i både 2013 og 2014 blev der på grusgravsområdet fundet spredte gruber og stolper, herunder en grube med keramik fra yngre stenalder samt flere store gruber indeholdende lidt jernalderkeramik. Grubegravningsaktiviteterne intensiveredes mod nord og øst, men der blev ikke, før i slutningen af 2014, lokaliseret egentlig bebyggelse på området. I 2011 og 2012 udgravedes dele af et gårdsanlæg fra yngre romersk jernalder/ældre germansk jernalder. Dette område ligger sydøst for det aktuelle areal i kanten af det gamle udvindingsareal nede ved hovedvejen, som aldrig er blevet forundersøgt eller besøgt efter muldafrømning. I december 2014 blev der udgravet 3 langhuse i den nordlige del af udgravningsområdet samt et gårdsanlæg, beliggende mod syd, bestående af et langhus med omgivende hegn. Dateringen på disse huse er ældre germansk jernalder. I 2015 blev der undersøgt den vestlige halvdel af et velbevaret langhus fra germansk jernalder. Dette hus havde vægforløb samt 4 sæt tagbærende stolper. Den anden halvdel af dette hus blev desværre bortgravet af grusgraven. Et par måneder senere blev der, syd for det "halve" hus, udgravet to velbevarede gårdsanlæg fra ældre germansk jernalder. De to gårde rummede hovedhus og enkeltraded hegn/sadeltagshegn samt to stk. C-formede værkstedshuse, et i hvert gårdsanlæg (se beretning for etape II).

Mod nordøst, i den sydlige kant af Kalbygård Skov, ses tre gravhøje, sb.1-3, med ukendt datering. Berejser K. Bahnsen skriver om den centrale høj i sognebeskrivelsen i 1894: "Storehøj. Beliggende højt paa Skraaning af en naturlig Bakke. Højde 12-17'; Diam 75'. Højen er gennemgravet i Retning SØ-NV med en 14' bred Indskæring gennem hele Højen i Dybde fra 6-12'. Her fandtes i 1893 60-70 Ravperler af forskellig Størrelse. I Indskæringens Sydside centralt i Højen ses mange Sten c 5-12" store i et Lag af c 3's Tykkelse under Højens Top. Tidligere er fundet Broncesager, formentlig et Sværd". Ravperlerne peger jo mod en datering af en primærgrav fra yngre stenalder.

I 2017 fandt to detektorførere 4 stykker af et bronzesværd, ca. 200 meter vest for Storehøj, på en forhøjning i landskabet som sandsynligvis har rummet en nu bortpløjet jordfæstegrav fra bronzealderen. Ydermere er der, ligeledes ved detektorbrug, fundet et stykke af en fibel med forgyldning. Dette fibelfragment dateres til yngre germansk jernalder.

I Låsby-området er der desuden, i forbindelse med den nye Herning-Århusmotorvejs anlæggelse, fundet spor af bebyggelse fra flere forskellige tidsperioder, hovedsageligt fra jernalderen, men også fra

bronzealderen, samt talrige spor efter middelalderens marksystemer i form af agerrener. Desuden findes, lige øst for den udgravede lokalitet, hovedgården Kalbygård, som gennem skriftlige kilder kan spores tilbage til 1100-tallet, hvor biskoppen i Århus testamenterede gården til Øm Kloster. Der har desuden også været kongelige overnatninger her under jagter på kongens vildtbane.

Figur 1: Det samlede areal, som museet har haft opsyn på i grusgraven. Denne aktivitet strækker sig fra 2009-2019. Tynd, rød streg er regulære feltgrænser, fed rød streg er områder som enten er bortgravet af grusgraven og/eller på anden måde ødelagt. Området til højre for den fede røde streg i midten er de to områder, der kaldes etape III og IV, og som er behandlet i denne rapport.

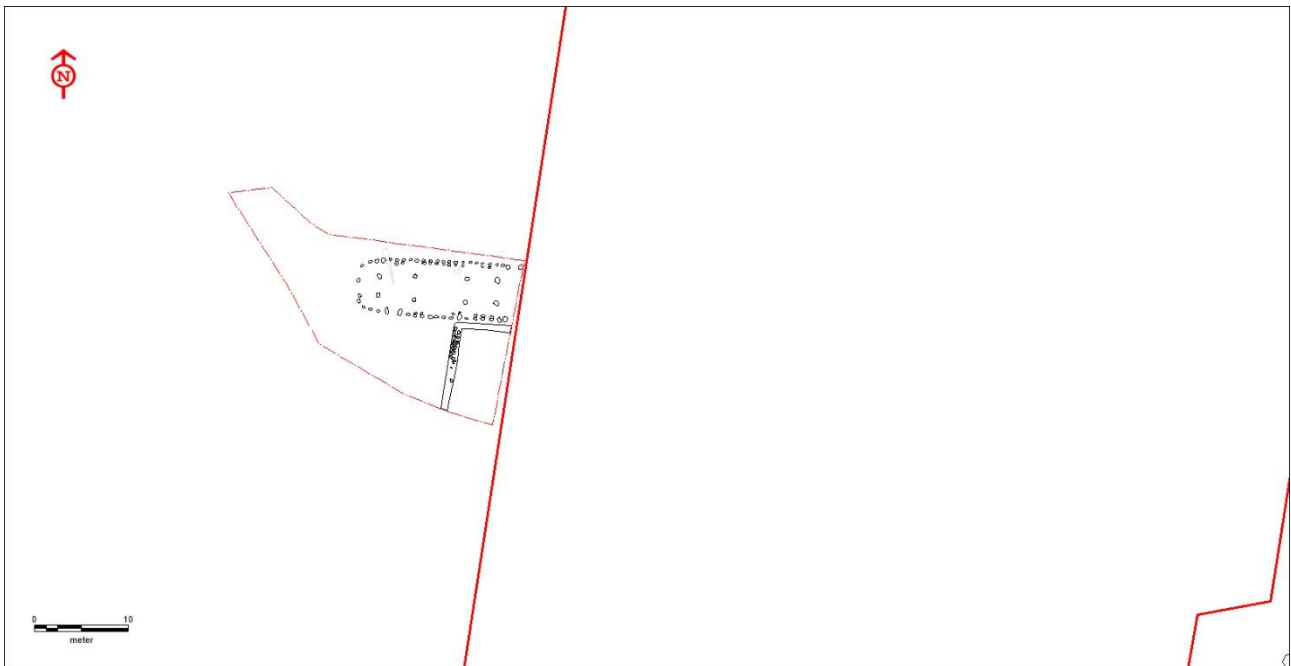
Overvågningen af aktiviteterne startede uformelt med enkelte ad hoc besigtigelser i 2009, først fra 2011 blev der lavet en formel aftale med grusgraven om systematisk besigtigelse af afrømmede arealer. Herfra starter overvågning og opmåling af det store og forholdsvis fundtomme område, som man ser mod nordvest. Her afrømmede grusgraven selv, og så kontaktede man museet, når der var et nyt stykke jord at måle op. Først fra 2015 begynder museet at foretage egentlige forundersøgelser før muldafrømning, indledningsvis en håndfuld forundersøgelser under 5000 m², sidenhen udmønter det sig i store forundersøgelser af hhv. etape III og IV. Den voldsomme hiatus markeret med fed rød streg midt i billedet stammer fra en bortgravning af sand, som foregik uden museets vidende i sommeren 2015. Her er der forsvundet 5000 m² uundersøgt område, og givetvis er en god del af bebyggelsen gravet bort. Det olivengrønne areal mod nord er et område, som Kalbygård opdyrker, og som aldrig er blevet forundersøgt.

De sorte markeringer på kortet er arkæologiske anlæg, primært stolpehuller, men også vådområder med fund. Det er tydeligt at se hvor oldtids-byggeaktiviteten koncentrerer sig, og det er ligeledes tydeligt, at der sandsynligvis er gået megen bebyggelse tabt mod syd i det ældste indvindingsområde, hvor aftalen om forundersøgelse af arealer ikke eksisterede endnu, i øvrigt i tiden da området hørte under Museum Silkeborg, dvs. før kommunesammenlægningerne. Fremadrettet kommer der ikke til at ske mere grusgravning mod øst, da man her er nødsaget til at stoppe pga. en drikkevandslinje, der ikke må overskrides. Den lange gråbrune markering på illustrationen markerer en jordvold, der er opstået i forbindelse med udgravningen af en ny vej. Vejen gør det muligt at køre op til Kalbygård Skov mod nord, og derefter vestpå ad den gamle kirkesti mod Mollerup. Den gamle, oprindelige øst-vestvendte kirkesti ses faktisk på underlægs kortet, der er fra før 2009. Den er nu bortgravet, og altså omlagt op til skovens sydlige kant.

Kortmateriale © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering samt Museum Skanderborg.

Figur 2: Alle udgravningsetaper fra 2013 og frem. Et sandt kludetæppe af aførømninger. Det tomme rektangel i midten er bortgravet af grusgraven uden forudgående undersøgelse, det grønne område i toppen er ikke undersøgt og bliver opdyrket af Kalbygård hovedgård.

Figur 3: Bortgravningen af det store areal i midten tog blandt andet den østlige del af dette fine germanertidshus.

Samfundsstruktur

I hele Nordeuropa voksede landsbyer frem i løbet af jernalderen. I yngre romersk jernalder ligger gårdene i landsbyerne tæt. Gårdene var adskilt af hegn, der omkransede den gårdsplads, som tilhørte bonden på gården. Fordi gårdspladsen og huse-
ne er indhegnet, mener arkæologerne, at allerede i jernalderen kendte man til betydningen af en eller anden form for ejendomsret.

Ligesom i dag var der forskel på rig og fattig. Nogle jernalderbønder havde store huse med store gårdspladser og mange ladebygninger, andre havde små huse med mindre gårdsplads og få ladebygninger. Nogle havde altså mulighed for at skabe større overskud – både socialt og økonomisk – end andre.

Dagligliv

For hovedparten af de mennesker, der levede i jernalderen, var gården, husdyr og landbrug det daglige omdrejningspunkt. De boede på gårde, hvor bolig og stald lå i samme hus, bygget af træ, ler og strå. Til huset hørte ofte mindre udhuse og en indhegnet gårdsplads. Lige uden for gården, lå små marker. På enge i nærheden hentede man hø til kvæg og heste. Og endnu længere væk lå overdrevet, hvor husdyrene kunne græsse sig tykke og fede i løbet af sommeren.

Hvad havde de på?

Fiblen, som ses her, blev tabt af en kvinde i ældre germansk jernalder. Fibler er jernalderens svar på sikkerhedsnåle. De holdt klæder af vævet uldtøj samlet og på plads, og så fungerede de som smykker.

Hvis en kvinde havde mange smykker af guld, så var hun rig og højt på strå, havde hun få smykker af jern, så var hun mindre fin.

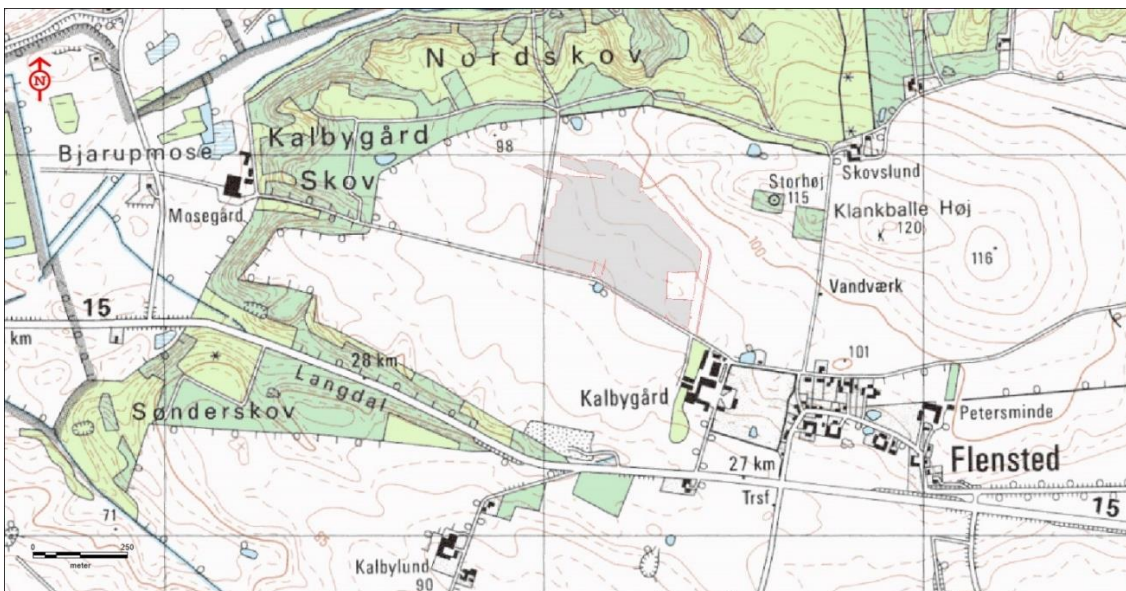

Figur 4: Sværddele fundet nær Storehøj på Kalbygård. Stykke af dyrefibel med forgyldning, ligeledes fra Kalbygård. Fotos: Museum Skanderborg.

Topografi, terræn og undergrund

Lokaliteten ligger på et let skrånende terræn, på et større NV-SØ-gående plateau, omkring kote 95-96 (DVR90). Nord for Kalbygård Skov, ca. 700 meter væk, løber Lyngbygård Å. Her ved kanten af ådalen stiger terrænet kraftigt, hvorefter det falder brat igen ned mod selve åløbet. Området syd for Kalbygård Nordskov er i det hele taget meget oplagt til oldtidsbebyggelse med dets højtliggende og forholdsvis flade terræn.

Undergrunden er let gruset og let leret sand til sandet ler. Muldlaget er ca. 30 cm tykt, lidt tykkere i naturlige lavninger.

Figur 5: Oversigt over Kalbygård-området med 4 cm baggrundskort. Udgravningsområdet er markeret med lysegrå farve. Bemærk hvor fladt og fint arealet syd for udgravningsområdet er. Her har givetvis ligget mere bebyggelse, som er blevet bortgravet før 2009. Kortmateriale © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Målesystem

Alle anlæg samt udgravningsfeltets afgrænsning blev opmålt med GPS i projektion Euref 89 zone 32. Herefter blev data konverteret til Mapinfo via MapDigi.

Øvrige data

- Undersøgelsen af januar SYS fandt sted fra d.23. februar til og med d. 4. marts 2016.
- Undersøgelsen af etape III del 1 fandt sted fra d. 9. maj til og med d. 5. juli 2016.
- Undersøgelsen af etape III del 2 fandt sted fra d. 12. september til og med d. 25. november 2016.
- Undersøgelsen af etape III del 3 fandt sted fra d. 6. februar til og med d. 13. marts 2017.
- Undersøgelsen af etape III del 4 fandt sted fra d. 9. oktober til og med d. 20. november 2017.
- Undersøgelsen af etape III del 5 fandt sted fra d. 19. februar 2018 til og med d. 14. marts 2018.
- Undersøgelsen af etape IV del 1 fandt sted fra d. 23. april 2018 til og med d. 15. juni 2018.
- Undersøgelsen af etape IV del 2 fandt sted fra d. 17. september 2018 til og med d. 7. november 2018.
- Undersøgelsen af etape IV del 3 fandt sted fra d. 29. april 2019 til og med d. 4. juni 2019.

Det arkæologiske arbejde på etape III og IV blev udført af arkæologerne Jette Maria Nørgaard Madsen, Birgitte Bang-Madsen, Heidi Mikkelsen, Merete Dyrmosé, Signe Helles Olesen, Peter Lundby, Morten Sejer Hansen, Line Thyrring Nielsen, Lise Hjorth Riishede, Anders Mørk, Merethe Schifter Bagge, Louise Søndergaard, samt amatørarkæologerne Leif Jensen og Carsten Jensen. Anja Vegeberg Jensen var daglig leder. Muldafrømningen blev udført med maskine samt skiftende maskinførere fra grusgraven, herunder maskinfører Jacob Reinholdt fra Kalbygård entreprenørforretning. Der blev i starten anvendt en meget stor gravemaskine på bælder med en ca. 2,5 meter bred, groft tandet skovl, der ikke kunne tiltes. Det gjorde at de naturlige niveauer på fladen ikke kunne følges, og alt blev derfor mere fladt end fra naturens side. Desuden efterlod den tandede skovl striber af muld, og derfor blev der ikke fra starten frempræpareret en optimal undersøgelsesflade. Af den grund var der flere gange behov for at måle konstruktioner og anlæg op igen efter yderligere manuel afrensning. Senere i forløbet erhvervede grusgraven en mindre maskine med tiltbar skovl, og derefter blev fladen meget nemmere at gå til. Det var dermed knapt så tidskrævende at lave opmålinger og anden visuel identifikation af anlæggene.

Vejret var generelt ikke til besvær i forhold til udgravningerne. I det lange udgravningsforløb var der stort set aldrig problemer med vand på feltet, på nær steder, hvor jorden var traktoseramt. Dog var der dage i vinterperioderne, hvor det var så koldt og sneede så kraftigt, at man ikke kunne grave. Efterfølgende var der frosne områder, som når de tøede op, havde løsnet ca. 5 cm af det øverste jordlag, og derfor var en efterfølgende afrensning i disse tilfælde nødvendig.

Arkæologerne Heidi Mikkelsen, Lise Hjorth Riishede og Anja Vegeberg Jensen har stået for indtastning af data i MUD, Museernes Udgravningsdata. Anja Vegeberg Jensen har udført fundbeskrivelse samt beretningskrivning. Ikke alle anlæg er indført i MUD, da langt fra alle anlæg er undersøgt pga. tidspres. Men alle konstruktioners anlæg er som minimum ført ind.

Moesgård Museums afdeling for konservering og naturvidenskab har stået for flotering af jordprøver, og står for udarbejdelse af en arkæobotanisk rapport med makrofossilanalyse og vedbestemmelse af udvalgte konstruktioner og anlæg.

Aarhus AMS Centre under Aarhus Universitet står for udarbejdelse af en serie C14-dateringer på materialet.

Udgravningsmetode

Udgravningsfeltene blev muldafrømmet med maskine i nord-sydvendte baner, hvilket ikke var optimalt i forhold til observation af huskonstruktioner. Det har gjort at visse huse er fremkommet i dele, helt op til 3 dele ses visse steder, hvor husene er lange. Ønsket om de nord-sydgående baner var fremlagt af grusgraven, og begrundet med at øst-vestvendte baner ville ligge forkert i forhold til bortkørsel af muldjord og grus.

Anlæggene blev GPS-indmålt så vidt muligt lige efter muldafrømningen. Efterfølgende blev et udvalg af anlæg snittet med håndskovl eller maskine (gruber, brønde) og derefter registreret. Mængden af anlæg samt et konstant tidspres pga. kontinuerlig udgravningsfremdrift i grusgraven gjorde, at der her blev prioriteret ganske hårdt. Særligt interessante anlæg blev tømt, og udvalgte anlæg blev fotograferet. Floteringsprøver til makrofossilanalyse blev udtaget fra relevante anlæg, og fund blev indsamlet, i videst muligt omfang også fra anlæg, som ikke nåede at blive snittet.

Undersøgelsens resultater

Der er i alt undersøgt ca. 111.400 m². Ved udgravningen blev der opmålt over 23.000 anlæg. Herimellem findes der en hel del anlæg, som ikke er undersøgt og registreret af forskellige prioriteringsgrunde, primært pga. tidspres. De undersøgte anlæg samt uundersøgte anlæg i konstruktioner er indskrevet og kategoriseret i MUD, Museernes Udgravnings Data.

De i MUD registrerede anlæg bestod bl.a. af mindst 251 konstruktioner (huse og hegn), herunder 9563 stolpehuller, 117 diverse gruber, 5 grubekomplekser/aktivitetsområder, 8 kulturlag, 8 brønde, 2 ovne/miler, 2 jernudvindingsovne, 10 kogestensgruber, 2 grubehuse, 6 ildsteder, 13 agerrener, 72 stenspor, 68 udefinerede fyldskifter, 5 nyere tids dræn, 632 naturfænomener, 1 anlæg som ikke var tolkbart, 21 recente forstyrrelser (kørespør o.l.), 90 numre udgår.

Der blev anvendt fundnumre fra X82-X332, X347-X465 og fra X491-X1127. Hvert x-nummer kan godt indeholde flere genstande.

Der er således 484 fundnumre (x-numre), som indeholder oldtidskeramik, samt 3 x-numre der indeholder keramik fra historisk tid, 7 numre dækker over brændt ler/lerklining samt 3 x-numre

med varierende mængder slagge. Derudover er der fundet 168 diverse bearbejdede sten (kværnsten, knusesten o.l.). 10 x-numre indeholder diverse flintgenstande, 7 x-numre dækker over knoglemateriale, og 1 x-nummer rummer et søpindsvin. Desuden er der fundet 2 glasperler, 1 middelalderligt remspænde samt en nyere tids mønt. 313 fundnumre indeholder jordprøver.

Der blev i MUD anvendt tegningsnumre fra T32-T39, T43-T74 og T81-T359 og fotos fra F1/182 – F1/222 samt F1/243-286 og F1/300-F1/1437.

Beskrivelse af konstruktioner, fremgangsmåde:

De bygnings- og hegnsdefinitioner, der benyttes er således langhus, økonomibygning/værkstedbygning/grubehus og staklade samt hegnstyperne faskinehegn, sadeltagshegn og enkeltraded hegn.

Langhus-definitionen anvendes, når der formodes at være tale om et beboelseshus og/eller hovedhus i gårdsenheden. Økonomibygninger er oftest noget mindre end langhusene, orienteret og opbygget anderledes med færre tagbærende sæt.

Langhusenes bredde måles fra indgangsstolpernes centrum, tværs over huset til modstående indgangsstolpes centrum. Husenes længde måles fra den ene gavl til den anden, hvis gavl er bevaret. Hvis det ikke er tilfældet at gavlen er bevaret, så måles der mellem de to yderste tagbærende stolper i hhv. den ene og anden ende, og målet angives som værende et minimumsmål. Dette gælder for øvrigt også, hvis der ikke er bevaret væg. Så angives breddemålet som et minimumsmål i form af tagstolpe-sættens indbyrdes afstand mellem hinanden.

Der måles desuden afstand mellem stolpesættene i øst-vestlig retning, så man kan få en fornemmelse af moduler eller "rumstørrelser" mellem de enkelte sæt. Dette gøres også fra stolpecentrum til stolpecentrum. At der altid er tale om afgrænsede rum i gængs forstand, det er helt sikkert ikke tilfældet. Men når der nævnes rum herunder, så menes der mellemrum mellem tagbærende stolpepar, og ikke et afgrænset rum som sådan med vægge, med mindre dette er udspecificeret.

På illustrationerne ses diverse farver anvendt på konstruktionernes stolper. Disse er farvelagt udelukkende for at tydeliggøre konstruktionerne, og ikke for at markere hverken datering eller sammenhæng med andre konstruktioner. I en del tilfælde ligger der flere konstruktioner på samme sted, og det har lettet fortolkningen at farvelægge stolper, således at diverse stolpeforløb træder tydeligere frem.

Dateringen af lokaliteten er ikke foretaget ved hjælp af absolut kronologi endnu. C14-prøver er udtaget og undervejs, og forventes at være klar i løbet af 2022. Den relative datering er foretaget på keramik samt på hustypologi. Disse indikatorer peger på, at bebyggelsen har eksisteret i et tidsrum omkring overgangen mellem yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder.

Denne tidsramme forsøges understøttet ved at analysere en konstruktionsmæssig detalje, som har vist sig at være dateringsmæssigt signifikant på det jyske husmateriale, og som primært er undersøgt på de store udgravninger i Vorbasse og Nørre Snede: Bredden mellem to tagbærende stolpehuller svarer til en given procentdel af husets totale bredde. En gradvis reduktion af den relative bredde af spændet mellem de tagbærende stolpepar (dvs. midtskibs bredde), er tydelig og målbar: Man går fra ca. 58% midtskibs bredde ud af husets totale bredde i 1. og 2. årh. e.Kr., og til kun 38% i det 5.-7. årh. e.Kr., uden at den totale bredde af husene ændres nævneværdigt. Desuden ses det også, at modulopbygningen af beboelsesdelen i langhusene bliver mindre udtalt, idet tagstolperne bliver mere jævnt fordelt. Dette fænomen dukker op i slutningen af ældre germansk jernalder. Desuden ses flere ændringer i bygningskonstruktionen over tid: Stolperne i væggene stilles meget mere tæt, når man kommer op i den sene del af yngre jernalder, og jo længere op man kommer mod yngre germansk jernalder, jo mere snævert ses det tagbærende stolpesæt nærmest gavlene at stå. Væggene får ligeledes en tendens til krumme forløb, og dette er forløberen for vikingetidshusenes buede vægge og rette gavle. Husene bliver desuden længere ved overgangen mellem yngre romertid og ældre germanertid, og ligeledes bliver selve gårdsanlæggene også større (ovenstående afsnit, se Egeberg Hansen m.fl. 1991).

På Kalbygård-materialet er der lavet opmålinger på de huse, som har et bevaret vægforløb samt indgange. Målene på hhv. husets totale bredde og midterskibets bredde er så vidt muligt taget der, hvor der ses en indgang. Dog er der også foretaget mål på huse, som kun har bevaret væg, men ingen konstaterede indgange. I de tilfælde er målene foretaget midt på huset. Resultaterne fremlægges efter konstruktionsgennemgangen, der ses nedenfor.

Figur 6: Vævevægte fra A12164, som er et grubehus. Antallet anslås at være ca. 10 stk.

Gård

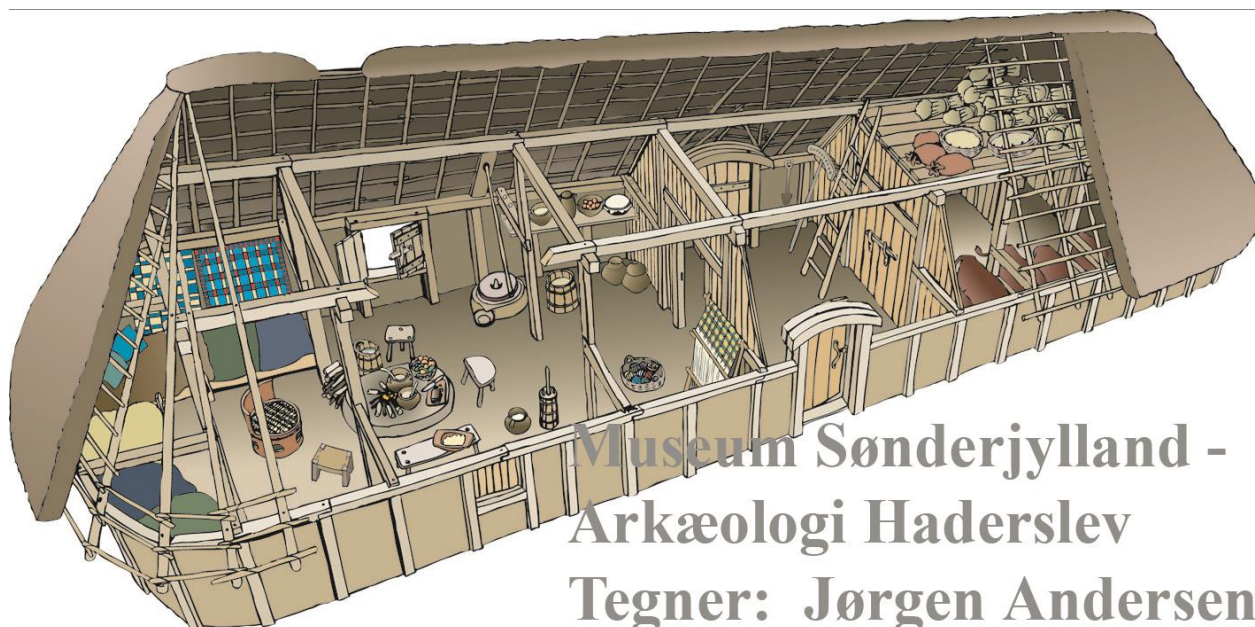
En gård er en fælles betegnelse for de bygninger, der har været knyttet sammen som en samlet enhed. En gård består typisk af et langhus brugt som bolig og stald og derudover et eller flere udhuse. Desuden er der eventuelt et hegn, der indhegner gårdspladsen.

Langhus

Langhuset er det hus, hvor man har boet og haft sine dyr på stald. Det har fået sit navn, da husene er aflange, oftest 5-6 m brede. Det er forskelligt, hvor lange husene er. De fleste huse er mellem 15 og 25 m lange, men de kan være så lange som 40-50 m, selvom det hører til sjældenhederne.

Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejdsrum og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

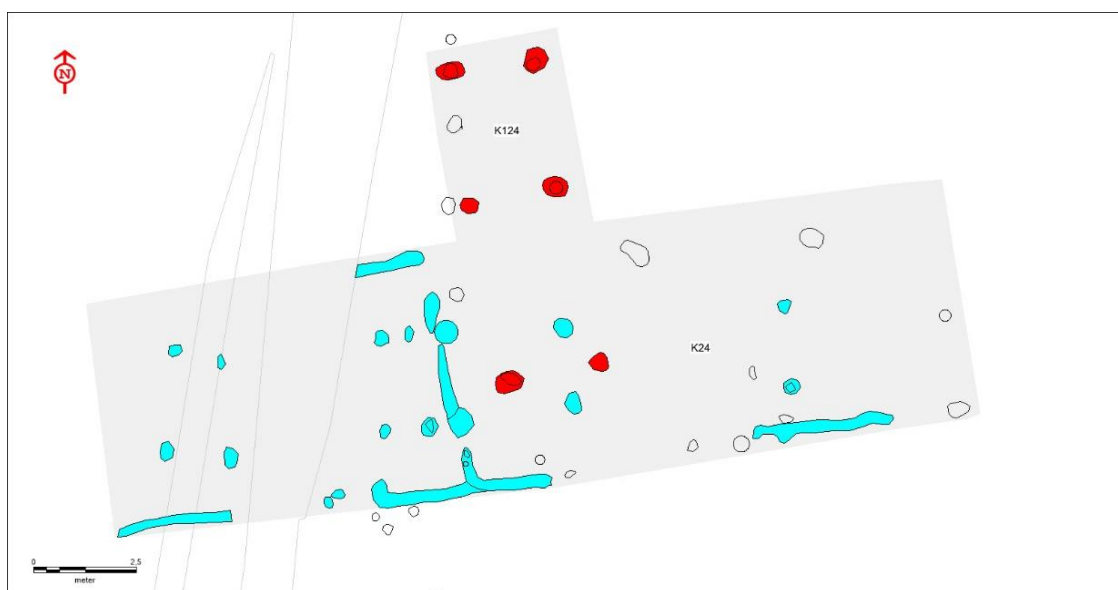

Huskonstruktioner, i numerisk rækkefølge:

Konstruktionerne beskrives herunder i numerisk rækkefølge i henhold til de såkaldte K-numre (konstruktionsnumre), og til slut gives der bud på de forskellige konstruktioners indbyrdes tilhørsforhold, samt en tolkning af den overordnede bebyggelse. Hvis der er tale om en konstruktion med anden datering end yngre romersk/germansk jernalder, så udspecificeres dette. Den store bebyggelse er altovervejende fra yngre romersk/germansk jernalder, men der vil, som det har vist sig, også dukke konstruktioner op med en anden datering.

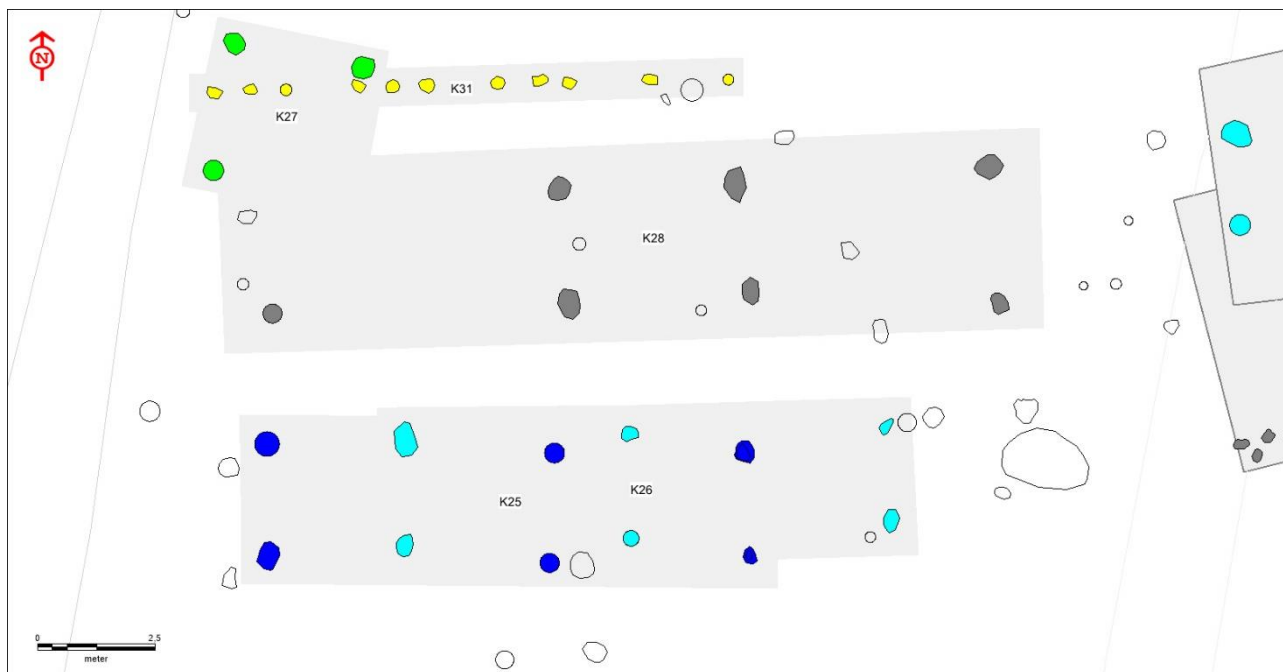
K24: Økonomibygning. Orienteret VSV-ØNØ, måler som minimum 15,3 meter i længden og 5,8 meter i bredden (fra væggrøft til væggrøft), formodentlig ikke afsluttet. Består af minimum 7 sæt tagbærende stolper, sat i flere faser som ikke umiddelbart kan udredes. Oprindeligt vel kun 4 tagbærende sæt i huset. Kun et enkelt spænd er fri for faser, nemlig det sidste sæt mod øst, og her er afstanden i Ø-V-retning på 5,3 meter. Spændet mellem et sæt tværgående tagbærende stolper, altså i N-S-retning er gennemsnitligt på 2,3 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er 39,6 %.

Der ses stedvist bevarede ydre væggrøfter, samt en indre adskillelse markeret af en væggrøft mellem et sæt tagbærende stolper. Her kan der måske have været en indre dør. Der er ingen påviste indgange udefra. Gavlen mangler i både vest- og østende. De tagbærende stolper er regulære, med lige sider og flad bund, ofte ses stolpespor. Stolpebredden varierer mellem 34 og 75 cm, og dybden varierer mellem 28 og 60 cm. Fra A2275 ses et stykke sortbrun, tyndvægget keramik, som stammer fra et finere kar. Dateringen på dette stykke er løseligt sat til yngre romersk-germansk jernalder. Overlappes af konstruktion K124, men der ses ingen stratigrafi mellem de to bygninger.

Figur 7: K24, langhus (turkis). Overlappes af K124 (de røde stolper). Der er dog ingen stratigrafi, der kan fortælle, hvilken bygning der er ældst.

K25: Økonomibygning. Orienteret V-Ø, måler som minimum 10,1 meter i længden og minimum 2,3 meter i bredden. Består af 3 sæt tagbærende stolper, og spændene fra vest mod øst er hhv. 6 og 4 meter. Bredden mellem stolperne i de enkelte sæt er ca. 2,4 meter. Ingen vægge eller gavle ses bevaret. Stolperne er af ret beskeden dybde, kun en enkelt stolpe er oppe på 30 cm dybde. Bredden ligger mellem 30 og 76 cm.

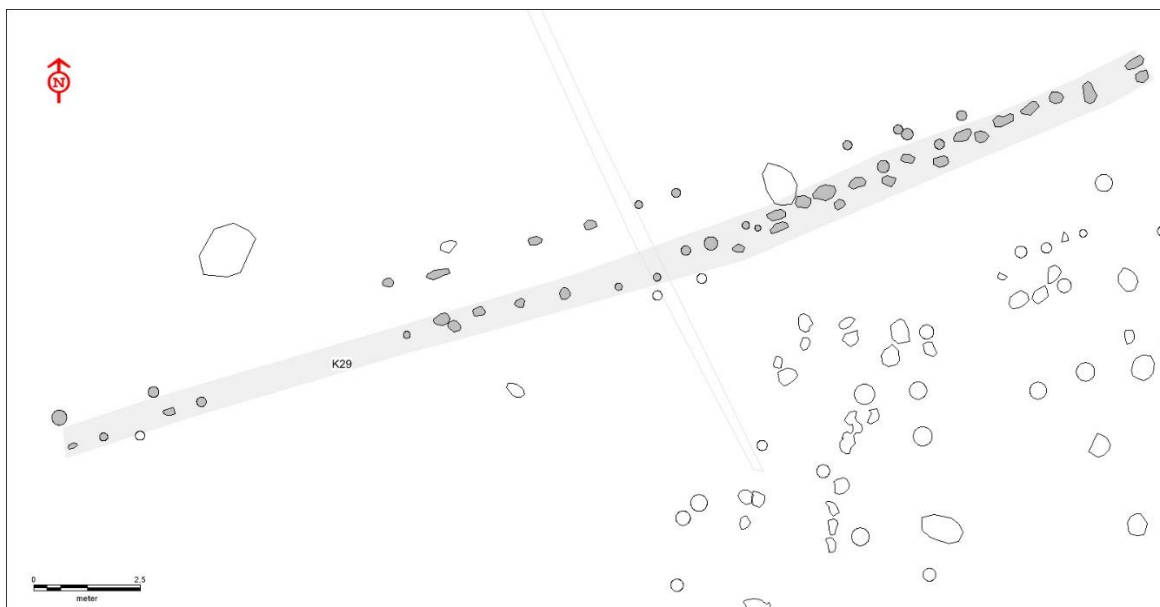
Figur 8: K25 (blå stolper), overlappes af K26 (turkise stolper). Desuden ses også K27 (grønne stolper), K28 (grå) og hegn K31 (gul).

K26: Økonomibygning. Orienteret V-Ø, måler som minimum 10,2 meter i længden og minimum 2,3 meter i bredden. Består af 3 sæt tagbærende stolper, og spændene fra vest mod øst er hhv. 4,8 og 5,4 meter. Bredden mellem stolperne i de enkelte sæt er ca. 2,3 meter. Ingen vægge eller gavle ses bevaret. Stolperne er af meget ringe dybde og bredde.

K27: Staklade, kvadratisk. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 3 tagbærende stolper. Den fjerde stolpe er ikke lokaliseret, eller har evt. aldrig været der. Spændet mellem stolperne er 2,7 meter. Stolperne er af forholdsvis ringe dybde, bredden ligger mellem 40-60 cm. Overlapper K28 mod nord, og der ses ingen stratigrafi mellem de to bygninger.

K28: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Måler som minimum 15,3 meter, minimumsbredde er 2,9 m. Ingen vægge eller gavle bevaret. Består af 4 sæt tagbærende stolper, og spændene mellem stolperne fra vest mod øst er hhv. 6,3 meter, 3,8 meter og 5,2 meter. Bredden mellem stolperne i de enkelte sæt ligger mellem 2,4 og 2,9 meter, bredest mod øst. De tagbærende stolper er af lidt varierende udseende i profil, men som oftest omkring 50 cm i bredden. Fund af keramik i A2284. Her ses skår fra 3 kar, hvoraf det ene kar er af en sortbrun, lidt finere type keramik. Også skår fra større forrådskar.

K29: Enkeltradedet hegn. Orienteret SV-NØ. Et ca. 27 meter langt, ufuldstændigt forløb af stolper, som er relativt ensartede. Visse steder ses der dobbeltstolper, og et mindre stolpeforløb mod nord kunne antyde, at hegnet har været i flere faser, eller at hegnet måske er et slidt faskinehegn.

Figur 9: Hegn K29.

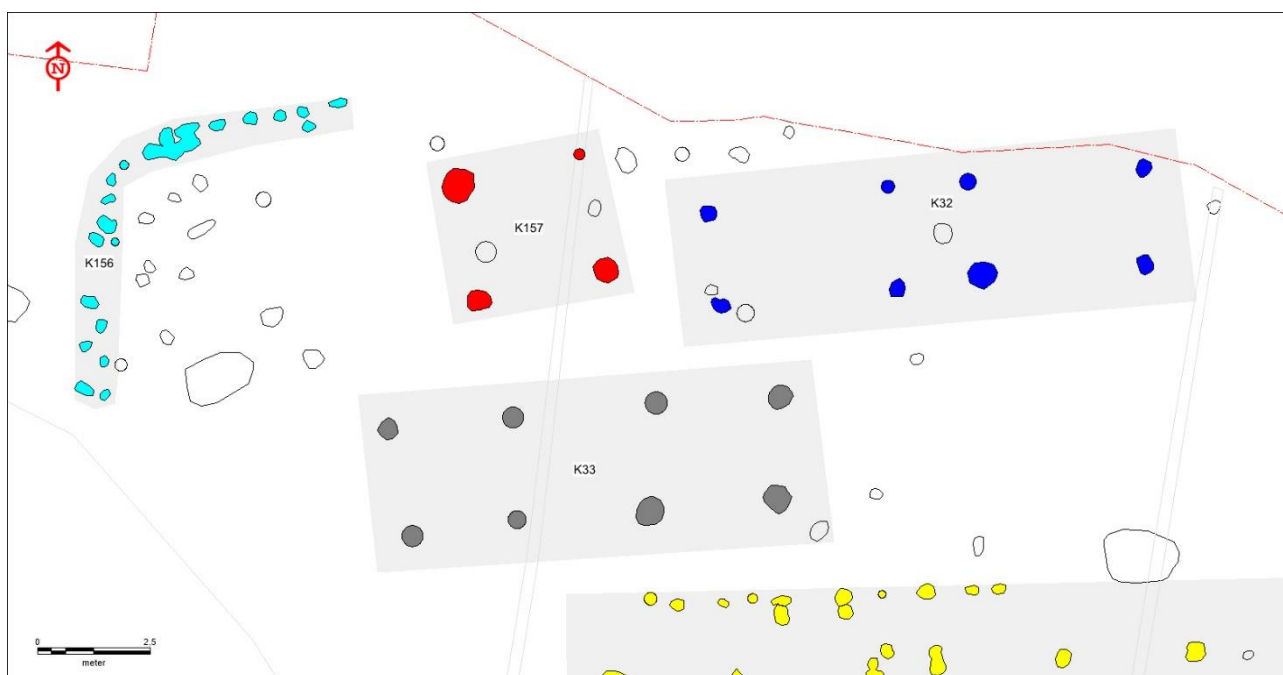
K30: Enkeltradedet hegn. Orienteret VSV-ØNØ. Et ca. 22 meter langt forløb af hegnsstolper. I grøften ingen synlige tegn på stolper. En tydelig åbning i hegnet ses mellem de to hegnsgroft-rester, og der findes da også to store gedigne stolper her ved indgangen, en på hver side af åbningen. En enkelt af hegnsstolperne i den østlige del er snittet. Øvrige stolper i hegnet har samme fyld. Terrænet falder mod vest, og undergrunden er leret sand. Der er ledt efter fortsættelse mod øst, men det ser ud til at hegnet stopper brat.

Figur 10: Hegn K30.

K31: Enkeltradedt hegn. Orienteret V-Ø. Består af en enkelt række stolper med ret ensartet mellemrum. Relaterer sig måske til hus K28. Overlapper K27, men der ses ingen stratigrafi mellem de to konstruktioner.

K32: Økonomibygning. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper, og minimumslængden er ca. 9,3 meter, mens minimumsbredden er 2,2 meter. Ingen væg eller gavlbekant bevaret. Spændene mellem stolperne fra vest mod øst er hhv. 4 meter, 1,7 meter samt 3,9 meter. Bredden mellem stolperne i de enkelte sæt er på ca. 2 meter. Stolperne ligner hinanden meget, ca. 40 cm i diameter, 20 cm i dybden og med lige sider og flad bund. Der ses en tydelig modulopdeling, men udgraveren har foreslået at man evt. kan have med to rektangulære staklader med hver to sæt tagbærende stolper at gøre, i stedet for et enkelt hus med 4 sæt.

Figur 11: Økonomibygning K32 (blå). Desuden K156 (turkis), K157 (rød), K33 (grå) og K34 i bunden (gul).

K33: Økonomibygning. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper, og ingen væg eller gavlbekant er bevaret. Minimumslængden er 8,7 meter, og minimumsbredden er 2,4 meter. Spændene mellem stolperne fra vest mod øst er hhv. 2,7 meter, 3,1 meter og 2,8 meter. Bredden mellem stolperne i de enkelte sæt ligger på omkring 2,4 meter. Består muligvis af to kvadratiske staklader, men det er umiddelbart svært at afgøre. Alle stolperne ligner hinanden rigtig meget med en diameter på omkring 50 cm, lige sider, flad bund og lidt varierende dybde, dog ikke dybere end 30 cm.

K34: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af minimum 7 sæt tagbærende stolper med væg bevaret. Ingen identificerbar gavlbekant mod øst, og her ses der stolper, som primært er en del af et sadeltagshegn. Her kunne der i princippet godt gemme sig en gavlbekant med små stolper, men det er ikke til at se, hvilke stolper der hører til. Den vestlige gavlbekant er ikke synlig. Minimumslængde er 15,8

meter, bredden målt fra væg til væg er 5,5 meter. Spændet mellem sættene fra vest mod øst er således 2,7 meter, 3 meter, 1,3 meter, 2,8 meter, 2,9 meter og 2,9 meter.

Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt ligger på omkring 2,3 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er 41,8 %.

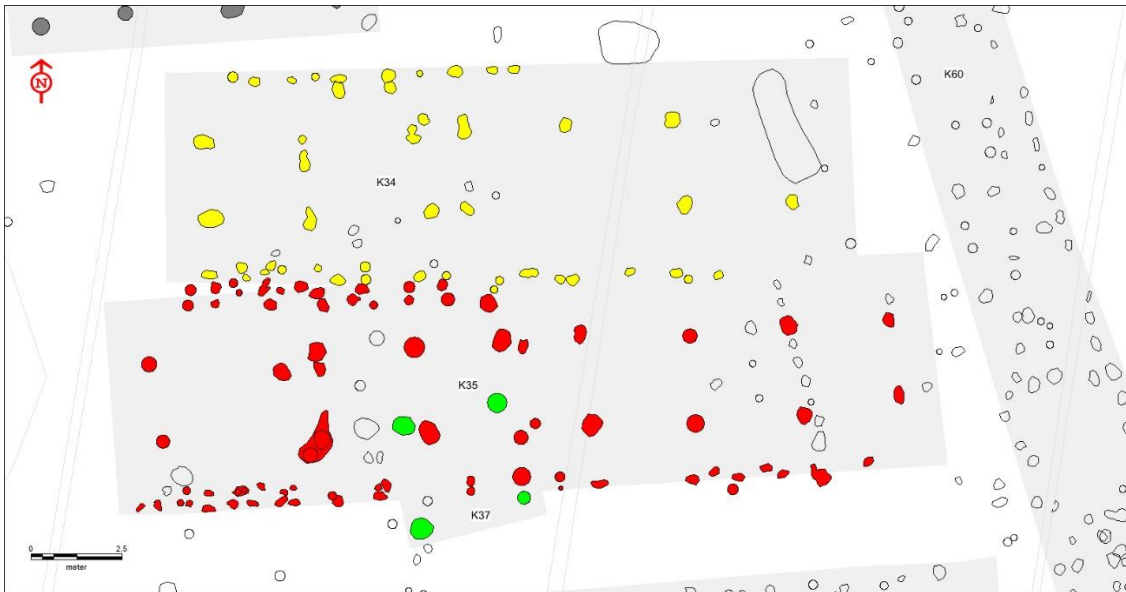
Maskinen har bortgravet det første sæt stolper mod øst, så huset har således oprindeligt bestået af 8 sæt tagbærende stolper. Der mangler en tagbærende stolpe i det 5. sæt fra vest samt en stolpe i det 7. sæt. Hældende terræn spiller ind i forhold til de tagbærende stolpers dybde, da stolperne her mod vest er knapt så dybe som de østlige.

Der ses en indgang i den nordlige væg mellem 2. og 3. tagbærende stolpepar fra vest, samt en mulig indgang i den sydlige væg samme sted. Vægforløbet mod syd ligger meget tæt på den næste konstruktion (K35), og illustrationsforslaget er således også kun et forslag, da stolperne er meget ensartede, og ikke kan adskilles i form og fyld. Dette faktum gør således eksistensen af de to huse på samme tid til en umulighed.

I den østlige ende af huset ses et rektangulært anlæg, som af udgraveren tolkes som en mulig hørtørringsgrube eller såkaldt brydegrube (A6844). Bunden af gruben er dog ikke badekarsformet som de fleste brydegruber, og der er måske mere tale om en aflang kogestensgrube. Heri er der fundet keramik, som ud fra ornamentikken kan dateres til tragtbægerkultur. Under alle omstændigheder, så har gruben intet at gøre med K34.

Figur 12: Der snittes nær kanten af udgravningsfeltet (billedet til venstre). Den første af mange N-S-vendte baner, her lavet i en blomstrende rapsmark. Kalbygård Skov i baggrunden.

Figur 13: Hus K34, samt hus K35 og staklade K37.

K35: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 8 sæt tagbærende stolpepar. Husets minimumslængde er 20,2 meter, og bredden målt fra væg til væg er 5,7 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt ligger på omkring 2,4 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er 42 %. Ingen gavle identificeret. Spændene mellem de enkelte sæt er hhv. 4,6 meter, 2,6 meter, 2,3 meter, 2,2 meter, 2,9 meter, 2,7 meter og 2,8 meter. Opdelingerne antyder, at der muligvis har været beboelse i det store rum mod vest, og at der har været en stald del i østenden.

Der ses mange vægstolper bevaret, og der må have være udskiftninger af flere omgange, eller evt. en vægkonstruktion, der har været dobbelt. Vægstolperne er generelt temmelig dybt nedgravet, især i den nordlige væg. I den sydlige væg ses en blanding af lyse og mørke stolpehuller, hvor de mørke synes yngst. Der er flere steder, hvor de mørke skærer de lysere stolper. I både den nordlige og sydlige væg ses mulige indgange mellem det 2. og 3. sæt tagbærende.

Tagstolperne er ganske massive, og der ses stolpespor og/eller støttestolper. Lerkarskår fra fint sortglittet, fureornamenteret kar, fundet i tagbærende stolpe A4801. I tagbærende stolpe A4795 er der fundet skår fra 5 kar, heriblandt både finere og mere grove typer skår.

Figur 14: Tagstolpe A4801 med et stort stykke keramik i profilen.

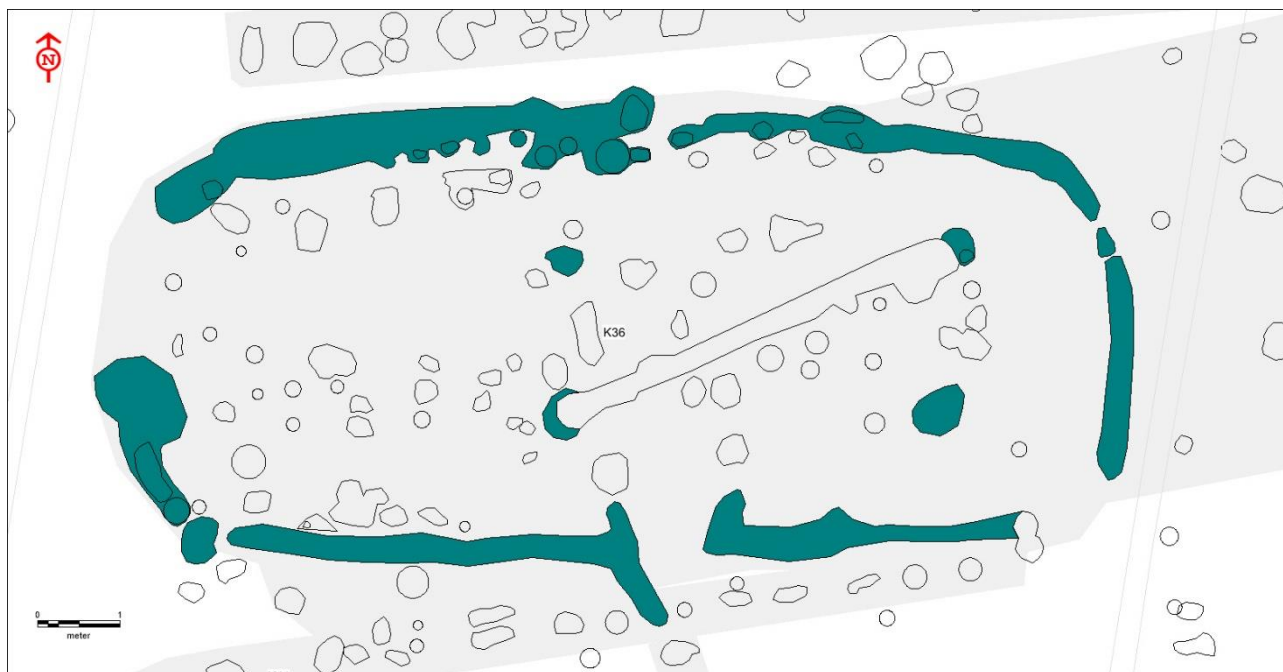
Det er en mulighed at K34 har afløst K35 som beboelseshus, eller omvendt. Ingen stratigrafiske forhold har kunnet afklare, hvilket hus der kom først.

Figur 15: Den nordlige væg i K36.

K36: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Velbevaret med væggrøft, indgang mod syd, runde gavlender og med to sæt tagbærende stolper. Huset måler 12 meter i længden og 5,2 meter i bredden. Spændet mellem den vestlige gavl og det første sæt stolper er 5,2 meter, hvilket er temmelig langt, og den store afstand fra gavl til 1. sæt ses normalvis ikke i et langhus. Den næste afstand er spændet mellem 1. og 2. sæt. Her ses en afstand på 4,7 meter. Til slut er der så spændet mellem 2. tagstolpesæt og den østlige gavl tilbage. Dette mål er på 2 meter. Man kan derfor konkludere, at der er en anderledes opbygning og dermed ruminddeling i denne bygning,

og det hænger muligvis sammen med anvendelsen. Måske har der været behov for et stort frit gulvareal uden forstyrrende tagbærende stolper. Procentdelen mellem tagstolpespændet på 2 meter og den totale bredde af huset på 5,2 meter ligger dog på 38%, hvilket er helt som det ses i langhusene.

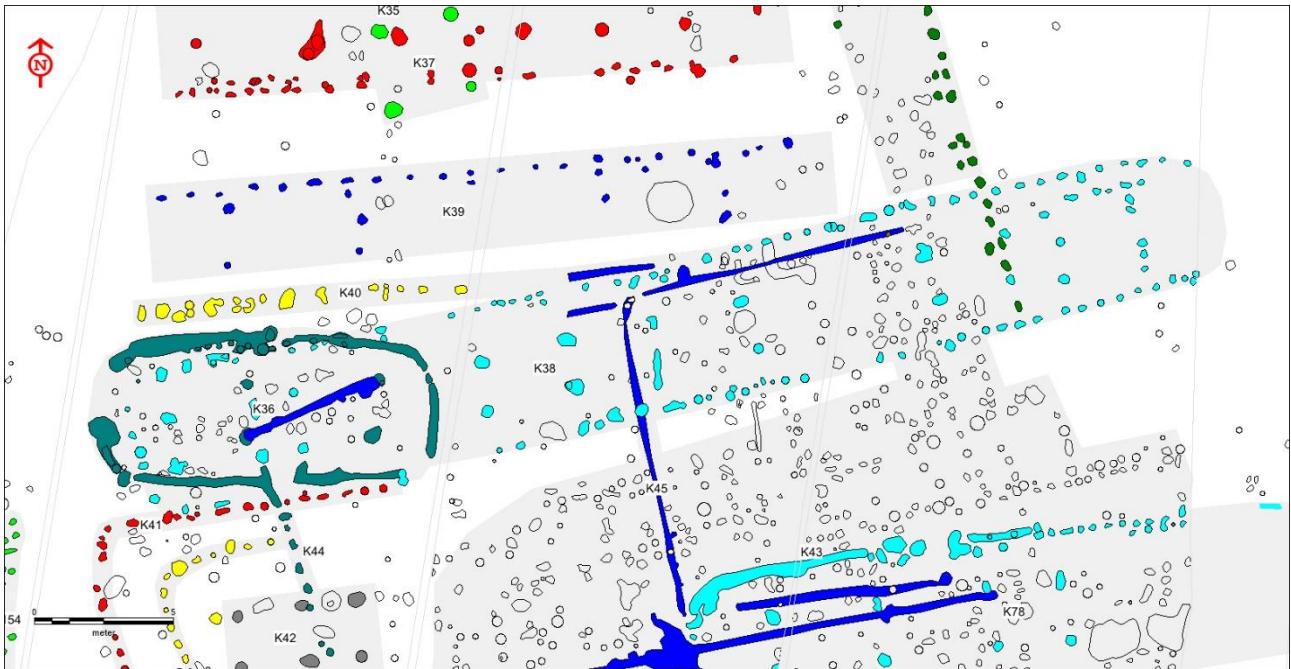

Figur 16: Værkstedshus K36. Der ses overlap mellem K36 og langhus K38 (se K38). Det er dog ikke stratigrafisk muligt at fastslå, hvilken bygning der er den ældste, men det tyder på at K38 er det yngste af de to huse.

Åbningen i den vestlige ende er ikke undersøgt, og det vides desværre ikke, om det er en regulær åbning eller om det er et resultat af et dårligt bevaret vægforløb.

De tagbærende stolper er mellem 50 og 75 cm brede og mellem 36 og 46 cm dybe, lige til let skrånende sider og flad bund. Fra tagstolpe A5850 stammer lerkarskår med vertikale fingerbrede, lave furer. Fra tagstolpe A4898 stammer stykker af ret groft magret keramik, rødbrunt og med magringskorn der stikker lidt ud af overfladen. Fra tagstolpe A5848 stammer skår fra 2 kar. Det ene kar er småt, max. 10 cm højt, fremstillet af lidt tyndere gods og med glat overflade. Det andet kar er sekundært brændt, let groft magret, mellemtykkelse gods. Samlet set kan man sige, at det er et rimeligt varieret billede af de forskellige keramiktyper, som skårene illustrerer. Man skal dog huske på, at K36 og 38 overlapper hinanden, så det kan ikke udelukkes, at en sammenblanding af fund fra de to huse kan have fundet sted.

I midten af huset ses en del stolper, som ikke har kunnet relateres til hus K36 (ej heller til K38). Kun få er snittet, så beskaffenheden af dem kendes ikke. Desuden ses resterne af et SV-NØ-orienteret, ret bastant grøftstykke, som faktisk går ind og overlapper to tagstolper i K36, så grøften derved er yngst. Hvad grøften markerer er uklart, men må være en gårdsafgrænsning af en art.

Figur 17: K36 og K38's indbyrdes relation. K36 er orienteret V-Ø, mens K38 er orienteret VSV-ØNØ. Ved at kigge på husenes orientering vil det være muligt at komme med bud på de forskellige bygningers indbyrdes tilhørsforhold. Dette tales der om i et senere afsnit. Overlappene antyder her, at K36 er ældst, dernæst kommer det blå hegn, K45, og til sidst hus K38, der overlapper K36 samt hegn K45.

K37: Staklade. Orienteret VSV-ØNØ (se figur 9). Består af 4 stolper, som er ret ens i fyld og i form (lige sider og flad eller let rundet bund). Måler 2,9 meter mellem stolperne i V-Ø-retning, mens det er 2,8 meter i N-S-retning. Overlapper K35's sydlige væg. Fund af en slaggeklump, ca. 8 x 5 cm, i tagstolpe A4816.

K38: Treskibet langhus. Orienteret SV-NØ til VSV-ØNØ. Ret velbevaret med en del vægstolper. Husets længde er ca. 40 meter fra vestlige gavl til anslået østlige gavl, som ikke er fuldstændigt bevaret. Husets bredde fra væg til væg er 5 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte tagstolpepar varierer mellem 1,8 – 2,2 meter, bredest i den østlige ende. Procentdelen mellem tagstolpespændet på 1,8-2,2 meter og den totale bredde af huset på 5 meter ligger mellem 36-44%, højeste procentdel mod øst.

Huset består af i alt 10 sæt tagbærende stolper. Spændet fra den vestlige gavl og ind til 1. tagstolpesæt er 1,3 meter. De næste spænd er hhv. 3 meter, 1,4 meter, 6,8 meter, 3,1 meter, 3,2 meter, 3,3 meter, 6,8 meter, 4,5 meter og 2,9 meter. Fra den 10. tagstolpe og ud til østgavlen er der ca. 2,5 meter.

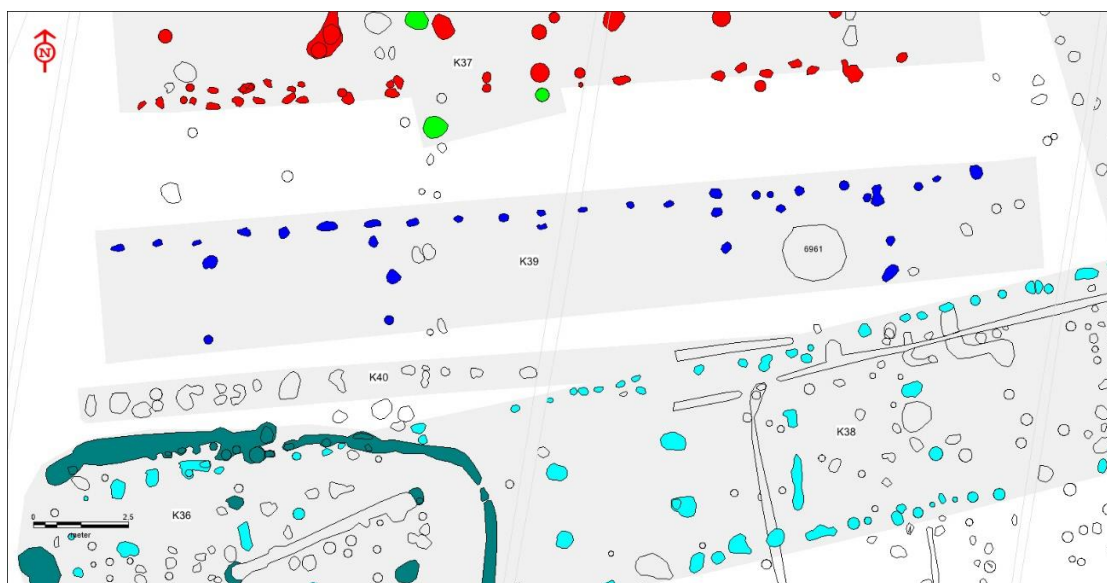
Midterdelen af huset er således meget ensartet, ja nærmest symmetrisk, mens der sker forskellige ting ude i hver gavl. I den vestlige del af huset ser man nogle lidt mindre rumfordelinger ude ved gavlen, og dernæst kommer der et større spænd på 6,8 meter, som formodes at have været beboelsesafdelingen eller opholdsrummet/dagligstuen. Flere af de tagbærende stolper er i denne ende af huset særdeles dybe, omkring 50-60 cm, endog en stolpe så dyb som 95 cm (A4893). Altså

noget meget bastant byggeri. Måske kan det have at gøre med, at bygningen i denne ende står i en ret sandet undergrund. Mod øst bliver undergrunden mere leret.

Mod øst ses en tværgående adskillelse bestående af en række mindre stolper, og desuden ses også en stolperække på langs ved den nordlige væg. Har man mon her staldafdelingen, og muligvis bevarede båsædskillelser? Desværre mangler vi den østlige gavl i huset pga. kørespor. Det kunne have været interessant at se, om der havde været en port i den ende.

Overlappes af flere forskellige konstruktioner, bl.a. flere forskellige hegn. Der er desværre ingen stratigrafi, som har vist hvilke konstruktioner der er ældst. Dog tyder det på, at K38 er yngre end K36. Bygningen K38 i sig selv ser dog ikke ud til at indeholde flere byggefaser end den ene.

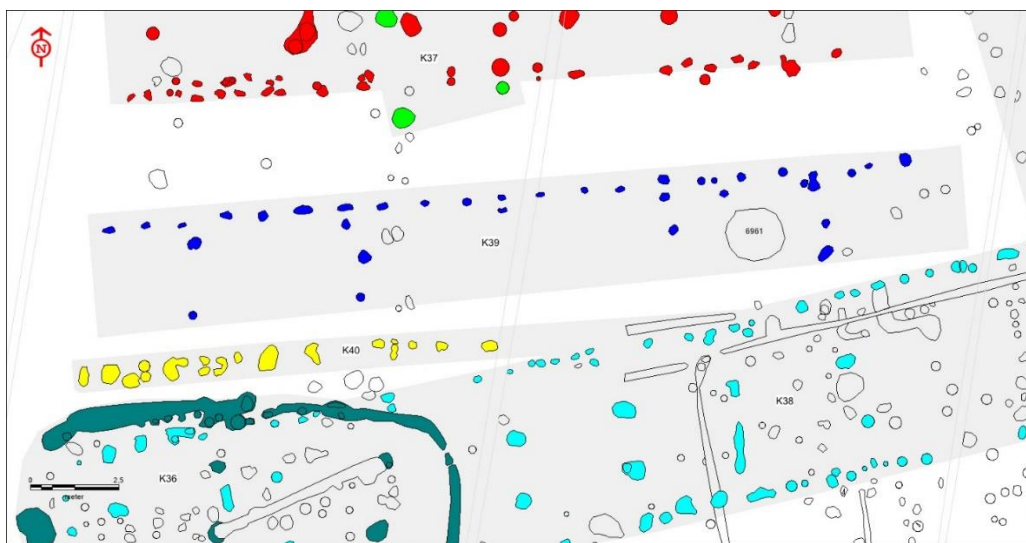
K39: Sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Anvendelsesretning er mod syd. Ufuldstændigt bevaret, et 23 meter langt stykke og med en bredde på 2,7 meter. Består af et ydre hegn (ydervæggen), sat med mindre stolper stående med et mellemrum på ca. 1 meter. Formodentlig har der her været fletværk. Der ses også enkelte tagbærende stolper langs midteraksen i konstruktionen. Hegnet orienterer sig qua konstruktionen mod syd. Der er ingen oplagte hegnforløb at knytte dertil. Hegnet passer dog ikke rigtigt til hus K38, hvis man tager dets vinkel i betragtning. Bedre er det at knytte det til økonomibygning K36.

Figur 18: Sadeltagshegn K39 og placeringen i et tæt bebygget område. Grube A6961 ses under sadeltaget, og kan muligvis være samtidig med hegnet.

K40: Enkeltraded hegn. Orienteret V-Ø. Består af en ufuldstændig række regulære og tydeligt afgrænsede stolper, hvoraf flere ser ud til at være blevet udskiftet. En del er ovale i form. Placeringen lige nord for K36, og liggende med samme vinkel V-Ø, kunne tyde på en relation. Der er dog kun ca. 80 cm fra den mulige åbning i hegnet og ind til væggen af K36, som man må formode har haft et tagskæg, der har stukket lidt ud. Så det har helt sikkert ikke være nogen

hovedindgang, men nok nærmere en smutvej ud gennem hegnet, hvis konstruktionerne hænger sådan sammen.

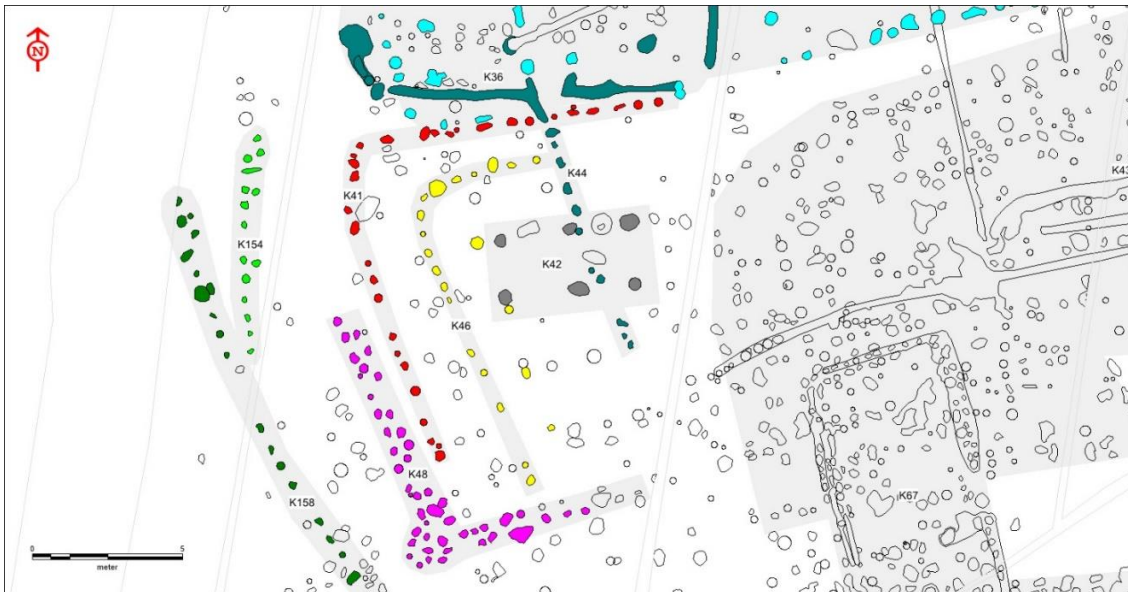

Figur 19: Hegn K40 (gul farve). Mulig åbning i hegnet.

K41: Sadeltagshegn. Findes i et område, hvor to gårdsenheder overlapper, og tilmed i flere faser. Her ses mindst 5 andre hegnforløb, og der kan sikkert findes endnu flere i området længere østover. Her ser det dog ud til at man i udstrakt grad har benyttet sig af sadeltagshegn, hvilket forøger virvaret ganske betydeligt, mens det mere er enkeltradede hegn omkring K41 og vestpå. Stolperne i K41 står let uregelmæssigt, og med indbyrdes mellemrum på 60-100 cm. De tagbærende stolper i hegnet er mellem 34-38 cm brede og 22-28 cm dybe.

Figur 20: Udgravning i stolpehav omkring K43 og østover.

Figur 21: Området med bl.a. hegn K41, som er et meget svært gennemskueligt sted, hvor to gårdsenheder overlapper med såvel enkeltradede hegn som sadeltagshegn i flere faser. Økonomibygning K42 er markeret med grå stolper midt i billedet.

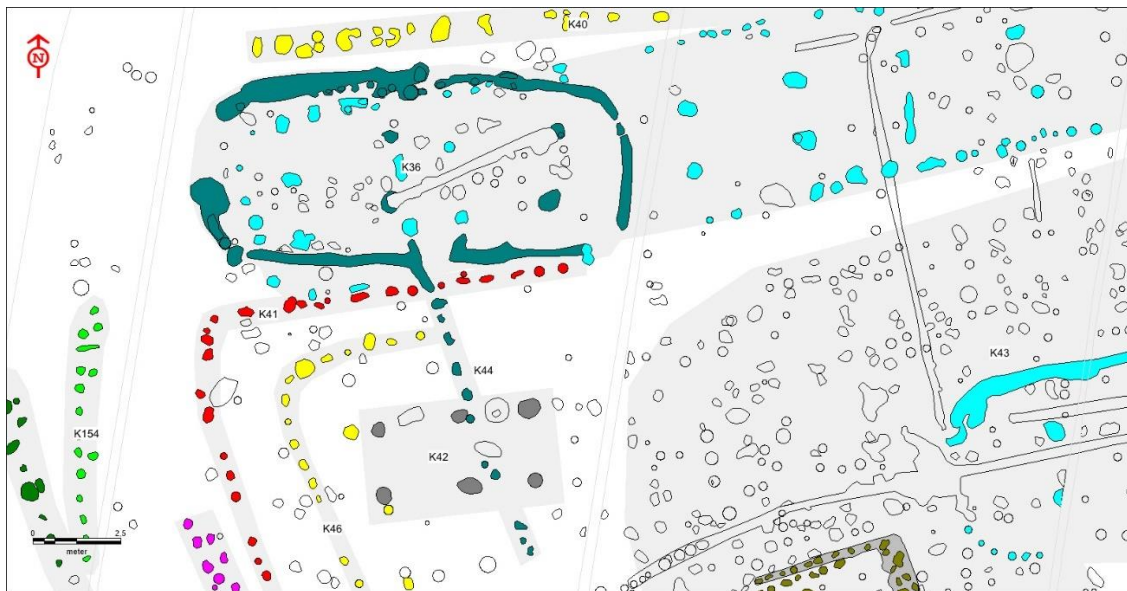
K42: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af 3 sæt tagbærende stolper, og ingen væg eller gavle er tilsyneladende bevaret. Spændet mellem stolpeparrene fra vest mod øst er hhv. 2,4 og 1,8 meter. Spændene mellem de enkelte stolper i parrene ligger på mellem 1,8 til 2 meters vidde. Stolperne er pæne og dybe (20-53 cm dybde), lige sider og plan bund. Fund af keramik i sydøstligste tagstolpe.

K43: Område med en stor mængde stolper, hvis indbyrdes relationer ikke er udredt. Formodentlig er der tale om flere sadeltagsforløb, som både går i vest-østlig retning, samt i nord-sydlig retning.

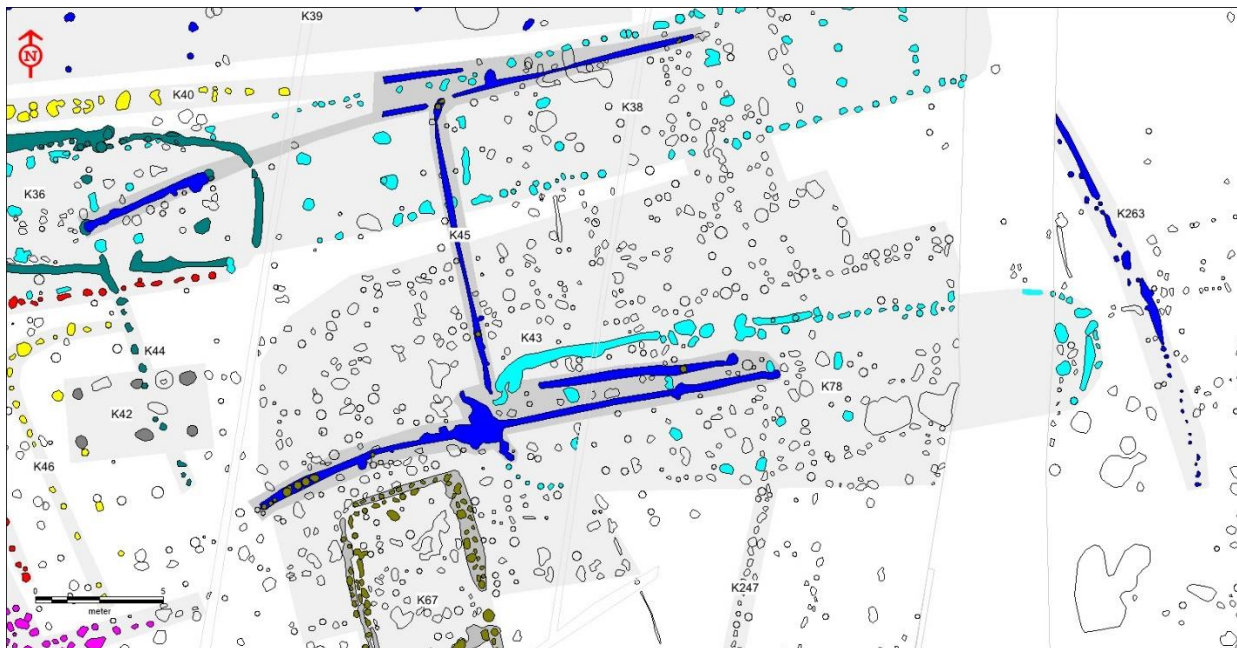
Figur 22: Her ses området kaldet K43. Konstruktionerne er ikke udredt. Ligeledes ses langhus K78 samt økonomibygning K67.

K44: Enkeltradedet hegn. Orienteret NNV-SSØ. Består af en let uregelmæssig stolperække med ca. 80 cm mellem hver stolpe. Overlapper/overlappes af økonomibygning K42, men ingen opklarende stratigrafi observeret. Hegnet udgår fra den sydlige døråbning i økonomibygning K36, og har sandsynligvis noget med dette hus at gøre.

Figur 23: Hegn K44 (mørkegrøn) hører sandsynligvis sammen med økonomibygning K36, og har måske fungeret som en slags læskærm i forbindelse med døråbningen.

K45: Hegnsgrøfter, formodentlig afgrænsninger af gårde eller anden form for opdeling indenfor gårdseenhederne.

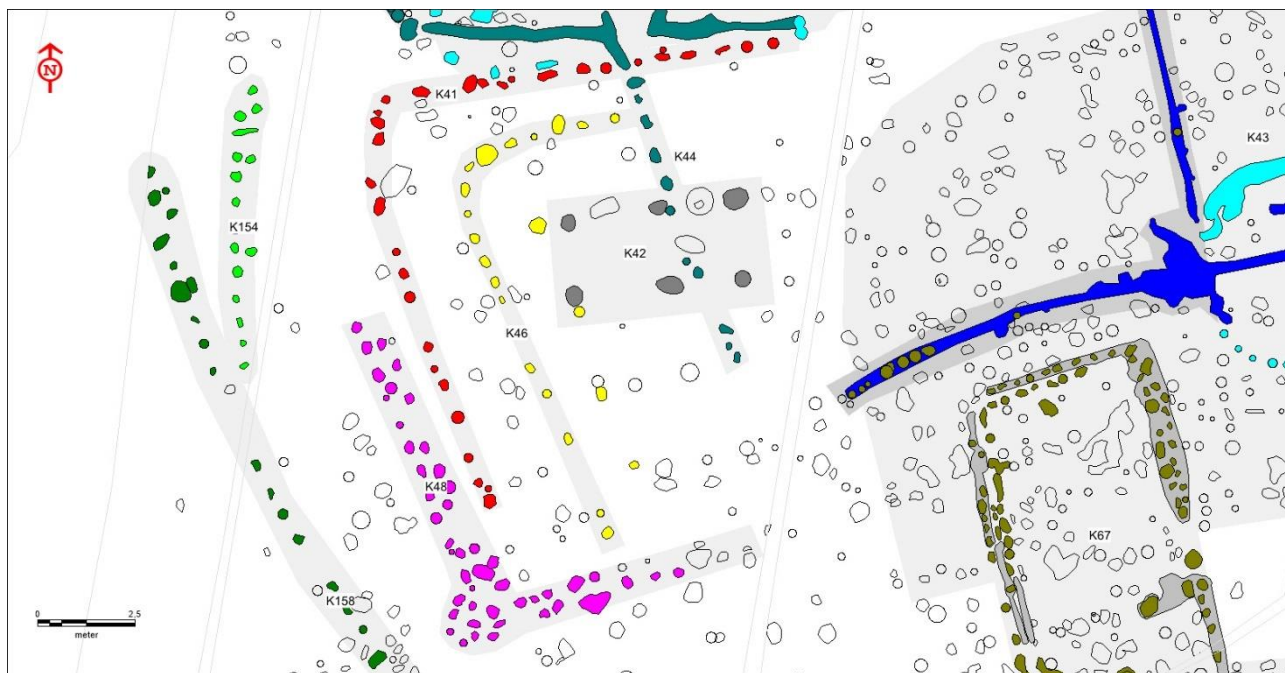

Figur 24: Forløb af lavbandede grøfter (mørkeblå), som overlapper flere faser af bebyggelsen, bl.a. K36 (nordvestlige hjørne).

K45 består af flere lave grøfter, hvor der ses stolper oveni flere steder. Snittet enkelte steder i A9624 og A7131, og dybden varierer mellem at være overfladisk synlig og op til 16 cm dyb. Overlapper stolper, som ses stikke ud under grøfterne. Umiddelbart ser det ud til at grøfterne godt kan hænge sammen med hegnsforløb K263, som ses mod øst på illustrationen, idet vinklen passer fint. Den eneste bygning, som ser ud til at kunne være samtidig med grøfterne er økonomibygning K67 (syd for grøfterne), hvor det lette svaj i grøften ser ud til at respektere bygningen. Dette kan dog være et tilfælde. Funktion og tilknytning ukendt.

K46: Sadeltagshegn. Et nordvest-hjørne af et hegn med en N-S-gående del samt en V-Ø-gående del. Består af en stolperække meget lig K44 i udseende. Stolperne står med ca. 60 cm afstand, der hvor de er mest regelmæssige. En indre række (den tagbærende del) er pæne og dybe, mellem 36-50 cm bredde og 36-42 cm dybde.

Uvist hvor i fase-rækkefølgen dette hegn hører til, hvilket også gør sig gældende for resten af hegnene i dette område.

Figur 25: Hegn K46 markeret med gul farve. Her ses det tydeligt, at der er en del hegnsforløb, der løber sammen i netop dette område.

K47: Økonomibygning. Orienteret N-S. Består af 4 tagbærende stolpepar, ingen gavl eller væg bevaret. Spændet mellem stolpeparrene fra N mod S er hhv. 2,4 meter, 2,2 meter samt 2,5 meter. I alt er bygningen minimum 7 meter lang. Spændene mellem de enkelte stolper i parrene ligger på mellem 2 og 2,3 meter. Bygningen er en smule skæv, idet stolperne ikke er helt på linje med hinanden, især i den sydlige del. Overlapper/overlappes af hus K51. Ingen stratigrafi.

K48: Sandsynligvis et faskinehegn med lidt udskiftninger. Sydvest-hjørne af et hegn. Afstand mellem stolperne i langsgående retning er ca. 50 cm, og på tværs er det omkring 30 cm (se K48 på ovenstående illustration).

K49: Sadeltagshegn. Orienteret N-S, med anvendelsesretning ind mod øst. Noget uregelmæssig ydre stolperække, måske pga. udskiftninger. Ellers ganske pænt og med pæn regelmæssighed. I den sydlige ende af hegnet slår forløbet et sving mod øst, og bliver tilsyneladende til et faskinehegn. Mod vest ses et N-S-gående dræn, der skærer en del stolper halvvejs bort. De to snittede tagbærende stolper i midten er ganske solide, omkring 40 cm i dybden og ca. lige så brede.

Det er muligt, at K49 hæfter sig på den vestlige gavl af langhus K63, da vinklen er ideel (se illustration herunder).

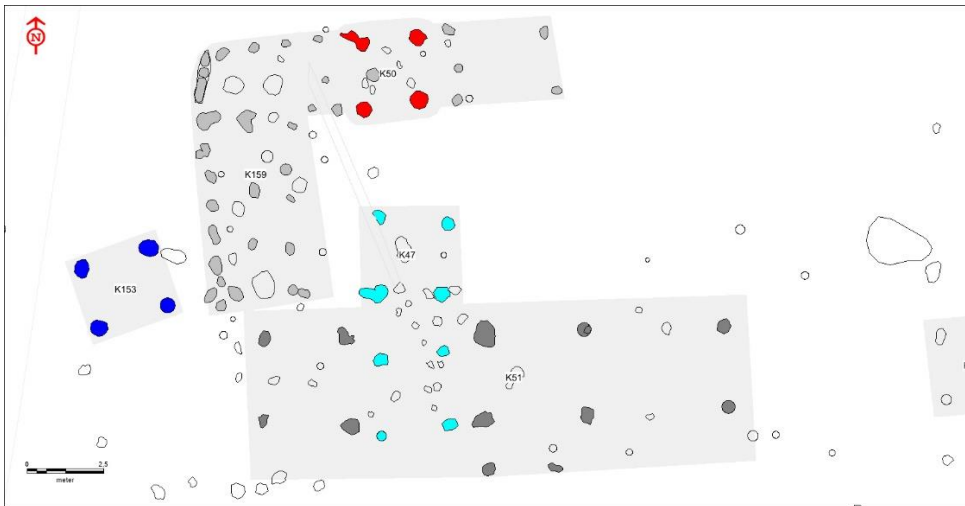

Figur 26: Sadeltagshegn K49. Mulig sammenhæng mellem hegnet og hus K63.

K50: Del af K159 (se denne).

K51: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af 5 sæt tagbærende stolper samt en sydlig indgang i form af et sæt indgangsstolper. Ingen gavl eller væg bevaret. Bygningen er minimum 15 meter lang. Spændene mellem de enkelte stolpepar er fra vest hhv. 2,8 meter, 4,3 meter, 3,4 meter og 4,6 meter. Spændene mellem de enkelte stolper i parrene ligger på omkring 2,8 meter. Indgangen er 2 meter bred, og ligger i det formodede vægforløb. Hvis indgangens placering markerer vægforløbet, så kan man anslå en bredde på ca. 5,8 meter for huset, idet der er 1,5 meter fra indgang og ind til nærmeste tagbærende stolpe. Overlappes/overlapper K47. Ingen stratigrafi, der kan opklare, hvilken bygning er ældst.

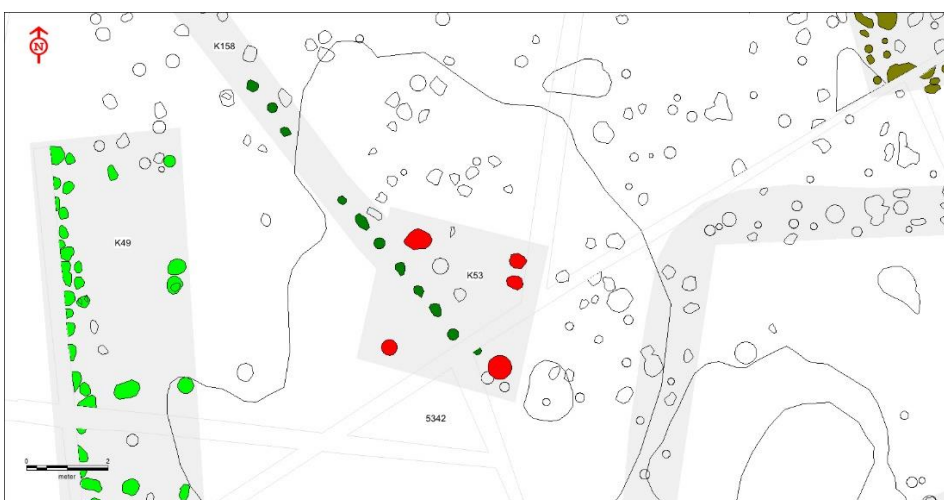
K52: Tidligere beskrevet som værende en staklade. Stolperne er nu brugt i økonomibygning K47.

Figur 27: K47, K50 og K51 markeret med diverse farver.

K53: Staklade. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 tagbærende stolper samt en støtte Stolpe. Flere af de tagbærende er med smuldrende sten iblandet fylden, hvilket sandsynligvis stammer fra det kulturlag, som stakladen er bygget ovenpå. De tagbærende stolper i K53 er særdeles solide, alle mellem 44 og 60 cm i diameter og 38-66 cm i dybden. Stakladen måler 2,7 x 2,7 meter.

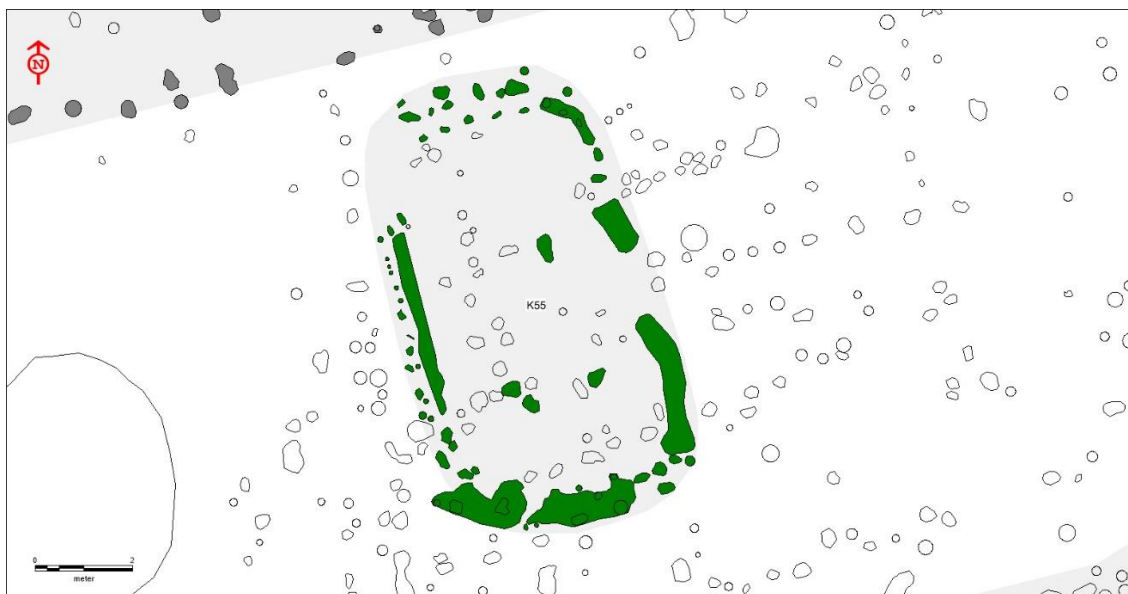
Stolperne gennemskærer begge lag i kulturlag A5342, hvilket gør huset yngre end kulturlaget. I kulturlagets øverste lag er fundet en slibesten af grå sandsten samt ca. 3500 g. assorteret keramik. Randskårene stammer fra både tyndere sortglittede kar, samt mere jævnt udseende hverdagskar, alle med afrundet rand, der er af samme tykkelse som karsiden. Et enkelt randskår har en svag indvendig facet. Et sortbrunt sideskår har dybe horisontale furer, hvilket givetvis stammer fra overgangen mellem hals og bug, hvor omløbende furer, oftest to stk., ses. Det skal nævnes, at der også under lag 1 i kulturlaget blev fundet stolper, som altså ikke gennembrød begge lag. Derfor må der have været en periode, hvor det øverste lag i kulturlaget er fremkommet. Derefter er der så bygget ovenpå, i dette tilfælde K53.

Figur 28: Staklade K53 (røde stolper). Mod vest ses sadeltagshegn K49, og under K53 ses det store vådområde/kulturlag A5342.

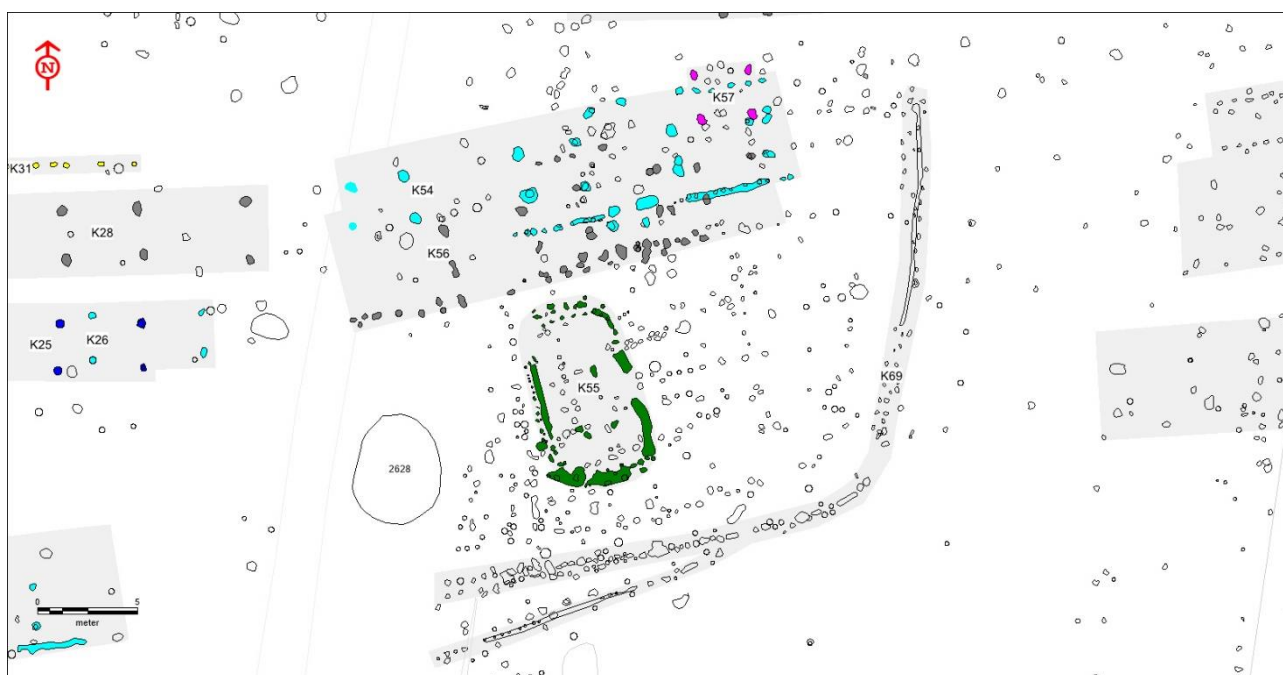
K54: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 7 tagbærende stolpesæt, hvoraf det ene sæt er en udskiftning i den østlige ende af huset. Minimumslængde ca. 21 meter. Spændene mellem de enkelte stolpepar er fra vest hhv. 2,6 meter, 5,8 meter, 2,8 meter, 4,8 meter og 4 meter. Det sidste spænd er ikke målt med, da der her er et ekstra sæt tagbærende stolper, som må have fungeret som en udskiftning af sættet. Dette fænomen med udskiftede tagstolper ses i øvrigt ofte i den østlige del af langhusene, hvilket formodentlig skyldes at der her er stald, og dermed et vist slid fra dyr samt en hurtigere nedbrydning af træ pga. dyrenes gødning. Spændene mellem de enkelte stolper i parrene ligger på omkring 2 til 2,2 meter. Fra den formodede væg i syd samt fra de formodede vægstolper i nord og ind til nærmeste tagstolpe er der 1,5 meter, så en omtrentlig bredde på huset er ca. 5,2 meter. Midtskibs-delens procentvise andel mellem tagstolpespændet på 2-2,2 meter og den totale bredde af huset på 5,2 meter ligger på ca. 38%. Der ses en sporadisk bevaret sydlig væg i form af væggrøfter med stolper i, samt en stolperække mod nord. Indgange ses mellem 4. og 5. tagstolpesæt fra vest, og er undersøgt mod nord, desværre ikke mod syd, så her er det bare et gæt. Huset overlapper/overlappes af langhus K56. Ingen stratigrafi fortæller hvilket hus, der er ældst.

K55: Økonomibygning (C-hus). Orienteret NNV-SSØ. Består af et sæt tagbærende stolper i syd (herunder ses en udskiftet stolpe), samt en tagbærende stolpe mod NØ. Ydermere ses væggrøfter med en døråbning mod øst samt en større mængde vægstolper, især udenfor væggrøfterne. Længden af huset er 8,9 meter mens bredden er 4,8 meter. Stolpefylden er meget ensartet i de tagbærende stolper, mens det ser lidt mere varieret ud i grøfterne. Væggrøfterne er snittet ved indgangspartiet i begge sider, og her ser det ud til, at der muligvis er dybe tagbærende stolper ved indgangen. Grøfterne er hhv. 52 og 71 cm brede og hhv. 37 og 35 cm dybe. Snit i grøfterne andetsteds i huset er kun omkring 20 cm dybe. Gode, tykke vægge på ca. 50 cm i bredden, muligvis konstrueret som en slags "kassemur" eller faskinevæg.

Figur 29: Økonomihus/C-hus K55.

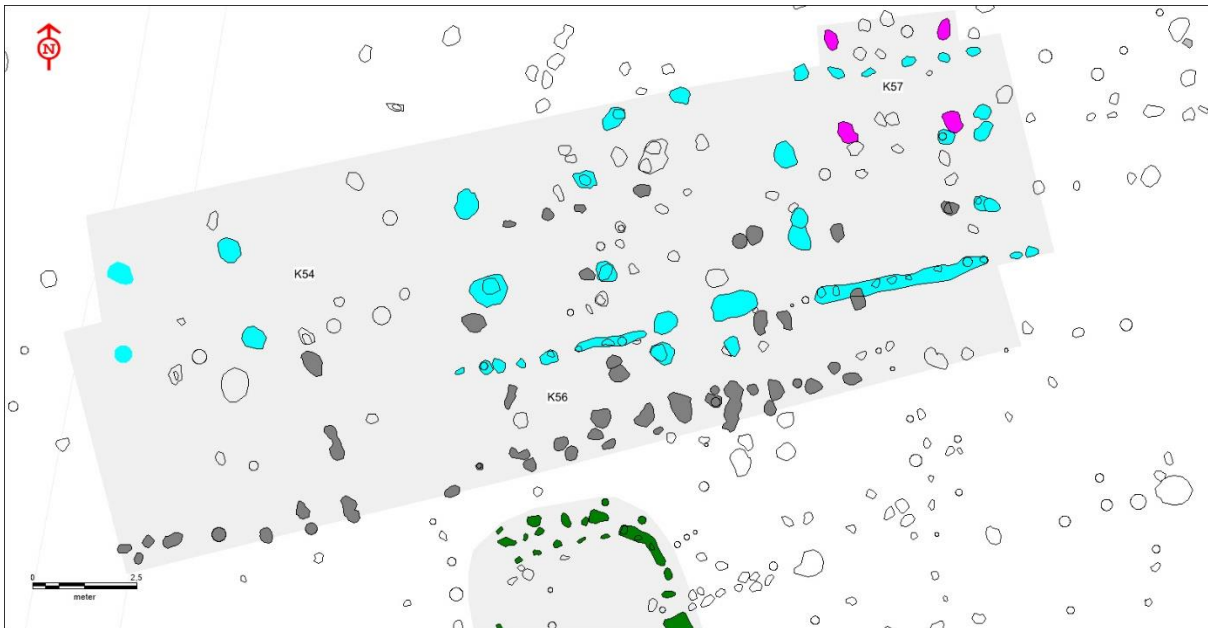
Til venstre for huskonstruktionen findes en stor grube, A2628, hvorfra der er en masse fund af både kværnsten, knusesten samt keramik, det hele dateret til yngre romertid/ældre germanertid.

Figur 30: K55 ses her med omgivende konstruktioner. Hjørnet, hvori huset ligger, er fyldt med stolper. Man kan se forløb, men det er meget svært at konkludere noget som helst. I hvert fald et stolpeforløb løber tværs henover den sydlige del af huset, og det er nok ikke helt ved siden af at skyde på mindst 3 hegnsfaser i dette område. Det er også værd at bemærke, at der lige øst for A2628 er et skel mellem to N-S-gående afrømningsbaner. Mod vest er der en slående mangel på stolper, hvilket skyldes at denne udgravningsbane er afrømmet af grusgraven uden opsyn, mens museet var med under afrømning af banen øst for A2628.

K56: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Længde minimum 21,4 meter. Bredde 5,6 meter. Består af mindst 5 sæt tagbærende stolper, samt en delvist bevaret sydlig væg i form af afbrudte stolpeforløb. Desuden ses også enkelte stolper fra den nordlige væg. Der ses en udskiftning af stolper ved det 4. tagbærende sæt fra vest. Spændet mellem sætterne fra vest mod øst er hhv. 4,0 meter, 2,7 meter, 3,6 meter og ca. 2 meter. Spændene mellem de enkelte stolper i parrene ligger på omkring 2 meter. Det sidste tagbærende par mod øst har dog et spænd på kun 1,7 meter. Midtskibs-delens procentvise andel mellem tagstolpespændet på 2,1 meter og den totale bredde af huset på 5,6 meter ligger på ca. 37,5%. Ingen indgangsstolper påvist, ej heller gavlstolper (se ovenstående illustration).

K57: Staklade. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 4 tagbærende stolper samt en udskiftningsstolpe. Målene på stakladen er ca. 2,6 – 2,7 meter, målt i begge retninger, så stort set kvadratisk. Tagstolperne er mellem 34-54 cm brede og 17-34 dybe, hvilket viser en smule varierende størrelser. Formen på stolperne er ligesidede og med plan til let rundet bund. Overlapper/overlappes af K54. Ingen stratigrafi, der viser hvilken bygning der er ældst.

Figur 31: Langhus K56 (mørkegrå), langhus K54 (turkis) samt staklade K57 (pink stolper).

K58: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 15 tagbærende stolpesæt, som dækker over to bygningsfaser. Huset er minimum 37,5 meter langt (den østlige gavl er ikke fundet), og 6 meter bredt målt fra nordvæg til sydvæg. Spændet mellem tagstolpeparrene fra vest mod øst er hhv. 5,1 meter (fra vestlige gavl og ind til 1. stolpepar), 2,6 meter, 3,3 meter, dernæst fra 3. til og med 7. sæt et område med flere faser, fra 8. par og videre mod øst er der hhv. 4 meter, 3,2 meter, 3,7 meter, 4,2 meter samt 2,5 meter. Gavlen i øst er som sagt ikke fundet, så afstanden herud til er ikke målbar. Spændet mellemstolperne i de enkelte par ligger mellem 2,1-2,5 meter, oftest 2,1. Midtskibs-delens procentvise andel mellem tagstolpespændet på 2,1 meter og den totale bredde af huset på 6 meter ligger på ca. 35%, dvs. et ret smalt midterskib.

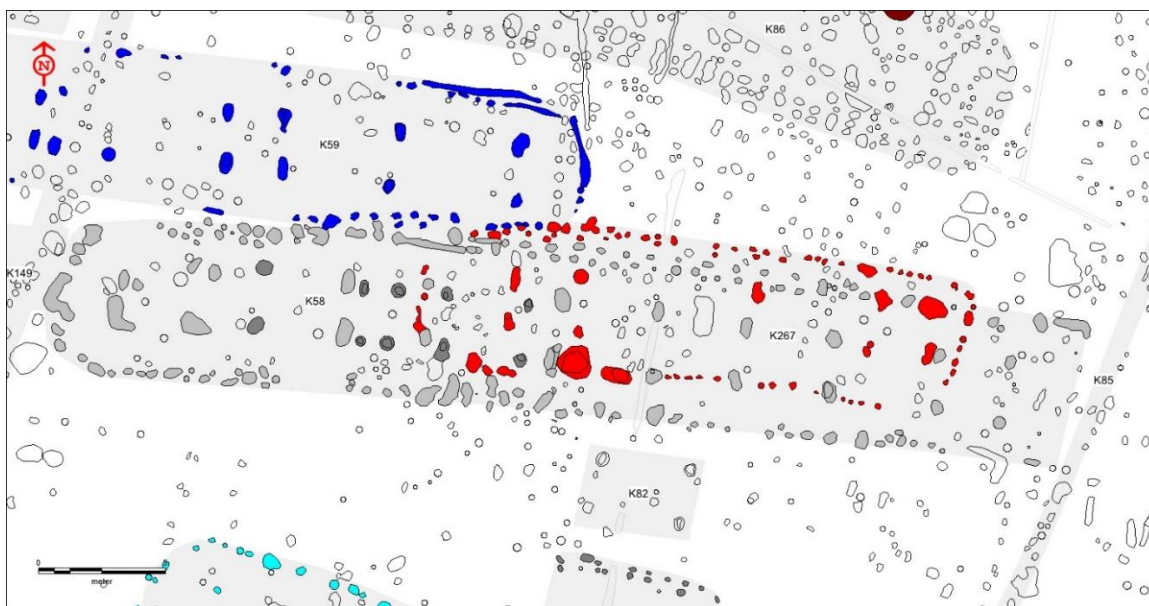
Meget få vægstolper er snittet, men der er en større mængde af dem bevaret, næsten hele vejen rundt om huset, og stillet med 50-70 cm mellemrum, hvor de er mest regelmæssige. Der ses såvel enkelt- som dobbeltforløb. Flere af vægstolperne er kantede og skarpe i fladen, og det er tydeligt at se disse plankespor, som oftest er trekantede. Dette tyder på brugen af spejkløvet træ til væggene. En mulig indgang, både mod nord og syd ses i vægforløbene mellem 6. og 7. par fra vest. Her ses f.eks. i sydvæggen flere aflange stolpeaftegninger, som er mulige indgange, tilmed her også i flere faser. Mellem det 3. og 9. tagbærende stolpepar ses to faser, og der er stor visuel forskel på faserne (se foto af stolperne herunder). Der ses en generel stolpehulsfarve som går igennem hele huset, hvor stolperne således er gråbrune. Så er der desuden fem sæt, hvor stolpesporet indeholder en masse trækul, og som fremstår meget mørke/sorte i overfladen. Det drejer sig om det 3., 5., 6., 8. og 9. sæt. Her er antagelsen, at det drejer sig om et mindre hus, som har eksisteret på pladsen enten før eller efter huset med de gråbrune stolper. Dette hus med de mørke stolper har ligeledes en lidt anden orientering end K58. Der ses en let drejning af det sorte hus ift. K58, således at vinklen er mere VNV-ØSØ, hvor K58 er tættere på en ren V-Ø-vinkel.

Figur 32: Tagbærende stolpe fra K58, A9120 (venstre), og tagbærende fra den sorte vedne bygning, A9121 (højre). Det er tydeligt, at der her er tale om 2 forskellige byggefaser, og det mest sandsynlige er, at den sorte fase repræsenterer en anden bygning, der ligger i samme strøg som K58.

Fra det 9. par og resten af vejen gennem huset mod øst ses ingen ekstra faser og denne ende af huset er ret regelmæssigt opført.

Hus K58 overlapper et værkstedshus, K267 og desuden ses det ved den nordlige væg, at dette langhus (K58) overlapper huset lige nord for, nemlig langhus K59. Dele af K58 har før heddet K71, hvilket det ikke gør mere. K71 er nu en staklade.

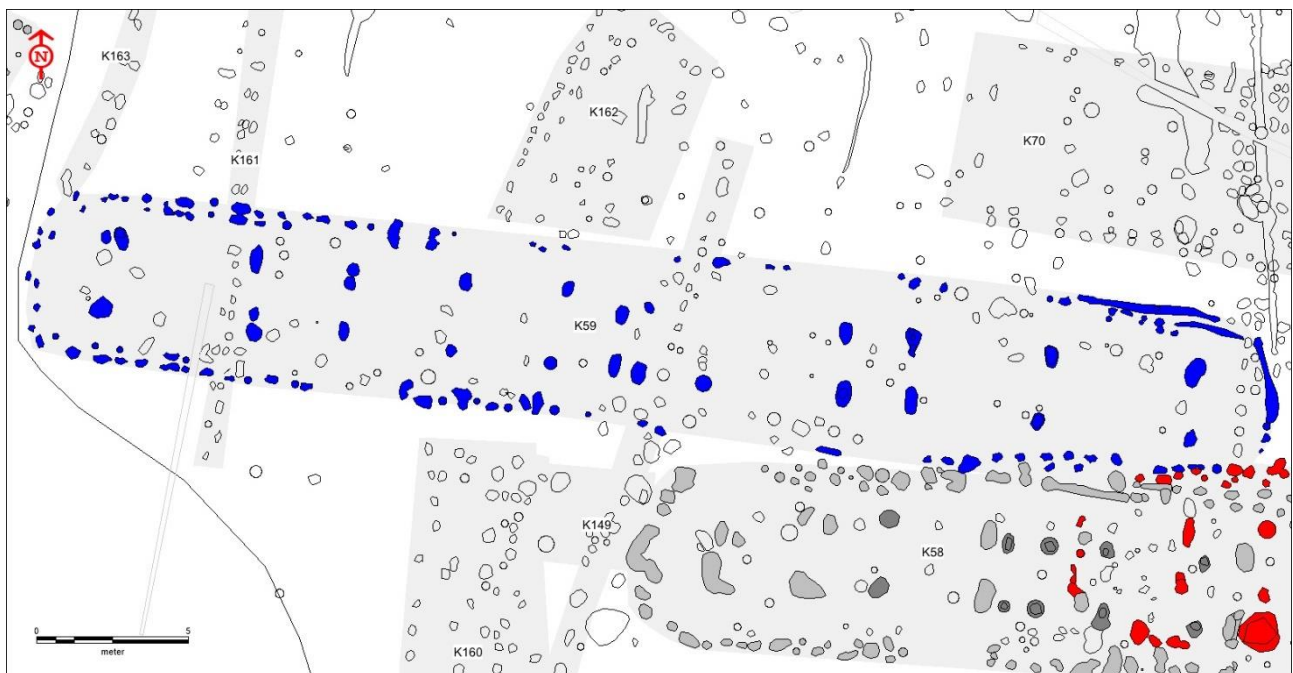
Figur 33: Langhus K58. De sorte vedne stolper er markeret med mørkegrå farve, og må repræsentere et selvstændigt hus, selvom de i store træk følger hus K58. I alt ses her mindst 3, måske 4 forskellige byggefaser samlet på et sted.

K59: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 12 tagbærende sæt, hvoraf et sæt er en udskiftning, og et "sæt" kun består af en enkelt stolpe. Fra gavl til gavl er huset 40,8 meter langt og fra væg til væg er huset 5,4 meter bredt. Spændet mellem sætterne fra vest mod øst er hhv. 2,1 meter (fra gavl og ind til 1. sæt), 5 meter, 3 meter, 3,6 meter (heri er indgangspartiet), 3,4 meter, 2,7 meter (i dette mellemrum ses et sæt udskiftningsstolper, som der ikke er målt afstande på. Sættet ligger 60 cm vest for det 7. sæt), 2,1 meter (her måles hen til den enligt beliggende tagstolpe), 4,6 meter, 2,2 meter, 4,2 meter, 5 meter og afstanden fra det sidste sæt i øst og ud til gavlen er der 2,3 meter. Spændet mellem de enkelte stolper i parrene ligger på ca. 2,2 meter, på nær et enkelt sæt, nemlig udskiftningssættet (det 6. sæt), hvor spændet kun er på 1,6 meter. Midtskibs-delen er som sagt 2,2 meter bred, og den fulde bredde af huset er 5,4 meter, hvilket giver en midtskibs-procentdel af husets totale bredde på i alt 40,7 %.

De tagbærende stolper er generelt ovale i N-S-retning, store og fine, mellem 50-90 cm i diameter og oftest ca. 50 cm i dybden, enkelte dybere. Stort set alle har stolpespor, som skiller sig ud fra nedgravningsfylden ved at være meget mørke, trækulsfyldte samt spættet med rødbrændte nister. I en del af stolpesporene ligger der fund, som gennemgås herunder:

Tagstolpe A3797: 2 knusesten samt sekundært brændt keramik.

Vægstolpe A2712: Et stykke af en forkullet planke samt keramik.

Figur 34: Langhus K59.

Indgangsstolpe A2826: Diverse skår fra 2-3 kar, samt 2 glasperler fundet i overfladen af stolpen. Denne ene perle er gul og uigennemsigtig, 8 mm i diameter, rund og af Olldags type 1204 (litteratur: Elisabeth Olldag, Aarbøger 1992). Den anden perle er mørkeblå og gennemsigtig, 6

mm i diameter. Formen er dobbeltkonisk, og perlen har lidt brugsslid på midten (omløbende horisontalt). Olldags type 1308 (Elisabeth Olldag, Aarbøger 1992).

Figur 35: De to perler, hhv. den gule t.v., og den blå perle, lige efter opdagelsen.

Tagstolpe A6537: Fra bunden af stolpen, siddende i nedgravningsfylden, et miniaturekar med 3 hanke (placeret i stolpen som en husofring, et bud på funktion af det lille kar er olielampe), samt fra stolpesporet en komplet væbevægt af let brændt ler samt et fragment af en ornamenteret væbevægt, også af let brændt ler.

Figur 36: Tagstolpe A6537 i profilsnit med karret stikkende ud nederst (pil), samt nærbillede af miniaturekarret.

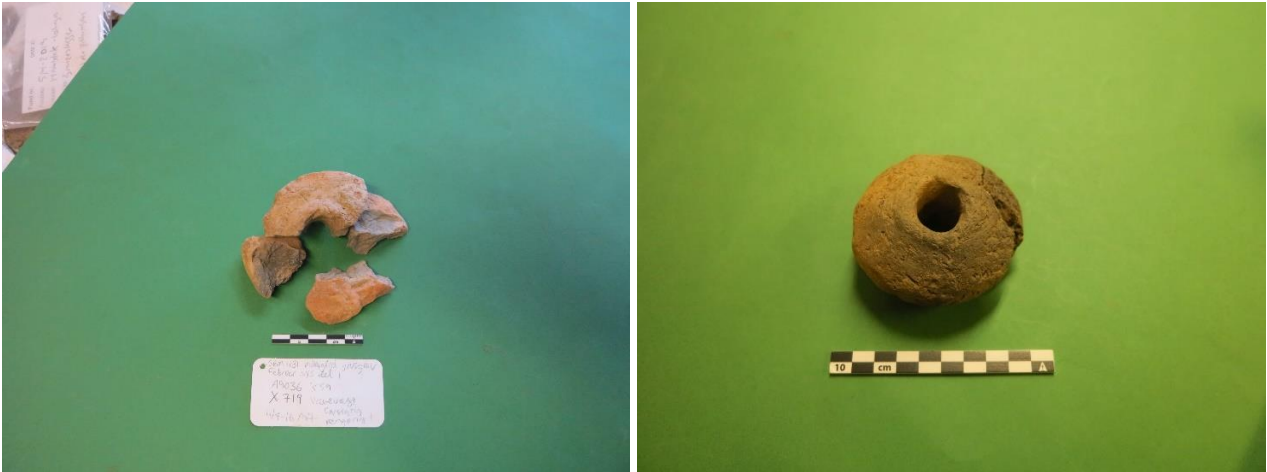
Tagstolpe A6538: 1 knusesten.

Tagstolpe A6542: Skår fra 2-3 lerkar, en flad sten som muligvis er råmateriale til en kværnsten samt en hulsten af flint som i både vægt og form minder meget om en væbevægt af ler.

Tagstolpe A6551: Diverse sideskår.

Tagstolpe A6560: 1 sideskår.

Tagstolpe A9036: 5 fragmenter af en væbevægt, let brændt.

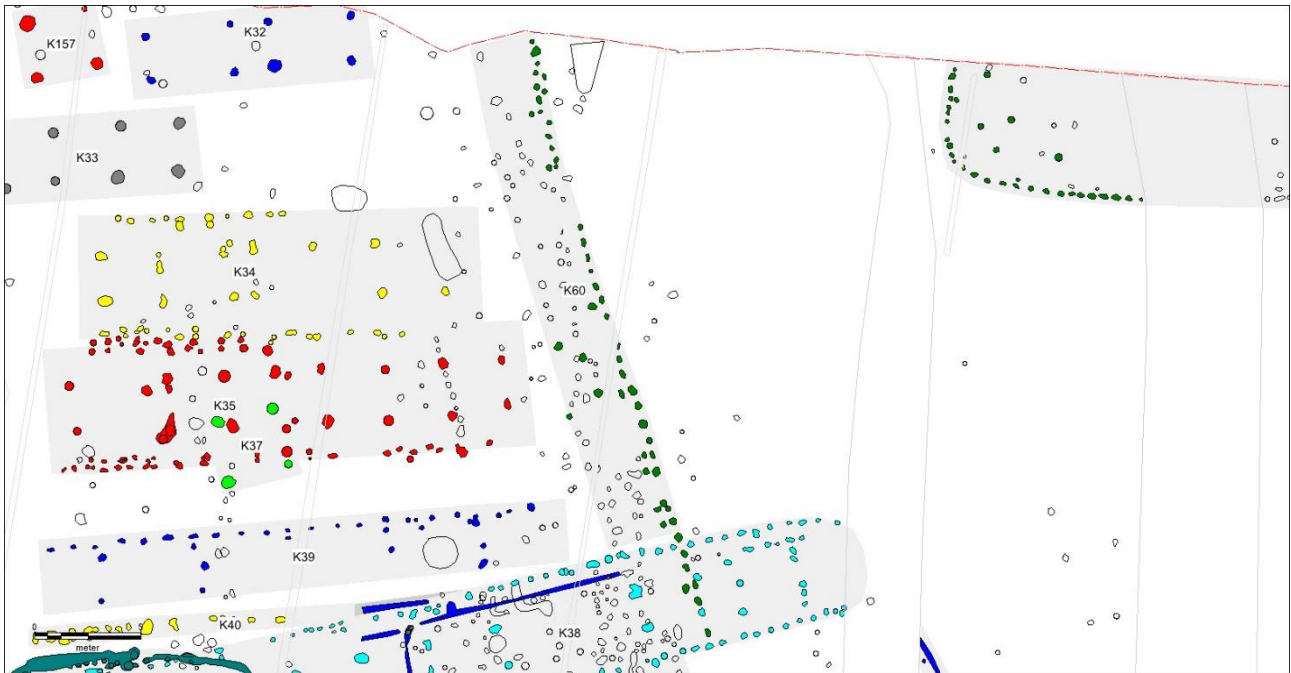
Figur 37: Vævevægt samt dele af en vævevægt, fundet i stolper i hus K59. Den intakte vævevægt vejer ca. 190 g.

Genstandene ses i stolpesporene, bortset fra miniaturekarret, som lå på bunden af en stolpe, samt de to perler, der lå i toppen af en indgangsstolpe uden stolpespor. Der er helt klart mest fundmæssig aktivitet i den midterste del af huset (fra 6. til og med 11. par fra vest). Man kunne formode, at der har været opstillet en eller flere væve her, grundet fundene af vævevægte. Fund af 2 knusesten i den allervestligste del af huset kunne pege på, at man her har haft med bearbejdning af afgrøder at gøre. De to glasperler er fundet i en indgangsstolpe, hvilket sandsynligvis er tilfældigt. De to perler lå meget højt oppe i stolpefylden, og må repræsentere en sprungen perlekæde eller lignende.

Huset overlappes af langhus K58, og dette overlap kan konstateres i den sydøstlige del af væggen. K59 er altså ældre end K58. Modulopbygningen af disse to tætliggende huse er ret forskelligartet. Hvor man ved hus K58 godt kunne forestille sig at den østlige del af huset har været brugt som stald, så er der i hus K59 ingen indikationer på dette, og det virker nærmere som et hus, hvor der gennem hele bygningen har været beboelse og arbejdsområder.

K60: Sadeltagshegn. Orienteret NNV-SSØ. Der ses et ydre hegn, hvor stolperne er placeret med ca. 60-70 cm afstand. De tagbærende stolper i midten af konstruktionen ses ligeledes, dog er der ikke undersøgt ret mange af disse. Den indre stolperække er noget diffus. Hegnet er bevaret i et ca. 25 meter langt stykke, og åbner sig op mod sydvest. Man kunne formode, at dette stykke hegn hænger sammen med hegn K155 og K156, som ligger vest for bygningerne K32 m.fl., og som derved danner omridset af en gårdsenhed.

Den sydlige del af hegnet løber ind over hus K38, men det er ikke muligt at se, hvilken konstruktion, der er ældst.

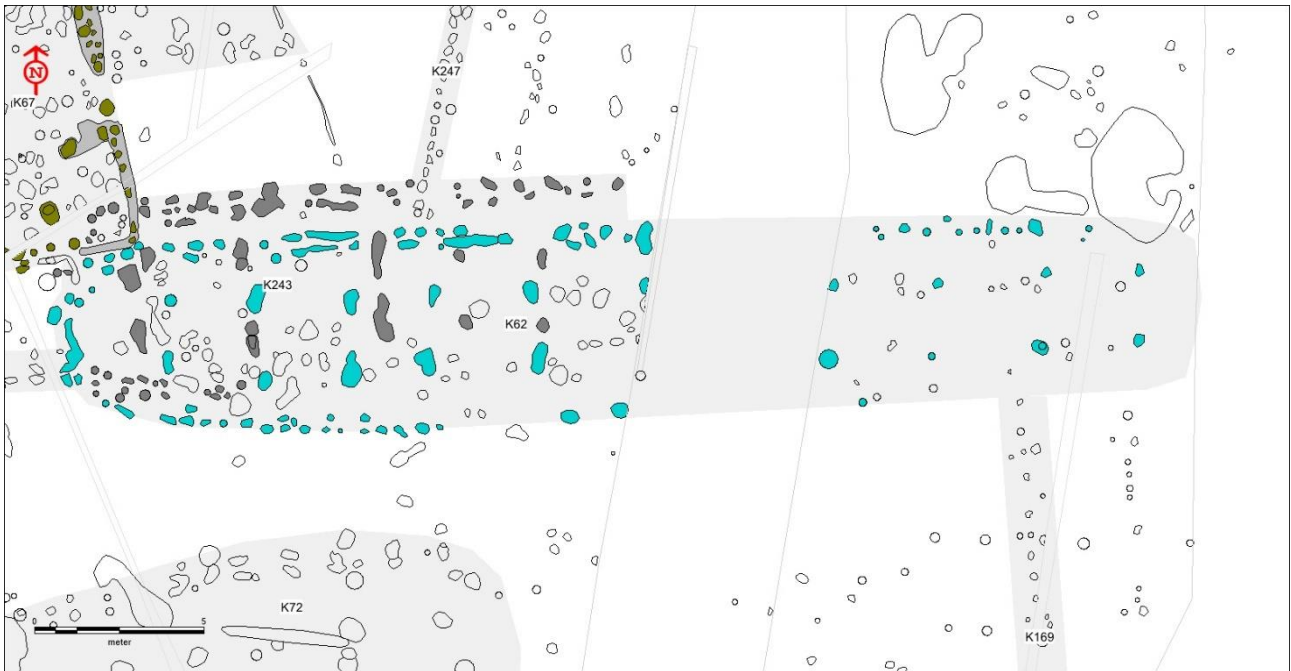
Figur 38: Sadeltagshegn K60 samt flere andre konstruktioner, formodentlig fra den samme gårdsenhed, som må være i flere faser.

K61: Del af K38, udgår.

K62: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 10 sæt tagbærende stolper. Der er en mulighed for, at der kan være forsvundet et tagbærende sæt i det massive kørespor, der går fra nord mod syd mellem det 6. og 7. stolpesæt. Husets minimumslængde er 31,5 meter, og fra væg til væg er huset 5,6 meter. Den østlige gavl er ikke bevaret, og der findes en enkelt indgang i konstruktionen, mod syd mellem det 5. stolpepar fra vest og køresporet.

De tagbærende stolper er let ovale i en N-S-retning, meget ensartede i den østlige ende med 40-60 cm bredde og 30-40 cm dybde, lige side og plan bund. I den østlige ende af huset er stolpedybden egentlig den samme som i øst, men her ser man lidt flere lag, muligvis støttestolper, overlap af yngre og for huset uvedkommende stolper eller måske udskiftninger af tagstolperne. K62 overlappes jo også af K243, og i den forbindelse kan der godt være stolpeforløb, der hidrører dette hus i stedet for K62.

Spændet mellem de enkelte sæt fra vest mod øst er hhv. 3 meter (fra vestlige gavl til 1. sæt stolper), 2,5 meter, 2,8 meter, 2,4 meter, 2,8 meter, 3,2 meter, dernæst "køresporshullet" -her er spændet 5,5 meter langt og behøver i princippet ikke at have rummet et sæt tagbærende stolper, 3,1 meter samt 3,2 meter. Den østlige gavl er ikke bevaret. Spændet mellem de enkelte stolper i parrene ligger på ca. 2 meter. Den fulde bredde af huset er 5,6 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er 35 %.

Figur 39: Langhusene K62 og K243. Hvilket hus der er ældst, er ikke afklaret. Det blanke område, der går ned gennem K62 er et massivt kørespor, der har udslettet alle stolper i det stykke.

I en indgangsstolpe, A9920, er der desuden fundet et stykke af en drejekværnsløber.

Figur 40: X267, kværnsten fra indgangsstolpe i K62.

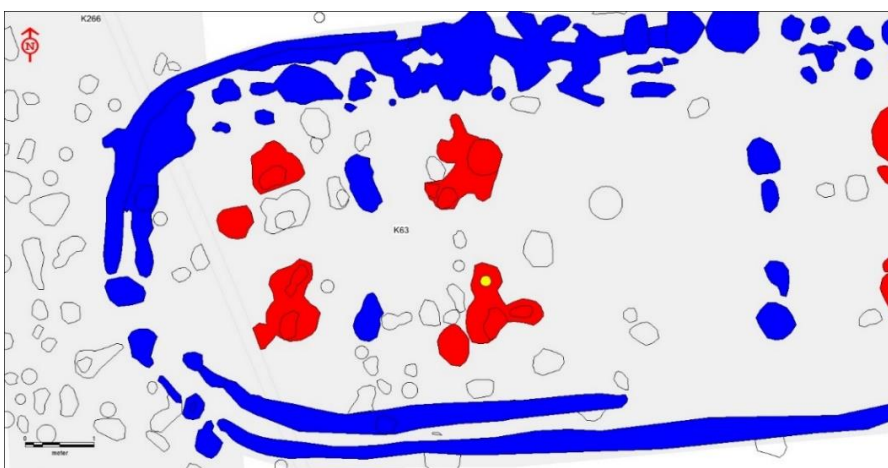
K63: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØSØ. Minimum 35 meter langt og 5,9 meter bredt. Består af 15 stolpesæt i to bygningsfaser, hvoraf den ene rummer 6 tagstolpepar (markeret med rødt på illustrationen nedenfor), mens den anden rummer 9 par (blå fase). Den østlige del af huset er ikke bygget om, og kunne evt. være endnu en separat bygning, da især vægstolper indikerer en skævhed i forhold til vægge i det vestlige hus. Således skal man se beskrivelsen af dette hus i dette lys.

Der ses en indgang i den nordlige væg mellem 3. og 4. sæt i blå fase. De to østlige tagstolper ligger lidt skævt i forhold til de to tagbærende gennemgående akser, og det er ikke sikkert, at huset er helt så langt endda. Måske er den østlige afslutning på huset ødelagt i køresporet.

Figur 41: Langhus K63. Her ser man det skæve hus, som to steder er afbrudt af kørespor, der har ødelagt en masse stolper. Dette gør at det er umuligt 100% at fastslå om der er tale om et eller to huse. Skævheden især i vægforløbene kunne godt tyde på, at vi har at gøre med to huse.

Målene mellem den blå fases tagbærende stolpesæt er således fra vest mod øst: 3,4 meter (fra gavl og ind til 1. tagstolpesæt), 5,8 meter, 3,2 meter, 3,6 meter, 3,3 meter, dernæst et kørespor på ca. 6 meters bredde, hvor stolperne er væk, og hvor der godt kunne have været et stolpesæt, 3 meter, 3,2 meter og 2,7 meter. En mulig østlig gavl ses ved K93 (forklares ved K93). Målene i den røde fase er således fra gavl og ind til 1. sæt på 2,2 meter, 2,8 meter, 5,9 meter, 2,9 meter, 2,7 meter og 2,6 meter. Herefter kommer det N-S-gående kørespor, og der ses ikke flere af den røde fases stolper længere mod øst. Spændet i tagstolpesættene er i den vestlige ende gennemsnitligt 2,4 meter. Procentdelen mellem tagstolpespændet i blå fase på 2,4 meter og den totale bredde af huset på 5,9 meter ligger på ca. 40,5% i den vestlige ende af huset. Spænd i rød fase ligger på 2,3 meter, hvilket giver en midtskibs procentandel på 38,9%.

Figur 42: Fund af miniaturekar er markeret med gul prik. Miniaturekarret er sortbrunt, fint magret med glat overflade, tyndere gods. Markeret skulder. Lige under skulderen på bugrunden ses vertikalt placerede bukler af ca. 2 cm længde. Der er en afstand mellem buklerne på ca. 5 cm. Randediameter formodes at være ca. 4,5 cm (se foto af karret herunder).

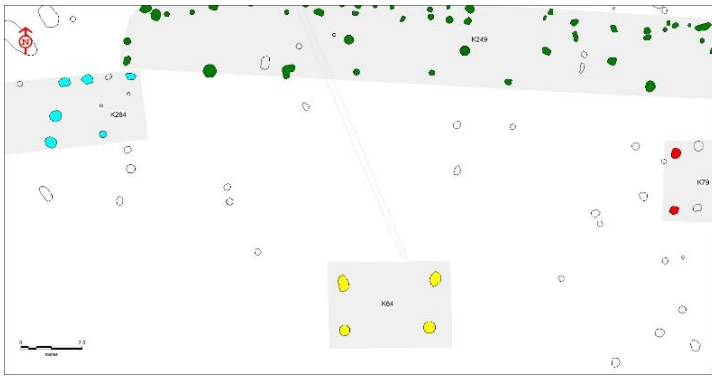
Den vestlige del af huset har på et tidspunkt været brandskadet i den røde fase. Rækkefølgen af byggeriet er ikke kendt. Dog kunne man måske tænke, at den blå fase er den primære, da der ikke er fundet ret mange fund i denne fase. Det ville der jo nok have været, hvis der havde været en rød fase først, og dennes bebyggelsesaffald man så skulle bygge ned oveni. Dog er der fundet lidt sekundært brændt keramik i den østlige del af huset, altså i blå fase. Så beviserne er inkonklusive, og der er desværre ingen overlap af stolper, der ville kunne kaste lys på sagen.

Branden har gjort det nødvendigt at reparere på huset og sætte tagstolper og vægge om igen. De røde stolper fremstår meget rodede, og der er brændt fyld og brændte fund i disse. I den vestlige del af huset ses der også mange flere fund end i den østlige del, hvilket skyldes de gange, hvor man har været nødsaget til at grave i jorden pga. stolperne. Det har trukket fund fra beboelsesområdet med ned i stolpefylden. I vægforløbene samt i flere tagbærende stolper er der desuden opsamlet sekundært brændt keramik, og i flere tilfælde endda stærkt sekundært brændt og deformeret keramik med reduceret vægt. Så der er ingen tvivl om at der på et tidspunkt har været en brand, der har påvirket den vestlige del af huset. Fund af store mængder forkullet korn i stolperne fra rød fase i den vestlige del samt i stolperne mod øst. Desværre er der ikke taget prøver af den midterste del af huset, hvilket beror på manglende tid. Der var generelt et stort tidspres på denne del af udgravningen.

Figur 43: Langhus K63, vestlige del. Her er der taget floteringsprøver, og der er fundet store mængder korn i stolperne. Fotoet viser et miniaturekar, fundet i en tagstolpe i denne ende af huset.

K64: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 stolper, som står med 3,7 meter imellem i den vest-østlige retning, og med 1,8 meter i den nord-sydlig retning. Stolperne fremstod pænt ensartede i form, flade og fyld. Stakladen er beliggende på et fladt plateau, som overvejende bestod af sandet gruset/stenet ler. Anlægsintensiteten var knap så høj i området, som andre steder.

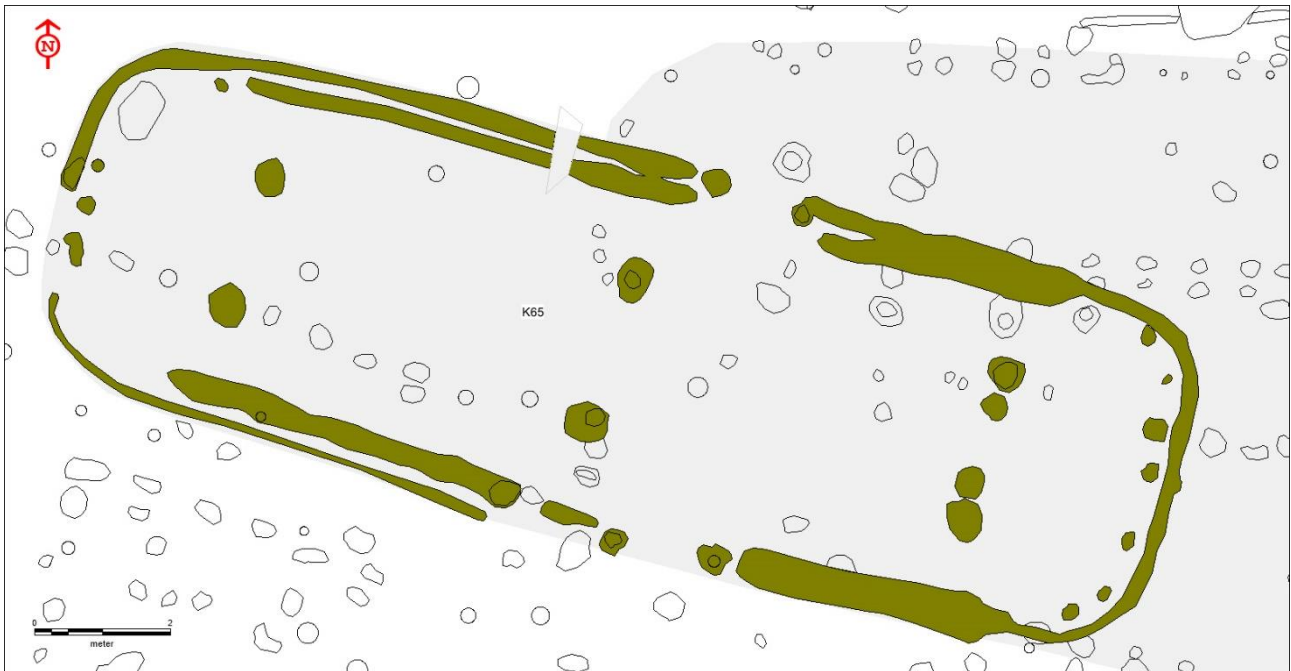
Figur 44: Staklade K64 (gul).

K65: Treskibet hus, sandsynligvis en halbygning eller evt. en økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 3 sæt tagbærende stolper. Ydermere ses meget velbevarede væggrøfter samt to modstillede indgange. Huset er i alt 17 meter langt og 5,5 meter bredt. Spændet fra den vestlige gavl og indtil 1. tagstolpepar er 2,7 meter, dernæst 2,9 meter, 2,7 meter, 5,7 meter og 2,7 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til østgavlen. Ved både nord- og sydvægge ses skarpt afgrænsede parallelle dobbelte væggrøfter, mens den afrundede gavl ved østenden består af en indre stolperække samt en ydre væggrøft. Muligvis er væggrøften her så utydelig, at den ikke kan erkendes. Spændet mellem stolperne i tagstolpesættene varierer mellem 2-2,2 meter. Procentdelen mellem tagstolpespændet på 2,1 meter (gennemsnitligt tal). Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er 38%.

Bygningens to indgange, der ligger overfor hinanden, befinder sig ikke midt på langsiderne, men er lettere forskudt mod øst. I alle husets fire indgangsstolper sås tydelige stolpespor i både flade og profil. Disse stolper er i øvrigt særdeles solide, mellem 50 og 60 cm i bredden og 39-49 cm i dybden. I en af indgangsstolperne er der fundet en knusesten, ligesom der er fundet en knusesten i den nordøstligste tagstolpe. Fra den sydlige stolpe i 1. tagstolpepar stammer et mærkeligt fund i form af en lille flintknold med en meget speciel form, næsten som en snurretop. Er dette et tilfælde, eller har vi at gøre med et stykke kuriosa, som har været gemt pga. dets sjove udseende, og sidenhen er endt i en stolpe?

Figur 45: Til venstre den sære flintknold fra tagbærende A8679. Forsætligt stykke placeret kuriosa eller bare en tilfældig sten? Til højre ses en oversigt over det sydøstlige hjørne af K65, hvor væggrøften og de to indre vægstolper ses tydeligt.

Figur 46: Hus K65. Huset overlapper to andre huse, K75 og K76.

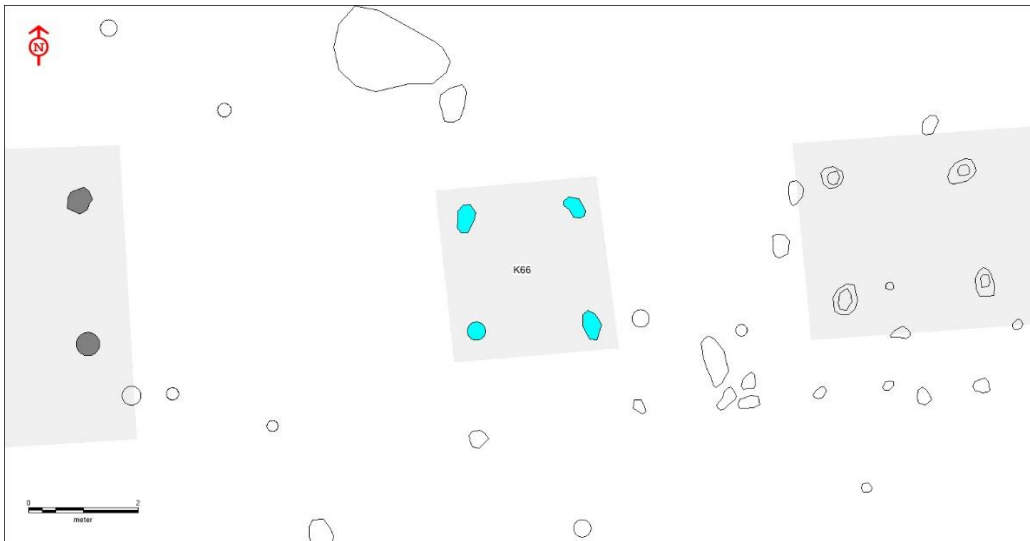
De tagbærende stolper er også af en gedigen kaliber, 51-82 cm brede og 54-76 cm dybe, og formen på stolperne er ligesidede og med let rundet bund. Væggrøfterne og stolperne i/ved dem er også forbausende godt bevaret, idet man ser en dybde på ca. 20 cm.

Bygningen er beliggende på en ganske let skrånende flade, hvor terrænet stiger mod nord. Undergrunden består af rent orangebrunt sand, næsten uden lerede inklusioner.

I snit og flade fremgik det ved overlappet mellem væggrøften A10631 og A10672 at grøften skærer vægstolpen, dvs. at hus K65 er yngre end hus K75 og hus K76.

Anvendelsen af huset er lidt usikker, idet det afviger en del fra de ca. 35 meter lange huse (eksempelvis K63), som formodes at være en typisk beboelseskonstruktion med beboelse i vest, indgangsparti i midten og stald/lade i øst. Dog er der jo som sagt mulighed for, at dette kan være en halbygning, som eksempelvis set på Skovby Nygård-udgravningerne etape I og II. Her ses også meget dybe tagstolper og samme grundplan.

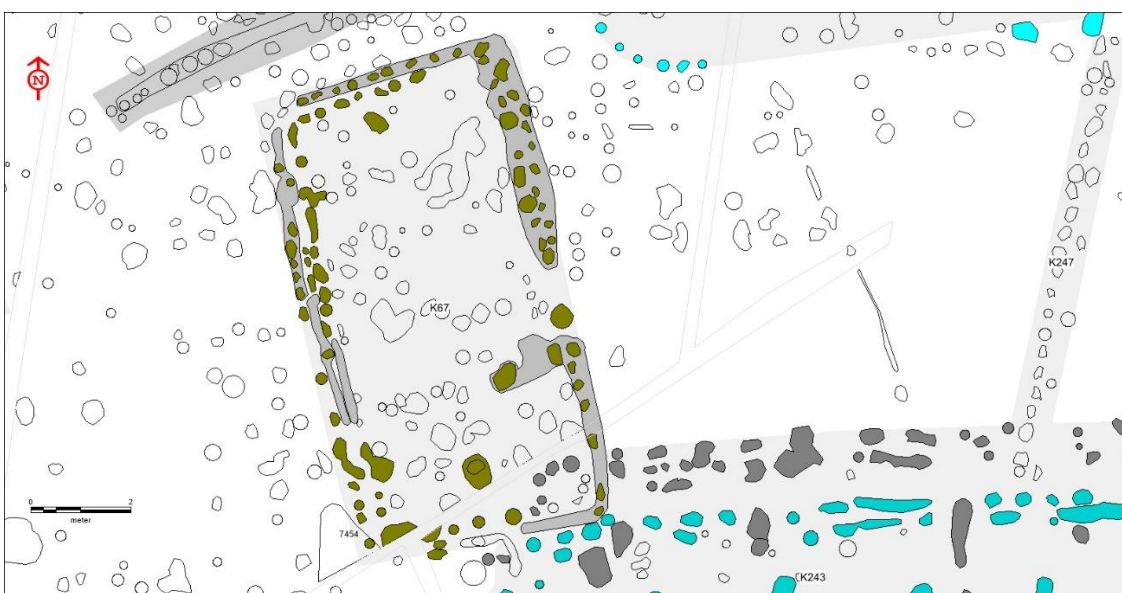
K66: Udgår. Se K81.

Figur 47: Staklade K66.

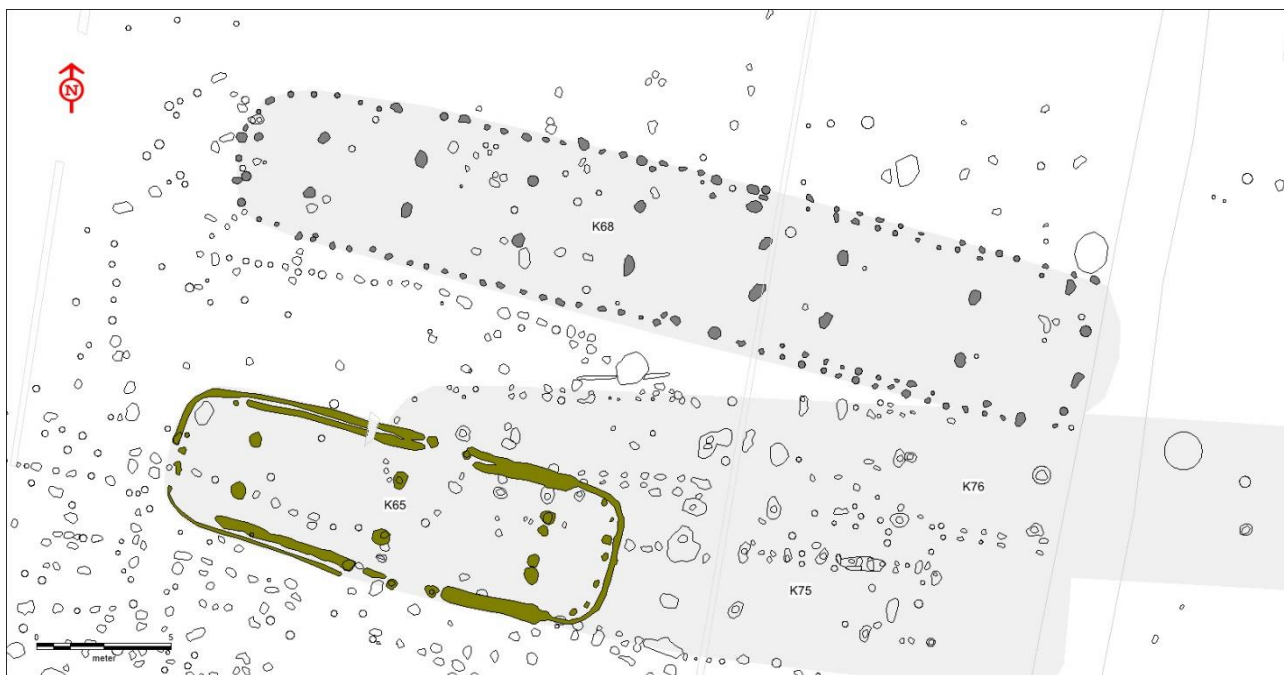
K67: Værkstedshus. Orienteret NNV-SSØ. Længde 9,5 meter, bredde 5 meter. Består af 3 tagbærende stolpehuller samt flere velbevarede væggrøfter med dobbelte stolperækker i. De tagbærende stolper er placeret som solitære stolper, en i nordlige ende på husets midterakse (51 cm bred, 39 cm dyb), en i sydlige ende på midteraksen (58 cm bred, 40 cm dyb) samt en stolpe 1,2 meter sydvest for indgangen (60 cm bred, 78 cm dyb). Desuden ses der også en dyb stolpe ved selve indgangsåbningen (55 cm bred, 71 cm dyb). Døråbningen er 1,2 meter bred.

Husets anvendelse kan man kun gisne om, men noget beboelseshus er det nok næppe. På oversigtsplanen ses en masse ekstra stolper, men desværre er ikke meget snittet pga. tidsmangel, så deres funktion kendes ikke.

Figur 48: Værkstedshus K67. I nederste højre hjørne ses hus K243 (mørkegrå hus) samt hus K62 endnu længere mod syd (det turkise hus). Der er ingen tydelig stratigrafi som fortæller, hvilket hus, der er ældst.

K68: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 8 sæt tagbærende stolper samt et næsten komplet vægforløb. Indgange ses mod nord og syd mellem det 4. og 5. tagstolpesæt fra vest. Længde 32 meter, bredde 5,8 meter i øst, men 5,4 meter i vest. Vest for indgangene er væggene konstrueret med en enkeltstående række tagbærende stolper, mens der øst for indgangene ses væg i form af en dobbeltrække stolper.

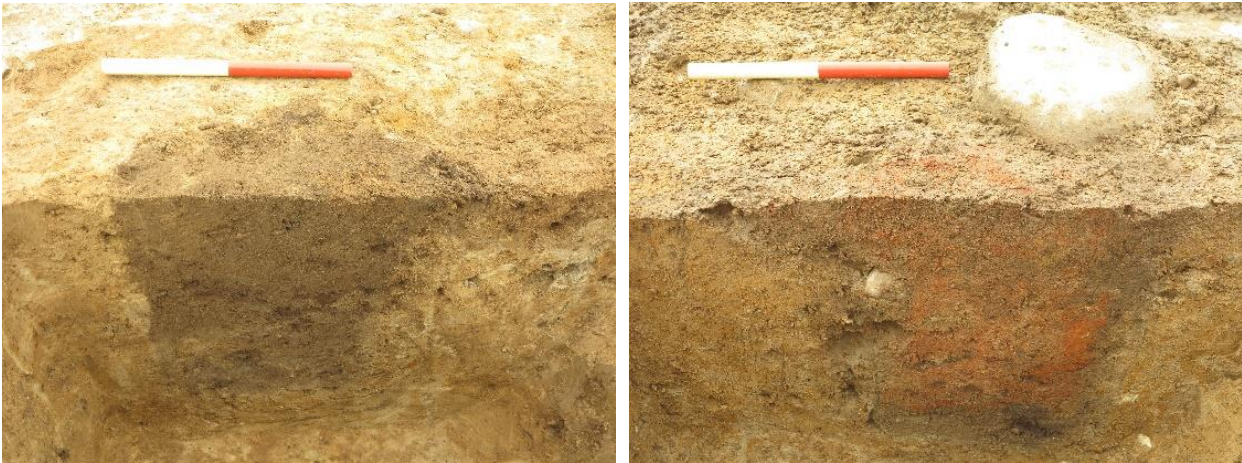

Figur 49: Langhus K68. Nedenunder ses værkstedshus K65, orienteret på samme måde. Derfor vil det være nærliggende at antyde en samtidighed her.

Spændet mellem de tagbærende stolpesæt fra vest mod øst er hhv. 2,9 meter fra gavlen og ind til det 1. sæt, dernæst 3,6 meter, 4,3 meter, 4 meter, 4,8 meter (indgangspartiet), 2,9 meter, 5,2 meter samt 4,3 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger på mellem 2,2 meter og 2,4 meter. Et enkelt sted skiller afstanden sig ud, idet der ved 5. par fra vest kun er 1,7 meters spænd. Måske kunne man forestille sig, at der her har været en port eller dør ind til den østlige del af huset. Midtskibs-delens procentvise andel mellem tagstolpespændet på 2,4 meter og den totale bredde af huset på 5,4 meter i vestenden ligger på 44%, men bruger man den østlige husendes bredde på 5,8 meter i udregningen, så bliver procentdelen på 41,4%.

Gavlen mod vest er afrundet, mens det i den østlige gavl måske kunne tyde på, at der her har været en port samt en lige afsluttet gavl. Det er dog svært at konkludere noget, da den østlige ende af huset overlappes af en middelalderlig agerren, og derfor ikke er genfundet.

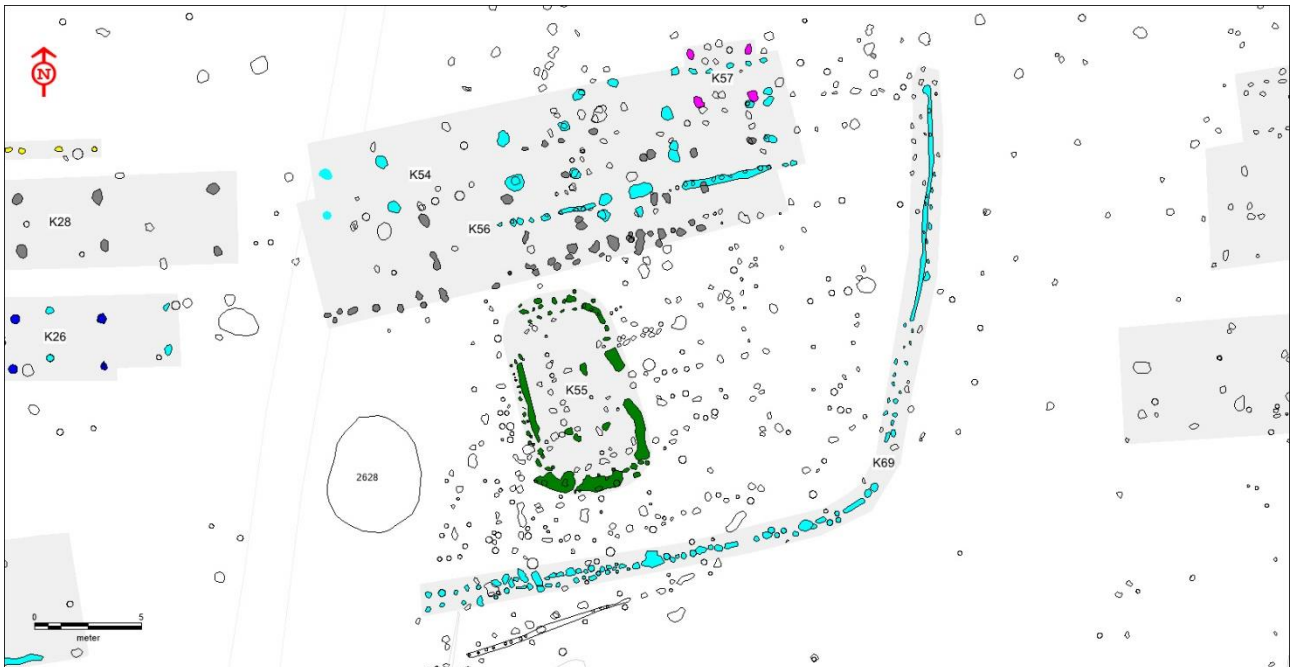
De tagbærende stolper er generelt pæne og dybe, min. 50 cm brede og min. 45 cm dybe, med rette eller let skrånende sider og let rundet til flad bund. Oftest ses stolpespor.

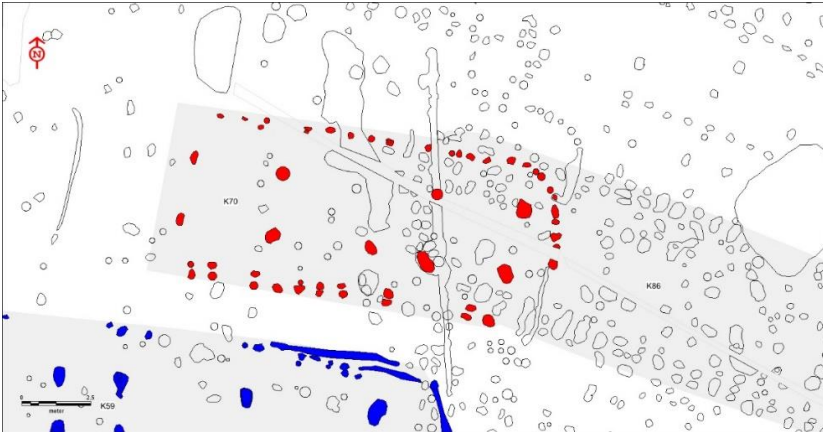
Figur 50: Til venstre ses tagbærende stolpe A10538, som er en del af det 4. sæt fra vest. Til højre ses den ene af de to mulige portstolper i den østlige ende af huset.

Muligvis ses der lysindfaldsåbninger i den østlige del af huset, da der her ses et symmetrisk ophold af dobbeltstolper, såvel i nord- som i sydvæggen.

K69: Enkeltradedet hegn. Sydøstlige del af et hegn, i alt ca. 40 meter, der sandsynligvis relaterer sig til K54, K55, K56 og K57. Et forløb af enkeltstående stolper, dobbeltstillede stolper samt en hegnsgrøft. Stolperne er visse steder sat meget tæt, nærmest uden ophold, hvilket nok betyder, at hegnet er sat om på et tidspunkt.

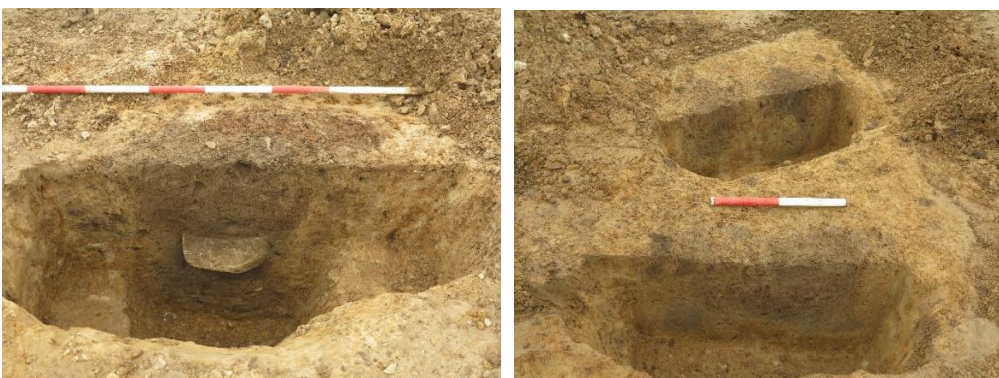
Figur 51: Hegn K69, som relaterer sig til husene mod vest. Der er ingen direkte sammenhæng med andre hegn, men muligvis hænger dette hegn sammen med K30, der ligger længere mod nord, og som går i en N-S-retning.

Figur 52: K70 og omgivelserne omkring, som er forholdsvis tæt pakket med stolper og konstruktioner.

K70: Økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 5 sæt tagbærende stolper samt en delvist bevaret væg og østlig gavl. Den vestlige ende af huset er ikke fundet, og indgange er heller ikke påvist. Minimumslængde er 13,4 meter, bredden er 5,9 meter. Spændet mellem de enkelte stolpepar er fra vest mod øst hhv. 3,3 meter, 3,5 meter, 2 meter, 2,7 meter og 1,2 meter fra 5. sæt og ud til østgavlen. Spændet mellem de enkelte stolper i parrene er generelt omkring 2,4 meter. Midtskibs-delens procentvise andel mellem tagstolpespændet på 2,4 meter og den totale bredde af huset på 5,9 meter ligger på 44%.

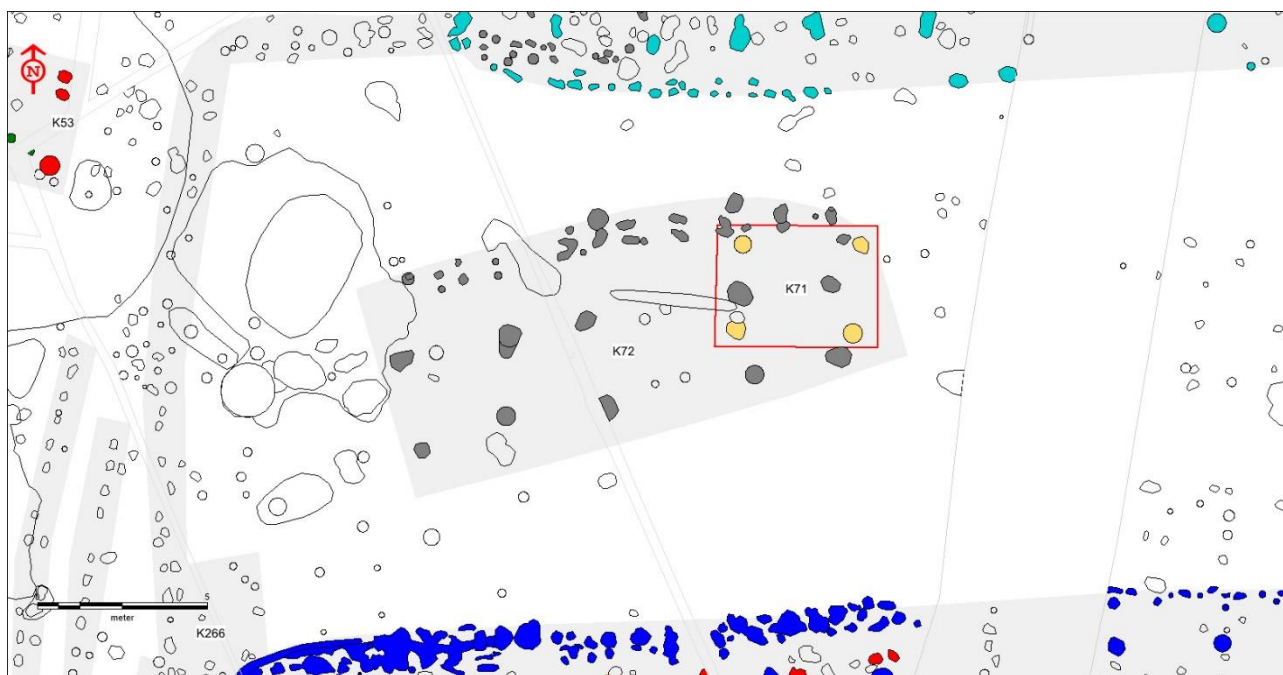
Som udgangspunkt er K70 ikke erkendt som et hus under undersøgelsesfasen, men de mange knusesten i tagstolperne samt dybden af disse på mellem 75-80 cm henledte opmærksomheden på huset. Der er stolpespor i alle de tagbærende stolper, ligesom de alle har en fedtet grå bræmme i bunden. En enkelt af de tagbærende stolper (den nordøstligste tagbærende) rummede ikke færre end 6 knusesten i stolpesporet, og en anden tagstolpe rummede 3 stk., ligeledes i stolpesporet (nordlige tagbærende i 2. stolpepar fra vest). Der er desuden fundet ornamenterede sideskår fra samme kar i hhv. tagstolpe A9350 og tagstolpe A8925. Her ses dog også et overlap af den vestlige gavl i hus K86, og det kan ikke udelukkes, at skårene stammer fra dette hus. Et forstenet søpindsvin er desuden fundet i tagbærende stolpe A8904 (sydøstlige tagbærende), hvilket kan være en forsætligt placeret værnegave.

Figur 53: Tagbærende stolpe A8904 (til venstre) og vægstolper fra den sydlige væg (til højre).

De snittede vægstolper viste en god dybde mellem 25-35 cm (Se ovenstående billede t.h.).

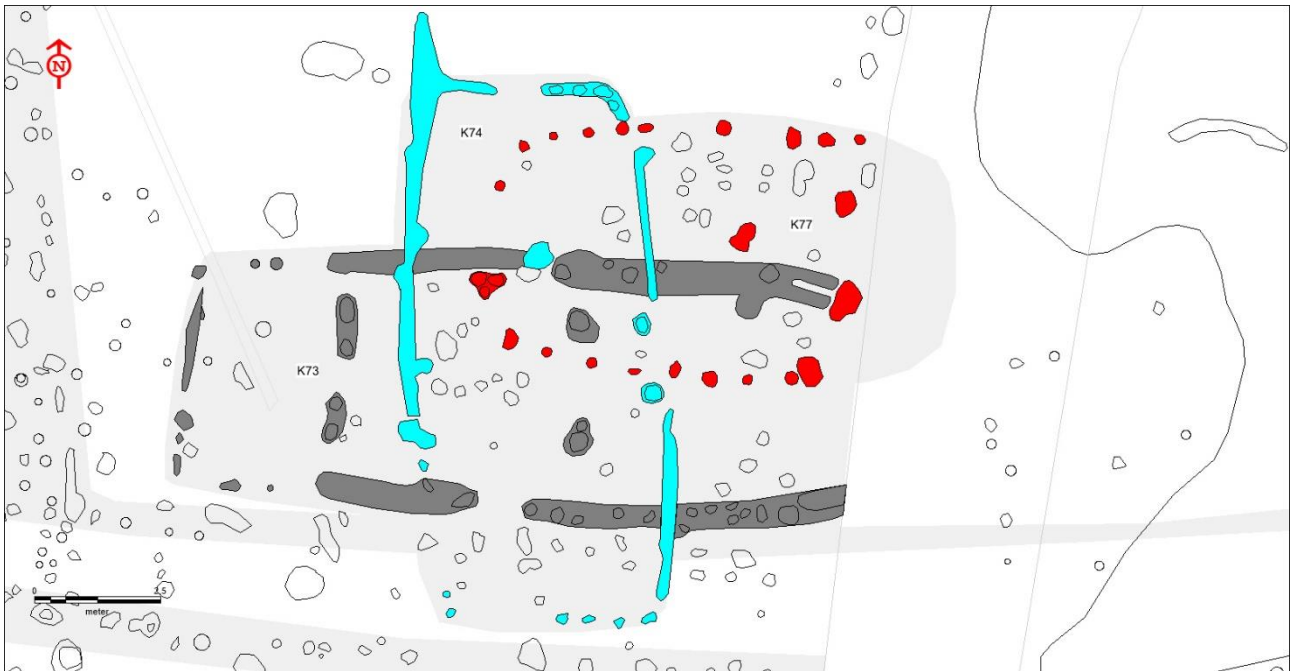
K71: Staklade. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper, som ligger indeni K72. Disse to konstruktioner kan derfor ikke være samtidige. De tagbærende stolper er ikke erkendt som værende en staklade før bearbejdningen af K72. Stolperne er mellem 53-67 cm brede og 18-34 cm dybe, og varierer lidt i form og fyld. Bredden er dog markant større end dybden, hvilket er et ret almindeligt træk ved staklader.

Figur 54: Staklade K71 og hegnshus K72.

K72: Hegnshus. Orienteret VSV-ØNØ. Oprindeligt fortolket som et reelt treskibet hus med en bevaret nordlig dobbeltstolpevæg, men ved nærmere granskning af stolpedybderne, så er der nok ikke tale om nogen reel huskonstruktion, nok nærmere et ringere funderet hegnshus af en art. Spændet mellem de tagbærende stolpepar ligger mellem 2,5-3,3 meter, og spændet i de enkelte par ligger mellem 2,1 -2,6 meter. De formodede tagstolper er af meget varierende bredde, mens dybden ligger omkring 20-25 cm dybde. De ydre hegn- eller vægstolper står med ca. 40 cm afstand i N-S-retning, mens den længdegående afstand er mellem 60 -150 cm. Der har formodentlig været åbent uden væg i den sydvendte del. Et større grubekompleks forstyrrer billedet mod vest, og det er ikke muligt at følge forløbet længere.

K73: Værkstedshus. Orienteret V-Ø. Består af to sæt tagbærende stolper samt væggrøft-forløb med stolper i. Den vestlige gavl er delvist bevaret, mens den østlige gavl er forsvundet i et stort kørespor.

Figur 55: Værkstedshus K73 (grå signatur). Overlappes af huskonstruktionerne K74 (turkis) og K77 (rød).

Hus K73 er minimum 13 meter langt, 5 meter i bredden på midten og 4,1 meter i bredden ude ved den vestlige gavl. Det vil sige, at huset har et lidt "tykmavet" udseende med buede vægge.

Spændet fra den vestlige gavl og ind til det første tagbærende sæt er 3,1 meter, dernæst 5 meter (det midterste rum), og slutteligt minimum 5,3 meter ud mod der, hvor den østlige gavl skulle have befundet sig. Spændet mellem de to stolper i den vestlige del af huset er 1,2 meter. Der ses en mulig indgang i den sydlige væg. Denne er dog ikke undersøgt. Åbningen måler 1,3 meter, og kunne sagtens være en døråbning. De to tagbærende i vestenden rummer hver især en meget dyb tagbærende stolpe (mellem 90 og 100 cm dybe) samt en mindre stolpe, som sandsynligvis har fungeret som dørstolpe. Her har der altså været et aflukke ud mod den vestlige gavl. I den nordlige af disse to tagstolper er fundet et større stykke træ i stolpesporet, som formodentlig stammer fra selve stolpens bund. Træet er bestemt til at være egetræ af Peter Hambro Mikkelsen fra naturvidenskabelig afdeling på Moesgård Museum. Denne stolpe rummede desuden også en knusesten samt to sekundært brændte skår.

Spændet mellem de to østlige tagstolper er 2,3 meter, og ser således ikke ud til at have haft en dør. Her ses der heller ikke formodede dørstolper i snittene. Også disse stolper er meget dybe, hhv. 70 og 92 cm dybe og med tydelige stolpespor (bl.a. A10107, som ses herunder).

Der er fundet forkullet byg i alle de tagbærende stolper, fra 4 kerner og helt op til ca. 50 stk. Måske har huset været brugt til opbevaring af rensed byg og evt. andre afgrøder?

Figur 56: Tagbærende stolpe A10107 fra K73 i flade og snit. Bunden af stolpen var løs og ret opfugtet af opstigende grundvand.

K74: Værkstedshus. Orienteret N-S. Består af en solitær tagstolpe samt delvist bevarede væggrøfter, hvori der enkelte steder ses stolper i overfladen. Hus K74 overlapper hus K73, idet tagstolpen skærer ned oveni K73's væggrøft.

Huset er 10,6 meter langt, 4,9 meter bredt på midten samt 3,7 meter bredt ved gavlene. Det vil sige, at huset har et lidt "tykmavet" udseende med buede vægge. Tagstolpen er placeret på den N-S-gående midterakse, 3,4 meter fra den nordlige gavl og 7,2 meter fra den sydlige gavl. Det vil sige, at huset er bygget asymmetrisk. Der er ingen tegn på, at der skulle være en tagbærende stolpe mere noget sted på feltet. Indgangen findes placeret i midten af den østlige væg, og er ca. 1,4 meter bred. Indgangsstolperne, som er 55 cm brede og 45-50 cm dybe med rette sider samt let rundet bund og stolpespor, er trukket en smule ind i rummet i forhold til vægforløbet, ca. 25 cm. I den ene indgangsstolpe er der fundet et lerkarskår med bred fureornamentik i et zigzag-mønster.

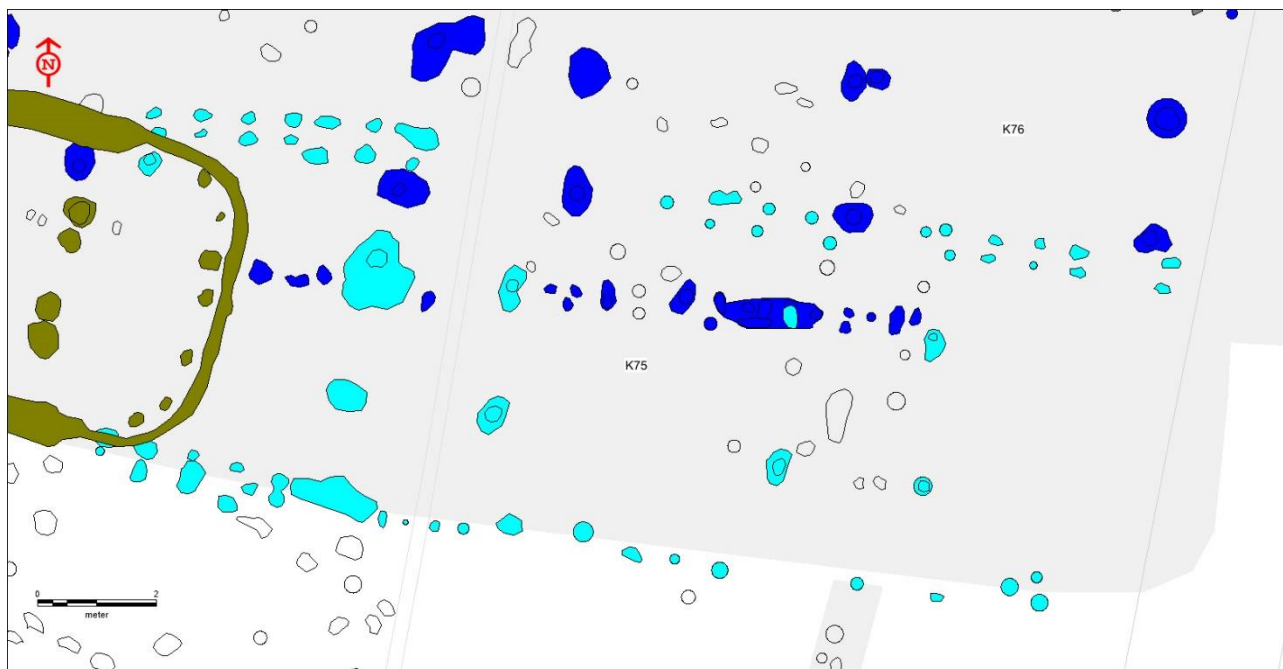

Figur 57: Ornamenteret keramik fra den ene indgangsstolpe. Til højre ses K74 (turkis). Overlappet henover hus K73 (gråt) ses tydeligt ved væggrøfterne, og bekræftes desuden i snit.

Tagstolpen er 43 cm bred, 55 cm dyb, og har et tydeligt stolpespor.

K75: Værkstedshus eller den vestlige halvdel af et treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper, delvist bevaret dobbeltstolpevæg samt en indgang mod syd. Der er ingen gavle bevaret. Gavlstolperne i den vestlige del ses ikke, og mod øst løber en N-S-vendt

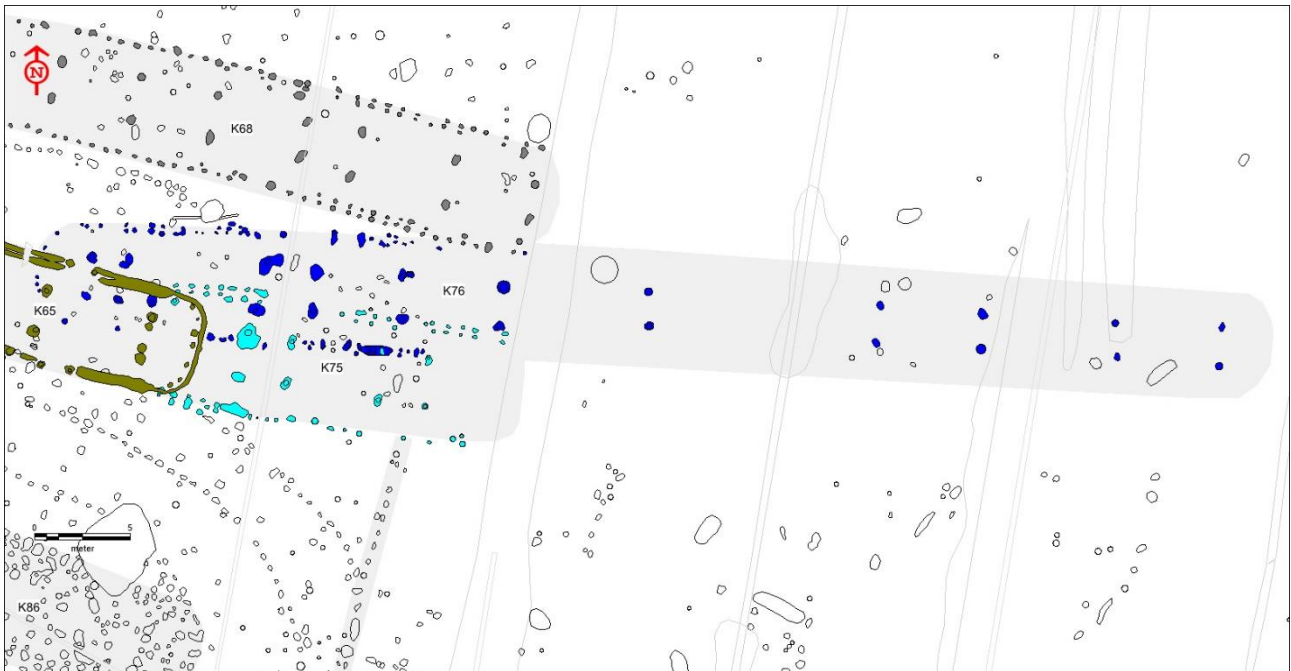
agerren, som sandsynligvis har udvisket gavlen. Huset er minimum 18 meter langt, og 6,5 meter bredt ved indgangspartiet, mens der er 5,5 meters bredde ved den vestlige ende, i nærhed af en evt. gavl. Det vil igen sige, at huset har et lidt "tykmavet" udseende med buede vægge som både K74 og K73.

Figur 58: Værkstedshus eller evt. halvdelen af et langhus, K75 (turkise stolper). Overlapper K76 tydeligt (blå stolper). Rækkefølgen af husene er således: Ældste hus er blå hus, K76. Dette hus overlappes af det turkise hus K75, som overlappes af det grønne hus K65. Denne rækkefølge er stratigrafisk bevist i snit.

Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,3 meter, 4,7 meter (indgangsrummet) og 2,5 meter. Der er ikke målt afstande ud mod gavlene, da de jo som sagt ikke findes. Afstanden mellem stolperne i de enkelte par er ca. 2,3 til 2,5 meter. Indgangen eller døråbningen måler 1,2 meter. Det er umiddelbart ikke til at se nogen døråbning i den nordlige væg. De tagbærende stolper er en smule forskellige, men de fleste har stolpespor og er ca. 55 cm i bredden, mens dybden er 45-70 cm. Den første tagstolpe mod sydvest er kun 19 cm dyb, hvilket er lidt usædvanligt. Der er fundet enkelte stykker keramik i de tagbærende stolper.

K76: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 6 stolpepar samt en solitær tagstolpe i den vestlige del af huset, og evt. yderligere 5 par i den østlige del af huset. Huset er nemlig sådan konstrueret, at den vestlige del ligger nøjagtigt på linje med yderligere 5 stolpepar mod øst. Hvis det er tilfældet, at denne observation er korrekt, så er huset mindst 61,5 meter langt. Der kan dog også være tale om to huse, hvor det østlige hus så er meget dårligt bevaret på nær de tagbærende stolper. Vægforløb er bevaret i den vestlige ende.

Figur 59: Hus K76. Her ses en grå raster markere det mulige hus, som med minimum 61,5 meters længde må siges at være et temmelig langt langhus. Mod øst er undergrunden mere sandet og gruset, hvilket kan have været medvirkende til at der her ikke ses vægstolper, fordi afrømningen var anderledes ujævn. Desuden ses også dræn, kørespor og agerrener, som kan have slutt tagstolpepar, især mellem 7. og 8. par regnet fra vest kunne dette være oplagt.

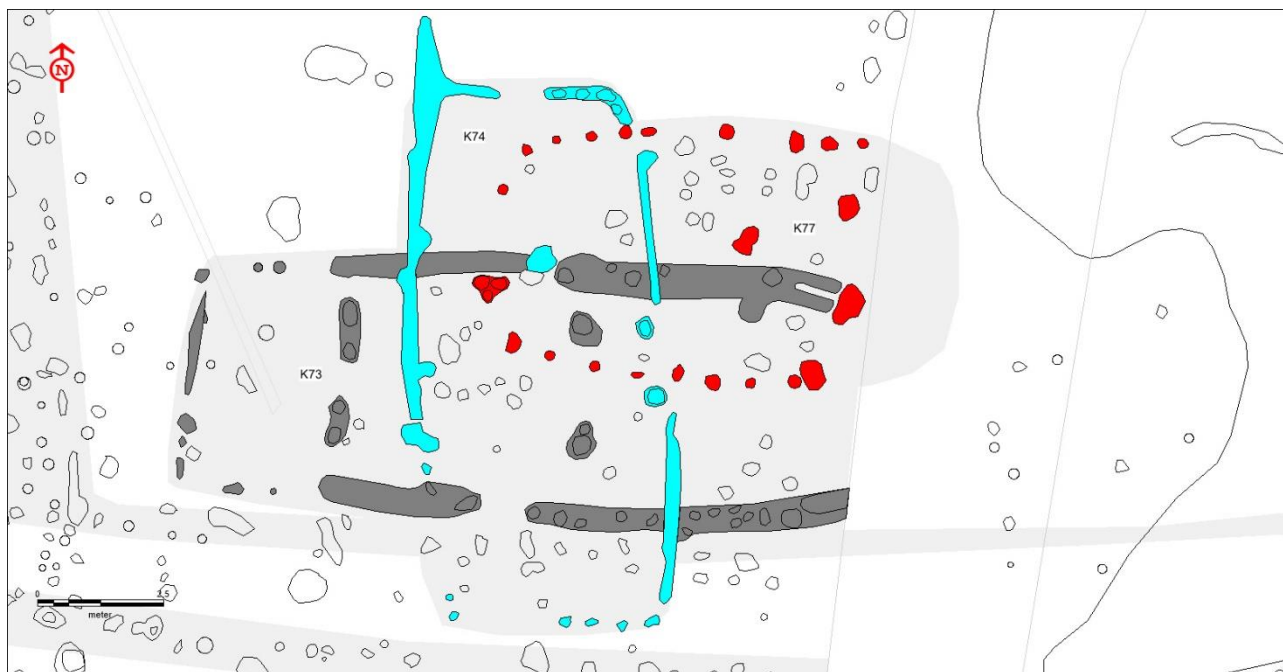
Spændet mellem de enkelte tagstolpepar fra vest mod øst er hhv. 2,6 meter (fra gavl og ind til 1. stolpepar, 1,6 meter, 1,7 meter, 5,4 meter, 2,8 meter, 4,6 meter (indgangsområde), 5 meter. Dette er den vestlige endes mål. De snævre mål på omkring 1,5 meter dækker sandsynligvis over en udskiftning. Herfra og videre mod øst bliver målene noget anderledes: hhv. 7,4 meter, 12 meter, 5,3 meter, 6,8 meter og 5,5 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger ret konstant mellem 2 meter og 2,1 meter. Enkelte steder ses en afstand på 1,7 meter. Bredden på huset målt henover indgangspartiet er 5,7 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 36,8%.

Om huset er 60 meter langt eller ej, vil undertegnede lade være usagt. Der er i hvert fald en mulighed for det. Tagstolperne ligger snorlige på række fra første til sidste sæt. Stolperne er dog mere simple i den østlige ende end i vestenden: mellem 30 og 43 cm brede og 20 – 30 cm dybe, og der ses ikke nogen stolpespor. I den vestlige del af huset er tagstolperne meget varierende i såvel bredde som dybde. Her ses bredder mellem 42-116 cm, og dybder mellem 22-60 cm. De oftest forekommende mål ligger omkring 60cm bredde og 40-60 cm dybde. Her ses ofte stolpespor.

I en tagstolpe er der fundet et fragment af en drejekværn, samt en knusesten og et stykke sekundært brændt keramik.

Der ses indgange i såvel syd- som nordvæggen, mellem det 4. og 5. sæt. Døråbningerne er 1,3 til 1,4 meter brede.

K77: Værkstedshus. Orienteret V-Ø. Består af 3 tagbærende stolper samt et vægforløb af stolper. Minimumslængden af huset er 7,4 meter, og bredden er 5 meter på midten og 3,8 meter ude ved den vestlige gavl. Den østlige gavl er blevet opslugt af et kørespor.

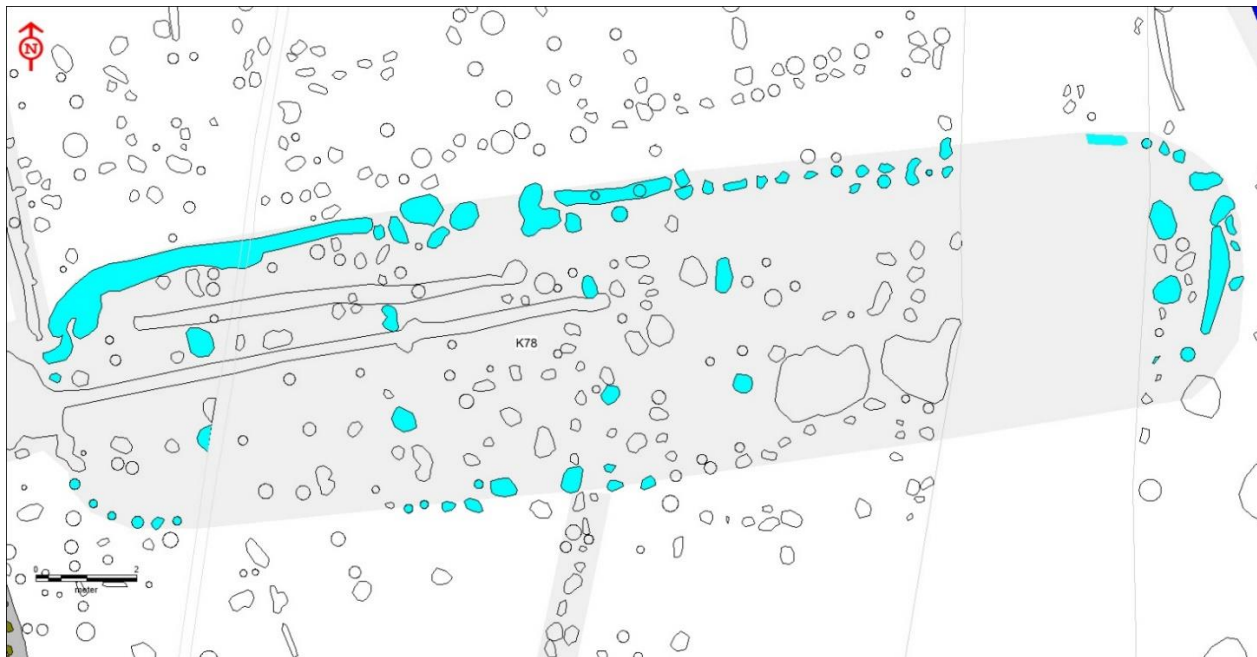
Figur 60: Værkstedshus K77 (rød signatur). Udgravningstolkningen er den, at K77 skærer væggrøften i K73 (dette ses dog ikke på illustrationen). Derfor må K73 være ældst. Stratigrafi mellem K74 og K77 ses ikke, og det kan derfor ikke afgøres, hvilket hus der her er ældst.

Der ses ikke umiddelbart nogen tagbærende stolper i den vestlige del af huset. Det tagbærende stolpepar er mellem 50 og 62 cm bred og 38-63 cm dybe, stolpespor i den laveste stolpe, begge med lige sider og let rundet bund. Den solitære tagstolpe er 57 cm bred og 33 cm dyb, og har stolpespor. De snittede vægstolper er ca. 20 cm brede og 20 cm dybe. Vægstolperne er placeret i en enkelt række, og med ca. 60-70 cm mellemrum. Ingen stratigrafi ift. de to andre huse.

K78: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Kun ganske sporadisk undersøgt. Består af 5 sæt tagbærende stolper (yderligere et sæt formodentlig forsvundet i et stort kørespor), ca. 23 meter langt. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,9 meter (fra den vestlige gavl og ind til 1. sæt), 3,7 meter, 3,9 meter (indgangsrummet), 2,6 meter og til slut 9,8 meter. De 9,8 meter dækker over, at der i denne ende af huset løber et 4 meter bredt kørespor fra nord til syd, og at der sagtens kan have været et tagbærende sæt, som er blevet "spist". Spændet mellem de enkelte stolper i de tagbærende sæt er ca. 1,9 til 2,1 meter. Det østligste par, som er lidt usikkert, står med 1,4 meters afstand, og har en afstand ud til gavlen på 1,2 meter. Her er der generelt ikke lavet snit, så det vides ikke om de formodede stolper er reelle. Bredden på huset er 5,5 meter og spændet mellem stolperne i de enkelte par er 2,1 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 36,8%.

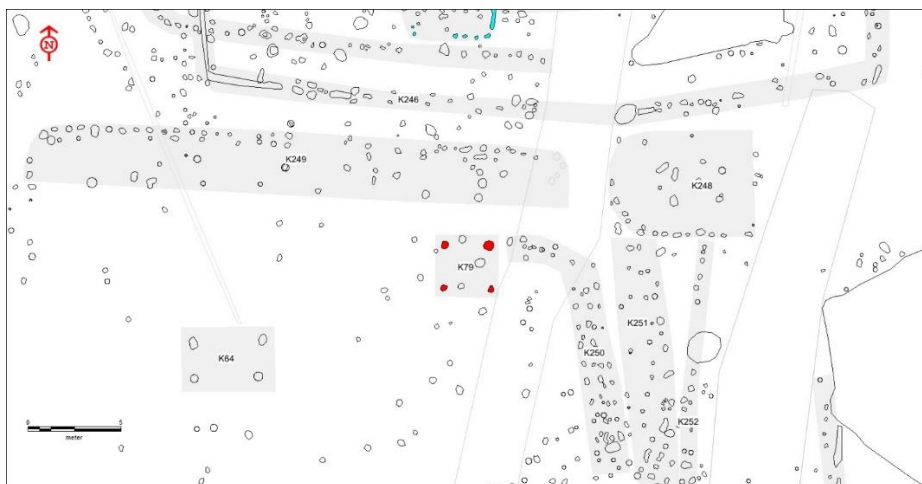
I huset ses meget ensartede tagbærende stolper med mørkt gråbrunt fyld, og trækulsfyldte stolpespor i vestenden. Vægstolperne er ovale til rund/ovale i længderetning med huset, og fylden her er gråbrun med trækulsnister.

Huset ligger i et område, hvor der ses et voldsomt stolpevirvar, formodentlig fra flere overlappende sadeltagshegn.

Figur 61: Langhus K78.

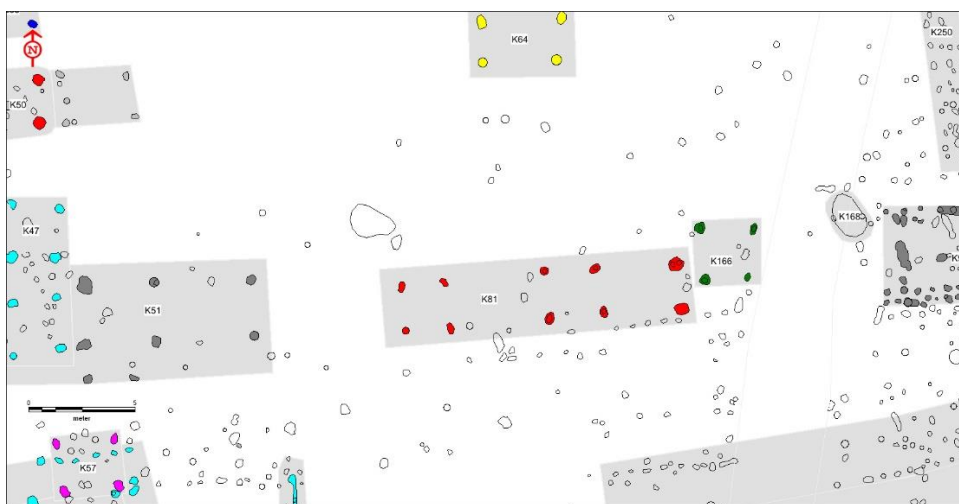
K79: Staklade. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladen er højt beliggende på leret sand iblandet lidt grus, og på plant område. Fire meget ens stolper, fladbundede, 10-18 cm dybe og ovale til rundovale i fladen og tydeligt afgrænset. Dimensionerne på stakladen er 2,4 x 2,4 meter.

Figur 62: Staklade K79.

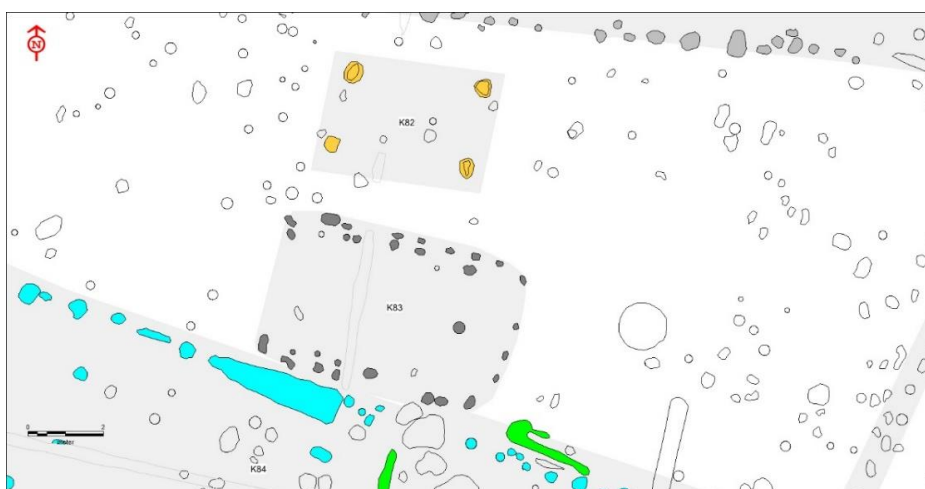
K80: Del af K249 (se denne).

K81: Langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 5 sæt tagbærende stolper. Minimumslængden på konstruktionen er 13 meter i alt i vest-østlig retning, og spændet mellem de enkelte stolper i sætterne er ca. 2,1- 2,3 meter. Spændet mellem de tagbærende par fra vest mod øst er hhv. 1,9 meter, 4,6 meter, 2,6 meter og 3,6 meter. Stolpernes bredde svinger mellem 51-85 cm, og dybden ligger mellem 19 til 33 cm. Formen på stolperne i fladen er oval i lidt forskellige retninger, og formen i snit er fladbundet til let rundet bund og lige til let rundede sider. Der ses enkelte stolper mod syd, som måske er en rest af væggen. Der er fund fra flere af de tagbærende stolper.

Figur 63: Langhus K81. Staklade K166 ses ligge op ad den østlige del af bygningen.

K82: Staklade. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem stolperne fra vest mod øst er 3,5 meter, mens det nord-sydlig spænd er 2 meter. Rektangulær bygning, beliggende på let sandet ler og plant område. Alle stolper er let ovale, de tre med stolpespor, og hvor nedgravningen ikke er spottet ved afrømning. I den ene af stolperne er der fundet en drejekværnsløber.

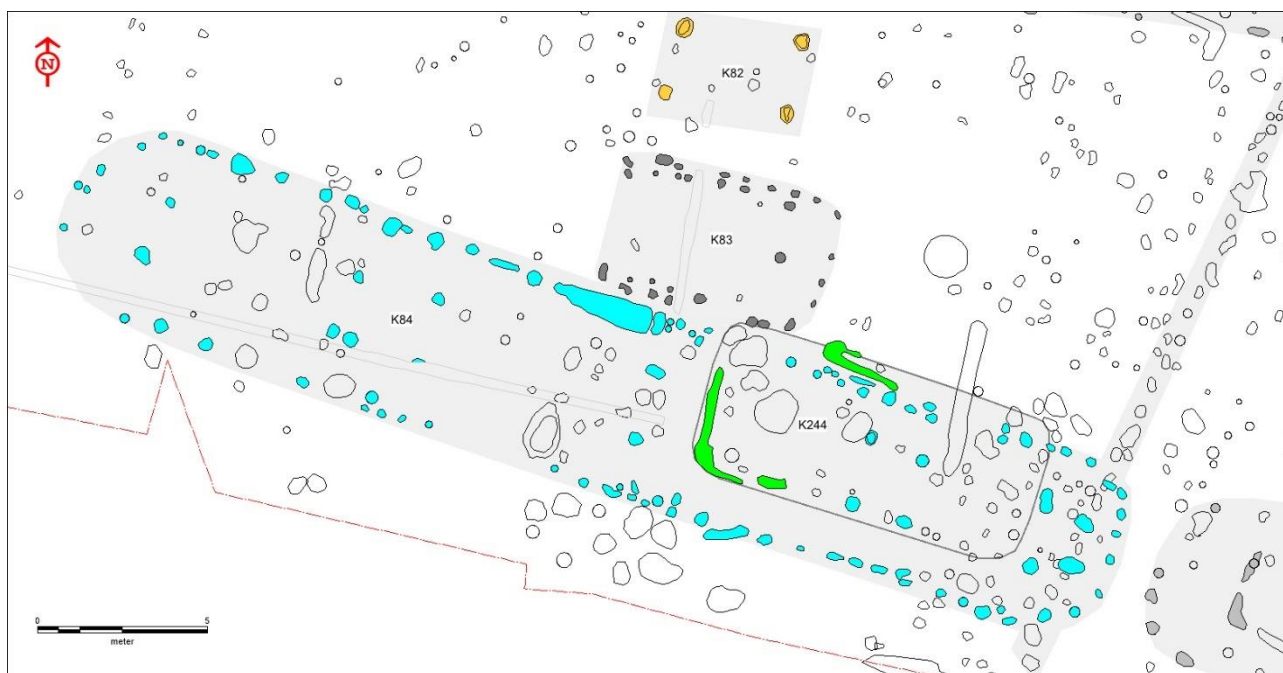
Figur 64: Staklade K82 og værkstedshus K83.

K83: Værkstedshus. Toskibet. Orienteret VNV-ØSØ. Består af et vægforløb i hesteskoform samt en tagbærende stolpe i den østlige ende af konstruktionen. Tilsyneladende ingen gavl i vestlige ende af huset.

Huset har dobbelt stolpevæg mod nord, og har sikkert også haft det mod syd, det er bare ikke så velbevaret her, og huset virker lettere nedslidt. I den nordlige væg er det tydeligt, at den ydre stolpe er aflang i husets længderetning, mens den indre stolpe er rund.

Gavlen består af ovale stolper, der følger gavlens runding. Tagstolpen er ikke imponerende bred eller dyb, 47 cm bred og 15 cm dyb, men dog noget mere solid end vægstolperne, der enten er overfladisk bevaret eller højst 10 cm dybe. En mulig indgang ses i sydvæggen, men er nok næppe en sådan. Man kunne gætte på, at huset har at gøre med det langhus, der ligger lige syd for. Orienteringen passer perfekt.

K84: Treskibet langhus. Orienteret NV-SØ. Består af 7 sæt tagbærende stolper og delvist bevarede gavle samt vægforløb. Ingen døråbninger identificeret. Længde 32 meter, bredde 5,5 meter. Huset er kun meget sporadisk undersøgt, da der her var traktose i en sådan grad, at undergrunden ikke kunne suge vand, hvis det havde regnet. Derfor var dette område konstant vådt og dermed noget besværligt at grave i. Der er dog snittet lidt stolper, der hvor jorden var tilnærmelsesvis tør.

Figur 65: Langhus K84, muligvis samtidigt med K83, selvom det dog ligger meget tæt. K244 er et mærkeligt "byggeri", som kun består af to mulige væggrøfter, men som jo tydeligvis ikke har været samtidigt med K84.

Spændet mellem tagstolpesættene fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter (fra gavl og ind til det 1. sæt), dernæst 5,9 meter, 2,4 meter, 6,6 meter, 6,6 meter, 1,7 meter, 3,8 meter og 2,1 meter fra sidste sæt og ud til østgavlen. Spændet mellem tagstolperne i de enkelte par er 2 meter. I den østlige ende af huset ses overlap dels af et tværgående hegn, dels 2 mulige staklader. Det er bevist

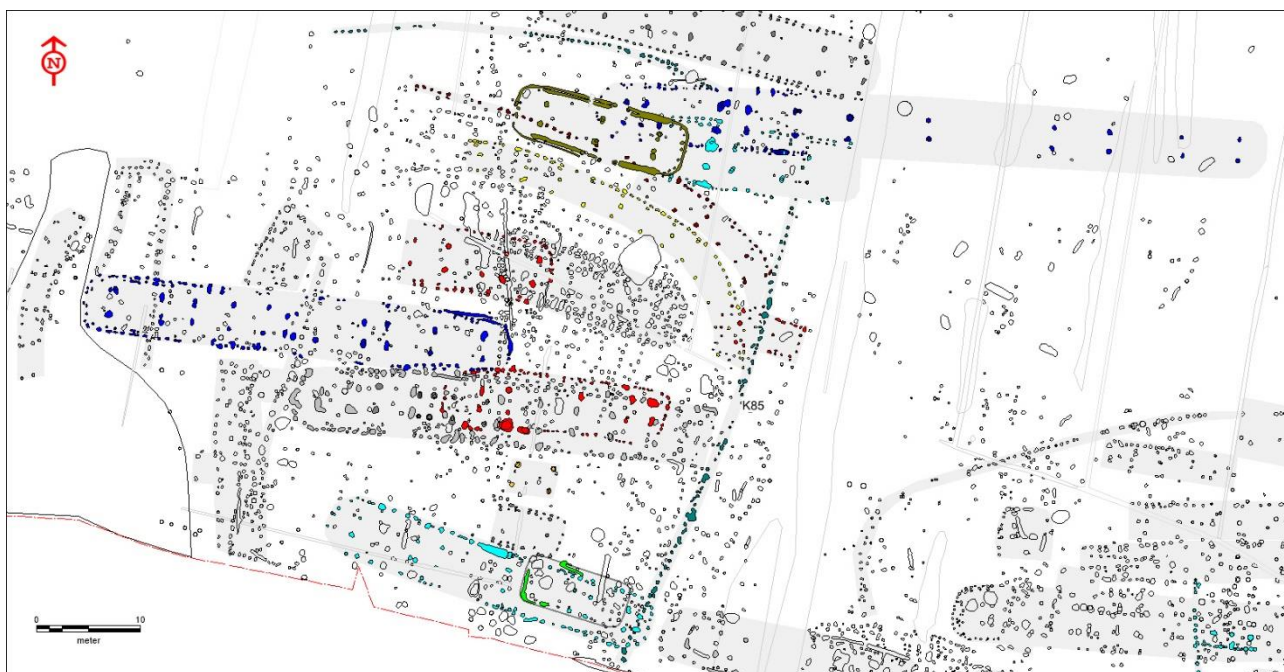
i snit, at huset K84 skærer hegn K85, og at huset derfor er yngre end hegnet. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 36,3%.

Figur 66: Det traktoseramte og delvist oversvømmede område med hus K84, set fra hhv. vest og syd.

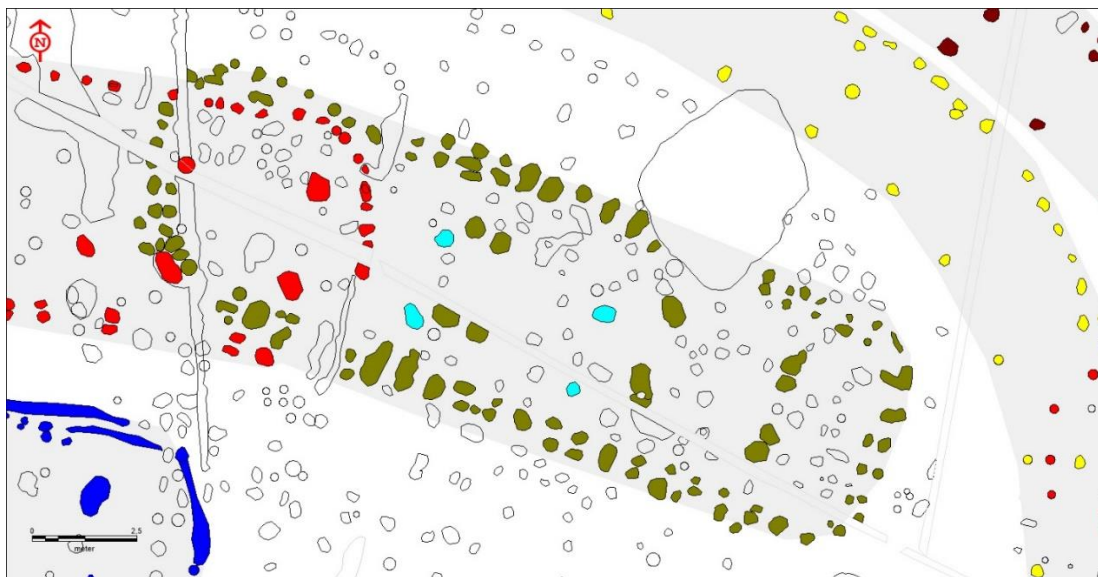
K85: Hegn. Orienteret V-Ø-NNØ-SSV. Består af en lettere rodet række af enkeltstillede stolper (formodentlig enkeltradedet hegn), sandsynligvis med en del udskiftninger.

Ovale til runde stolper, som ofte ses stående i par, men også som sig selv. Hegnet snittes af hus K84, hvilket gør hegnet ældre end K84. Der, hvor stolperne står mest regelmæssigt er der ca. 70 cm mellem to stolper.

Figur 67: Det 100 meter lange hegnsløb K85 (markeret med mørkegrønne stolper midt i kortet)

K86: Økonomihus. Orienteret NV-SØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt en næsten intakt dobbeltstolpevæg/gavle, dog ingen indgange identificeret. Længde 18,5 meter, bredde 5,5 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 7,7 meter (fra gavl og ind til 1. sæt. Denne ende er snittet på et tidligere tidspunkt i forhold til den østlige ende, og er ikke erkendt som hus. Derfor er der ikke snittet potentielle tagstolper her), så kommer der to sæt, som står med 60 cm imellem - sikkert et tagstolpesæt som er udskiftet, 4,4 meter, 3,2 meter og 2,6 meter fra sidste sæt og ud til den østlige gavl. Den østlige gavl er intakt, mens den vestlige gavl ser mere forstyrret ud.

Figur 68: Hus K86 med staklade K87 indeni (turkise stolper).

Tagstolperne står med ca. 2,2 meters mellemrum. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 40%.

I tagbærende stolpe A10842 (som er den nordligste stolpe i det tredje sæt fra vest) er der fundet flere skår med fureornamentik.

Figur 69: Fureornamenteret keramik fra tagstolpe A10842.

I tagstolpe A10872 (den nordlige stolpe i 2. tagbærende sæt fra vest) er der fundet en del hvidbrændte knoglefragmenter. Knoglerne stammer fra hhv. får/ged, svin og ko, hvilket leder tankerne hen på det romerske offerritual kaldet "suovetaurilia", hvor man ofrer netop disse tre dyrearter. I romersk kontekst er offeret rettet mod guden Mars, som man beder til for renselse og velsignelse. Desuden er der i samme stolpe fundet stykker af brændt ler med bevarede flader samt stråaftryk, hvilket tolkes som værende lerklining, måske fra huset. I fylden i stolpen var der generelt en hel del trækul, hvilket sjovt nok ikke rigtig var tilfældet i de andre stolper. Dybden på de tagbærende stolper lå generelt mellem 56 og 74 cm, mens bredden lå mellem 44 til 74 cm. Huset er sandsynligvis i to faser (se beskrivelsen af Gård 19).

K87: Staklade. Orienteret NV-SØ. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem de tagbærende stolper er hhv. 4,1 x 2 meter, altså rektangulær. Bygningen ligger indeni K86, og blev i starten regnet for en fase i K86. Disse stolper fra K87 ligger dog forskudt 50 cm mod syd i forhold til de tagbærende stolper i K86, og må derfor være en separat bygning, som så selvfølgelig ikke har noget at gøre med K86. Ingen af stolperne er desværre snittet.

Figur 70. Langhus K125 ses markeret på foto til venstre. Kalbygård Skov i baggrunden. På foto til højre får man tydeligt fornemmelsen af den gradvise terrænstigning omkring hegn K88 og bygningerne indenfor dette. Oppe bagved skurvognen, på det høje punkt som ikke umiddelbart er synligt på billedet, er der fundet flere dele af et bronzesværd.

K88: Hegn, såvel enkeltradedet hegn som sadeltagshegn. Omkranser det nordligste gårdsanlæg på feltet. Der ses mindst tre, måske fire faser mod vest, og kun en enkelt fase sadeltagshegn hhv. mod nord og syd. Hegnsforløbene er uafsluttede flere steder, delvist af feltets udgravningsgrænse samt af kørespor mod syd.

Hegnsanlæggene helt mod syd ses som tydeligt afgrænsede brune til gråbrune omtrentligt ovale til cirkulære stolpehuller, 10-20 cm dybe, der ligger regelmæssigt efter hinanden i en øst-vestlig-orienteret række.

Kun to steder synes den ellers regelmæssige afstand mellem hegnstolperne at blive brudt. Det kan skyldes, at der det ene sted blev fjernet lidt for meget overjord under muldafrømningen, hvorefter enkelte af de laveste stolper kan være blevet bortgravet. Det andet sted er mere reelt, idet hovedparten af de ovale hegnstolper har deres længdeakse parallelt med hegnsførløbet (Ø-V), så har to af anlæggene (A14226 og A14225) deres længdeakse vinkelret på hegnsførløbet, her er der formentlig tale om indgangsstolper og dermed en indgang/udgang.

Umiddelbart sydøst herfor ses et aktivitetsområde med bl.a. flere gruber, hvilket ydermere sandsynliggør, at der kan have været en åbning i hegnet her.

Umiddelbart vest for husene K132, K139 og K135 (se illustration), ses et flerfaset sadeltagshegn, som er bygget op med et ydre enkeltraded hegn, hvor stolperne står fint tæt, og med intervaller er der placeret støttestolper. Nogle gange er intervallet sat op med en enkelt stolpe imellem og nogle gange med fire stolper imellem. De tagbærende stolper står ret fint på linje. Hvad angår de indre stolper, så er der flere at vælge imellem. Disse kan være udskiftninger eller have en konstruktionsmæssig/anvendelsesmæssig funktion. Flere steder ser det også ud til, at der har været vægge eller skillerum.

Det er umiddelbart temmelig svært at knytte de forskellige husbyggefaser til hegnsførløbene. Der findes jo tre langhuse lige øst for og umiddelbart lige indenfor hegnet, og det ser ud til at disse huse har medført et nyt hegn hver gang, da der er i hvert fald 3 hegnsfaser, hvilket er forsøgt illustreret herunder. Men da ingen indbyrdes stratigrafi er observeret, så kan der ikke siges noget om faser. Den mest simple K88-fase mod syd, som er identificeret, er registreret med A-numre i MUD, mens de andre faser ikke er registreret heri på grund af den store mængde stolper. De er dog forsøgt udredt herunder på illustrationen, herunder også K292, der først blev regnet for en del af K88, men som senere gav mening i anden konstruktion.

Figur 71: Hegn K88 ses her omkranse det nordligste gårdsanlæg fundet på Kalbygård. Pga. feltgrænser og ødelagte områder, så er der flere ting vi ikke ved noget om i forhold til hegnsførløbene, og især mod vest skal der tages forbehold.

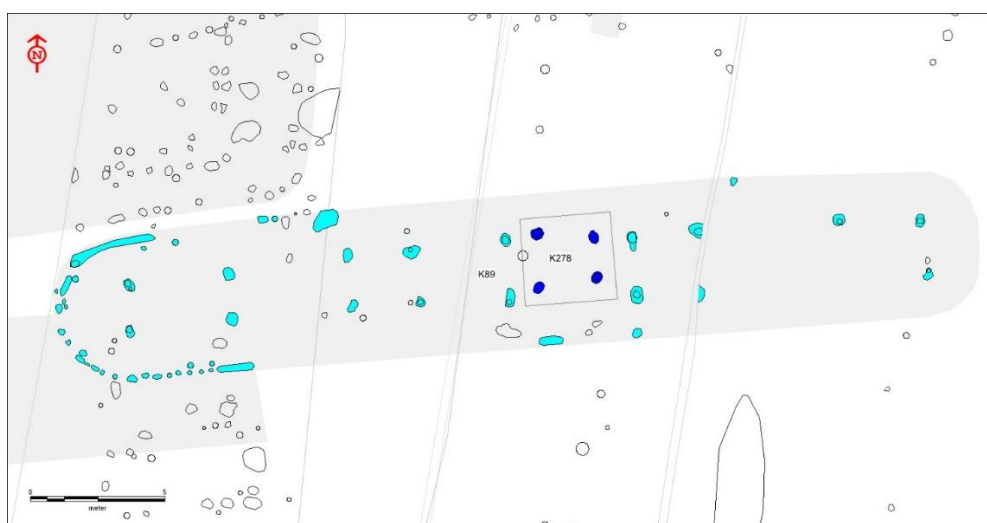
K89: Treskibet langhus. Orienteret omtrent V-Ø. Består af 8 sæt tagbærende stolper samt en solitær tagstolpe og delvist bevaret vægforløb. Der ses ingen bevaret gavli i østenden af huset. Længden på huset er minimum 32 meter og bredden er 5,4 meter, målt i vestenden. Spændet mellem de tagbærende stolpepar fra vest mod øst er hhv. 2,6 meter (fra vestlige gavli og ind til 1. par), dernæst 3,6 meter, 4,4 meter, 2,3 meter, 3,4 meter, 4,6 meter, 2,5 meter, 5,2 meter og 3 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper i de enkelte par er fra ca. 1,6 meter til 2,3 meter, hvilket er en ret stor variation. De smalleste spænd ses i den vestlige del af huset. Midtskibsdelens procentvise andel i forhold til husets totale bredde udregnet for vest er 32%.

Tagstolperne er generelt ret ens med let skrånende sider og let rundet bund, og en bredde mellem 60-90 cm og 31-50 cm i dybden. Ofte ses stolpespor. I hus K89 er der gjort en smule fund af keramik, heraf var flere skår sekundært brændte. Desuden er der fundet en knusesten og et fragment af en kværnsten.

K89 er beliggende på plant terræn, kun ganske let stigende mod NNØ. Undergrund består af let leret sand. Der ses en tendens til at lerindholdet i undergrunden tiltager mod øst, men også her er undergrunden ganske sandet.

Midt på huset blev der fjernet en del ekstra jord, hvorfor der i dette område må tages forbehold vedrørende stolpernes generelle dybde. Ydermere er særligt den nordlige del af det midterste parti forstyrret af kørespor. Der blev i nordvæggen snittet to formodede indgangsstolper, som dog ved nærmere granskning nok ikke er indgang. Der blev søgt efter indgangsstolper overfor disse i sydvæggen, men her blev de ikke observeret. Der er bevaret fragmenter af væggrøfter samt flere vægstolper. Disse er bedst bevaret i vestgavlen.

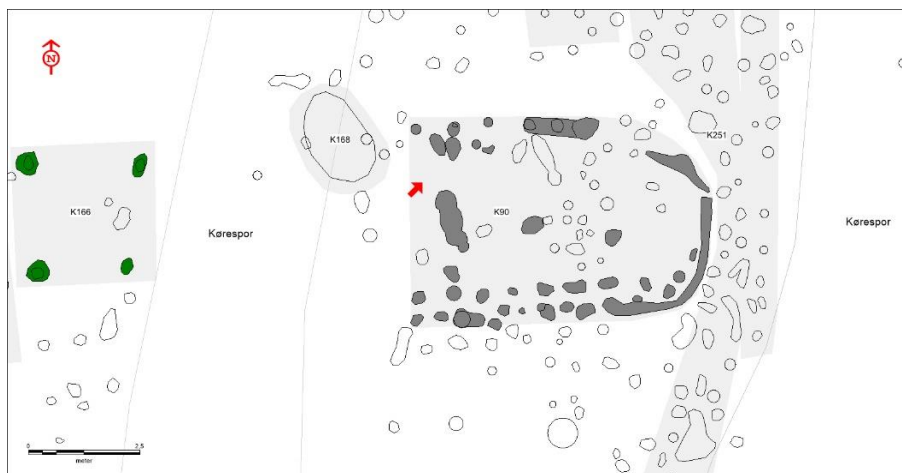
K89 er delvist overlappende med K91. Der blev dog ikke observeret stratigrafi mellem de to konstruktioner.

Figur 72: Langhus K89. I midten af huset ses 4 tagbærende stolper (blå farve), som hører til en separat staklade K278, som jo så ikke er samtidig med K89.

K90: Værkstedshus. Orienteret V-Ø. Består af 3 tagbærende midtsulestolper samt en delvist bevaret væggrøft og dobbelte vægstolpeforløb mod syd. Indgang ses formodentlig mod NV, hvor der ud mod vest har været en væg med dybe stolper (eks. Ø52, D47 cm). Indgangen måler 1,2 meter i bredden. Huset er C-formet eller hesteskoformet i konstruktionen.

Afgrænset mod vest af et kørespor, som muligvis kan have ødelagt den vestlige ende af huset, hvis der har været en sådan. Her mod vest ses også K168, som er et lille grubehus (se illustration herunder).

Figur 73: Værkstedshus K90. Til venstre ses grubehus K168. Pil ved K90 markerer en døråbning.

Huset K90 er minimum 6,5 meter langt og 4,5 meter bredt. Afstanden mellem de tagbærende stolper ligger på omkring 2 meter, ligeledes afstand fra tagstolpe og ud til gavl i øst.

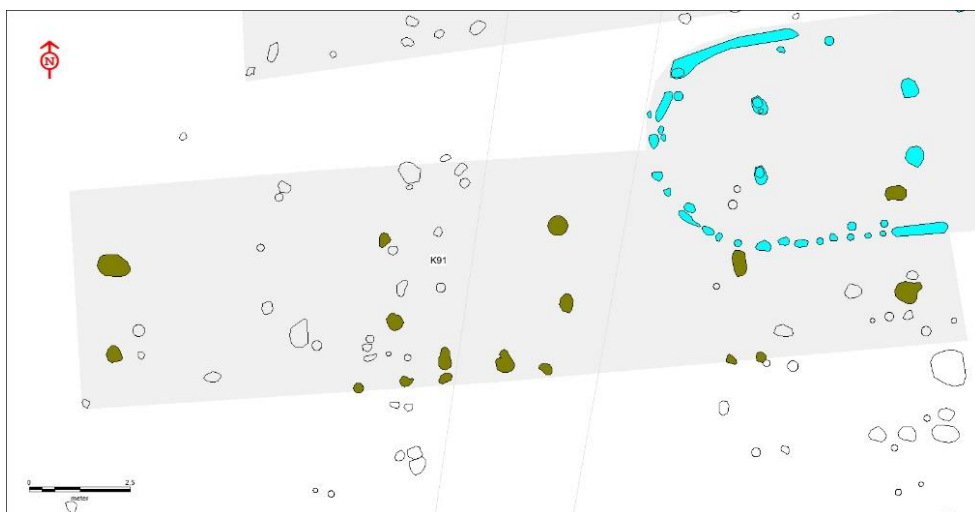
Om K90 har nogen relation til grubehus K168 er svært at sige. I princippet kan de sikkert godt have stået der samtidig. Bygningerne står dog ikke særlig pænt vinklet i forhold til hinanden, og det kunne måske nok tale imod samtidighed, da man normalvis forsøger at holde de rette vinkler mellem samtidige bygninger i germansk jernalder.

Der er fundet en smule keramik i stolperne i K90, et enkelt stykke er sekundært brændt med fastbrændt materiale på indersiden.

K91: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt en solitær tagbærende midtsulestolpe i den østlige del af huset. Længden af huset er minimum 19,5 meter. Bredden af huset kan ikke estimeres, da der kun er bevaret enkelte mulige vægstolper, men spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger på mellem 2,1 meter – 2,5 meter. Spændet mellem tagstolpesættene fra vest mod øst er hhv. 6,6 meter, 4,3 meter, 4,2 meter ind til solitærstolpen i midteraksen og herfra 3,9 meter ud til sidste sæt.

De to første sæt tagbærende stolper mod vest er ikke snittet. Selvom det på planen ser oplagt ud, at dette må være tagbærende stolpesæt, så gjorde den N-S-orienterede afrømning af jord, at man

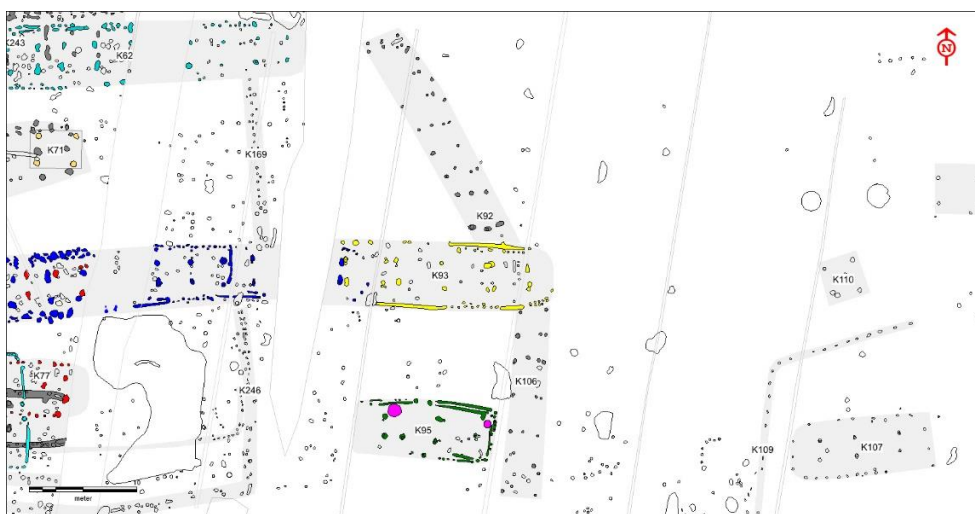
ikke havde fuldt overblik over, hvilke konstruktioner der var fremdraget. Ofte er det kun halvdelen af et hus, som var fremme, noget sjældnere havde man hele huse i sin fulde længde.

Figur 74: Økonomibygning K91. Der ses overlap mellem K91 og K89 øverst mod NØ, men der er ingen stratigrafiske forhold, der kan fortælle, hvilket hus der er ældst. Indgangs stolperne er kun forslag, da de ikke er snittede pga. traktose.

De snittede tagbærende stolper er af begrænset dybde og bredde (fra 6-24 cm dybde og 40-50 cm bredde), og er i en del tilfælde hårdt trykket/kørt sammen.

K92: Sadeltagshegn. Orienteret NV-SØ. Knap 21 meter langt. Det ydre hegn rummer stolper af typisk hegns karakter, ca. 30 cm bredde og 15-20 cm dybe, rundbandede. Hegnet stopper umiddelbart inden det når hus K93, og her ser man en dyb tagbærende stolpe i sadeltaget, hvor bredden på stolpen er 65 cm, og dybden er 40 cm. Kan formodentlig knyttes til sadeltagshegn K106, som fortsætter syd for huset K93. Der ses lidt ekstrastolper indenfor hegnene, hvilket måske har at gøre med funktioner inde under taget.

Figur 75: Her ses sadeltagshegn K92, hus K93 og sadeltagshegn K106, som hører til den samme fase af bebyggelsen. Hegnene er bygget på eller bygget helt hen til den østlige ende af huset.

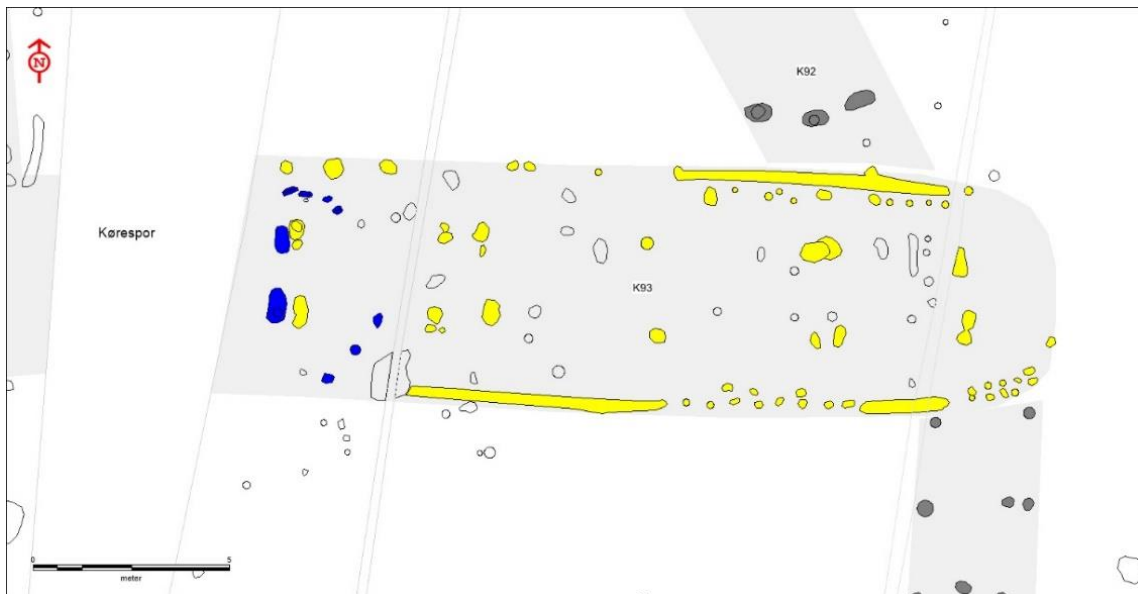
K93: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 7 sæt tagbærende stolper, hvoraf de to sæt er en fase, samt med delvist bevarede vægggrøfter og dobbeltstolpe-væg. Længden af huset er minimum 19,5 meter, mens bredden er ca. 5,9 meter. Spændet mellem de enkelte sæt er i flere tilfælde noget usikre pga. dobbelte stolpepar (udskiftninger/faser), eksempelvis som i vestlige ende af huset, men det anslås, at spænd fra vest til øst er hhv. ca. 5,4 meter, 4,3 meter, 4,5 meter, 3,3 meter og 2,4 meter fra sidste østlige par og ud til en anslået gavl. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger på omkring 2,1 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 35,6 %.

Vægstolperne er mørke og fint afgrænsede, og snit igennem enkelte har vist en bredde omkring 30 cm og en dybde mellem 12 og 24 cm. De tagbærende stolper har næsten alle stolpespor, og er generelt dybe og fine. Bredden varierer en del (mellem 40 og 105 cm), mens dybden er forholdsvis konstant og oftest omkring 48-60 cm.

Mod vest ser det ud til at huset er en smule dårligere bevaret i forhold til vægforløb, men her ses alligevel en mulig gavl til hus K63. Imellem hus K93 og hus 63 er der dog desværre et stort kørespor, hvor der ingen stolper ses. Derfor er det lidt svært at sige helt præcist, om stolperne hører til (se illustrationen). Det ser dog ud til at være sandsynligt. I tre af disse gavlstolper til hus K63 ses tydelige plankespor efter spejkløvede planker.

Her mod vest er der ligeledes to sæt tagbærende stolpepar placeret tæt på hinanden, så det er sandsynligvis et sæt fra K63 og et sæt fra K93 vi har med at gøre. Intet i stolpernes fyld eller udformning kan dog fortælle, hvilket par der hører til hvilket hus. Ofte er det dog sådan, at stolperne i det østligste tagstolpesæt står en anelse tættere samlet end i de andre sæt. Hvis man måler efter, så er det vestligste sæt af de to tæt placerede par en oplagt kandidat til at være sidste østlige sæt i K63, da målet her er på ca. 1,7 meter mod de normale 2 meter.

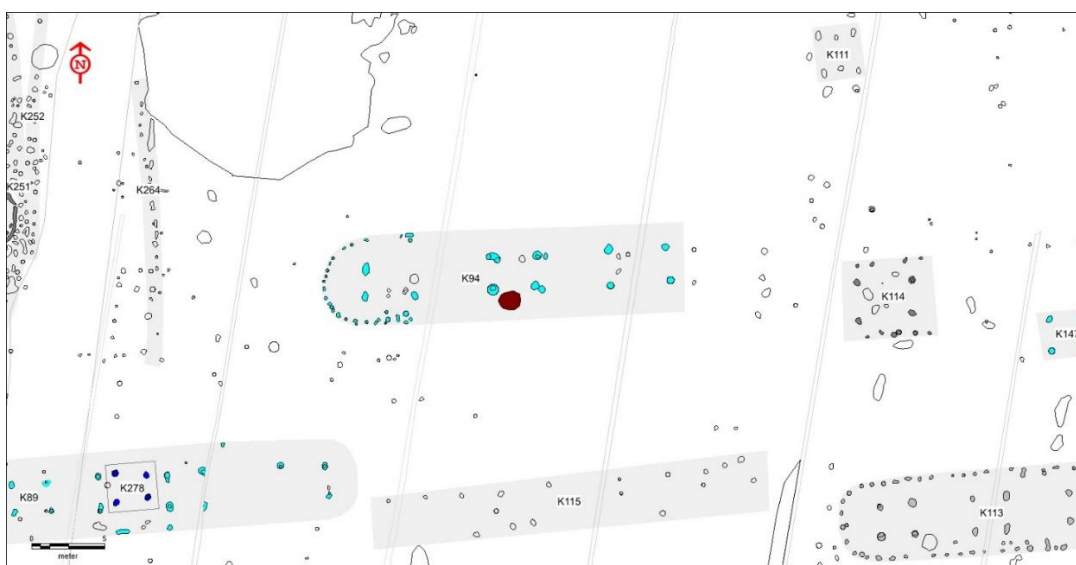
Terrænet falder let mod SV, og undergrunden går fra sandet ler mod vest, til leret sand mod øst.

Figur 76: Langhus K93. Mod vest ses hus K63 (blå stolper) samt gavlen til dette hus. Hvilket hus, der er ældst, vides ikke.

K94: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 sæt tagbærende stolper samt et udskiftningsæt og en solitær tagbærende stolpe. Ydermere en bevaret vestlig gavl-ende. Indenfor husets vægge ligger et anlæg, der tolkes som en vævegrube.

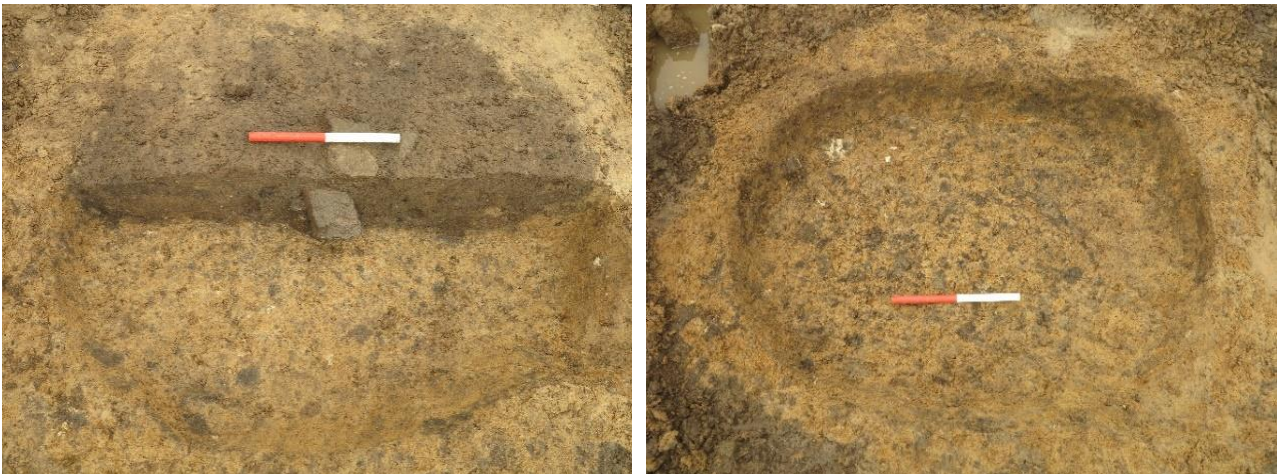
Spændet mellem de tagbærende stolpesæt fra vest mod øst er hhv. 2,8 meter fra vestlige gavl og ind til 1. sæt, dernæst 3,2 meter ind til solitær tagstolpe, herfra 5,3 meter, 2,9 meter (i dette mellemrum ligger den mulige kældergrube A14362), 5,1 meter samt 4 meter. Der er ingen østlig gavl bevaret. Spændet mellem tagstolperne i de enkelte par ligger på ca. 2,2 til 2,4 meters bredde. Huset er 5,7 meter bredt. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på hhv. 38,5 og 42%, alt efter hvilket tagstolpespænd man bruger i udregningen.

Figur 77: Langhus K94 samt nærmeste omgivelser. Med rødbrun farve er markeret den mulige kældergrube A14362.

Tagstolperne er mellem 41-77 cm brede og 32-50 cm dybe, og en del af de tagbærende har stolpespor. Gavlstolperne er ca. 30 cm brede, og mellem 5-11 cm dybe, altså ikke særlig velbevarede. Det er sandsynligvis også den ringe bevaringsgrad man kan tilskrive husets manglende vægstolper samt manglende gavli i den østlige ende.

A14362 ligger indenfor husets område, og er ligeledes pænt placeret i den sydlige del af huset mellem to tagstolpesæt. Anlægget er let ovalt, 20 cm dybt, og har lige sider og flad bund. Ved udgravningen af anlægget, som formodes at være en mulig jordkælder, blev der fundet lidt keramik fra 2-3 forskellige kar, lidt brændt lerklining, håndstore sten, 48 gram fragmenter af hvidbrændt dyrekogle samt et kvart stykke af en brændt vævevægt. Ydermere er der fundet over 100 stk. forkullede bygkerner i grubefylden. Fylden virker meget heterogen og sammenblandet, og stammer formodentlig fra en oprydning eller sløjfning, hvor man har skaffet sig af med en dyngte blandet skrald i processen.

Figur 78: Grube A14362, som formodes at være en opbevarings/kældergrube.

K95: Værkstedshus/økonomibygning. Orienteret V-Ø. Brandtomt. Består af to sæt tagbærende stolper samt en, måske to solitære tagstolper. Ydermere er der bevaret vægforløb med væggrøfter mod nord og en smule mod sydøst, samt bevaret gavli mod øst. Gavlen mod vest samt det meste af den sydvestlige væg er ikke bevaret. Der ses en indgang i den nordlige væg midtfor, og en mulig indgang samme sted i det sydlige vægforløb. Undergrunden er let faldende mod vest/sydvest, og består af leret sand.

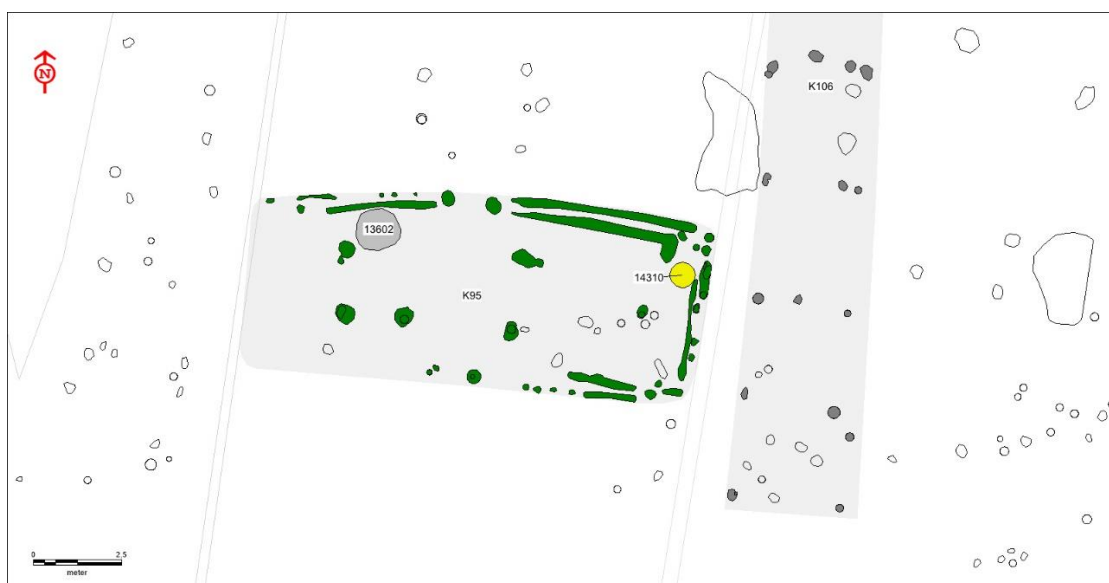
Husets minimumslængde er 12,9 meter og bredden er 4,9 meter. Spændet mellem de to tagbærende stolpepar i V-Ø-retning er 5 meter. Imellem disse to par ses en solitær tagstolpe i den sydlige del af huset. Desuden ses en mulig tagbærende stolpe i den østlige ende af bygningen, men denne er desværre ikke snittet og det vides derfor ikke, om det er en sådan. Stolpen er dog i selskab med flere mindre stolper, der ikke umiddelbart ser ud til at høre til huset.

Spændet mellem de to stolper i parrene er hhv. 1,8 og 2 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på hhv. 36,7% og 40,8%, alt efter hvilken

tagstolpespænd man bruger i udregningen. Indgangen mod nord er 1,2 meter bred, og dette gælder også for den formodede indgang i sydvæggen (ikke undersøgt).

Flere af de tagbærende stolper har en lille overfladisk udposning, men når man ser bort fra denne, så er tagstolpernes bredde i tre tilfælde omkring 45-50 cm bredde og ca. 45 cm dybde, med rette sider og flad til let rundet bund. En enkelt tagstolpe er 100 cm bred, men igen ca. 45 cm dyb som de andre. Indgangsstolperne mod nord er hhv. 42 og 50 cm brede og 36 samt 44 cm dybe, så en gedigen døråbning. I såvel indgangs- som i tagstolper ses stolpespor.

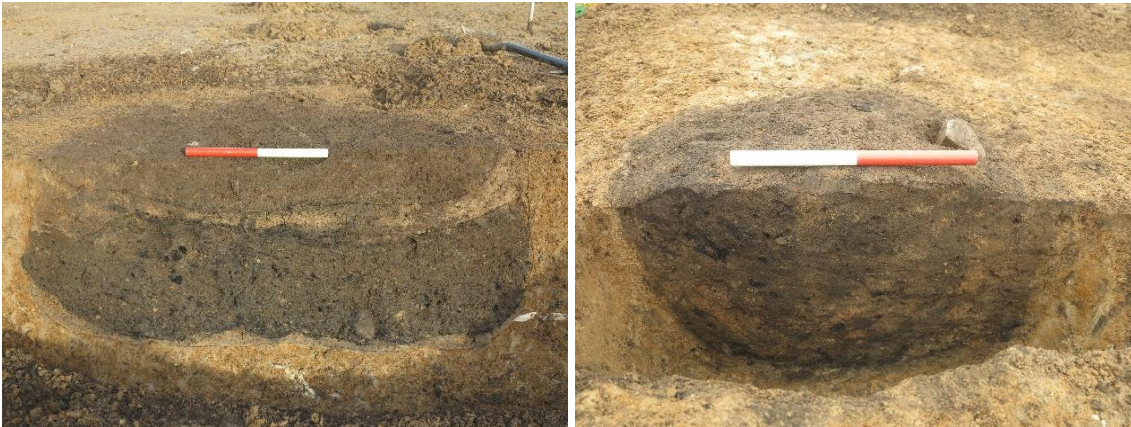
I det østlige tagstolpesæt ses der hvidbrændt knogle, større mængder trækulstykker samt keramik, som er stærkt sekundært brændt. Dette kunne tyde på, at huset på et tidspunkt er brændt ned.

Figur 79: Værkstedshus K95. Markeret er også en mulig kældergrube A13602 (grå farve) samt en mindre grube med ukendt funktion, A14310 (gul farve).

Den mulige kældergrube A13602 ligger placeret vest for den nordlige indgang op mod væggen. Anlægget har en diameter på 143 cm (næsten helt rund form i fladen), og har en dybde på 57 cm. Siderne er rette og flad bund. I floteringsprøven fra dette anlæg er der fundet store mængder forkullet avnklædt byg samt havre (400-800 stk. korn, rensed, uden ukrudtsfrø). Der er også fundet 2 sekundært brændte skår i gruben. Ydermere er fylden meget præget af trækul, som igen er med til at understøtte formodningen om, at huset på et tidspunkt er brændt ned til grunden.

Gruben A14310 i den østlige del af huset, er så godt som helt rund i fladen, 76 cm bred og 51 cm dyb, og med let rundede sider og flad bund. Denne grube rummer, modsat grube A13602, ingen forkullede korn. Til gengæld er jordfylden meget heterogen, fuld af trækul, rødbrændt ler og uorganisk, forslagget brændt materiale. I gruben er fundet et stykke af en brændt drejekværn og flere sekundært brændte keramikskår. Funktionen af gruben er ukendt, men må være relateret til hus K95 gennem det brændte materiale.

Figur 80: Til venstre ses kældergrube A13602, til højre grube A14310. Begge anlæg er præget af store mængder trækul.

Fra en vægstolpe i det sydøstlige hjørne af hus K95 er der desuden fundet en glittesten med brandskader.

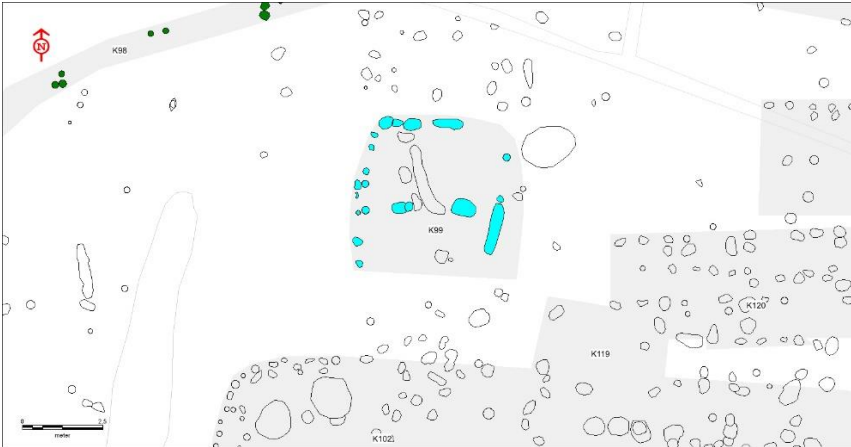
K96: Del af hus K89.

K97: Del af hus K76.

K98: Hegnsforløb. Har et sydvest-nordøstligt forløb. Omkranser et, på arealet sydligt beliggende gårdsanlæg. Hører formodentlig også sammen med hegnsforløb K173, der ses sydøst for gårdsanlægget. Der veksles mellem enkeltradede hegn, sadeltagshegn og hegnsgrøft. Sadeltagsdelen er ikke udredt, fordi det er ret fragmenteret. De steder, hvor hegnet i de enkeltradede forløb er mest regelmæssigt, er der en afstand mellem stolperne på ca. 60-70 cm. Hegnet er kun registreret i MUD med den yderste hegnsrække, der er langt mest tydelig.

Figur 81: K98 ses i det nordvestlige hjørne, mens det hegnsstykke, som sandsynligvis også er en del af K98, nemlig K173, ses mod sydøst. Gårdsanlægget ligger i den sydlige kant af flere tilstødende udgravningsfelter, og er fremkommet af flere omgange.

Figur 82: Værkstedshus K99. Beliggende i det nordvestlige hjørne af gårdsanlægget, der omkranses af hegnene K98 og K173.

K99: Værkstedshus. Orienteret N-S. Består af to tagbærende stolper samt delvist bevaret væggrøft og vægstolper. Temmelig sporadisk bevaret generelt, og er lidt uklar i konstruktionen. Dog må det formodes, at konstruktionen er N-S-vendt og at de to tagbærende stolper står i et sæt i den nordlige del af huset. Bredden på huset er 4,2 meter, mens længden af huset er umulig at anslå.

De to tagbærende stolper er placeret med 2,2 meter imellem, og der er 2,7 meter op til den nordlige gavl. Et bevaret stykke grøft i gavlen er blevet snittet, og er hele 39 cm dyb.

Floteringsprøverne har vist sig at indeholde en del korn: Den vestlige tagstolpe indeholder mellem 150-300 stk. forkullet byg, mens den østlige tagstolpe indeholder 25-35 stk. forkullet byg og havre.

Derfor vil det være nærliggende at gå ud fra, at bygningen har været brugt til opbevaring af korn og/eller andre afgrøder.

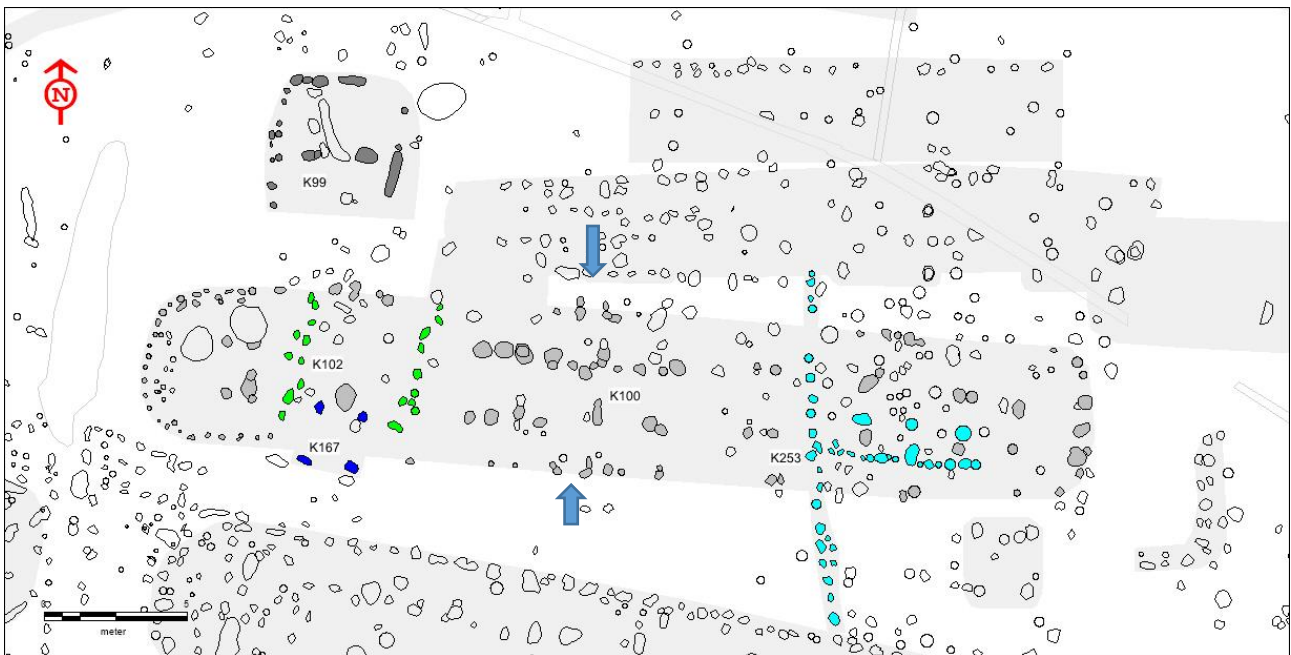
K100: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Ligger på sandet/let gruset/let leret sand. Består af 14 sæt tagbærende stolper samt en solitær tagstolpe. Alle disse tagstolpesæt dækker over to byggefaser, som enkelte steder kan skelnes fra hinanden, fordi sættene har vekslende dybde. Længden på huset er 32,7 meter, og bredden er 5,6 meter ved de formodede indgange.

Spændene mellem de enkelte sæt er svære at tage mål på, fordi der som sagt er flere faser i byggeriet, faktisk gennem hele huset. Spændene mellem tagstolperne i de enkelte par svinger ret meget. 1,8 meter ses mellem de to stolper i det 1. sæt fra vest, 2,4 meter mellem stolpesættene på midten og 1,4 meter mellem stolperne i det østligste sæt. Hvorfor det er sådan, må stå hen i det uvisse, men det kan muligvis have noget at gøre med de udskiftede stolper/byggefaserne, og placeringen af de nye stolper indenfor husets eksisterende vægge. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 42,8% ved anvendelse af spænd på 2,4 meter.

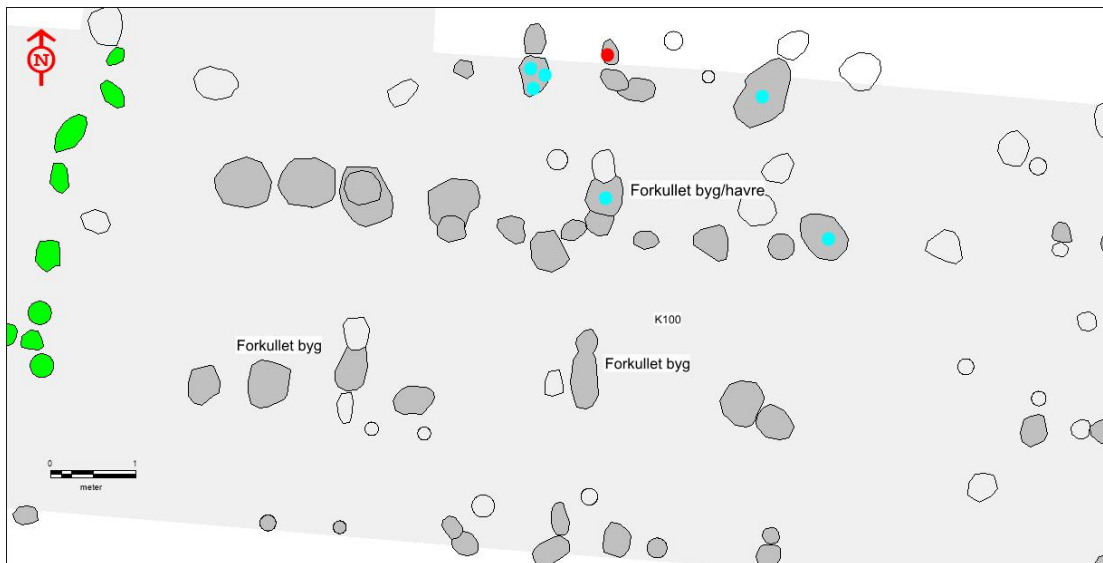
Figur 83: Næstsidste, nordlige tagbærende stolpesæt regnet fra vest, i K100 (A15407 og A15408). Tydeligt, at der her er lavet en udskiftning af en oprindelig stolpe.

To indgange er påvist under udgravningen, og de er placeret modsat hinanden, ca. i midten af huset (se illustration herunder).

Figur 84: Langhus K100 ses med grå stolper i midten af illustrationen. Pilene markerer de to indgange. De grønne stolper (K102) markerer to hegnslignende forløb af mindre stolper, som muligvis har skillevæggsfunktion i huset. Ligeledes passeres huset af et hegn med en "vinge" af sadeltagslignende konstruktion ud mod øst (turkis, K253).

Under udgravning er der fundet overraskende mange knusesten ved den nordlige indgang. I alt 6 stk. samt en slibesten.

Figur 85: Indgangsområdet ved hus K100. Turkis prik betyder knusesten og en rød prik betyder en slibesten. I stolpen, hvor slibestenen er fundet, lå der ligeledes slagge og ildskørnet flint. I de tilstødende tagstolper er markeret, hvor der er fundet forkullet botanisk materiale, og hvilken type det drejer sig om.

Dette indikerer, at området ved denne indgang er der, hvor man har haft med behandling af korn og muligvis også andre fødevarer at gøre. Mellem den nordlige tagbærende stolperække i indgangsområdet ses en Ø-V-gående række af mindre stolper, som muligvis er en form for læskærm eller ruminddeling. Stolperne er placeret med 70-80 cm mellemrum.

K101: Treskibet langhus. VNV-ØSØ. Består af mindst 5 sæt tagbærende stolper og delvist bevarede væggrøfter. Husets længde er 24,5 meter, og bredden er 5,6 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par er mellem 1,7-2,1 meter, snævre stillet i den østlige ende. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 37,5%.

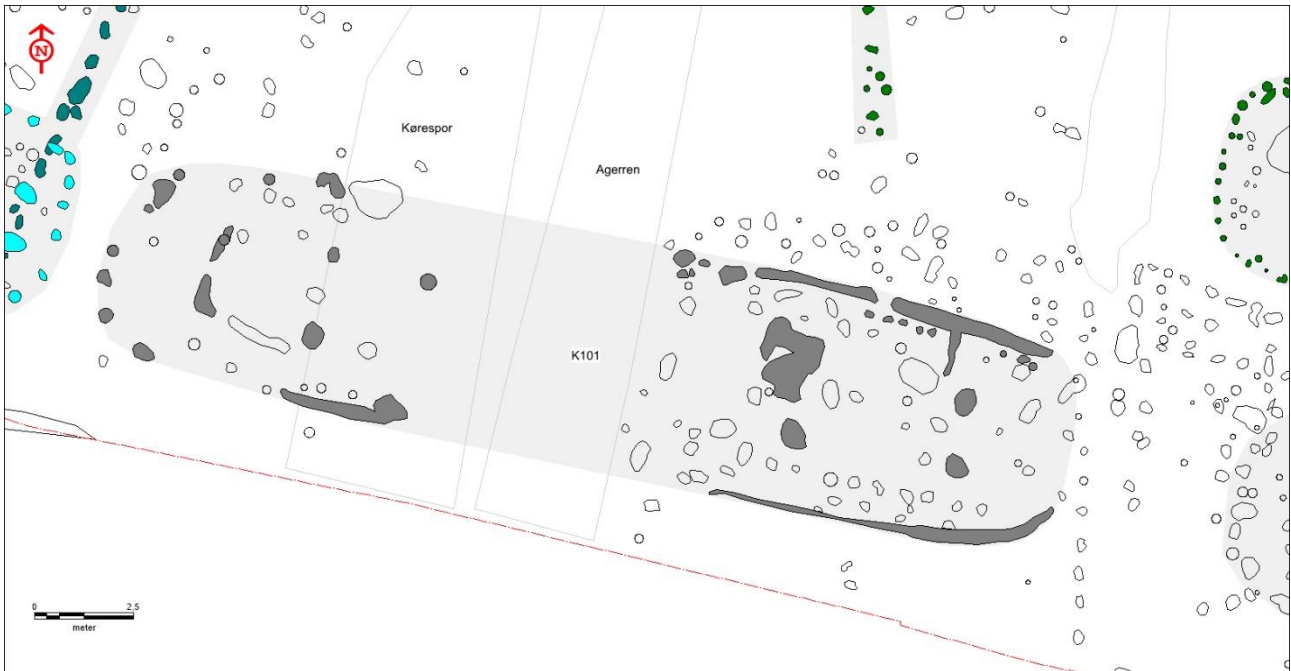

Figur 86: Østenden af hus K101 efter afrømning. Jorden var meget hård, og efter et regnskyl stod alle stolperne under vand og kom ikke frem igen inden udgravningskampagnen var afsluttet.

Især vestenden er hårdt ramt af traktose, da undergrunden er stift ler, og der har ligget en kørevej her. Østenden er mere sandet, men stod alligevel under vand indtil sidste udgravningsdag, derfor er intet i dette hus snittet.

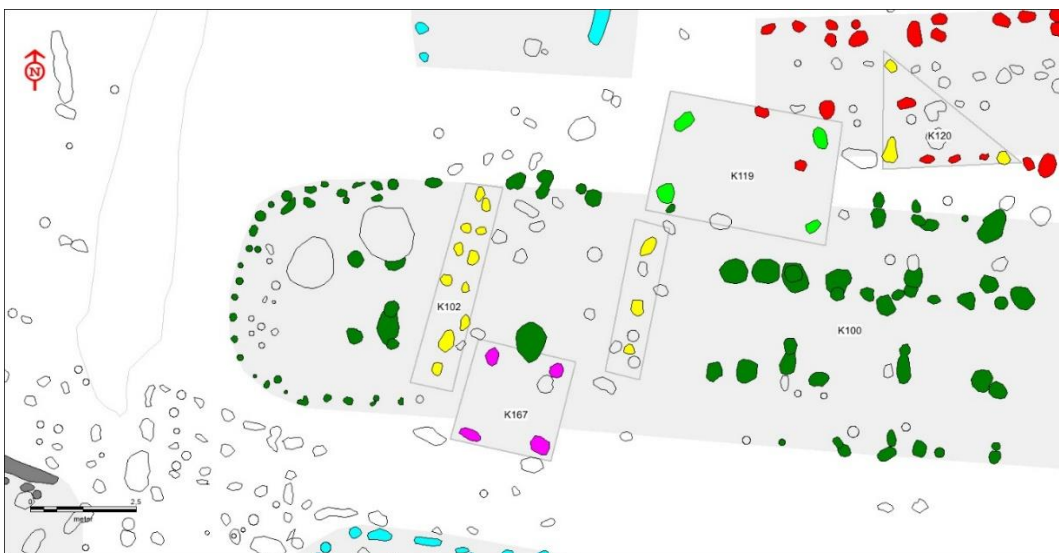
På midten af huset ses et område uden stolper, og dette skyldes dels et bredt kørespor, men også en agerren, der krydser huset. Man kan desuden se en del ekstra stolper i den østlige del af huset, som sandsynligvis har at gøre med flerfasede sadeltagshegnsforløb, der hidrører en uudgravet bebyggelse syd for K101.

Der blev observeret mange mørke stolper med en del trækul, så sandsynligvis er huset en brandtomt.

Figur 87: Langhus og mulig brandtomt K101. Desværre er intet snittet pga. voldsom traktose/oversvømmelse.

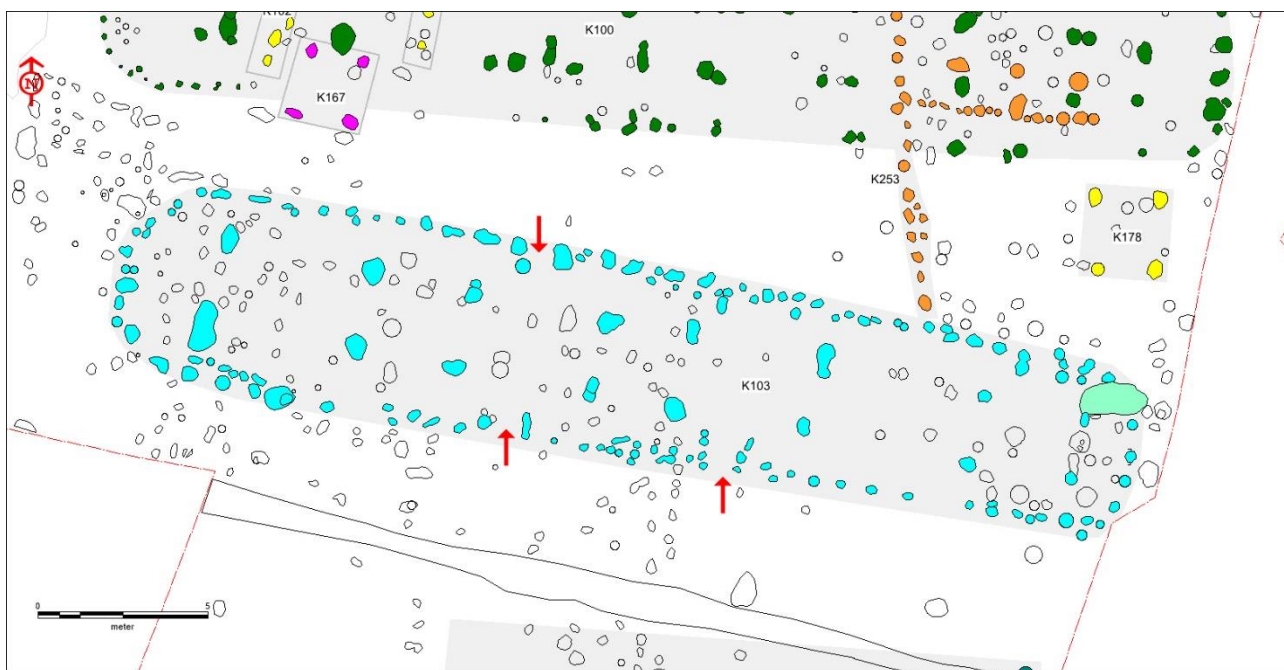
K102: Mulige skillevægge bestående af to NNØ-SSV-orienterede stolperækker med parvist tætstillede stolper. Anlæggene er noget varierende i form, dybde og fyld, selvom der også ses flere ligheder. Forskellen kan muligvis skyldes udskiftninger. Sandsynligvis er dette skillevægge i stedet for hegnforløb som først antaget. Stolperækkerne kan da heller ikke ses udenfor K100. Den eneste anke mod skillevægsteorien er, at vinklen er lidt forkert ift. huset. Undergrunden må betegnes som leret sand eller let leret sand. Afstanden mellem stolperne på de mest regelmæssige områder er ca. 60-70 cm.

Figur 88: Formodede skillevægge (gul farve) i hus K100. I denne afbildning ses en del ufarvede anlæg i samme hegnstrøg, der regnes for natur eller dyregange, men som i princippet også godt kunne have været lave stolper/stolperester.

K103: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 8 sæt tagbærende stolper, næsten komplet væg/gavlforløb i form af enkeltradede stolper samt indgange i både nord- og sydvæg mellem 3. og 4. tagstolpepar fra vest samt endnu en indgang i den sydlige væg mellem 5. og 6. tagstolpepar. Længden på huset er 29,7 meter, og bredden er påfaldende vekslende: 5,5 meter i den vestlige ende, 5,3 meter på midten og 4,7 meter i den østlige ende. Spændet mellem stolperne i de tagbærende par er mellem 2,0 og 2,3 meter, men det sidste par mod øst er kun 1,7 meter i spændet. Spændet mellem sættene fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter fra den vestlige gavl og ind til 1. sæt, dernæst 4,3 meter, 3,0 meter, 4 meter (her ses indgang i væggen mod både syd og nord), 2,5 meter, 3,9 meter (her ses en indgang i den sydlige væg), 4,7 meter, 3 meter og 1,4 meter fra sidste sæt til gavlen i øst. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 39,2%.

De tagbærende stolper er alle omkring 40-45 cm dybe, mens bredden svinger lidt mere (mellem 34- 92 cm). Der er kun observeret stolpespor i to tagbærende stolper, og udskiftninger forekommer kun enkelte steder.

Figur 89: Langhus K103. Den vestlige del af huset er meget præget af overlappende hegnsforløb. Pile markerer døråbninger.

Huset ser ud til at overlappe den større, ovale grube i den østlige ende. Ligeledes ligger der her også en kogestensgrube, som ligger meget tæt på tagstolperne og som derfor ikke kan have været der samtidig med huset.

Der er fundet en halv knusesten i en af de sydlige indgangsstolper i den vestlige indgang.

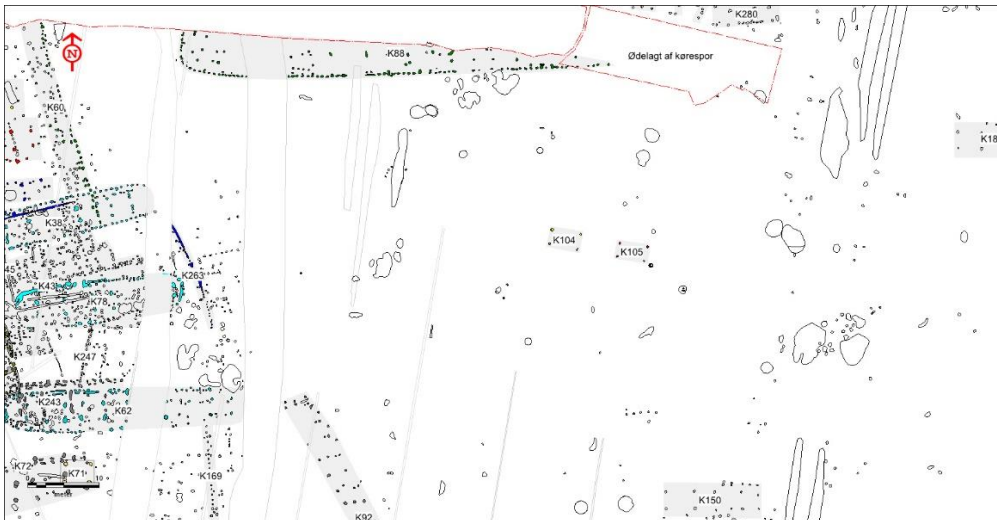

Figur 90: Tagstolper i K103. Den nordlige tagstolpe i 3. par fra vest, A14694 samt A15659, som er den stolpe der bliver snittet af A14694. Her ser det ud til, at der er en udskiftning af en tagstolpe, hvilket er en undtagelse i dette hus.

K104: Staklade, rektangulær. Orienteret VNV-ØSØ. Beliggende vest for stakladen K105 af samme dimensioner. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem stolperne fra vest mod øst er 4 meter, mens det nord-sydlig måle er 2 meter. Stolperne er mellem 3 og 22 cm dybe, mens bredden svinger mellem 30-36 cm. De fire tagbærende anlæg er, som målene viser, små men tydeligt afgrænsede (på nær A14912).

Stakladen er beliggende på en plan flade, ganske let fald mod vest/sydvest. Undergrunden er let sandet orangebrunt ler, en lille smule gruset, med enkelte større jævnt spredte sten.

Det er muligt at de to staklader K104 og K105 skal tolkes som en sammenhængende konstruktion (en økonomibygning). Det virker dog umiddelbart mest sandsynligt, at der er tale om to konstruktioner, idet de tagbærende anlæg i begge bygninger er meget lave. Man ville forvente en mere robust konstruktion, hvis der var tale om et regulært hus.

Figur 91: Stakladerne K104 og K105. Begge staklader ligger ret øde placeret udenfor hegnsførløb og mellem 20 og 50 meter fra bygninger/hegn.

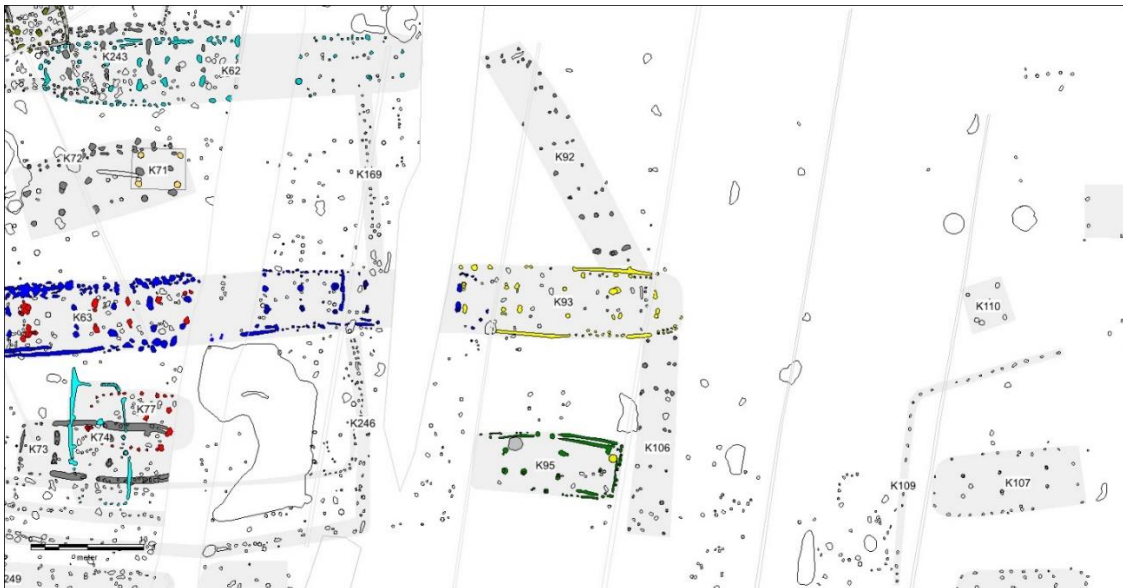
K105: Staklade, rektangulær. Orienteret VNV-ØSØ. Beliggende vest for stakladen K104 af stort set samme dimensioner. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem stolperne fra vest mod øst er 3,9 meter, og det nord-sydlige spænd er 1,8 meter. De fire tagbærende anlæg er meget ensartede med hensyn til fyld og dimensioner. Stolperne er mellem 19-31 cm brede og 10-21 cm dybe.

Undergrunden er sandet orangebrunt ler, let gruset med få større sten.

K106: Sadeltagshegn. Orienteret N-S. Del af sadeltagsførløb K92. Åbner sig mod vest, ind mod bl.a. K93 og K95. Her ses et ydre enkeltradedt hegn med stedvise udskiftninger, en dyb tagbærende i midten af konstruktionen samt en lidt lavere stolpe på indersiden af sadeltaget. Det ydre hegn stolper står med en afstand på 2-3,5 meter, så der har helt sikkert været flere i rækken her, men de er bare ikke bevaret. Den eneste tagbærende stolpe, som er snittet i dette hegnsførløb, er ca. 50 cm dyb og 40 cm bred.

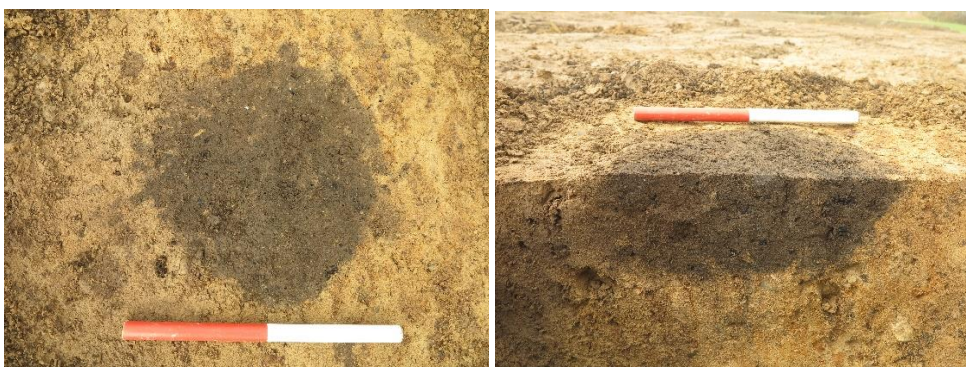
Figur 92: Registrering af stolpehuller blev til tider besværliggjort af vejret.

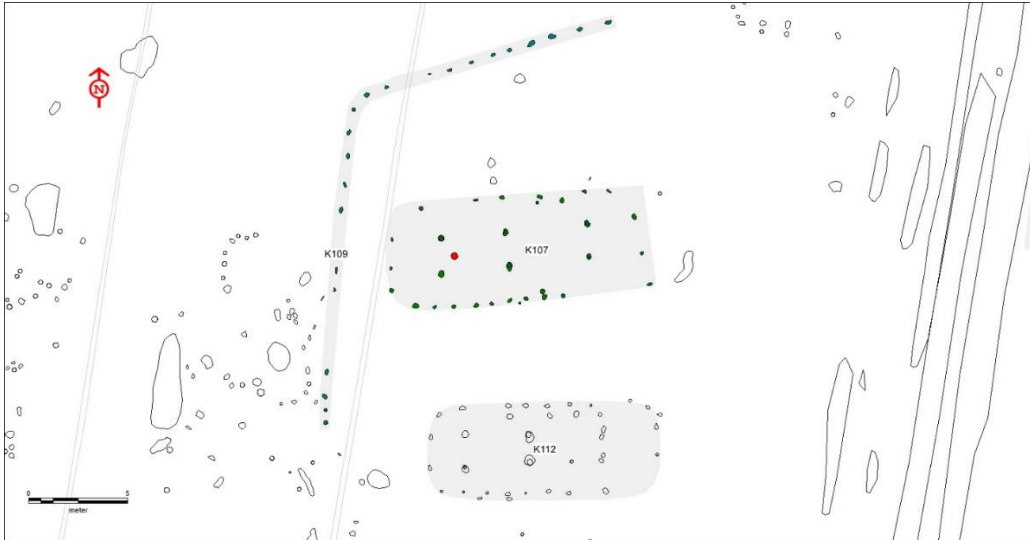
Figur 93: Sadeltagshegn K106 (midtfor, øst for K95). Her ses området med de bygninger hegnnet omkranser, samt øverst i billedet hegnsforløb K92, som er en del af K106, de ligger bare på hver sin side af hus K93.

K107: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt et delvist bevaret vægforløb og den vestlige gavl. Den østlige gavl er ikke bevaret. Længden på huset er minimum 12,6 meter og bredden er 5,2 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter fra gavlen og ind til 1. stolpesæt, dernæst 3,4 meter, 4 meter og 2,6 meter. Herefter er der ikke mere af huset bevaret. Spændet mellem stolperne i stolpesættene er meget konsekvent 1,7 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 33%, hvilket er meget smalt, og indikerer at huset er bygget i den senere del af yngre jernalder.

De 3 tagstolpesæt (regnet fra vest) har en bredde mellem 40 og 51 cm, og dybden svinger mellem 28 og 34 cm, altså ret ensartede stolper. Det sidste sæt mod øst er kun delvist snittet, men den sydlige stolpe er 29 cm bred og 10 cm dyb, hvilket tyder på en ringere bevaring her. Her mister man også den østlige afslutning på huset. Det skyldes sandsynligvis afrømningsdybden, som har været forkert og derfor har bortgravet stolper.

Figur 94: Ildgrube eller ildstedsrelateret, trækulsfyldt anlæg A14976, som er markeret med rødt på illustrationen af hus K107.

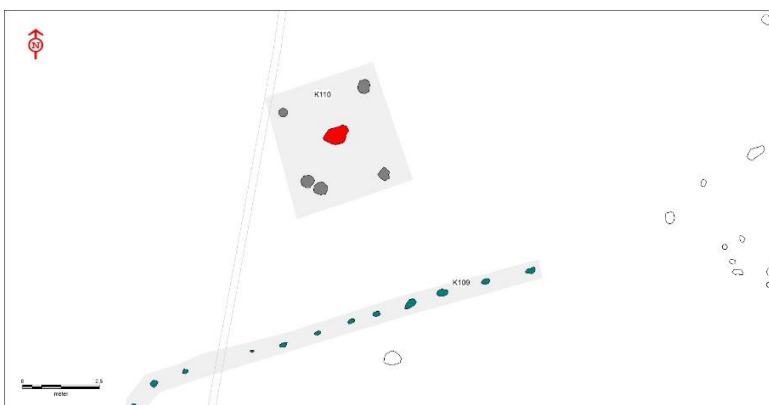

Figur 95: Langhus K107 i midten af billedet. Den røde prik markerer et muligt ildsted eller ildgrube af en art. Fyldskifterne i højre side af billedet markerer kørespor fra en grusvej, hvor der har været tung trafik af grusgravens maskiner. Desuden hegn K109, som relaterer sig til K107.

K108: Udgår (tidligere brugt til staklade som udgår, slettes).

K109: Hegn, enkeltradet. Orienteret i et N-S-gående forløb, der drejer mod øst i den nordlige ende. Ca. 30 meter bevaret. Stolperne er placeret med 1,1-1,3 meters mellemrum. Hegnsstolperne er meget ensartede, sat med meget regelmæssige ovale stolper. Enkelte steder ses spejkløvede plankespor. Den nord-syd-gående del har mere mørkt gråbrune stolper end den øst-vestgående del, som har lysere stolpefyld. Måske rækker hegn ned til K145, som ligger 47 meter syd for K109, men det er et gæt på baggrund af vinklen på K145. Ingen stolper i K109 er snittet.

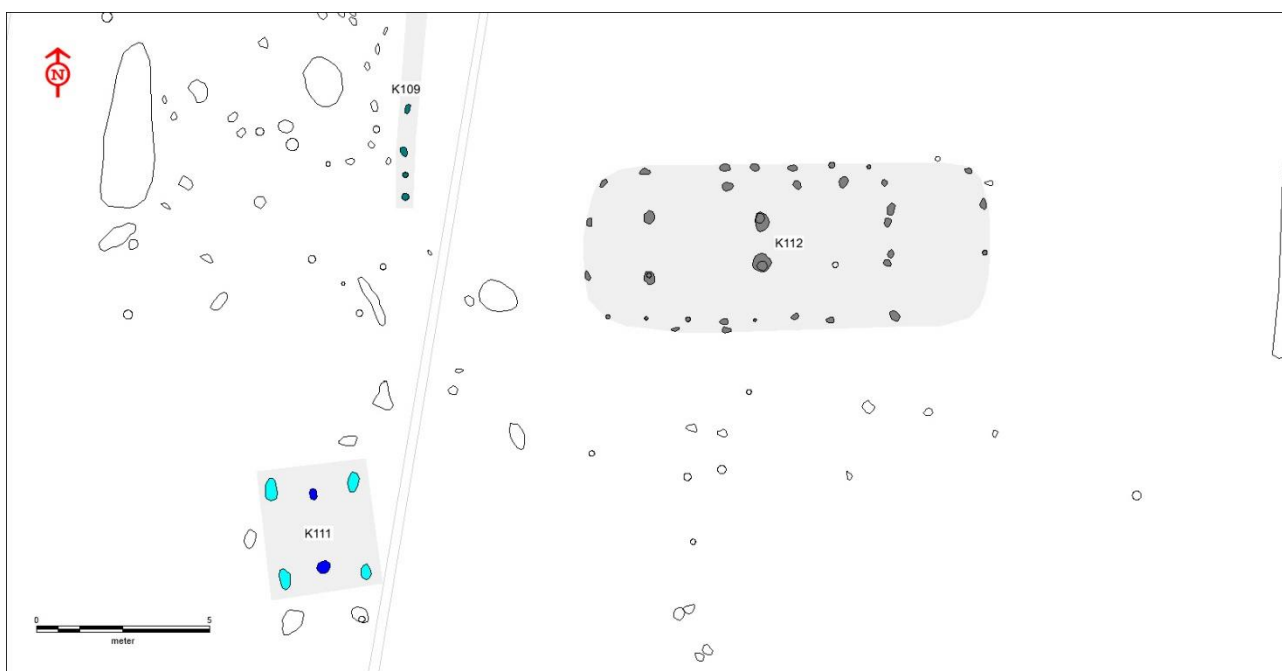
K110: Staklade, kvadratisk. Orienteret SV-NØ. Består af 4 tagbærende stolper samt en udskiftningsstolpe. Ydermere ses der i midten af konstruktionen et overdækket ildsted eller kogestensgrube. De tagbærende stolper er meget ensartede i form, størrelse og fyld. I to af dem ses diffust afgrænsede stolpespor.

Figur 96: K110. Overdækket kogestensgrube? Kogestensgruben er her farvet rød, og ligger centreret pænt indenfor bygningen.

Stolpernes indbyrdes afstand er lidt varierende mellem 2,4 og 2,8 meter. Stolpernes bredde ligger mellem 33-43 cm, og dybden ligger mellem 5 og 19 cm, så ganske beskedne mål dybdemæssigt. Kogestensgrubens fyld er sortbrunt, trækulsholdigt sandet ler med mange håndstore ildpåvirkede sten, tydeligt afgrænset fra undergrund. Bredden er 70 cm, og dybden er 17 cm.

K111: Staklade, næsten kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper samt et sæt ekstra stolper mellem de to primære tagbærende sæt. Dimensionerne er 2,3 meter V-Ø, mens S-N er 2,6 meter. Det midterste sæt har i overfladen rundede stolpehuller, mens de primære tagbærende er ovale og fladbundede. Bredden på de 4 primære tagbærende stolper ligger mellem 53-65 cm, og dybden er 14-28 cm. Det ekstra sæt stolper er hhv. 33 og 39 cm brede, og hhv. 10 og 17 cm dybe. Terrænet er let faldende mod syd.

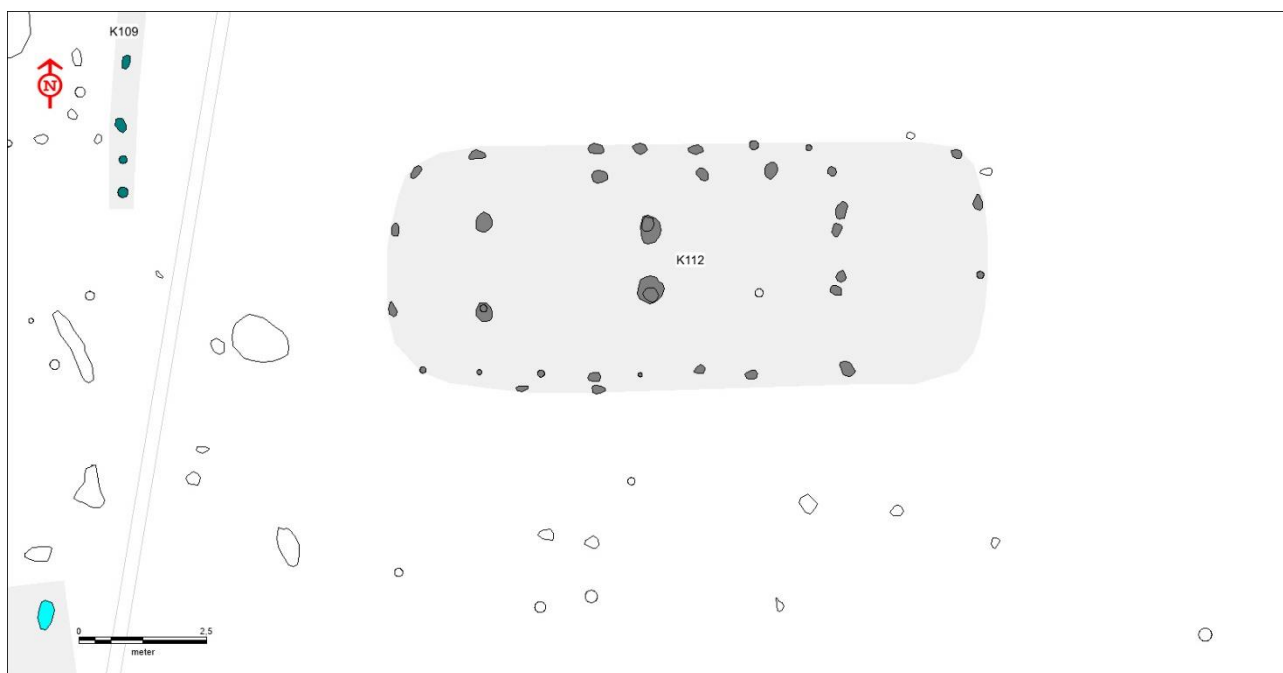
Figur 97: Staklade K111 i nederste venstre hjørne. Bemærk det ekstra sæt stolper (blå farve).

K112: Økonomibygning/værksted eller evt. halbygning som K65. Orienteret V-Ø. Består af 3 sæt tagbærende stolper samt en delvist bevaret dobbeltstolpe-væg. Østlige gavl er dårligt bevaret. Ingen indgang er påvist. Længden på huset er 11,4 meter og bredden er 4,7 meter. Spændet mellem stolpeparrene fra vest mod øst er hhv. 1,7 meter fra den vestlige gavl og ind til 1. sæt, dernæst 3,2 meter, 3,7 meter samt 2,6 meter fra sidste tagbærende sæt og ud mod den østlige gavl. Spændet mellem de enkelte stolper i parrene er fra vest hhv. 1,8 meter, 1,4 meter og 1,6 meter, så tre forskellige mål, og med det snævraste mål midtpå.

Dybde- og breddemæssigt er tagstolperne ret ens, mellem 36-60 cm brede og 26-43 cm dybe. Væg- og gavlstolperne er mellem 20 og 34 cm brede, mellem 8 og 18 cm dybe, og ovale i længderetning af huset. Vægstolperne er placeret med ca. 1 meters mellemrum med lidt udsving til hver side.

Der ses en indre stolperække mod nordvæggen (50 cm fra væggen), som består af 4 stolper, der er lidt dybere og bredere end selve vægstolperne. Måske har de at gøre med ruminddeling. De er placeret med et lidt varierende mellemrum, 1,3 – 1,9 meter.

Der ses to stolper på indersiden af det østligste tagbærende sæt, som muligvis stammer fra en dør eller anden afblænding af mellemrummet ved de to tagstolper. Dørstolperne er hhv. 27 og 38 cm brede og 6-13 cm dybe.

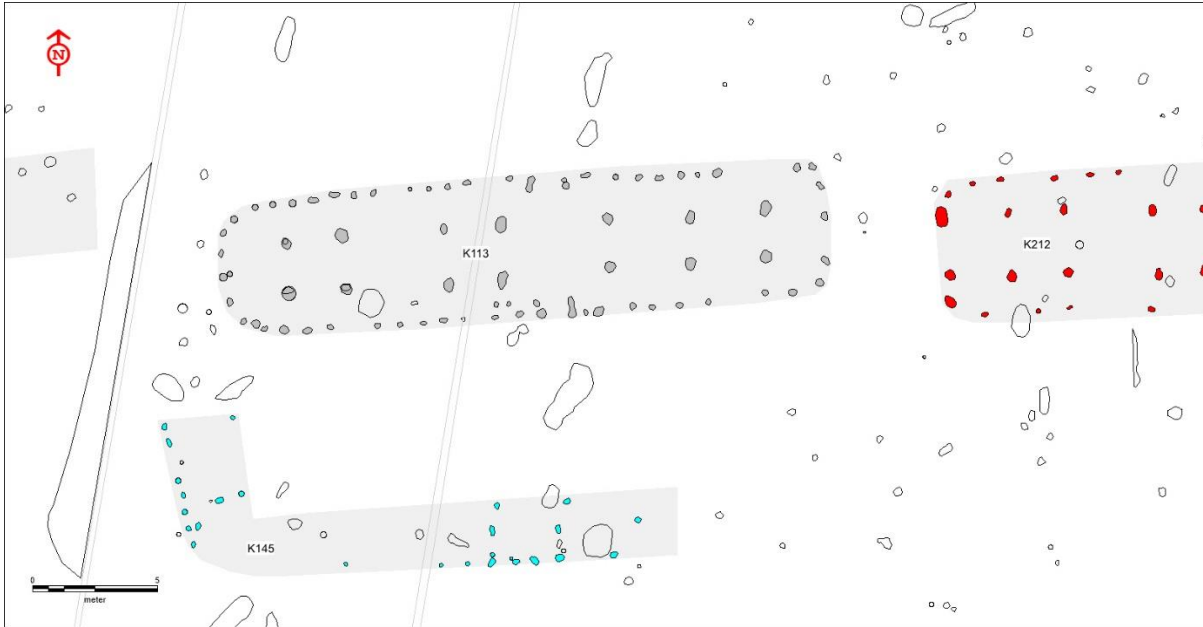

Figur 98: Økonomibygning eller værksted K112.

I den tagbærende stolpe, som står længst mod sydvest, er der fundet en slibesten.

K113: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 7 tagbærende stolpesæt samt et næsten helt intakt vægforløb i form af en enkeltrække af runde til ovale vægstolper, inklusive gavle i begge ender. Længden af huset er 24,1 meter og bredden er 5,4 meter. Spændet mellem tagstolpeparrene fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter fra vestlige gavle og ind til 1. sæt, dernæst 2,3 meter, 4 meter, 2,2 meter, 4,2 meter (indgang mod både syd og nord), 3,2 meter, 3 meter og 2,3 meter fra sidste sæt og ud til den østlige gavle. Spændet mellem stolperne i sætterne ligger omkring 1,9 til 2,1 meter, smallest i østdelen. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 40,7%.

De tagbærende stolper er ret ensartede i dimensionerne, mellem 42-60 cm i bredden, de fleste er omkring 50 cm. Dybden ligger mellem 30-56 cm, hovedparten omkring 40 cm. Vægstolperne er generelt af en dybde omkring 15 cm, og er oftest af ovalt tilsnit. Den østlige gavle er ret, mens den vestlige gavle er rundet. Måske kunne man forestille sig en portåbning i den østlige gavle.

Figur 99: Langhus K113. Bemærk den rundede gavl mod vest og den rette gavl med den mulige port mod øst.

K114: Staklade, rektangulær. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 4 tagbærende stolper samt delvist bevaret mulig væg mod syd og nord. Spændet mellem tagstolperne i en øst-vestlig retning er på 3,8 meter, og spændet i en nord-sydlig retning er mellem 2,3 og 2,6 meter. Mod syd og mod nord ses formodede rester af vægforløb, hvilket gør denne staklade lidt usædvanlig, da der ikke normalvis ses væg.

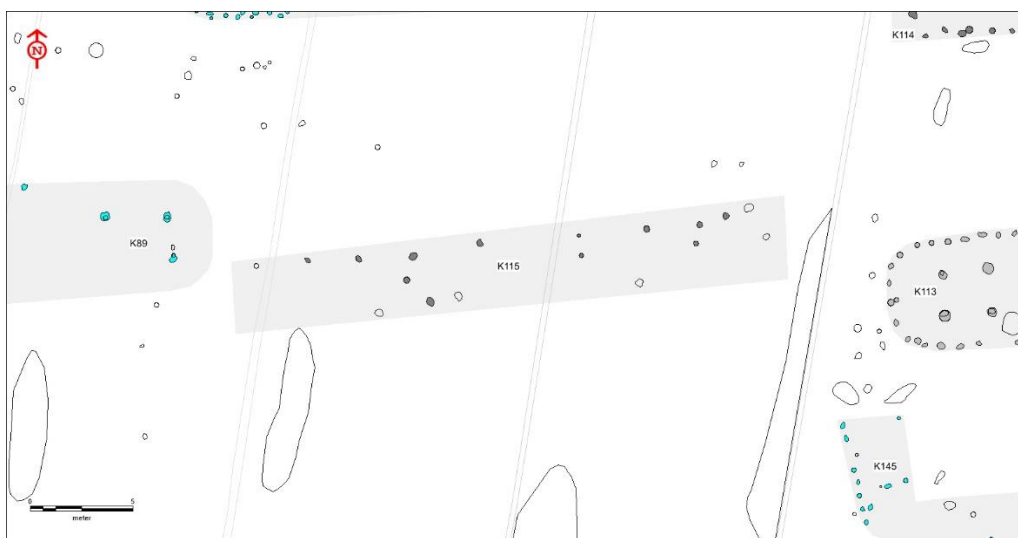
De tagbærende stolper er alle dybe og flotte, hvilket er endnu et specielt træk for en staklade. Bredden på stolperne ligger mellem 41 og 52 cm, mens dybden ligger mellem 37 og 54 cm. Bredden på stakladen, hvis man inkluderer væggene, giver et resultat på 4,9 meter. Man kunne fristes til at tro, at dette var en rest af et hus, men i så fald burde der være flere bevarede tagstolper, da de jo er gravet så rigelig langt ned i undergrunden. Der må være tale om en mere permanent type staklade eller andet udhus-lignende byggeri.

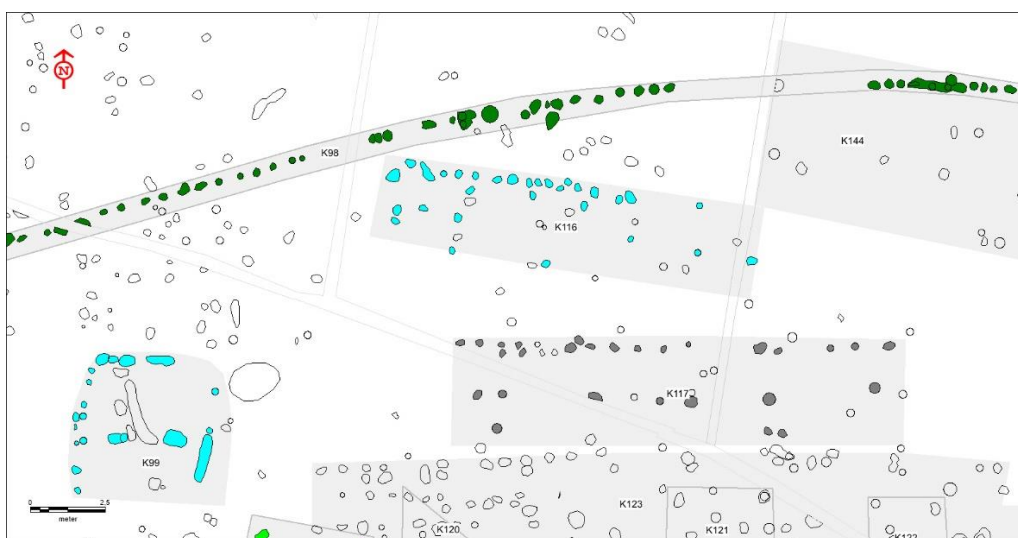
Figur 100: Staklade eller værkstedshus K114. Bygningen har usædvanligt dybe stolper.

I den sydøstlige tagstolpe er der fundet to kværnstensfragmenter samt to hovedstore sten udover kværnstenene. Der var nærmest ingen jord i stolpehullet, kun sten.

K115: Hegn, rest af et sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Reelt nok, blot et enkeltradedt hegn af en ikke særlig velfunderet slags. Stolperne er især mod vest ret lave, men de bliver dybere mod øst. Enkelte har nærmest kogegrube-agtigt fyld med ildskørnede sten. Der er trækulsholdigt fyld i alle stolperne. Nogle gode store stolper flankerer begge sider af hegnet stedvis, men de står irregulært og synes ikke at høre til. Let skrånende terræn, sandet leret undergrund. Måske har hegnet været brændt, siden alle stolperne er mørke med trækulsnister.

K116: Hegn, rest af et sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Sadeltagshegn, som er noget fragmenteret. Det ydre hegn er ret pænt og regelmæssigt, stolperne er ret ensartede i form og fyld, flere med stolpespor. Ligger på plant, let gruset sand.

Figur 101: Sadeltagshegn K116 og K117.

K117: Hegn, rest af sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Hegnet fremstod traditionelt og stolperne mindede generelt om hinanden i fyld. Dybden vekslede mellem dybere tagbærende og lavere i den nordlige række. En mulig indvendig konstruktion i form af lysindfald eller en form for forstærkning/dobbeltvæg sås mod nordvest. Terrænet er plant, let stigende mod nord. Undergrunden er overvejende let gruset, leret sand.

K118: Konstruktion/konstruktioner, som ikke er fuldstændig identificeret. Her på området ses lidt forskelligartet udseende stolper. Undergrunden er ret leret og præget af traktose samt overfladevand. Mod sydøst ses et fyldskifte, som er en moderne nedgravning og meget hård. Et muligt hegnshus ligger i det sydøstlige hjørne af et hegn, som der ikke er ret meget fremme af. Dels ligger det under udgravningsgrænsen mod syd, dels ser hegnet ud til at stoppe op mod nord. Muligvis hænger dette hegn sammen med hegn K173, som kommer fra en nordøstlig retning.

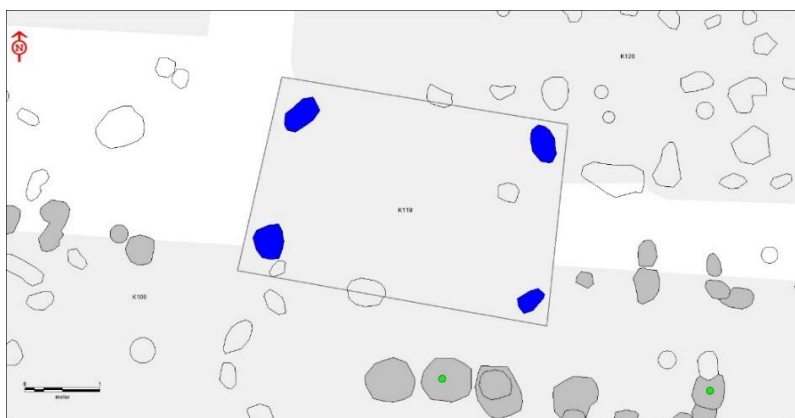
Der ses flere dybe stolper, som må være bærende stolper i en hegnshus-lignende konstruktion. Desuden ses et nord-sydgående hegnsløb, som krydser K118 mod vest. Under alle omstændigheder, så må man sige at bebyggelsen ser ud til at fortsætte mod syd. Her er der dog forlængst gravet sand, og der er heller aldrig blevet forundersøgt her.

Figur 102: Den ufuldstændigt undersøgte stolpeklynge K118, som ligger helt tæt op ad den sydlige udgravningsgrænse. De markerede stolper er et forslag til en evt. konstruktion.

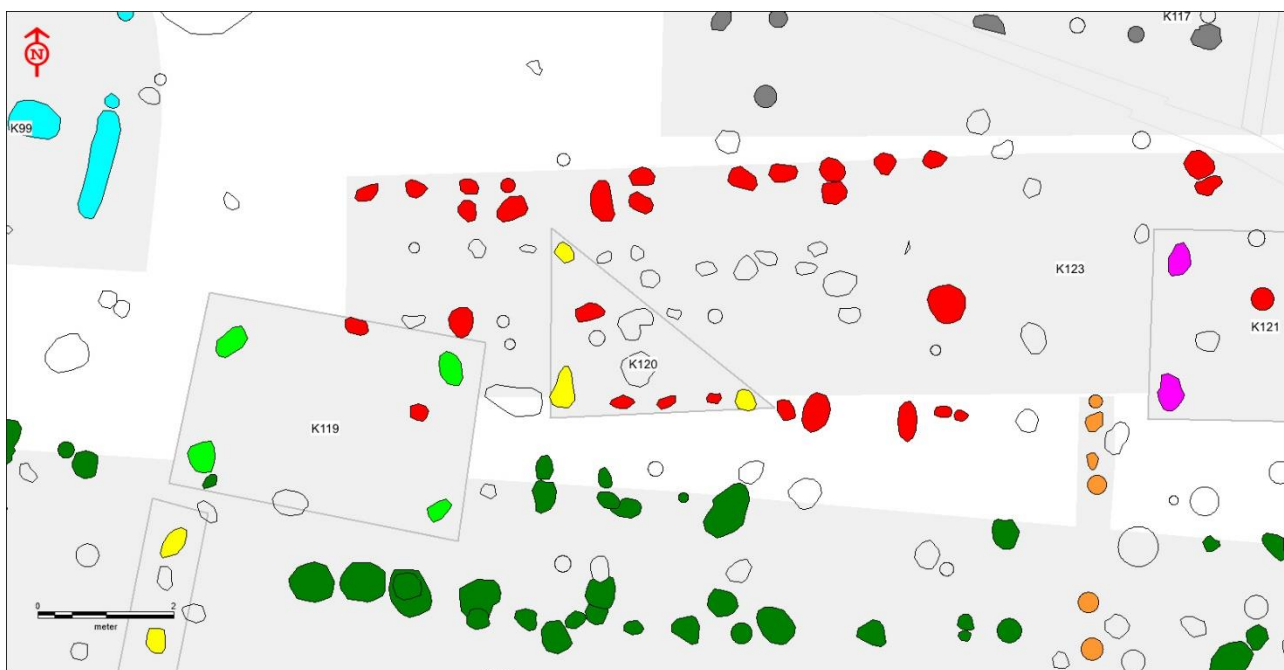
K119: Staklade, rektangulær. Orienteret VNV-ØSØ. Består af fire anlæg. Disse anlæg er omtrent ensartede mht. form, fyld og dimensioner. Spændet mellem stolperne i vest-østlig retning er ca. 3,5 meter, og spændet i nord-sydlig retning er ca. 2 meter. De tagbærende stolper er ovale i fladen og med let rundede sider og rundet bund. Bredden varierer mellem 33-70 cm, og dybden mellem 26 og 35 cm. I den sydvestlige tagstolpe er der fundet 8 ensartede lerkarskår samt en knusesten.

Stakladen ligger på en plan flade, der skråner ganske lidt ned mod SSV. Undergrunden her er let leret sand, og er desuden temmelig gruset.

Figur 103: Staklade K119 (blå farve).

K120: Trestolpeanlæg. Orienteret V-Ø. Består af 3 tagbærende stolper, stående i en retvinklet trekant. Spændet mellem stolperne i vest-østlig retning er 2,7 meter og det nord-sydgående spænd er ca. 2,1 meter. De 3 tagbærende stolper er alle pæne og dybe, mellem 40 og 73 cm brede og 30-38 cm dybe. Den fjerde stolpe man forventer i en staklade, skulle have været i det nordøstlige hjørne, men her ses en plet, som er beskrevet som værende natur. Trestolpeanlæg ses en gang imellem på forskellige udgravninger i området, bl.a. på Kildebjerg-udgravningerne, nær Ry. Her tolkes de som et reelt anlæg med en ukendt funktion. Måske man kunne forestille sig en form for stativ til tørring af diverse materialer?

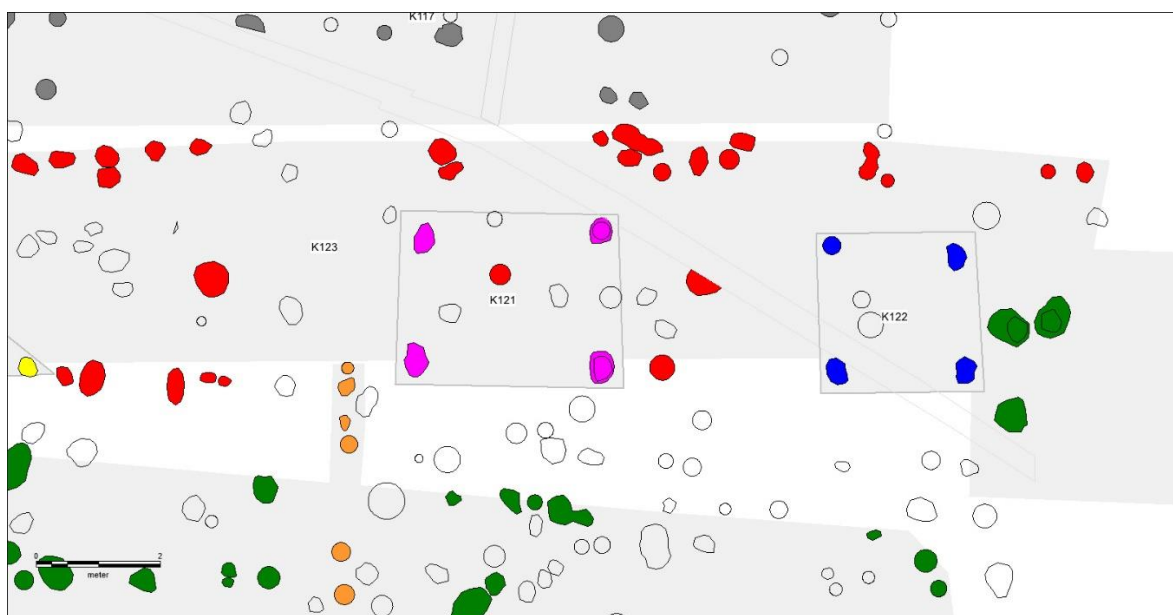

Figur 104: Trestolpeanlæg K120 (gul farve).

K121: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem tagstolperne i vest-østlig retning er 2,8 meter, mens målet i nord-sydlig retning hedder 2 meter. Anlæggene er parvist ensartede: Dvs. de to vestlige anlæg ligner hinanden mht. fyld, form og dimensioner. Det samme gør sig gældende for det østligste par, der også er forholdsvist ensartede. Det østlige stolpepar er her (ligesom ved stakladen K122) er smule dybere end det vestlige. Stolperne er generelt ikke ret dybe, mellem 11 og 25 cm, mens bredden er meget ensartet mellem 44 og 49 cm.

Stakladen har samme orientering som de to konstruktioner K120 og K122. K121 ligger midterst i den linje som de tre, formentlig samtidige, konstruktioner K120, K121 og K122 tilsammen danner. Det kan ikke udelukkes, at stakladerne K121 og K122, der ligger 3,5 meter fra hinanden, har udgjort én konstruktion. Det virker dog mest sandsynligt at der er tale om to selvstændige, samtidige konstruktioner.

K121 ligger på en plan flade, der skråner let mod SSV. Undergrunden består her af orangebrunt leret/let leret sand.

Figur 105: Staklade K121 og K122.

K122: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem tagstolperne er 2 x 2 meter. Anlæggene er (som det også var tilfældet ved staklade K121), parvist ensartede, således at hhv. det østlige og vestlige stolpepar ligner hinanden mht. form, fyld og dimensioner. Også her er det østlige stolpepar noget dybere end det vestlige. Stolpebredden er mellem 34 og 50 cm, mens stolpedybden er mellem 11 og 30 cm. Stakladen ligger på en plan flade, der skråner ganske let ned mod SSV. Undergrund består i dette område af let leret sand.

K123: Sadeltagshegn. Orienteret i V-Ø-retning. Nord for (og delvist overlappende med) de fire staklader/trestolpeanlæg K119-K122 ses to parallelle Ø-V-orienterede anlægsrækker, der menes

at udgøre et sadeltagshegn, hvis ydre side vender mod nord, dvs. den tilhørende gårdsenhed må formodes at ligge syd for K123. I den nordlige anlægsrække ses der flere steder, med noget uregelmæssigt mellemrum, dobbeltstolper. Den sydlige anlægsrække er væsentlig mere opbrudt end den nordlige.

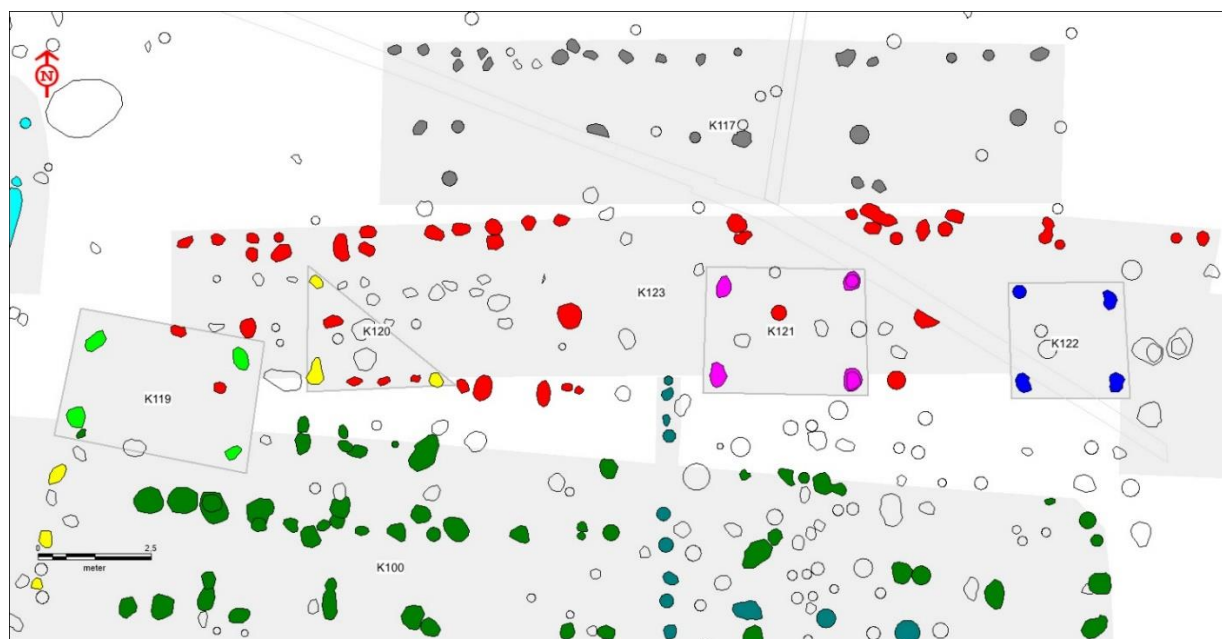
Mellem den nordlig og sydlige anlægsrække ligger der ganske mange anlæg af varierende dimensioner. Enkelte heraf kunne muligvis tilhøre K123.

Der var pga. de talrige anlæg i dette område yderst vanskeligt at afgøre nøjagtigt, hvilke anlæg der tilhører K123. Der er givetvis adskillige konstruktioner i området (også flere end de i øjeblikket erkendte konstruktioner K119-K122).

Det er lykkedes at konstatere fire staklader umiddelbart syd for/overlappende med K123. Men eftersom anlæggene i de to parallelle stolperækker, samt de anlæg der ligger herimellem, i nogen grad er uensartede mht. form, fyld og dimensioner, er det ikke usandsynligt at flere af anlæggene må tilhøre andre ikke erkendte konstruktioner.

Saddeltagshegnet K123 ligger på en nogenlunde plan flade, der skråner ganske ler ned mod SSV.

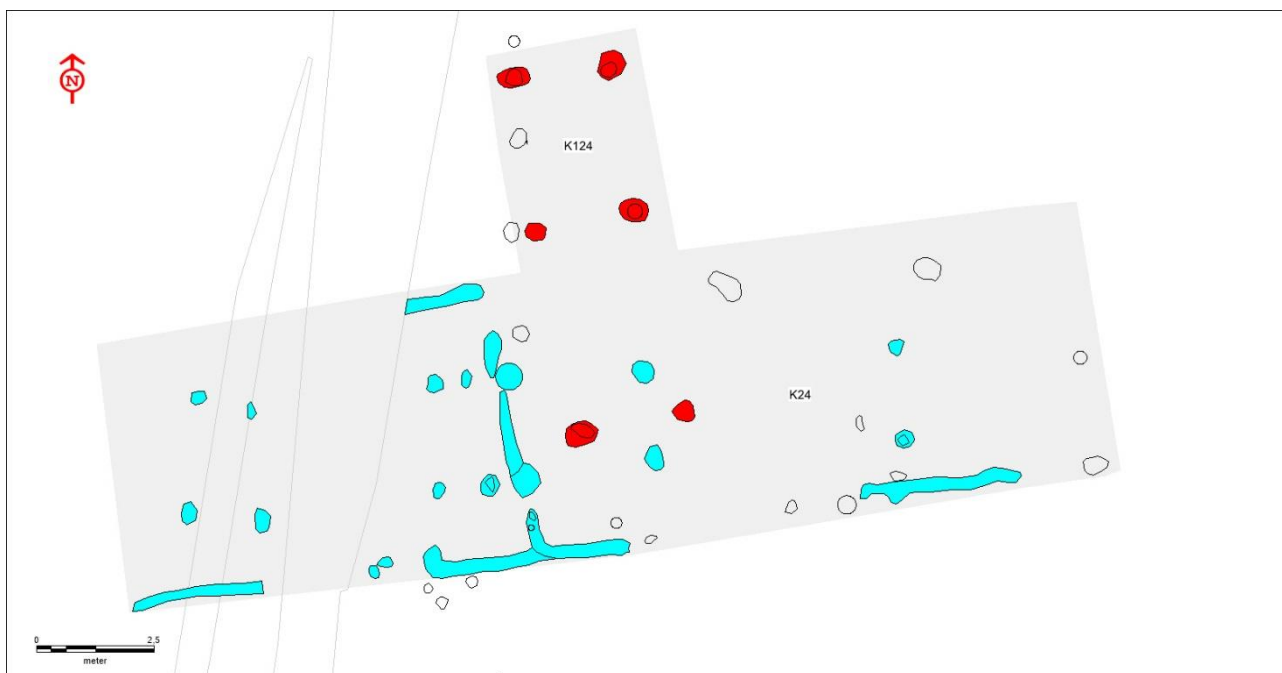
Undergrunden består i dette område af let leret sand.

Figur 106: Saddeltagshegn K123 ses i midten af illustrationen. Området rummer generelt en større mængde stolper, og deres indbyrdes sammenhæng er ikke afklaret på trods af omfattende udgravning af stolperne.

K124: Økonomibygning, Orienteret N-S. Består af 6 tagbærende stolper i 3 par. Spændet mellem sætterne fra nord mod syd er hhv. 3,3 meter og 4,4 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par måler ca. 2,1 meter. Stolperne måler mellem 56 og 64 cm i bredden og mellem 40 og 55 cm i dybden. Formen på stolperne i fladen er runde til ovale i øst-vestlig retning, og er meget ensartede

i både form og fyld. Hus K24 og dette hus overlapper hinanden, men der er ingen stratigrafi, der kan fortælle hvilken bygning der er ældst.

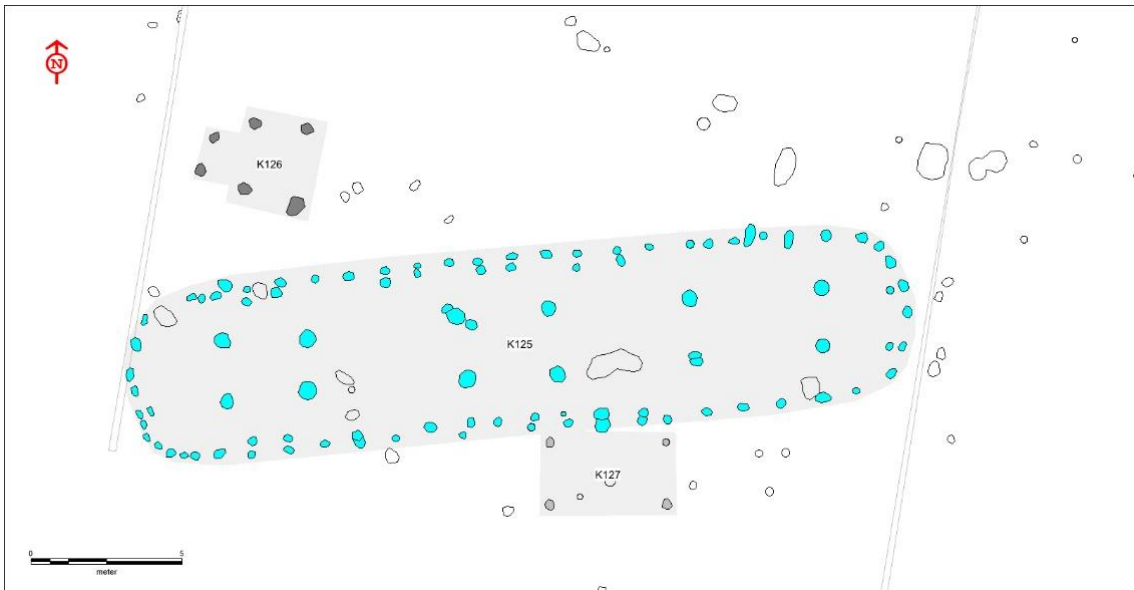

Figur 107: Nord-syd-hus K124, oveni bygning K24.

K125: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 6 sæt tagbærende stolper samt et komplet væg/gavlforløb. Desuden indgange mod både nord og syd. Spændet mellem de tagbærende sæt fra vest mod øst er hhv. 3 meter fra vestlige gavl og indtil 1. tagbærende sæt, 2,8 meter, 5,1 meter, 2,9 meter, 4,6 meter (indgangsområde), 4,2 meter samt 2,8 meter fra det sidste tagbærende sæt og ud til den østlige gavl. Spændet mellem stolperne i de enkelte par måler mellem 1,7 meter og op til 2,1 meter. Hovedparten af stolperne står med ca. 2 meters mellemrum. Husets længde er 25,6 meter og bredden er 5,8 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 37,9%.

De tagbærende stolper er mellem 42-66 cm brede og 42-61 cm dybe. Der ses stolpespor i en del tagbærende samt i vægstolperne og indgangsstolperne, og formen på stolperne er rette sider og let rundet bund. Vægstolperne er velbevarede, og er i gennemsnit omkring 30 cm brede og 10-25 cm dybe. I væggen står de placeret med ca. en meters mellemrum, og lidt tættere i gavlene. Der er fundet en del lerkarskår (anslået 2-3 kar repræsenteret) i den nordvestligste tagstolpe, og ligeledes 7 sideskår i tagstolpen ved siden af.

På indersiden af væggen mellem 1. og 2. tagbærende par ses et par ekstra stolper, såvel mod nord som mod syd. Dette er sandsynligvis lysindfald eller "vinduer". Disse dobbeltstolper ses regelmæssigt langs væggene fra vestenden af huset og indtil man kommer til indgangen, som ligger mellem 4. og 5. tagbærende par. Efter indgangene ses der ikke lysindfald i væggene. Dog ses der to stolper på indersiden af den østlige gavl.

Figur 108: Langhus K125 med staklade/værksted K126 og staklade K127.

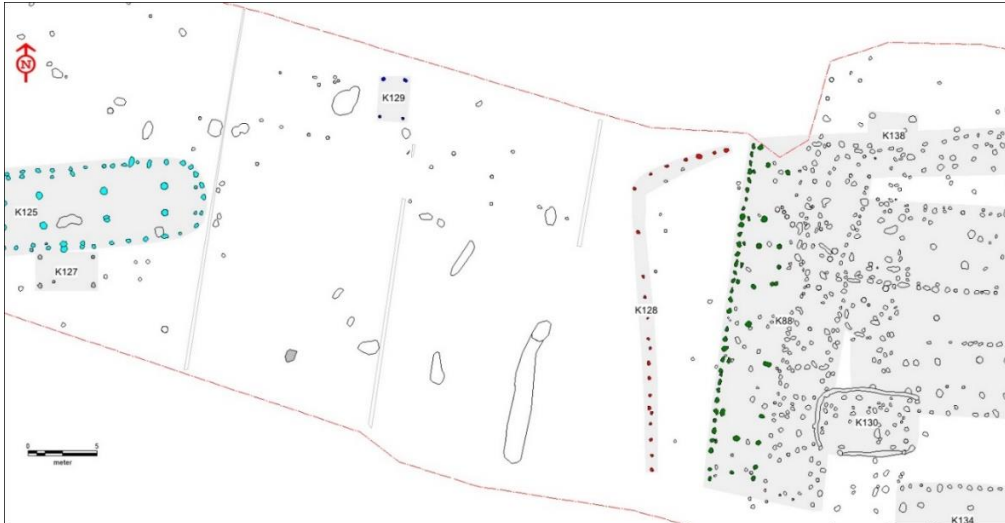
K126: Staklade eller lille værkstedsbygning, rektangulær. Orienteret NV-SØ. Består af 4 tagbærende stolper samt to indgangsstolper. Målet på stakladen er 1,8 meter i V-Ø-retning og 2,2 meter i N-S-retning. Døråbningen er 1,2 meter bred, vender mod vest, og er placeret 1,5 meter fra tagbærende stolpe. Måske kan man så konkludere, at væggen, som der jo må have været, har haft en afstand på 1,5 meter ind til tagbærende stolper.

Tagstolperne er mellem 50-56 cm brede og 14-20 cm dybe, og fladbundede. Indgangsstolperne er hhv. 41 og 48 cm brede samt 6 og 13 cm dybe. Stolperne er ensartede i fylden.

K127: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet mellem stolperne i V-Ø retning er 3,8 meter, mens målet i N-S retning er 2 meter. Stolperne er mellem 22-33 cm brede og 15-23 cm.

K128: Hegn, enkeltradet. Orientering N-S. Hegnet slår et knæk mod øst i den nordlige ende af hegnsforløbet (se illustration ved K88). Er placeret vest for K88 som en enkeltradet og yderste vestlige del af indhegningen af Kalbygård-udgravningens nordligst beliggende gårdsanlæg. Stolperne er i fladen langt overvejende ovale i hegnets retning, og er placeret med 90-100 cm mellemrum.

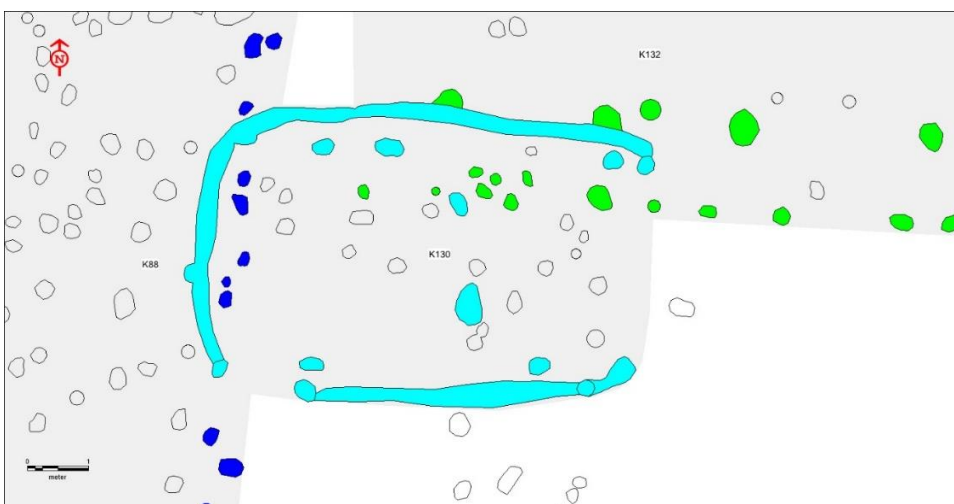
K129: Staklade, rektangulær. Orientering N-S. Består af 4 tagbærende stolper. Spændet i vest-østlig retning er 1,6 meter, og spændet i nord-sydlig retning er 2,7 meter. De tagbærende stolper er pæne og regulære runde, med let flad eller rundet bund, og stolpespor i en enkelt stolpe.

Figur 109: Staklade K129 samt hegn K128.

K130: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af et sæt tagbærende stolper samt en omløbende væggrøft og en åben gavl mod øst. Huset måler 7,1 meter i længden og 4,6 meter i bredden. Det tagbærende stolpesæt er placeret 4,3 meter fra den vestlige gavl og 2,7 meter fra den østlige afslutning af huset. Tagstolperne er sat med en indbyrdes afstand på 1,7 meter, er hhv. 62 og 77 cm brede samt hhv. 34 og 37 cm dybe.

Væggrøften er ikke særlig velbevaret, og er på udvalgte snittede steder kun ca. 10 cm dyb. Der er ikke synlige spor af selve trækonstruktionen i vægforløbet i form af mindre stolper, kun enkelte steder ses dybere stolper, som tilsyneladende er under væggrøften, og som må have været en del af det bærende i væggen.

Figur 110: Værkstedshus K130. Huset overlapper K132, hvilket ses i snit i nordlige væggrøft. Desuden er der også "sammenstød" med det hegn, som er markeret med blå farve. Her er der dog ingen stratigrafi til at vise, hvilken konstruktion der er ældst.

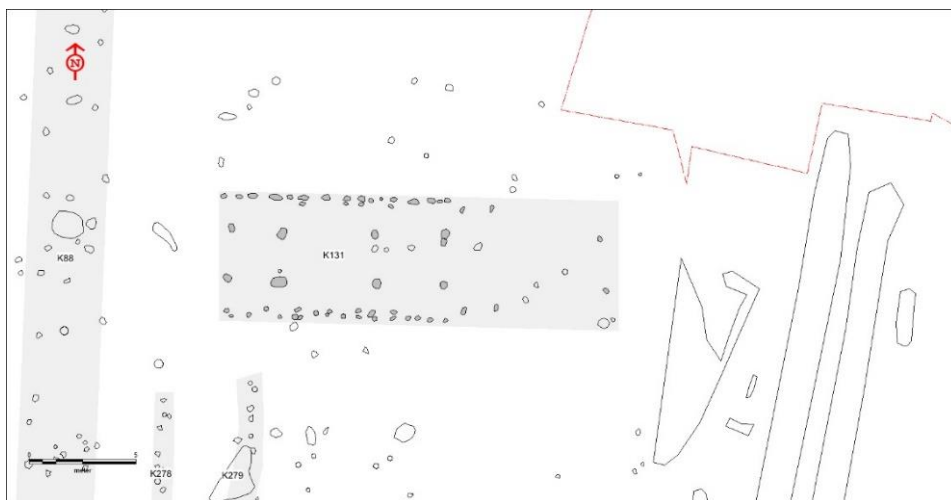
Økonomibygningen har desuden en åben gavl i østenden, uden at der dog ses nogen speciel dyb indgangsstolpe for enden af væggene. Der har derfor formodentlig ingen dør eller port været.

Der ses en åbning i det sydvestlige hjørne. Dog giver det ikke nogen mening at have en dør her, når nu den østlige gavl er åben. Derfor er det nok mest sandsynligt at væggrøften ikke er erkendt her, og at "døråbningen" kun ser således ud, fordi man tilfældigvis har ramt nogle lidt dybere vægstolper i forbindelse med undersøgelsen af denne.

Der ses desuden en del stolper indenfor husets vægge. Nogle af dem hører til den sydlige væg i K132, mens andre har et uafklaret tilhørsforhold.

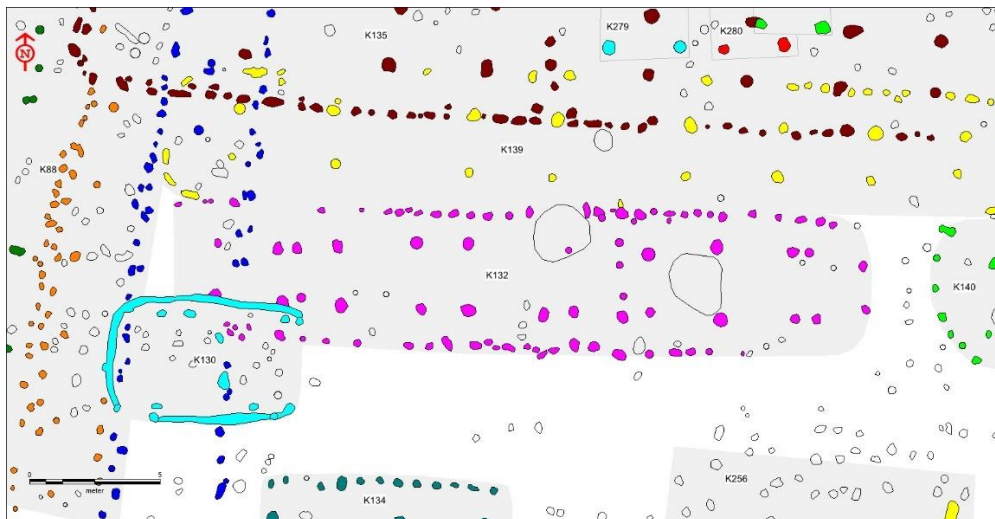
K131: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 sæt tagbærende stolper samt bevarede vægforløb i både nord og syd. Gavle er ikke bevaret. Husets længde er minimum 17,6 meter, og bredden er 5,5 meter. Spændet mellem de tagbærende par er fra vest mod øst hhv. 2,3 meter, 4,5 meter, 3,1 meter og 7,6 meter. Det første mål er ret typisk, når man måler på afstand fra gavl til 1. tagbærende stolpesæt, så der kunne godt have været en gavl her vest for dette par. Dernæst er målet 4,5 meter også ganske typisk for det næste rum i huset. Det ses tit, at dette mål ligger over de 4 meter. Det sidste mål, derimod, på 7,6 meter er en kende for stort, og her kan man spekulere i, om der mon er overset et tagbærende sæt. Mulige indgange ses mellem det 4. og 5. tagbærende sæt fra vest. Modstillede og 1,3 til 1,5 meter brede, hvilket er bredt for en indgang. Derfor kun mulige indgange. Spændet mellem de tagbærende stolper i parrene er i gennemsnit 2,2 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 40%.

De tagbærende stolper er meget ensartede i både form, fyld og dimensioner: Lige sider, let rundet til flad bund, stolpespor i nogle af stolperne, bredde mellem 42-52 cm og dybde mellem 44-55 cm. Dette gælder dog ikke for det østligste tagbærende sæt, som er mindre end de andre sæt længere mod vest. Bredden er her hhv. 35 og 42 cm og dybden er hhv. 36 og 27 cm. Dette skyldes muligvis en dybere afrømning af overjord, hvorved der så er taget noget af toppen af de to tagbærende stolper. Derfor er der heller ingen vægstolper bevaret her. Vægstolperne er i K131 ikke mere end 10-15 cm dybe.

Figur 111: Langhus K131. Overgangen mellem de to udgravningsetaper ses i højre side af billedet, hvor der er blevet fjernet en grusvej, som har efterladt sig trykninger og kantede kørespor i undergrunden.

K132: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 13 sæt tagbærende stolper, hvor der er flere sæt som er udskiftninger. Delvist bevarede vægforløb mod både nord og syd. Der er ikke identificeret indgange eller en vestlig gavl. Den østlige gavl har en portåbning. Længden på huset er minimum 24,7 meter, og bredden er 5,2 meter, men kun 5 meter i enderne af huset. Spændet mellem stolperne i de enkelte tagbærende par ligger mellem 2 og 2,9 meter med en stor variation af mål indimellem dem. Målt på midten af huset er spændet mellem tagstolperne på 2,5 meter, hvilket giver en procentdel af den totale husbredde på 48%, hvilket peger bagud i tid.

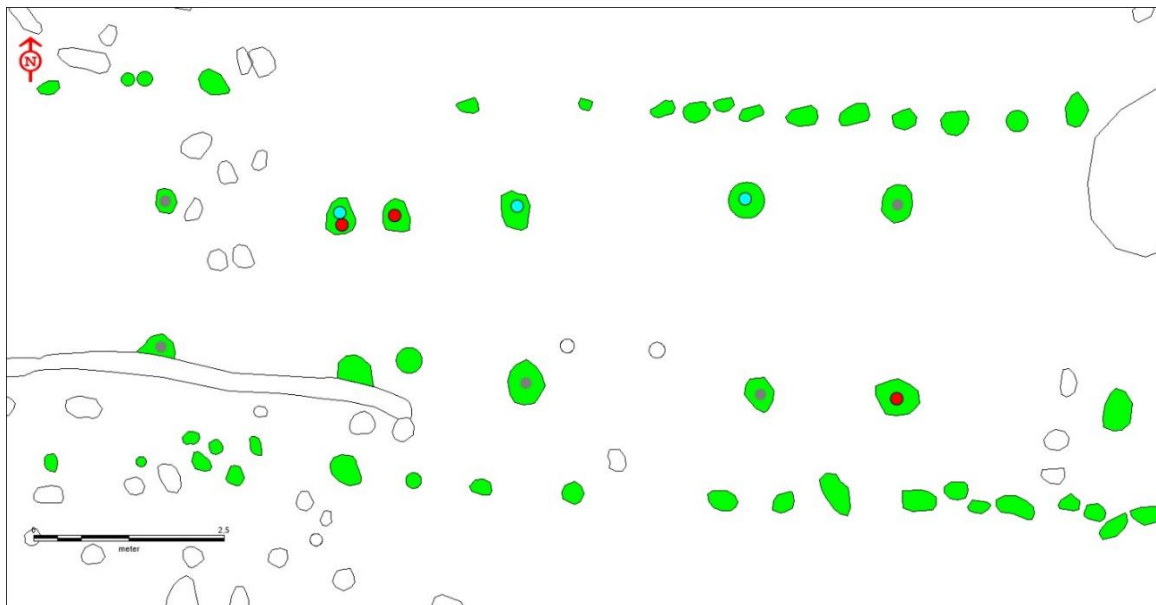
Figur 112: Langhus K132, her markeret med pink. Den vestlige gavl er ikke identificeret pga. de tre hegnsforløb, som forstyrrer billedet. Det ses ud fra illustrationen, at der foregår en del med overlappende byggeri, hvilket er forsøgt anskueliggjort med de forskellige farver. Den nordligste af de to store gruber indenfor K132 er ældre end huset, da den snittes af en tagbærende stolpe. Den anden grube beskrives i et senere afsnit.

Spændet mellem tagstolpeparrene fra vest mod øst er hhv. 2,3 meter, 2,3 meter (her ses et udskiftningspar, som står tæt op mod det 2. stolpepar, 60 cm mod øst), 2,8 meter. Med halvlange modulafstande, som ikke normalvis ses i beboelsesdelen er det i teorien også muligt, at der findes en anderledes modulopbygning, hvis man regner med at der er to byggefaser. Herefter kommer der nogen endnu mindre, mærkelige afstande, som kun kan forklares med, at der er blevet udskiftet nogen sæt, og at man har givet stolpeparrene en lidt anderledes placering i længderetningen end de primære stolpepar. Hvis man måler på disse formodede afstande, så får man et tagstolpespænd der her hedder hhv. 4,7 meter og 4 meter, 2,9 meter og 2,9 meter, hvilket er noget mere anvendeligt end 1,9 meter, 2,7 meter, 1,2 meter, 1,9 meter og 1 meter (som fremkommer hvis man måler direkte mellem parrene uden at skelne til faserne). Dernæst 2,7 meter, 2,8 meter (her ses et udskiftet stolpepar 60 cm øst for det østlige par i dette modul) samt 1,7 meter ud til den formodede portåbning i øst-gavlen. Spændet mellem stolperne i de enkelte par svinger meget, alt mellem 1,7 til 2,8 meter, hvilket sandsynligvis har med faser samt funktioner i huset at gøre. Portåbningen mod øst er 1,7 meter bred.

Man skal altså som minimum regne med 2 faser i dette hus. Det er bare udført på en måde, så der ikke er noget overlap mellem faserne, til gene for arkæologen og udredningen af

sammenhængene. De tagbærende stolper er også relativt ens i fylden, så heller ikke her er der ledetråde at følge.

Fundmæssigt sker der en del i dette hus, hvilket illustreres herunder:

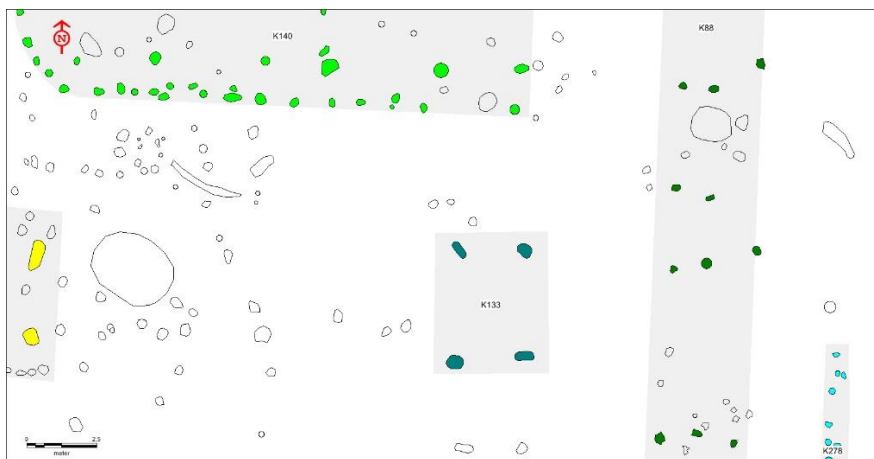
Figur 113: Her ses den vestlige del af K132, og de runde symboler i stolperne markerer fund: En grå prik markerer keramik, en rød prik markerer kværnstensfragmenter af drejekværn og en turkis prik markerer en knusesten. Det er således tydeligt at der her har foregået en del huslige pligter, deriblandt brug af kværnsten og knusesten. Et af keramikfundene bestod af et halvt kilo skår fra estimeret 5 forskellige kar. I den østlige ende af huset er der kun fundet enkelte keramikskår i stolperne.

Der ses to større gruber indenfor huset, og det er konstateret at den nordlige grube overlappes af en tagbærende stolpe. Så denne grube er ældre end huset. Den anden grube er derimod ca. 30 cm dyb, fladbundet og med lige sider. Gruben ligger ret pænt ved et tagbærende sæt, centreret i husets akse. Man kunne spekulere i, om vi har med en kælder at gøre. Lige her ses også et ekstra bredstående tagstolpesæt (2,8 meter), så tagstolper og grube ikke kommer i karambolage. Dette kunne tyde på en sammenhæng mellem gruben og huset.

Der ses desuden en formodet indre døråbning i det 9. tagstolpesæt fra vest. Det yderste stolpesæt står med 2,8 meters afstand. Disse stolper er ca. 45 cm dybe og 45-55 cm brede. 80 cm indenfor disse, ses et sæt mindre stolper (6-7 cm dybde og 35 cm brede). Åbningen i den formodede dør mellem de to mindre stolper er således 1,2 meter bred. Der er dog også den mulighed at det mindre par er et sæt støttestolper.

K132 overlappes af en anden konstruktion mod syd, og her er to tagbærende i K132 overlappet af væggrøften i værkstedshuset K130. Mod nord er der et overlap mellem K132 og langhus K139. Det har dog ikke været muligt at undersøge stratigrafi, da K139 først er fuldt erkendt under beretningskrivningen. Undergrunden veksler lidt mellem sandet ler og sandede pletter. Terrænet falder en smule mod vest.

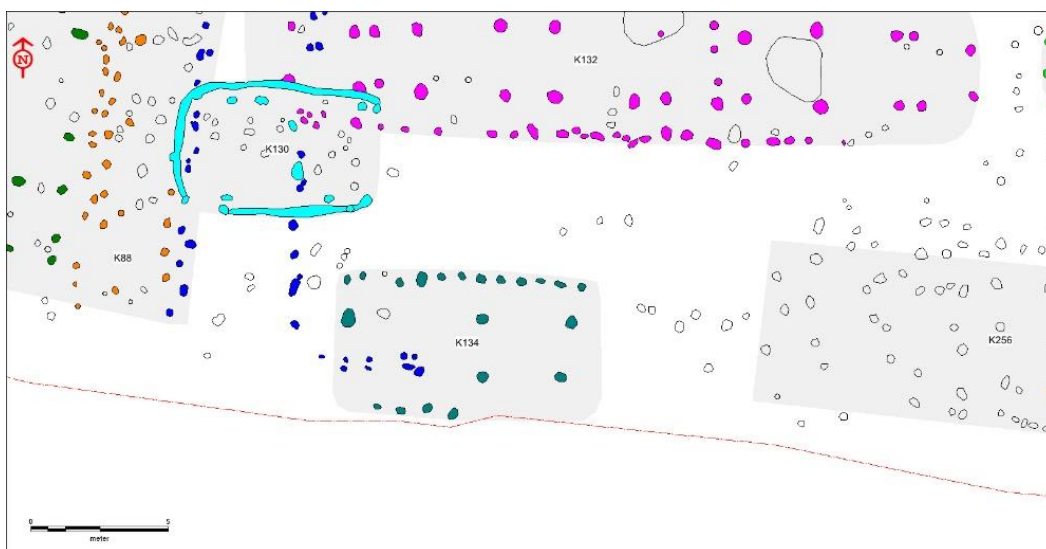
K133: Staklade, rektangulær. Orienteret N-S. Består af 4 tagbærende stolper, ovale i fladen. Dimensionerne er hhv. 2,3 x 3,8 meter. Stolperne er brede og lave samt med flad bund, mellem 13 og 28 cm dybe og herunder er der en af stolperne som bare er en overfladisk rest. Der er fundet et let sekundært brændt sideskår i en af stolperne.

Figur 114: Staklade K133. Ligger fint orienteret langs med hegn K88

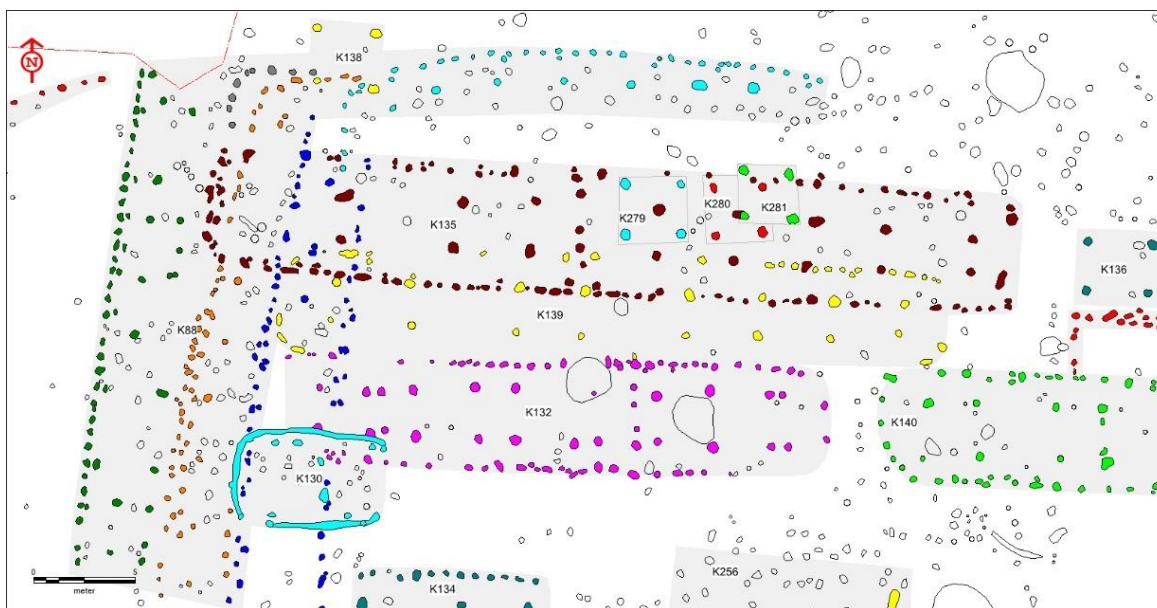
K134: Økonomibygning/værkstedshus. Orienteret V-Ø. Består af to sæt tagbærende stolper og en solitær tagstolpe i den vestlige ende af huset. Desuden lidt bevaret væg mod både nord og syd. Ingen påviste indgange eller gavle. Længden af huset er minimum 8,8 meter, og bredden er 5 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 4,8 og 3,2 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt er på ca. 2 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 40%.

I den solitære tagstolpe mod vest er der fundet et fragment af en drejekværn, så et forsigtigt gæt på husfunktion kunne være opbevaring og/eller bearbejdning af korn.

Figur 115: Økonomibygning K134.

K135: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 8 sæt tagbærende stolper, velbevaret vestlig gavl samt velbevaret vægforløb mod syd, knapt så velbevaret vægforløb mod nord samt en formodet portåbning i østlige ende af huset. Ingen fornuftige indgange er identificeret. Husets længde er 39 meter, bredden er 5,8 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 6 meter fra vestlig gavl og ind til 1. sæt, dernæst 5,5 meter, 3,7 meter, 6,2 meter (indgangsparti), 3,8 meter, 3,5 meter, 3,6 meter, 4,3 meter og 1,6 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt ligger på ca. 2-2,2 meter ret konsekvent gennem hele huset. Ved det sidste tagbærende sæt er der kun 1,6 meter mellem stolperne. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 37,9%.

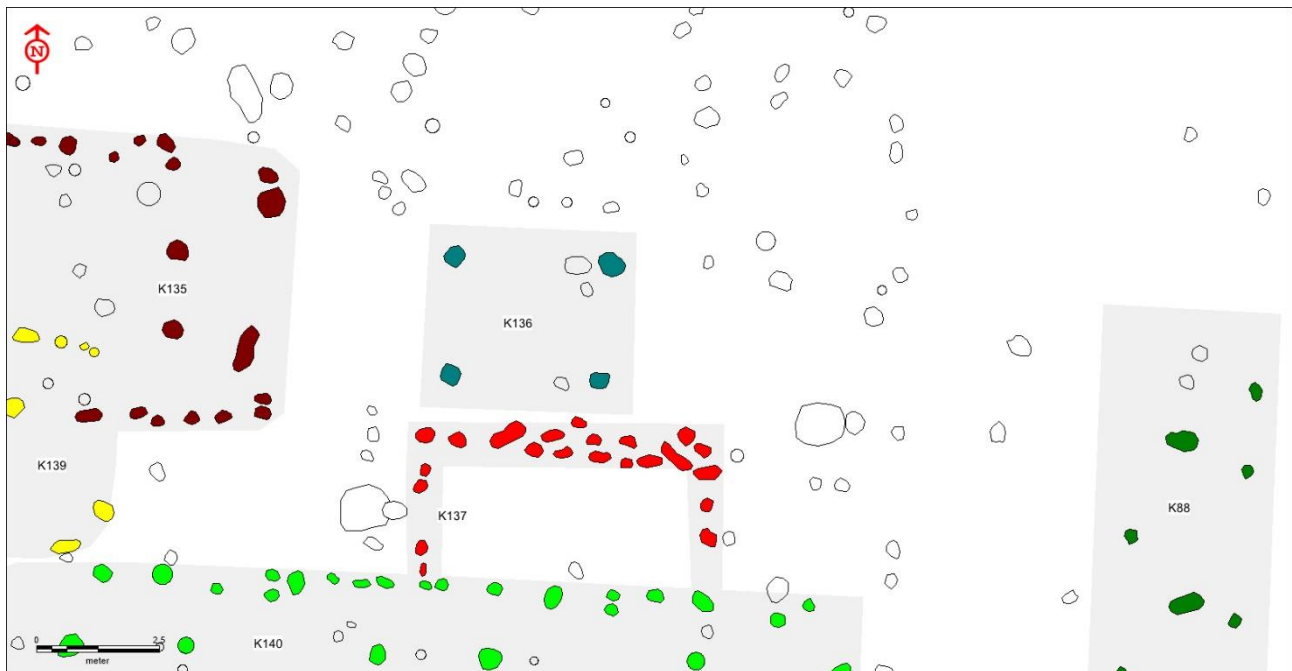

Figur 116: Langhus K135 (rødbrun farve). Huset overlappes af flere hegn mod vest, samt endnu et hus, K139. Desværre er der ingen stratigrafi, som kan vise, hvilket hus der er det ældste. Ydermere er der overlap af 3 staklader, hvor i hvert fald den grønne staklade, K281 er yngre end huset K135, da den snitter ind over en tagstolpe. De andre to staklader rører ingen stolpehuller i huset, og det vides derfor ikke, hvordan den indbyrdes stratigrafi er her.

I den tagbærende stolpe, der ligger længst mod sydvest i huset, er der fundet et stykke af en drejekværnsløber. Ellers ses kun enkelte spredte lerkarskår i de andre tagbærende stolper. De tagbærende stolper er generelt ret ens i udformning: De fleste har stolpespor, let skrånende sider og let rundet bund. Bredden svinger mellem 38 og 72 cm, mens dybden svinger mellem 33-49 cm.

Langhuset overlappes af mindst tre hegnforløb mod vest samt overlappes langs den sydlige væg af langhus K139. Desuden af stakladerne K279, K280 og K281. Stratigrafien forklares på illustrationen.

K136: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Dimensionerne er 3,1 x 2,4 meter. De tagbærende stolper er mellem 47 og 54 cm brede, og mellem 26 og 32 cm dybe, let skrånende sider og flad bund. Ligger 3,5 meter øst for K135, og umiddelbart nord for K137.

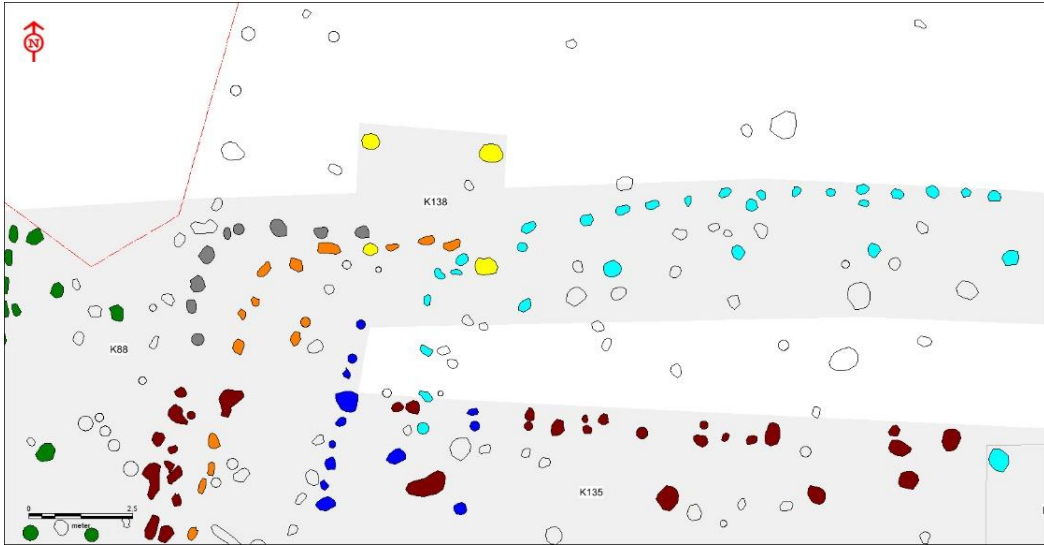

Figur 117: Staklade K136 samt hegn K137.

K137: Hegn/vindfang. Orienteret primært V-Ø med to "arme" der peger mod syd og danner et indelukke nord for hus K140. Indgang i hegnen ses sandsynligvis i den vestlige del, og denne er 1,2 meter bred. Størrelsen på hele vindfanget er 5,8 x 3 meter.

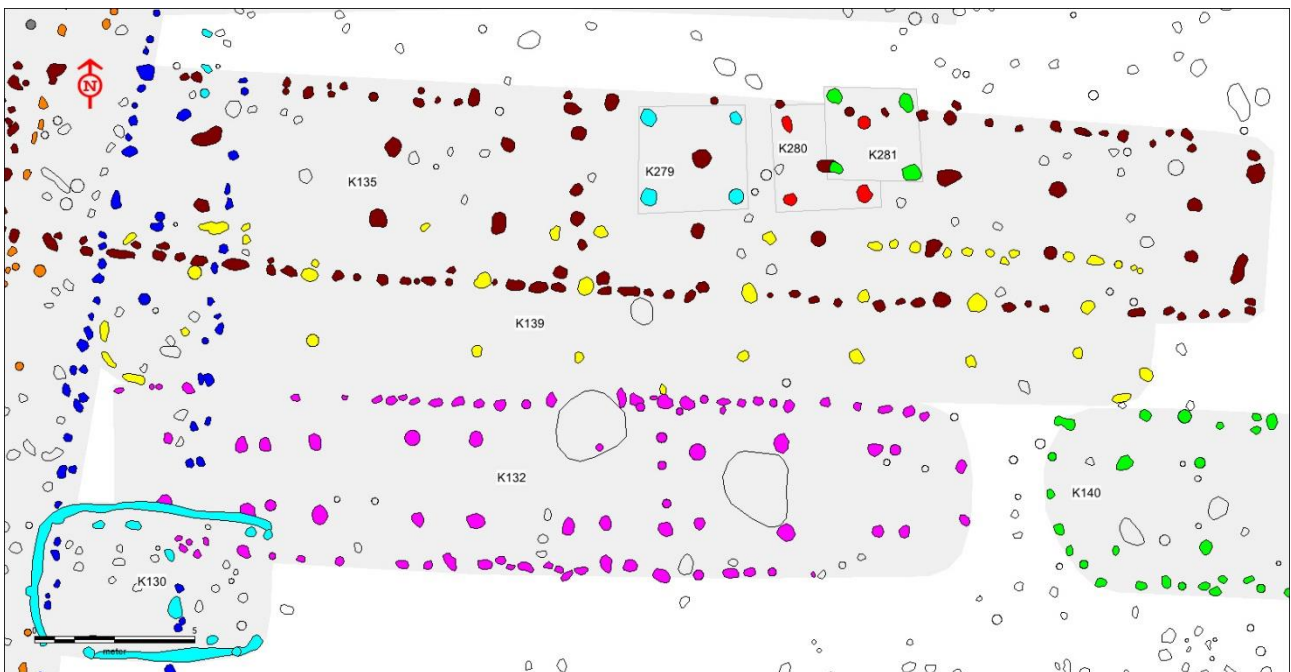
Hegnet er lavet vha. tætstående stolper i et enkeltradede forløb, som mod nord ser ud til stedvist at være forstærket med ekstra stolper indenfor det oprindelige hegn. Afstanden mellem de primære stolper ligger og svinger mellem 40 og 60 cm. Funktionen af hegnen er sandsynligvis en form for ydre "vindfang" eller før-indgangsområde, som relaterer sig til hus K140. Der er konstateret en mulig døråbning i husets nordlige væg indenfor vindfanget (se illustration ved K140). Lige udenfor den mulige hegnsåbning mod vest ses et større anlæg, som dog er en brønd fra yngre bronzealder (A17185, beskrives i et kommende afsnit), og som derfor intet har at gøre med germanertidsbebyggelsen.

K138: Staklade, kvadratisk. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 tagbærende stolper, og har dimensionerne 2,8 x 2,7 meter. Er placeret henover et til flere af de nordlige hegnsforløb i K88. Tagstolperne er mellem 38 og 58 cm brede og mellem 7 til 25 cm dybe. I snit ses stolperne primært med flad eller let afrundet bund og lige sider. Konstruktionen forekommer en smule skæv.

Figur 118: Staklade K138. Hegnsforløb K88 overlappes, men der er ingen mulighed for at se, hvilken konstruktion der er ældst.

K139: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 8 sæt tagbærende stolper, en lille rest af den nordlige væg samt en rest af den vestlige gavl. Husets længde er minimum 32 meter, og bredden er ca. 4,9 meter.

Figur 119: Langhus K139 markeret med gul farve. Selvom der er flere oplagte steder, hvor man ville kunne observere stratigrafi, så er intet af det undersøgte desværre tilstrækkeligt til at kunne konkludere hvilket hus, der kom først.

Spændet mellem de tagbærende stolpesæt fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter fra vestlige gavl og ind til 1. tagbærende sæt, dernæst 3,5 meter, 5,4 meter, 3,2 meter, 5 meter, 3,5 meter, 3,5 meter, 3,5 meter og et estimeret spænd fra sidste tagbærendes sæt og ud til den østlige gavl, som der kun findes en antydning af. Spændet mellem de to tagbærende stolper i sættene svinger mellem

1,8 og 2,1 meter. Det østligste sæt er sat med en afstand mellem stolperne på kun 1,4 meter. Det ses også i andre huse på lokaliteten, at det østligste par står tættere sammen (eller længere fra væggene om man vil). Tagstolperne minder om hinanden i form og fyld, hvilket vil sige lige til let skrånende sider og flad bund. Bredden på de tagbærende stolper ligger mellem 32 og 76 cm, men de fleste stolper ligger med en bredde omkring 45 cm. Dybden ligger mellem 20 og 44 cm. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 44,8%.

Fundmæssigt er der ikke det helt store at komme efter. I den sydlige tagstolpe i 2. sæt fra vest er der fundet en knusesten, mens der er fundet et sideskår i den nordøstligste tagstolpe.

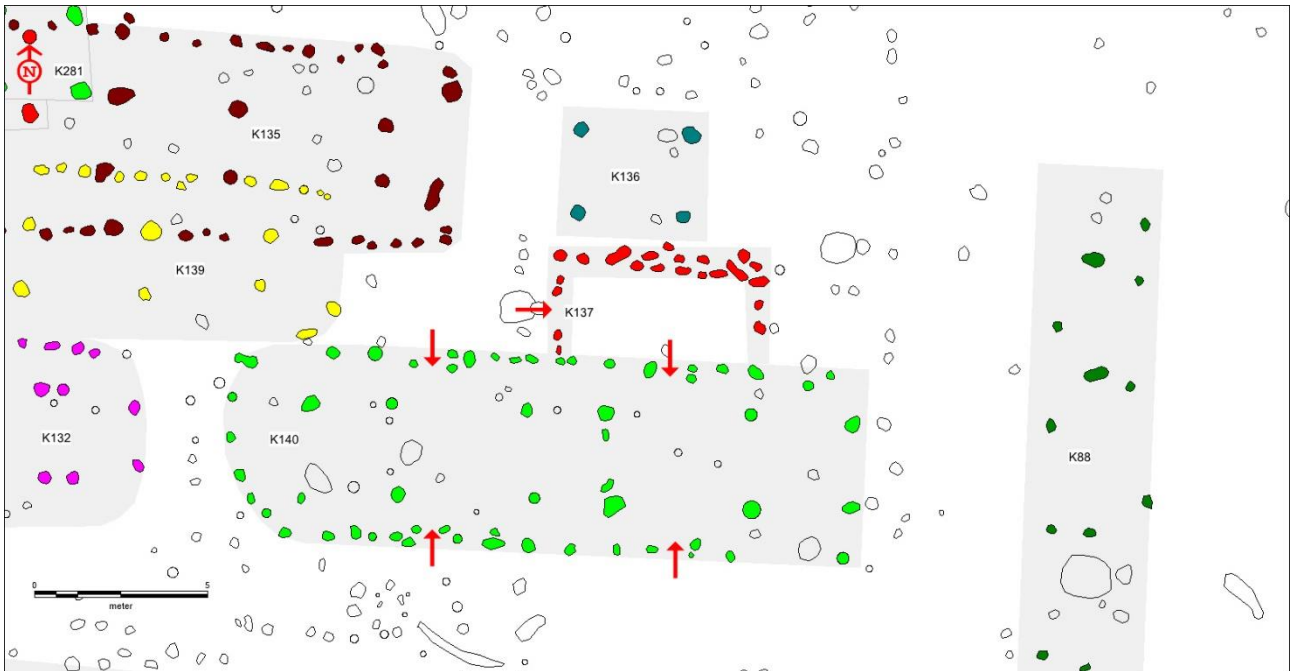
De tre langhuse K132, K135 og K139 må, i en desværre ukendt rækkefølge, have været hovedhus i denne nordligt beliggende gårdsenhed. Det ene hus har afløst det andet, og ligeså med hegnsforløbene i den vestlige del af K88.

K140: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 6 tagbærende stolpesæt, ret velbevaret vægforløb, velbevaret vestlig gavl og en mulig portåbning i den østlige ende af huset. Østlig gavl eller afslutning er dog noget usikker. Huset er 18 meter langt og 5,3 meter bredt. Spændet mellem de tagbærende sæt fra vest mod øst er hhv. 2,2 meter fra den vestlige gavl og ind til det første tagstolpesæt, dernæst 2,3 meter, 3,9 meter, 2,2 meter, 4,1 meter og 3 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper i parrene er fortrinsvis 2,6 meter bortset fra det østligste sæt, som står med en afstand på 2,4 meter mellem stolperne. I midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 49%.

Indgange er ikke identificeret under udgravningen, men befinder sig formodentlig mellem det 4. og 5. tagbærende stolpesæt fra vest, samt endnu et muligt indgangsparti mellem det 2. og 3. sæt fra vest. Ved begge indgangspartier ses en døråbning i både nord- og sydvæg, overfor hinanden. Indgangene mellem det 4. og 5. tagstolpesæt er 1,2 meter brede, hvilket er en standard dørbredde på lokaliteten. De mulige indgange mellem det 2. og 3. tagstolpesæt er derimod kun godt en meter brede, og er derfor måske nok knapt så sandsynlige.

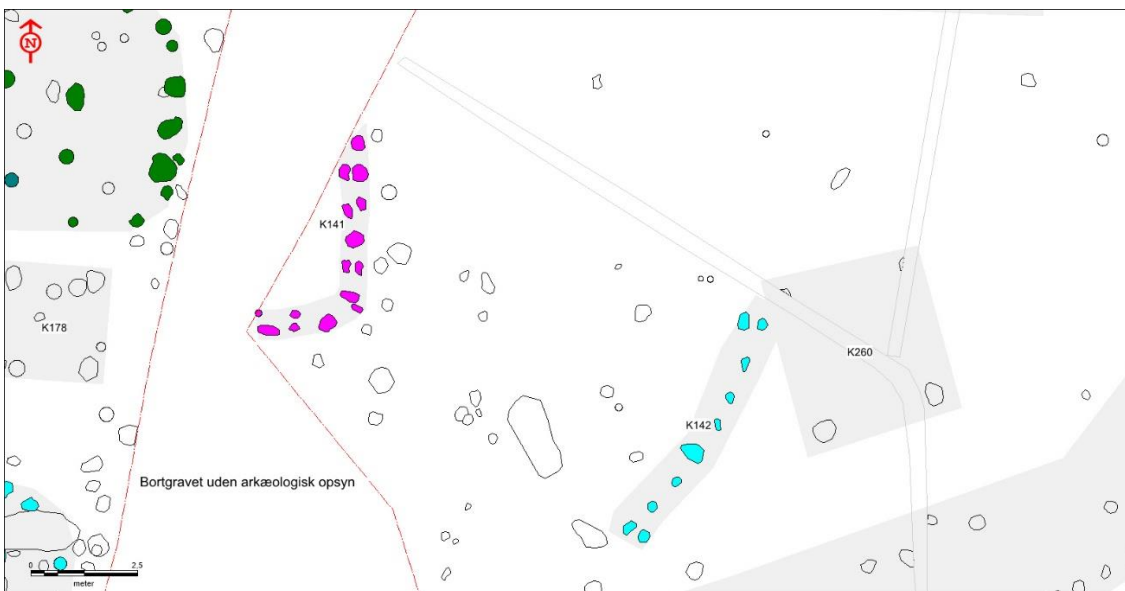
Det 4. tagbærende stolpesæt fra vest har muligvis haft en indre døradskillelse, idet man på indersiden af de tagbærende stolper finder to mindre stolper (som i hus K132), som måske har båret en dør eller en fast adskillelse af en eller anden slags. De mindre stolper laver i så fald en dørpassage, der er 1,5 meter bred. Lige umiddelbart øst for denne mulige dør ses det sandsynlige indgangsrum/indgangsparti, så det giver god mening, at der imellem de to tagbærende stolper har været en afskærmning mod træk ind i beboelsesafdelingen.

Der er fundet en del keramik i tagstolperne den vestlige ende af huset. I den nordvestligste tagstolpe er der blandt andet fundet 5 større skår med et tykt lag fastbrændt madskorpe.

Figur 120: Langhus K140 samt omgivende bygninger, heriblandt vindfanget K137. Mulige indgange/døråbninger er anført vha. pile.

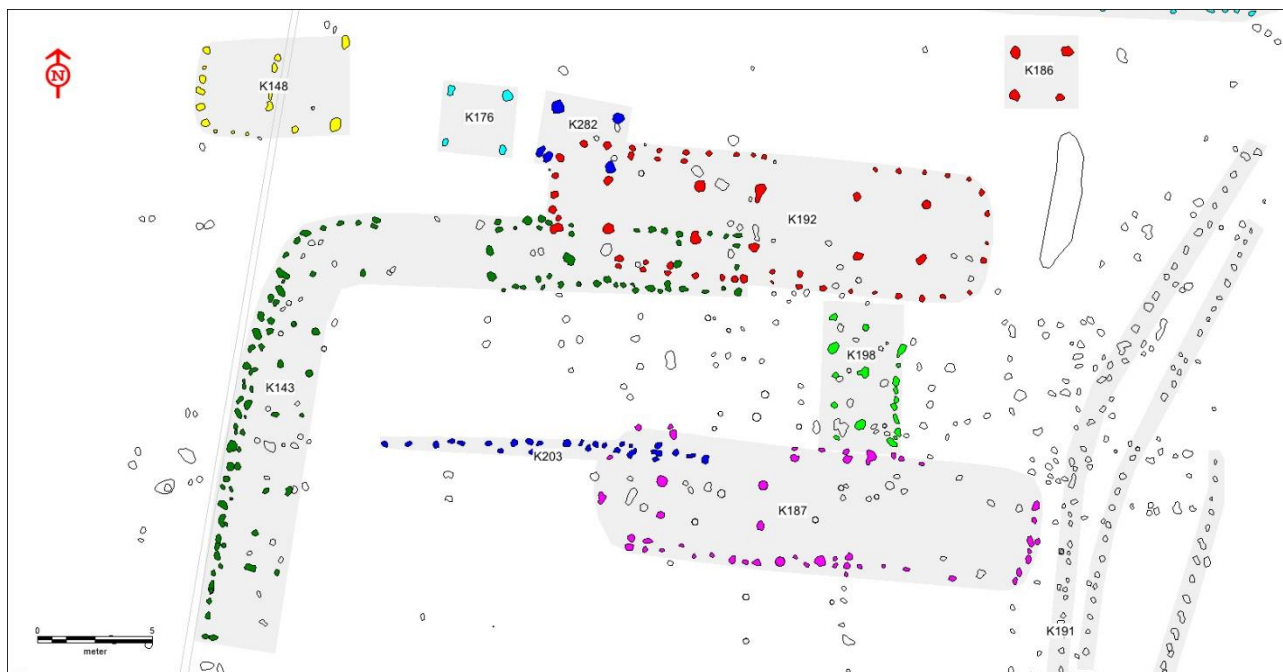
K141: Hegn, sydøstlige hjørne af et formodet faskinehegn. Orienterer sig/indhegner bygninger mod vest. Består af flere mindre stolper, som er dobbeltstillede. Afstanden mellem disse hegnstolper er ca. 60-70 cm i længderetningen af hegnet og ca. 30 cm i bredden.

Figur 121: Hegn K141. Desværre er et parti vest for hegnet bortgravet, og her ville man nok have kunnet fastslå, hvilken type konstruktion, der er tale om. I starten blev det foreslået, at det var det sydøstlige hjørne af et værkstedshus. Desuden ses også hegn K142, der sandsynligvis også er fragmenteret.

K142: Hegn, enkeltraded med to sæt dobbeltstolper i enderne. Orienterer sig NØ-SV. 6 meter langt. En mindre række stolper sat med ca. 80-100 cm mellemrum. Orienterer sig mod gårdene, der ligger mod vest.

K143: Sadeltagshegn, det nordvestlige hjørne af et forløb, som ikke kan følges længere hverken mod vest eller syd. I alt 35 meter. Traditionel opbygning. Det formodes, at det stop, man ser i hegnet mod øst er et reelt stop. Her ses flere stolper som om der har været bygget en form for væg. Mod syd, derimod, virker hegnet som om at sadeltagsdelen stopper brat. Måske har man fortsat som et enkeltraded hegn.

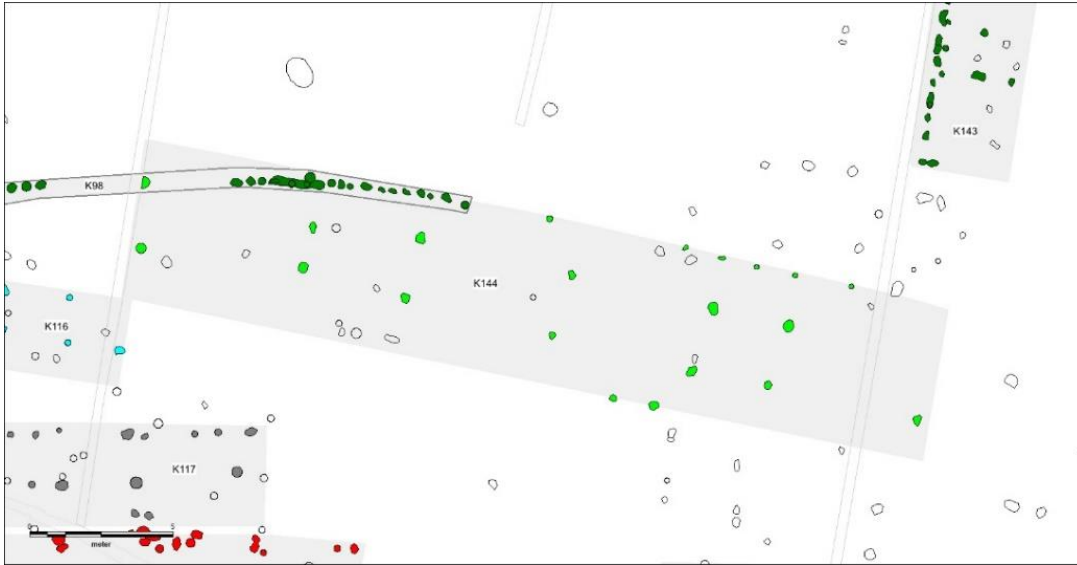

Figur 122: Hegn K143 i venstre side af illustration. Fungerer som det nordvestlige hjørne af et større gårdsanlæg. Overlapper K192.

K144: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 6 sæt tagbærende stolper samt en solitær tagstolpe i den østlige ende. Lidt vægstolper med bevaret væggroft mod nordøst. Ingen sikre indgange hverken mod nord eller syd, og heller ingen gavle er bevaret. Husets længde er minimum 28,2 meter. Anslået husbredde er 5,6 meter.

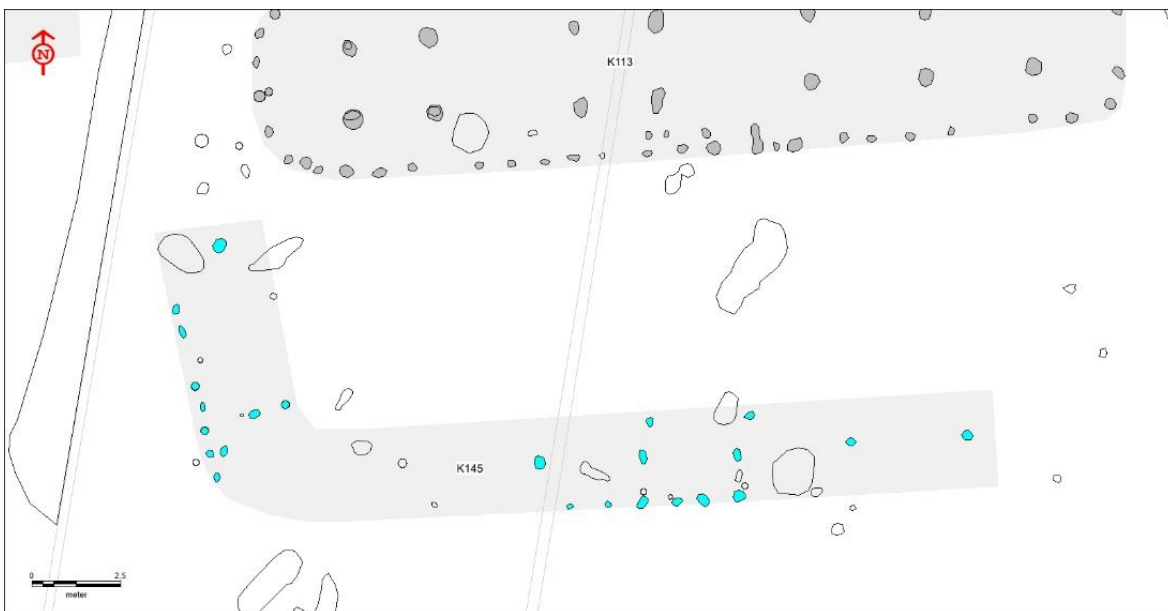
Spændet mellem tagstolpesættene fra vest mod øst er hhv. 5,9 meter, 3,7 meter, 5,4 meter, 5 meter, 2,7 meter og 4,9 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger i gennemsnit omkring 2,1-2,3 meter, bortset fra det andet tagstolpesæt fra vest, hvor målet er 1,4 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 39,2%. De tagbærende stolper er mellem 32-44 cm brede og 15-51 cm dybe. Stolpesnittene viser let skrånende sider og en rundet bund.

Der ses et enkelt sted i de formodede vægforløb, hvor der kunne tænkes at have været en indgang (sydlige væg). Stolperne her er dog meget små, og kan næppe kvalificere sig som indgangsstolper. Vægstolperne er sat med 1,2 meters afstand.

Figur 123: Langhus K144.

K145: Sadeltagshegn, det sydvestlige hjørne af et større hegn. Orienteret N og Ø. Noget fragmenteret/nedslidt. Det ydre hegn er sat med ca. 70 cm afstand. De tagbærende stolper i midten af konstruktionen er ikke dybere end ca. 20 cm, de ydre omkring 10 cm dybe, og er med til at bevidne hegnets nedslidte tilstand.

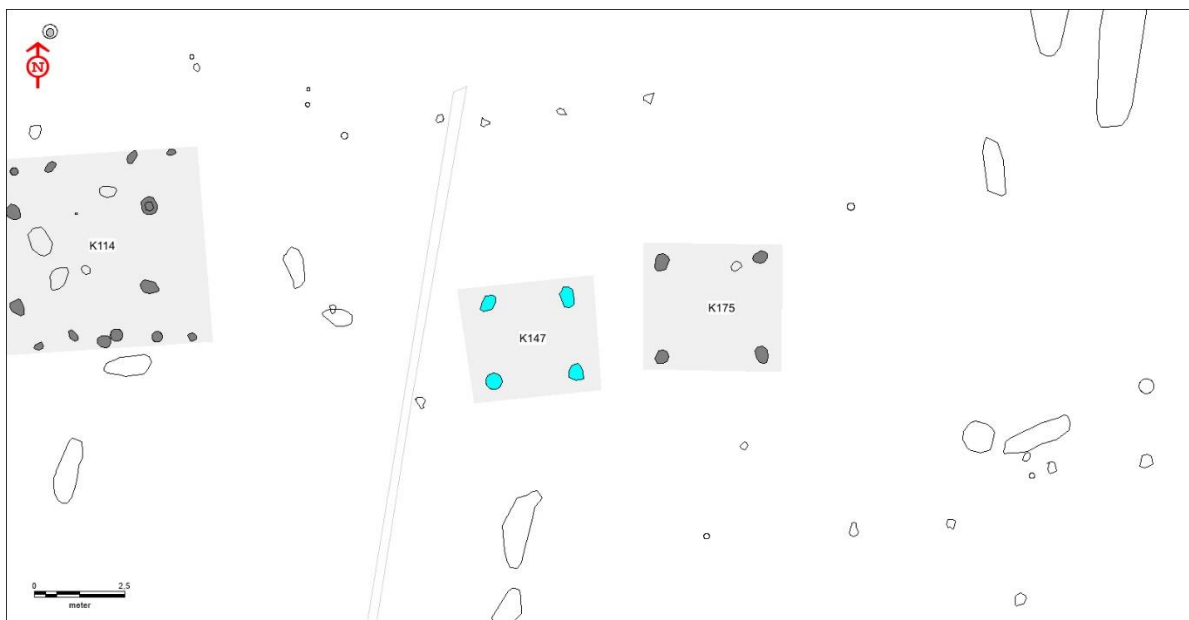
Figur 124: Sadeltagshegn K145.

Hegnet har formodentlig sammenhæng med hus K113, der ligger lige nord for.

K146: Ubrugt nummer.

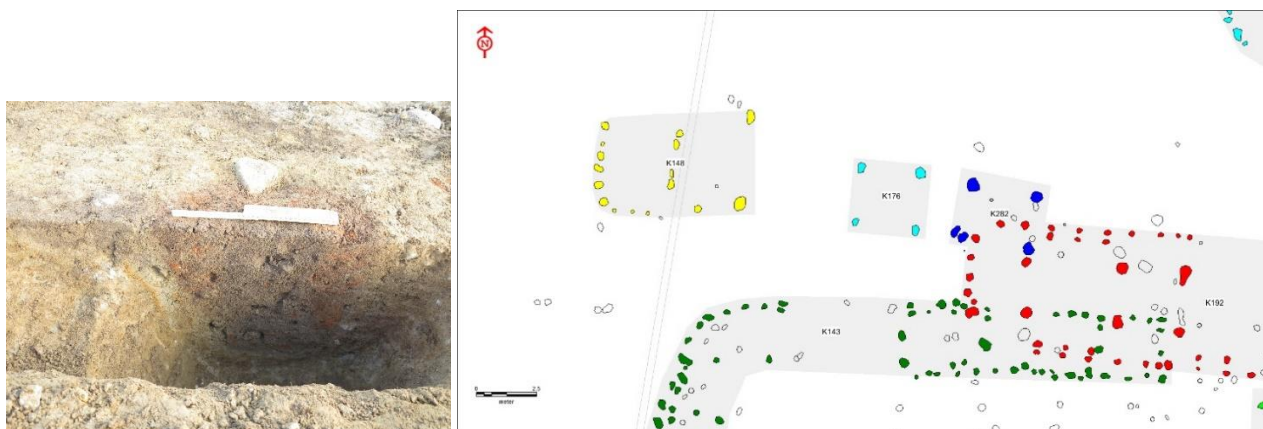
K147: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladens dimensioner er 2,2 x 2,2 meter. Stolperne er meget ensartede i både form og fyld. Bredden ligger

mellem 46 og 60 cm, mens dybden ligger mellem 17 og 22 cm. Stolpernes form i snit er let skrånende i den ene side og lige i den anden, med flad eller ganske let rundet bund. Meget typiske tagstolper for en staklade, især de kvadratiske.

Figur 125: Staklade K147.

K148: Værkstedshus eller økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af et sæt tagbærende stolper, en gavl bestående af mindre stolper i en enkelt række, samt enkelte vægstolper. Formodet åben gavl mod øst. Her ses to modsat stillede stolper, der formodes at danne gavl/portåbning, den sydlige stolpe er dyb (62 cm bred, 48 cm dyb), den nordlige bred og lav (56 cm bred, 22 cm dyb). Der ses en del trækul og rødbrændt ler i fylden, så huset er formodentlig en brandtomt.

Figur 126: Her i venstre side ses den sydlige tagbærende stolpe i K148, A18676, hvor den rødbrændte ler ses tydeligt i kantfylden. Illustrationen til højre viser K148 (gule stolper).

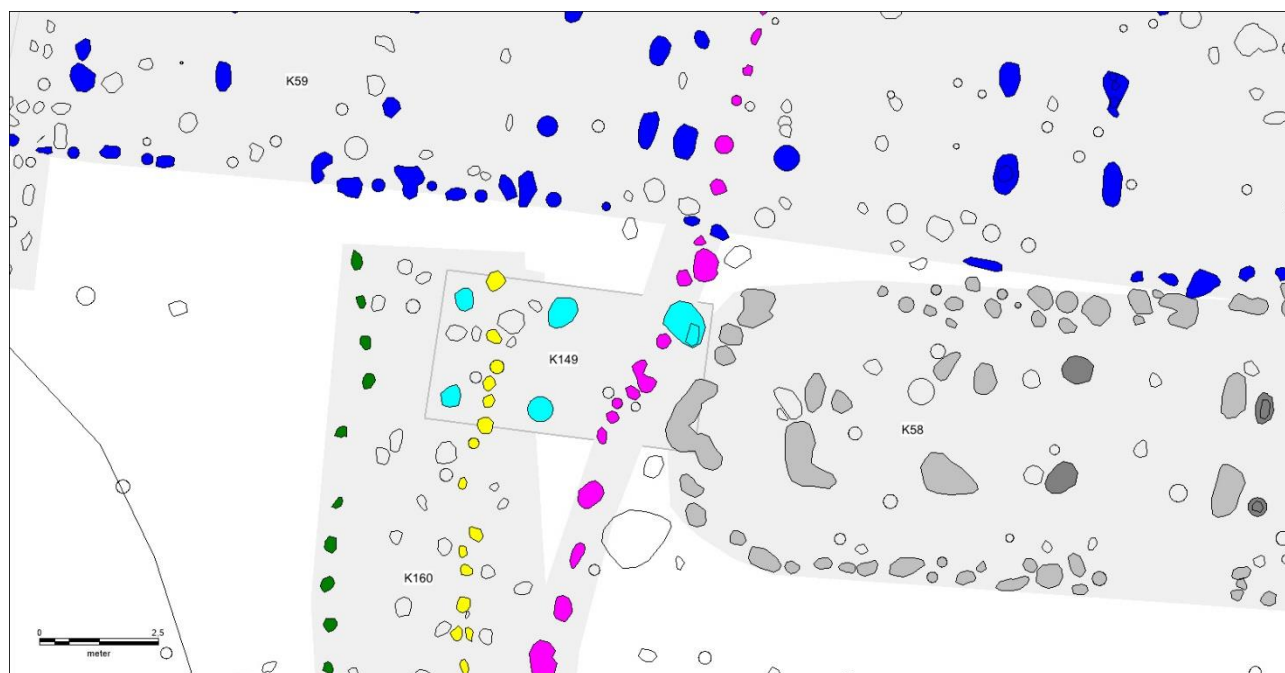
Spændet fra vestlige gavl og ind til de tagbærende stolper er 3 meter, og spændet fra de tagbærende stolper og ud til den østlige afslutning er ligeledes 3 meter. Spændet mellem

stolperne i det tagbærende sæt er 2,1 meter. Det tagbærende stolper er hhv. 50 og 48 cm brede, og 50-53 cm dybe, så altså meget ensartede. Der ses en del trækul og rødbrændt ler i fylden, som i den formodede gavl. Gavlstolperne er placeret med 60-70 cm mellemrum. De er 21-46 cm brede og 7-18 cm dybe.

I starten var det antagelsen, at der her lå et langhus. Dog tyder dybden af stolperne på, at der ikke er slidt noget væk andet end lidt vægstolper måske. Så huset er sandsynligvis en lille økonomibygning af en art.

K149: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af tre sæt tagbærende stolper, og herunder en mulig stolpe, som ikke er identificeret fuldstændigt i gavlen på K58. Størrelsen på bygningen er 4,7 x 2,1 meter. Stolperne er forholdsvis store og runde til let ovale, og bredden ligger mellem 62-108 cm, mens dybden er mellem 27 og 54 cm. I den nordøstlige tagstolpe er der fundet en halv drejektiværnslijger i to dele (se foto herunder), desuden også lidt sideskår. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,0 meter og 2,6 meter. Spændet mellem stolperne i de tagbærende sæt er ca. 2 meter.

Der er desuden en mulighed for, at denne bygning er den vestlige del af den mørkegrå byggefase i hus K58 (se denne), da disse stolper ligger helt fint på række (se illustration herunder samt K58).

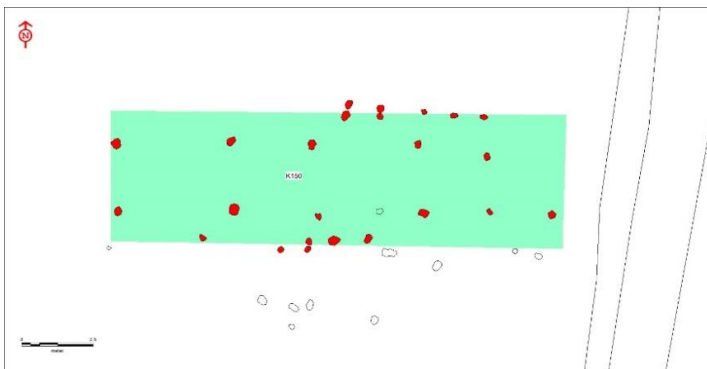
Figur 127: Økonomibygning K149 (turkise stolper). Den sydøstlige stolpe gemmer sig sandsynligvis i gavlen på hus K58, og er ikke udskilt eller snittet.

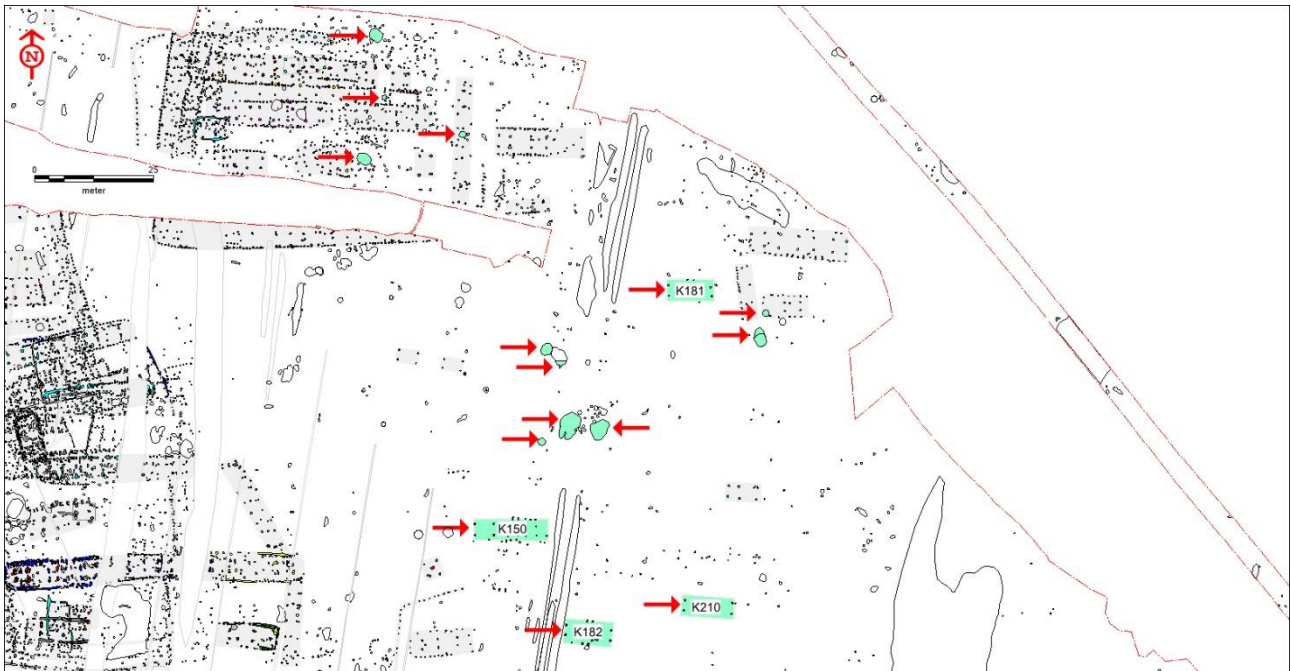
Figur 128: Foto til venstre viser drejektiværnslijgeren fra den nordøstlige stolpe i K149. Foto til højre viser finderens, amatørarkæolog Leif Jensen. Tagstolpen A6606, hvori kværnstenen blev fundet, ses også her i snit.

K150: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 sæt tagbærende stolper plus endnu en mulig tagstolpe helt mod øst, samt indgange mod både nord og syd og enkelte bevarede vægstolper. Længden på huset er minimum 12,8 meter. Bredden på huset ved indgangene er 5 meter. Spændet mellem de tagbærende stolpesæt fra vest mod øst er hhv. 4 meter, 2,9 meter, 3,6 meter (indgangspartiet) samt 2,2 meter. Det er umiddelbart svært at sige, om der har været flere sæt, som nu er forsvundet, men det tyder jo på et ekstra sæt helt mod øst. Tagstolperne er noget forskelligartede i fyld og størrelse. Bredden af stolperne varierer mellem 25-48 cm, og dybden ligger mellem 5-45 cm, hvilket jo må siges at være ret stor forskel. Det sidste bevarede par mod øst er kun hhv. 5 og 6 cm dybe, og står desuden mere snævert stillet end de andre stolpesæt. Generelt ses en afstand i de enkelte sæt på ca. 2,3 meter, mens det sidste sæt kun har et spænd på 2 meter. Vægstolperne mod nord er gråbrune, mens vægstolperne mod syd er mere mørke og med trækulsnister. Dybden på både væg- og indgangsstolper ligger mellem 10 og 22 cm. Bredden på indgangen er 1,2 meter i syd og 1 meter mod nord.

Dateringen af dette hus er anslået til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder, ligesom K181, K182 og K210. Noget, som taler for dette er midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde, som er på 46%. Dette tal er ret højt i det generelle billede af målte midtskibsbredder, og peger bagud i tid.

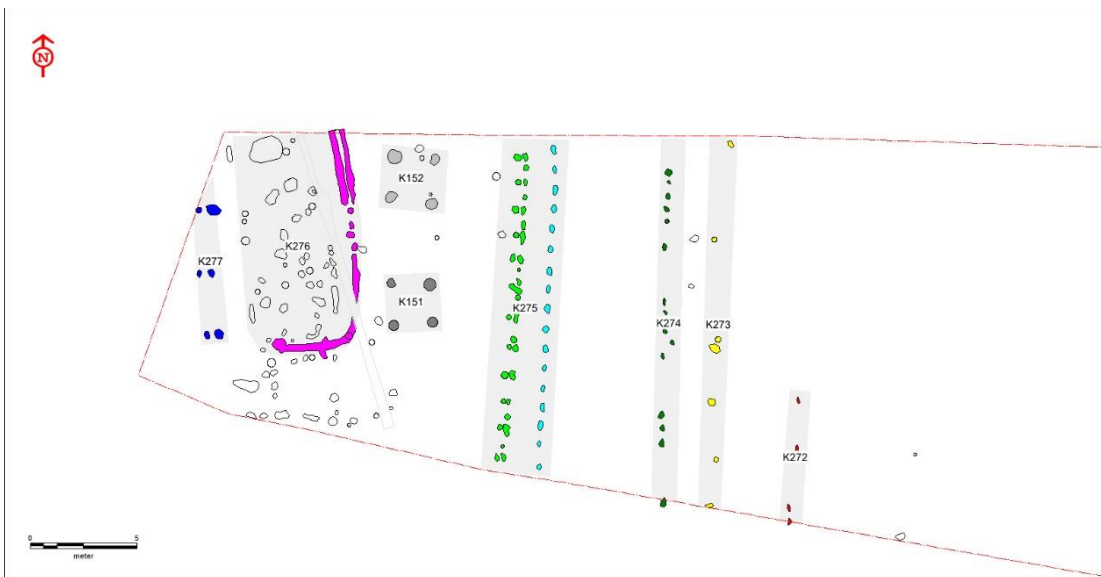

Figur 129: Langhus K150, som gennem dets udseende foreslås dateret til yngre bronzealder-ældre førromersk jernalder (se også husene på SBM1217 Kalbylund I-udgravningen. De ses med både 4 og 6 tagbærende sæt ligesom her).

Figur 130: Her ses en oversigt over de konstruktioner og gruber på Kalbygård, som formodes at være fra perioden yngre bronzealder – ældre førromersk jernalder (turkis farve). Huskonstruktionerne ligger på et N-S-orienteret højedrag, hvor undergrunden er en anelse mere gruset og sandet end på resten af arealet. På området i midten af illustrationen ses også en mindre intensiv generel benyttelse i germansk jernalder, og kun få eller ingen germanertidsgruber.

K151: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladens størrelse er 1,8 x 1,8 meter. Stolperne er ensartede i fyld, fladbundede og mellem 40 og 53 cm brede, kun 5-7 cm dybe til gengæld. Så det er de sidste rester af stolperne der er tilbage. Stakladen ligger i et område, som helt tydeligt rummer meget mere bebyggelse, men som desværre ikke blev undersøgt inden det blev gravet væk af grusgraven.

Figur 131: Staklade K151. Dette område ligger længst mod sydvest på Kalbygård-udgravningen, og er fremkommet ved afrømning af et område, hvor der ikke er forundersøgt.

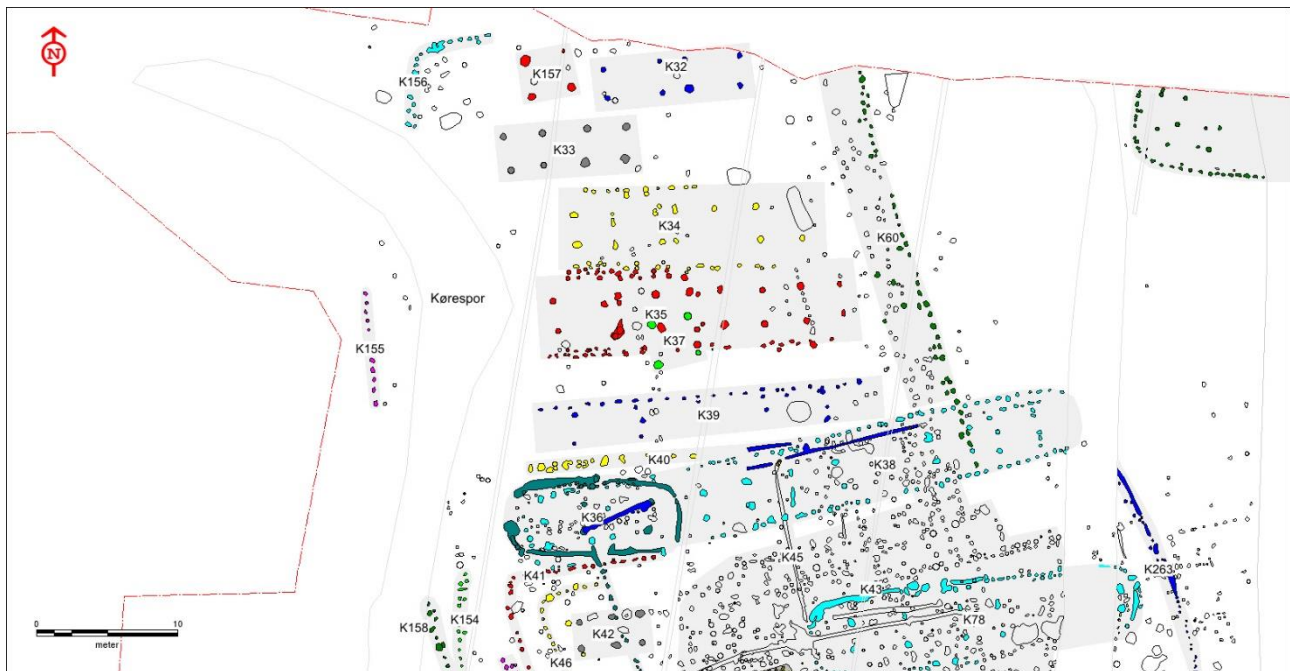
Figur 132: Området med bl.a. K151 og K152. Det ses meget tydeligt, at dette område er reddet i sidste sekund, inden det opsluges af grus-udvindingen. Desværre er der både vest for og syd for området gået meget tabt, men der er helt tydeligt tale om et gårdsanlæg i flere faser.

K152: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladens dimensioner er 1,9 x 1,9 meter. Stolperne er meget lig stolperne i K151; Bredden på stolperne her i K152 ligger mellem 55-73 cm, og stolpedybden ligger mellem 10-20 cm, fladbundede.

K153: Staklade, rektangulær. Orienteret SV-NØ. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladens dimensioner er 1,9 x 2,3 meter. Stolperne er 50-70 cm brede og 9-17 cm dybe, fladbundede og med lige sider. Se illustration ved K51.

K154: Hegn, enkeltradet. Orienteret N-S. Del af K158 (se denne).

K155: Hegn, enkeltradet. Orienteret N-S. Fragmenteret, i alt 8 meter bevaret. Hænger sandsynligvis sammen med hegnsforløb K158, som findes 14 meter mod SSØ. Den vestlige del af en gårdsafgrænsning. Manglen på stolper i den midterste del af heget K155 kunne godt være en reel åbning, idet den første stolpe syd for åbningen midt i heget er hhv. 39 cm bred og 23 cm dyb, og ser ud til at bestå af to stolper. Afstanden mellem stolperne er på ca. 60 cm.

Figur 133: Hegn K155 ses yderst til venstre/mod vest. Hegnsstykke K156 og staklade K157 ses øverst i billedet. Hegn K158 ses i bunden af illustrationen, og har formodentlig hængt sammen med K156, men køresporet forpurrer muligheden for at se dette.

K156: Hegn, enkeltraded med udskiftninger eller evt. et faskinehegn. Består af et hjørne, som er det nordvestlige hjørne af en gårdsafgrænsning. Afstanden mellem stolperne ligger omkring 60-90 cm i den ydre række. Den indre række er ikke så konsekvent. K156 har formodentlig hængt sammen med K158, og forbindelsen kan ligeledes trækkes over til K60 mod øst (se illustration ovenfor).

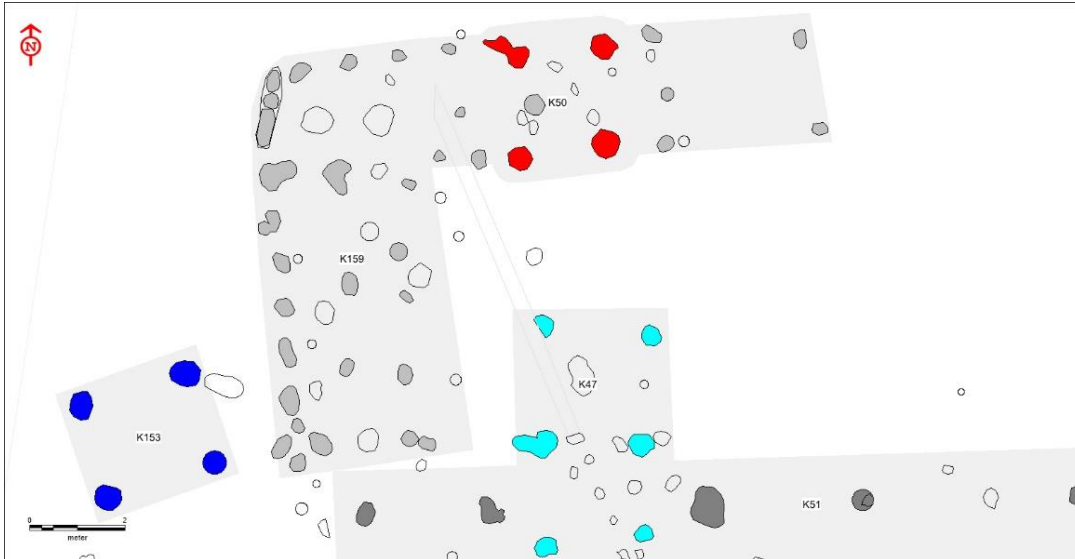
K157: Staklade, kvadratisk. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 3 stolper, samt en stolpe, der sandsynligvis er gravet bort i forbindelse med drænlægning. Dimensionerne er 2,7 x 2,9 meter, så konstruktionen er næsten kvadratisk. De tagbærende stolper er mellem 57 og 67 cm i bredden og 14-30 cm i dybden og med lige sider og flad bund.

K158: Hegn, enkeltraded. Orienteret primært N-S, men har en krumning mod øst i begge ender. Dvs. at hegnet sandsynligvis omkranser bebyggelse, der ligger øst for hegnet. Afstanden mellem stolperne ligger omkring 60-70 cm. K154 er formodentlig et hegnsstykke, der er kommet til ved en opgradering eller vedligeholdelse af det eksisterende hegn.

Figur 134: Hegn K158.

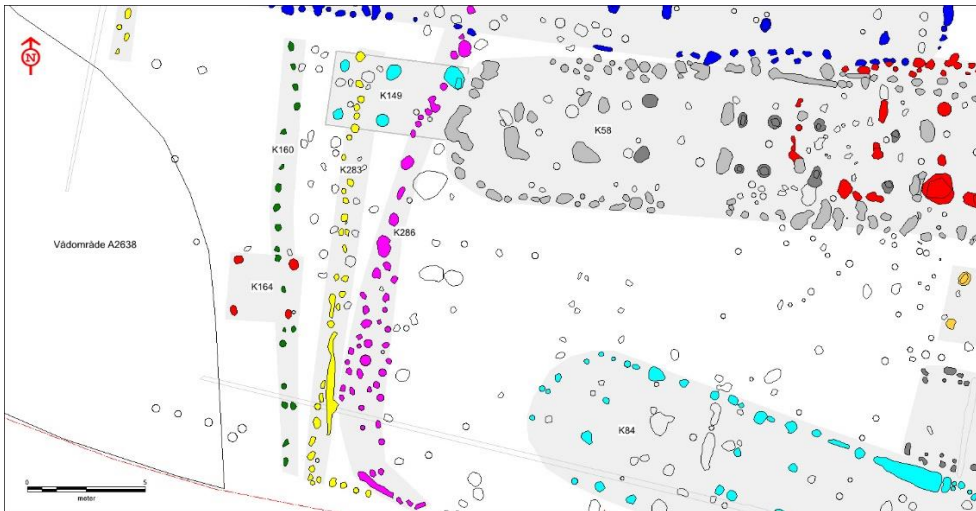
K159: Hegn, sadeltag. Orienteret mod syd og øst, dvs. et nordvestligt hjørne af en gårdsindhegning. Det er muligt, at hegnet fortsætter videre sydpå og nedover K56, men her er hegnet for sporadisk bevaret til at man kan sige noget decideret sikkert omkring det.

Figur 135: Sadeltagshegn K159.

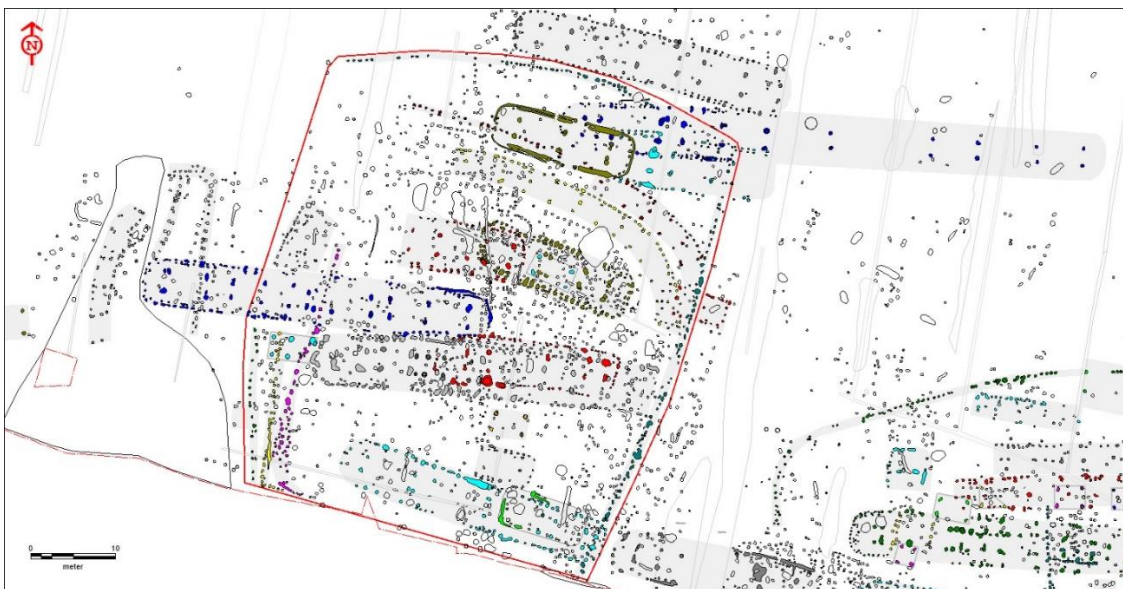
De ydre stolper i K159 står placeret med ca. 90 cm afstand, og hegnet ser ikke ud til at være repareret det store på, da det fremstår regelmæssigt og pænt.

K160: Hegnsforløb, sandsynligvis sadeltagshegn, men er ret uregelmæssigt, og kun den ydre række er derfor registreret i MUD.

Figur 136: K160 ses markeret med grøn farve. Udgravningsgrænsen er umiddelbart syd herfor.

En del af et omfattende, flerfaset hegnssystem, som omkranser en gårdsenhed i den sydlige kant af udgravningsfeltet (se illustrationen herunder). K160 samt flere andre K-numre dækker over mindst 3-4 faser hegn. K160 er et 18 meter langt enkeltraded hegn, der er N-S-rettet, og som går fra den sydlige udgravningsgrænse og op mod nord, og stopper før sydvæggen i hus K59. Herefter ser det ud til at hegnet er forsvundet eller stopper, og derefter ses sadeltagshegn K162 at tage over. Hegnet er opstillet med indbyrdes stolpeafstand på ca. 90 cm i det ydre hegn. Det er sværere at konkludere på, hvor de indre stolper i K160 befinder sig. Måske skyldes dette en dårlig bevaringsgrad. En del af de snittede stolper er kun en stolperest, der har været synlig i overfladen men ikke i snit. K162, som formodes at være fortsættelsen på K160, er mere tydelig i sin sadeltagsopbygning, men om K160 var et sådant eller enkeltraded hegn, er svært at konkludere på.

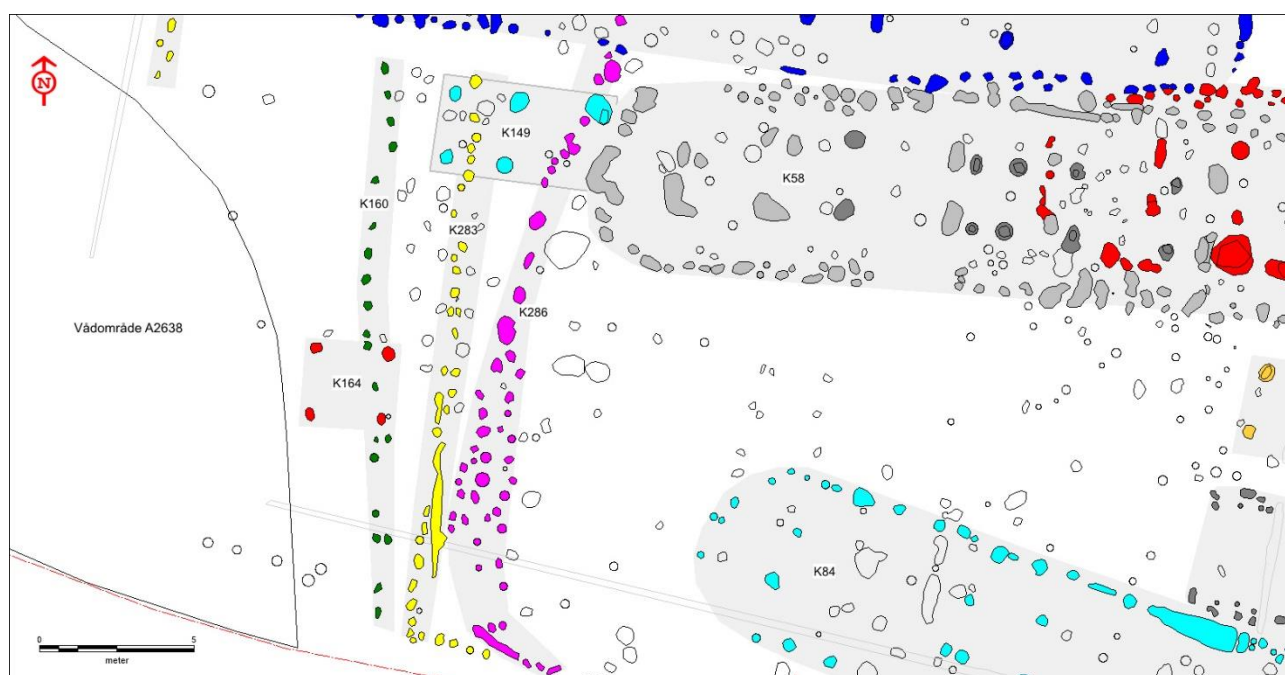
Figur 137: Gårdsanlæg, som er omkranset af diverse hegn, blandt andet K160, der ses i det sydvestligste hjørne. Den ydre grænse er markeret med en rød streg, og indenfor denne streg ses yderligere 3, måske 4 faser af hegnsløb. Her ses både enkeltraded og sadeltagshegn. Ikke alle forløbene er 100 % kortlagt.

K161: Hegn, faskinetype. Dobbeltstillede stolper, 90-110 cm mellem stolperne i længderetning, ca. 30 cm mellem dobbeltstolperne på tværs. I alt et hegnsstykke på 18 meter. To faser, der ses at følge hinanden ret nøje.

K162: Hegn, sadeltag. 8 meter langt. I K162 ses flere plankespor, så hegnet må være i hvert fald delvist fremstillet af kløvet tømmer. Den ydre stolperække er sat regelmæssigt med stolper, som står med ca. 30 cm mellemrum.

K163: Hegn, faskinetype. En anelse mere rodet opbygget end K161. Ca. 10 meter langt. Dobbeltstolper, som i længderetningen står med ca. 1,2 meters mellemrum og ca. 40 cm mellemrum på tværs. Uregelmæssigt, og virker til at være repareret med flere ekstra stolper til følge.

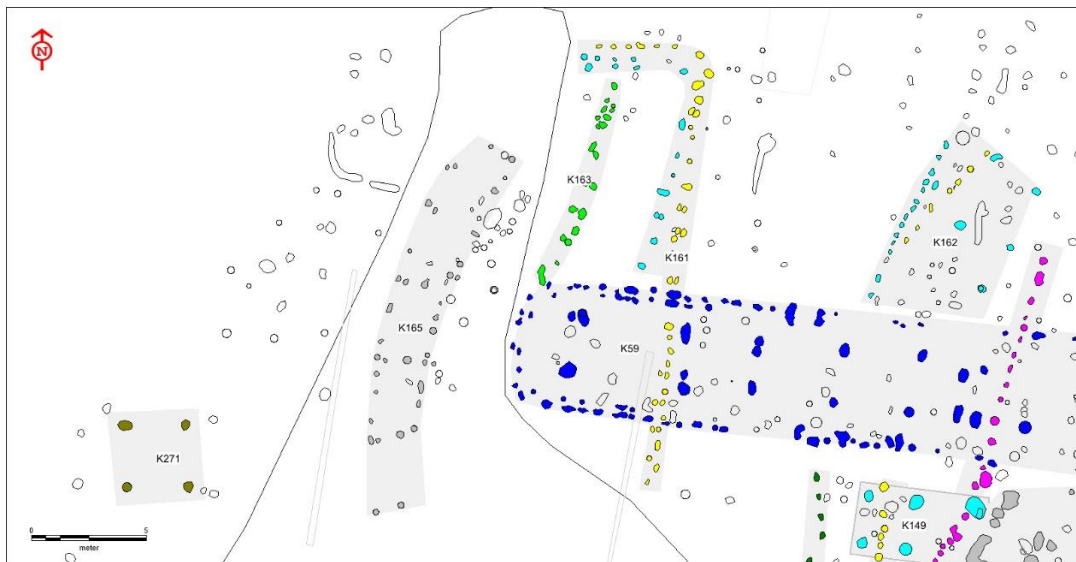
K164: Staklade, kvadratisk. Orienteret VNV-ØSØ. Måler 2,2 x 2,3 meter, så ikke helt fuldstændig kvadratisk. Består af 4 tagbærende stolper med meget ensartede, og fine regulære stolper, fladbundede og med et gråligt lag i bunden, der muligvis viser at hullerne har stået åbne lidt efter gravningen, hvor der måske har været sandfygning. Dette stemmer fint med det sandede grå lag - samt med de topografiske forhold generelt. Undergrunden er noget kompakt, meget sandet ler, som nemt tørrer op og derefter kan fyge. Bredden på stolperne ligger mellem 40-47 cm, og dybden svinger mellem 10 og 37 cm.

Figur 138: Staklade K164. Stakladen overlapper K160, men det er ikke afklaret, hvilken konstruktion der er ældst.

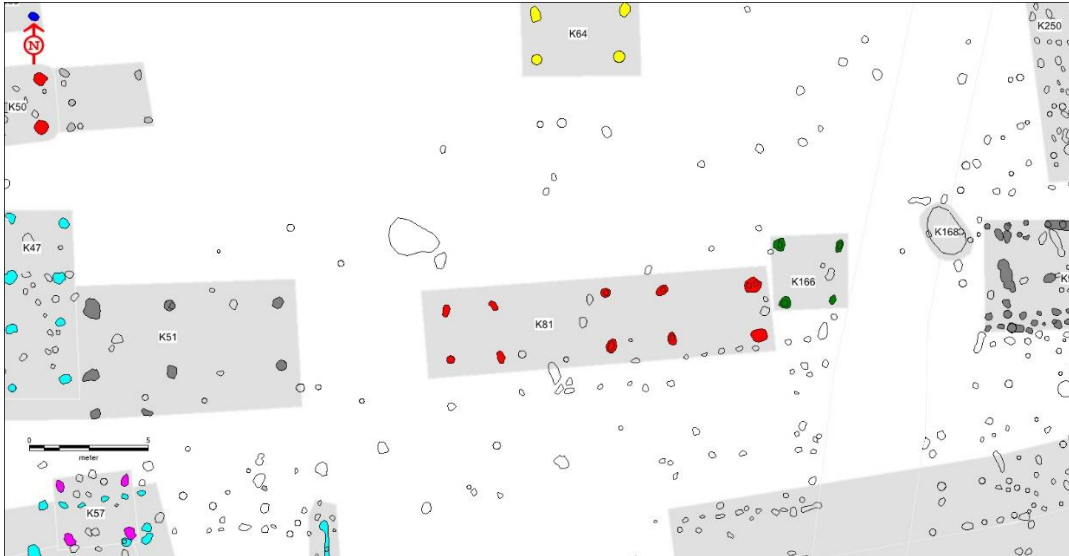
K165: Hegn, sadeltag. Kan ses delvist oveni vådområdet A2638. Dette indikerer, at vådområdet ikke var problematisk vådt ved hegnets opførelse. Hegnene formodes at pege mod vest og omkranse gårde i den retning, på nær K165, som pga. dets krumning må være orienteret mod øst.

Hegnene ligger i umiddelbar nærhed af vådområdet A2638, og forløbene stopper, når de når ned til dette vådområde. Om det så betyder, at hegnsforløbene de facto stopper her, eller om stolperne ikke har været at se for arkæologerne i den mørke vådbundsflade, det er ikke til at sige. Der er i hvert fald ikke registreret stolper i A2638 på nær enkelte stolper i den sydøstlige del af anlægget. Sandsynligvis er K165 i to faser, da den indre stolperække står placeret meget tæt og tilmed har de karakteristiske dobbeltstolper stående med jævne mellemrum. Relaterer sig sandsynligvis til hus K59.

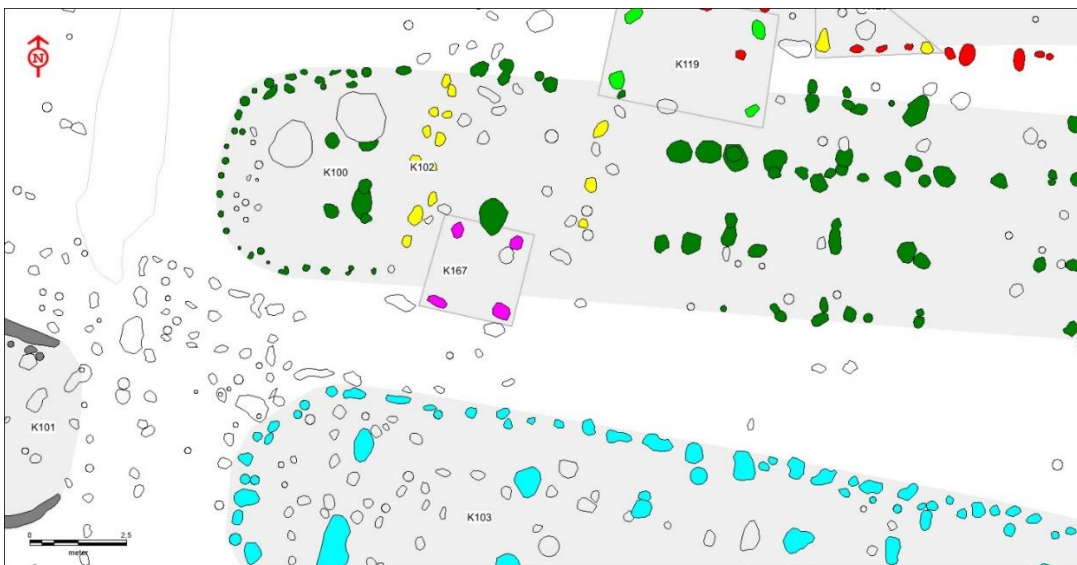
Figur 139: K165, som formodes at være et sadeltagshegn i to faser.

K166: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Måler 2,5 x 2,3 meter. Bredden på stolperne ligger mellem 52-83 cm, og mellem 10-37 cm dybde. Den sydøstlige stolpe skiller sig ud ved at være lavbundet samt ved ikke at indeholde et stolpespor, hvilket de andre tre stolper gør.

Figur 140: Staklade K166 ses øst for K81.

K167: Staklade, let rektangulær. Orienteret NV-SØ. Består af 4 tagbærende stolper. Bredden på stolperne ligger mellem 32-56 cm, og dybden ligger mellem 22-48 cm. Den nordøstlige stolpe er den mindste i både bredde og dybde. Målene på bygningen er 1,9 x 1,6 meter.

Figur 141: Staklade K167. Vinklen på stakladen antyder at konstruktionen kunne være samtidig med langhus K103.

I den nordvestlige stolpe er der fundet et miniaturelerkar. På bunden af lag 2 i stolpen var der nedsat et lille rundt kar med flad bund, placeret med bunden nedad i korrekt stå-stilling. Karret er gråbrunt til rødbrunt, og ret fint magret. Randen er bevidst afslået, så der fremkommer en svajet, afrundet kant i den ene side. Overfladen er glat, både indvendigt og udvendigt. Karret har en ydre diameter på ca. 5 cm. Flad bund på ydersiden, mens bunden indvendigt har afrundede kanter. Højden på karret er 3,8 cm, men det er svært at vide, præcist hvor høj karret har været, når der ikke findes rand.

Karret har haft 3 hank, men en af hankene er desværre slået til pulver under udgravningen af det stolpehul, som karret lå i. Den ene hank er 2,5 cm høj og hullet er 0,8 cm og udvidet lidt asymmetrisk med en pind. Den anden hank er 2 cm høj og hullet er 0,8 cm og ligeledes udvidet med en pind. Den tredje hank mangler, men her kan man se, at hanken er sat på uden et fæste ind i siden på karret, men sat fast på ydersiden og derefter glattet til. Hankene er ikke placeret i samme højde, men sidder i forskellig højde på karret. Den ene hank sidder helt nede ved bunden, mens den anden hank sidder midt på bugen. Alt i alt giver det lille kar et lidt skævt, spøjst indtryk. Et forslag til anvendelse (udover at der her efter al sandsynlighed er tale om et husoffer), kunne være en olielampe beregnet til ophæng i de små ører.

Figur 142: Miniaturekar fra den nordvestlige stolpe. Den tildannede rand ses tydeligt på det nederste af billederne her.

K168: Grubehus. Orienteret NV-SØ. Består af anlæg A12164, som er selve nedgravningen. Snit foretaget på langs i retningen NV-SØ, diameter 232 cm her. Ingen tilhørende stolper identificeret, men der må have været mindst et par stykker til at bære den tværgående tagbjælke.

Amatørarkæologerne Carsten og Leif startede ud med at grave anlægget, som først blev anset for at være en almindelig grube. Efter kort tids graven stødte de på stumper af, som lå i to forskellige forløb, men dog lidt adskilt og lidt hulter til bulter/usammenhængende. Derefter gravede arkæologen videre og tømte nordvestsiden af gruben, som viste sig at have flad bund og et lille trin op mod den nordvestlige ende.

Figur 143: Grubehus K168. Profilet viser tydeligt, at der er et lille trappetrin mod NV. Vævevægte ses stikke ud af profilet sammen med en del sten, og de hviler nærmest på en lille grå "hylde".

Under udgravningen af 2. halvdel ses flere aftegninger af helt lyst røde vævevægte, som er helt opløst. Man kan bare fornemme form og hullet som er fyldt op med brun jord. Ca. 10 cm nede i laget fremkommer i en ret koncentreret dyng, en blanding af skørnede sten og vævevægtsfragmenter. Nogle vægte er rødbrændte, og er ret robuste, mens andre er grå/hvidlige og noget mere skrøbelige. Vævevægtene ligger sammenblandet med stenene. Der findes også enkelte vævevægtsfragmenter oppe i nærheden af trappetrinnet. Imellem vævevægtene ses klatter af gråt ler. Vævevægtene ligger stort set alle sammen i samme niveau, kun enkelte fragmenter er fundet lige under niveauet. Det grå lag 5 ligger som et homogent heldækkende lag i bunden af anlægget. Under dette lag er fremkommet en stolpe ude i kanten ca. midt for, mod NØ. Denne stolpe er kraftigt spættet af trækul og gule undergrundspletter i gråbrunt sandet ler. Stolpen må altså have været der inden grubehuset blev opført, hvilket gør stolpen ældre end huset. Det tømte anlæg har let skrånende til helt rette sider og meget plan bund. Der ses ingen antydning af nedgravning langs kanten, hvor man i flere tilfælde kan finde en hylde eller bænk.

Trappetrinnet mod NV er ligeledes plant og let skrånende mod SØ. Højden på trinnet er 7 cm. Sidernes højde er ret ensartede hele vejen rundt, og er omkring 20-21 cm høje.

Fylden i grubehuset er generelt præget af en hel del trækulsnister, hvilket kunne stamme fra en brand i selve grubehuset eller måske brændt opfyldsmateriale. Dog vil udgraveren selv hælde mest til en tolkning af konteksten af fylden som værende hjemmehørende i selve grubehuset, og ikke opfyldt fra et andet område på bopladsen. Her ses jo vævevægte, hvilket ville harmonere godt med selve anlæggets formodede anvendelse som værksted for vævning: flad bund, let nedgravet, et lille trin ned.

Figur 144: Vævevægte in situ (billede til venstre, set fra NØ), samt detailfoto af en halv vævevægt, som her ligger op ad et par sten (billede til højre).

Fund fra anlægget fordeler sig således:

-Vævevægte, ca. 10 stk., optalt før afrensning/let vask, hvor enkelte stykker gik til. Optalt i kvarte og halve. I ret dårlig stand, ikke konserverede. Lyst rødbrunt/sortgrå/grå i farven, flere stykker ser ud til at være sekundært brændte. Blødt brændt.

En halv af de mest velbevarede vævevægtsfragmenter er opmålt til at være 7,5 cm i diameter, hullet anslås at være ca. 1-2 cm i diameter, dette mål varierer lidt, ligesom diameteren på hele vævevægten ikke er nøjagtig, da vævevægtene er let uregelmæssige af form. Tykkelsen af vævevægten målt gennem hullet i midten er ca. 4 cm.

Vævevægtene er doughnut-formede og har en let ujævn overflade men dog stadig glat overfladetekstur. En del spor efter pottemagerens håndflade i vådt/let smattet ler. På den ene side af vævevægten ses ofte en slags omløbende forhøjet rand eller kant. Vægt i alt ca. 2600 g, hvilket giver en forsigtig vægtangivelse på hver vævevægt på omkring 260 g.

-Diverse lerkarskår fra ca. 3-5 forskellige kar. Flere skår er sekundært brændt.

-7 skår fra det samme kar. Lys rødbrun til gråbrun overflade, pletter af sekundær varmpåvirkning på indersiden. Lidt tyndere gods, randdiameter ca. 8 cm. Ret fint magret med enkelte chamottekorn. Randen er udsvajet og lidt tyndere end karsiden. Halsen er 3 cm høj. På overgangen mellem hals og bug starter et omløbende bånd med korte furer af 3 cm længde. Furerne ligger side om side og er sat med ca. 1 cm mellemrum. Et finere kar, lille af størrelse.

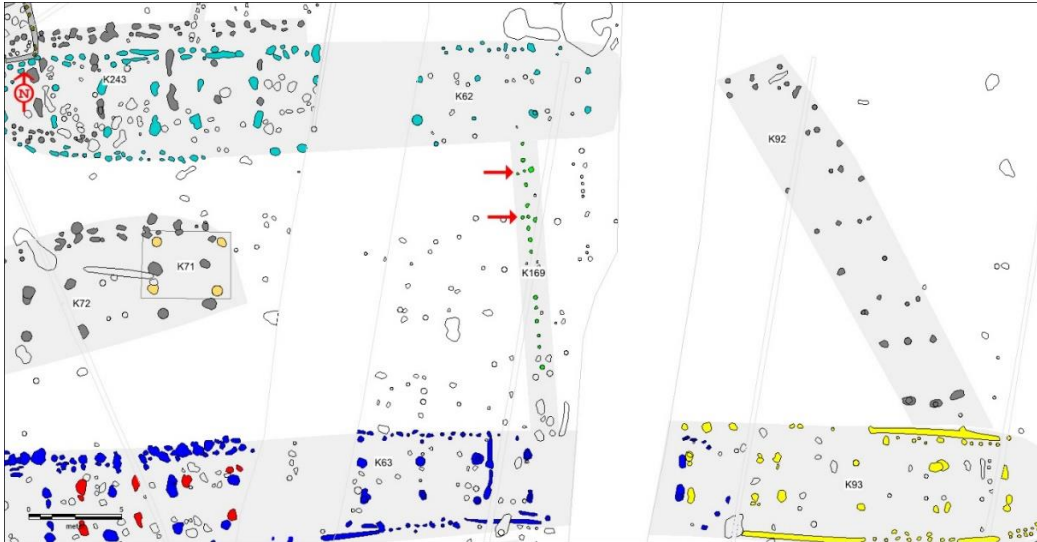
Figur 145: Det ornamenterede kar fra grubehuset K168 (til venstre). 2 halve stykker vævevægt (til højre).

K169: Hegn, enkeltraded. Orienteret N-S mellem hus K62 og hus K63 (ved den østlige ende af disse to huse). Hegnet er 15,8 meter langt. Stolperne i de mest regelmæssige forløb i hegnet står med ca. 60-80 cm mellemrum. Hegnet lukker passagen mellem husene af.

Kunne man som et tankeeksperiment forestille sig, at de ekstra stolper, der et par steder ses på hver side af hegnet, muligvis stammer fra en stente? Stenten ses udformet som flere forskellige typer, og er en smart måde at lade folk passere et hegn på. Der undgås eksempelvis bøvl med låger, man kan glemme at lukke. Så vidt vides er det ikke en konstruktion, der er dokumenteret i det arkæologiske materiale, men det er en anordning, der formodentlig er lige så gammel som hegnskonstruktionerne selv.

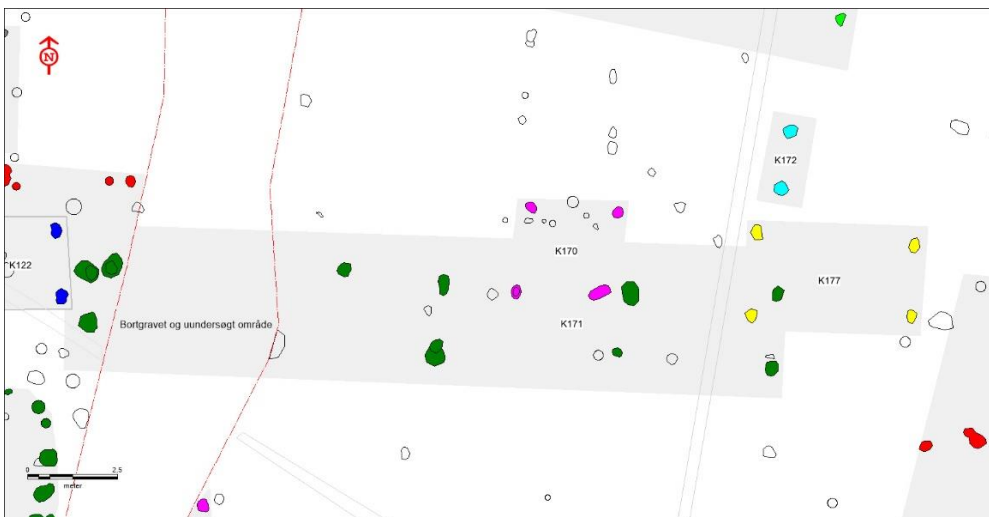
Figur 146: Stente, her i en meget enkel udformning som "trinbræt", dog med hundepassage til højre, hvilket nok er et nymodens påhit. Stenten kan udformes ret forskelligt, og vil uanset udformning afstedkomme nedgravning af stolper ved siden af hegnene på begge sider.

Figur 147: Hegnet K169 ses på illustrationen herover. Pilene markerer evt. stente.

K170: Staklade, noget skæv, men tilnærmelsesvis kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper, og måler 2,4 x 2,4 meter. Stolpernes bredde ligger mellem 35-67 cm og mellem 27-43 cm i dybden.

Stakladen overlapper økonomibygning K171, men en stratigrafi mellem de to huse har ikke kunnet observeres.

Figur 148: Staklade K170 samt økonomibygning K171, den løjerlige konstruktion K172 samt staklade K177.

K171: Treskibet bygning, sandsynligvis økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af 3 tagbærende stolpesæt samt to solitære tagstolper i den nordlige række. Længden på bygningen er minimum 19 meter, og spændet mellem tagstolperne indbyrdes er ca. 2 meter. Det vestligste sæt står med en afstand på kun 1,4 meter, og her ses også en udskiftningsstolpe for den nordlige tagbærende. Spændet mellem de tagbærende sæt fra vest mod øst er hhv. 9,6 meter (her ses en solitær tagstolpe i den nordlige række, 7 meter fra den vestlige stolpe), dernæst 5,1 meter og 4 meter.

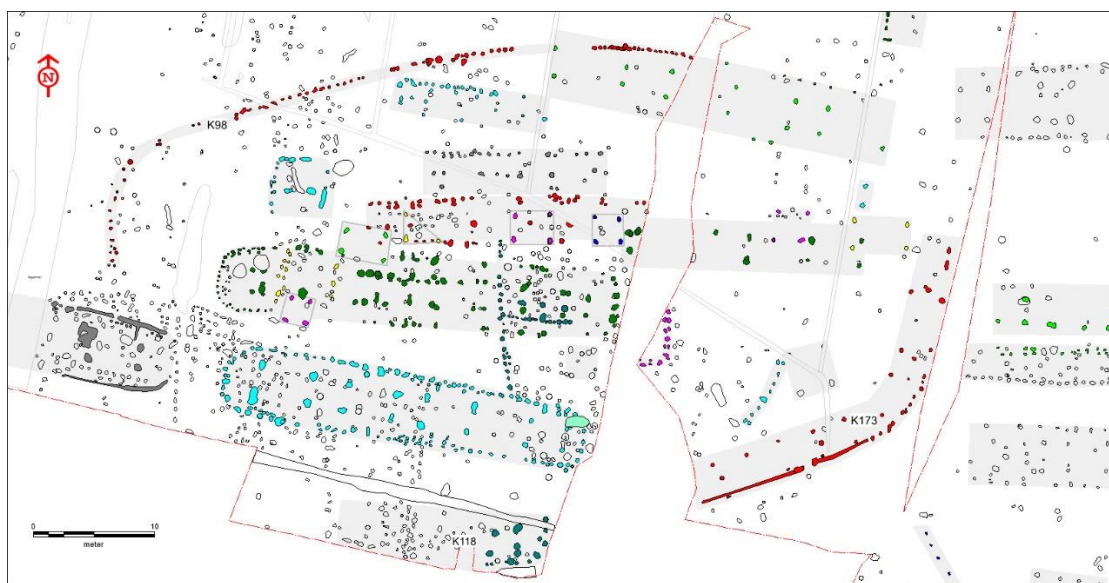
Huset har nogen lidt spøjse dimensioner, og er sandsynligvis ikke noget beboelseshus, da både antal tagbærende sæt samt afstandene mellem sætterne er noget usædvanlige. Dog er der fundet et fragment af en skubbekværnsligger samt en slibesten i den sydvestligste tagstolpe, hvilket indikerer aktiviteter, som man også kan finde spor efter i et beboelseshus. Så husets anvendelse må stå lidt hen i det uvisse.

K172: Ukendt konstruktion. To meget ensartede stolper, placeret 1,5 meter fra hinanden. Dybden på stolperne er hhv. 31 og 34 cm, mens bredden er hhv. 44 og 45 cm. Fylden er gråbrun leret sand iblandet en del rødbrændt lermateriale. Dette er gældende for begge stolper. Portåbning, tørrestativ til fisk, tøj etc., kreaturopbinding, grubehus uden gruben? Anvendelsen står åben for fortolkning (se illustration ovenfor, hvor K172 ses i det nordøstlige hjørne).

K173: Sadeltagshegn. Orienteret N-S med knæk mod vest i den sydlige ende af hegnsforløbet. Hegnet har yderside mod S og Ø. I ydersiden ses lave hegnsstolper (lettere varierende dybde), med ensartet fyld. I to områder var hegnsstolperne stillet i lave hegnsgrøfter. Afstanden mellem stolperne er meget uensartet.

Mod syd ses en indgang med to store indgangsstolper 56-62 cm brede og 31-33 cm dybe, stolpespor i begge. Disse stolper er placeret i en hegnsgrøft, som andre steder i forløbet ser ud til at være mellem 15-22 cm dyb. Selve indgangen, eller hullet i hegnet om man vil, er 140 cm bredt, målt mellem midten af de to indgangsstolper. Hvis man måler på indgangsstolperne kant til kant, så er der kun 70 cm bredde i hullet.

Undergrunden i området er orangebrunt let leret gruset sand, med en del større sten. I syd endda meget store kampesten.

Figur 149: Forløb af sadeltagshegn K173 (ses i sydøstlige hjørne), som hører sammen med det enkeltradede hegn K98 (nordvestlige hjørne), og sandsynligvis K118 (i bunden af feltet). Hegnene omkranser en gårdsenhed, hvorpå der er bygget i hvert fald to faser. Overlap af et nyt gårdsanlæg ses i sydvestlige hjørne. Der er desværre ikke foretaget undersøgelser længere sydpå i grusgraven.

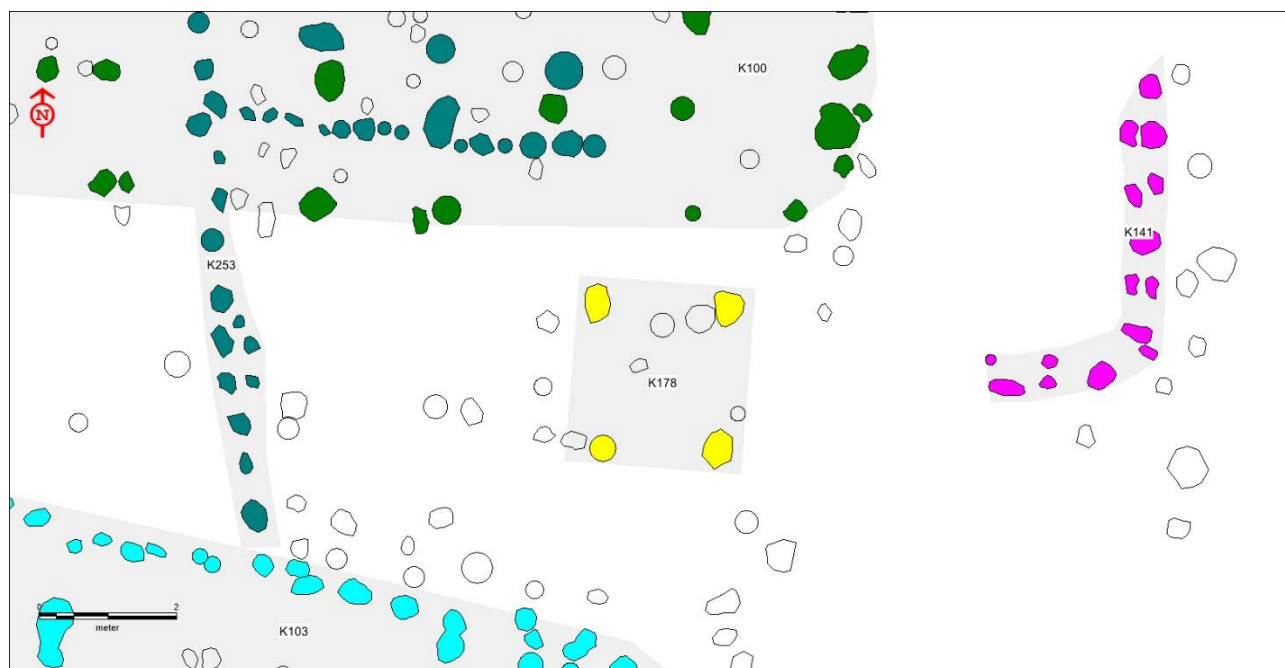
K174: Udgår. Hører under K195 (se denne).

K175: Staklade, tilnærmelsesvis kvadratisk. Orienteret V-Ø. Alle de 4 formodede tagbærende stolper i denne konstruktion er beskrevet som værende natur under udgravningen, men selve formen på konstruktionen antyder, at der her har ligget en staklade engang, og at stolperne nu kun kan ses som et svagt aftryk. Målene er 2,5 x 2,8 meter (se illustration ved K147).

K176: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene er 2,3 x 2,4 meter, så nærmest kvadratisk. Stolpernes bredde ligger mellem 38 og 48 cm i bredden og 18-43 cm i dybden. De sydlige stolper er klart lavere funderet end de nordlige stolper. Dette kan muligvis skyldes afrømningen, men grunden til forskellen er ikke dokumenteret (se illustration ved K148)

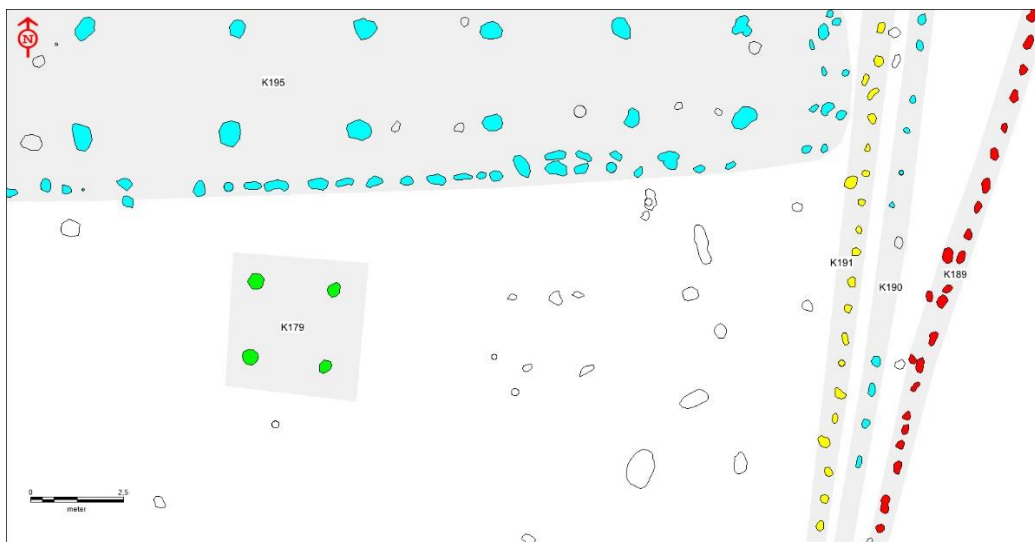
K177: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 4,3 x 2,3 meter. Stolpernes bredde ligger mellem 38-56 cm, og dybden ligger mellem 26-51 cm. Alle fire stolper er pæne og regulære. K177 overlapper K171, K172 samt muligvis også K173, men hvilke bygninger, der er ældst har ikke været muligt at bedømme (se illustration ved K170/K171).

K178: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 1,7 x 2,1 meter. Let irregulær form, da de to sydlige stolper er placeret tættere sammen end de nordlige stolper. Stolpernes bredde ligger mellem 40-49 cm, og stolpernes dybde ligger mellem 14-22 cm.

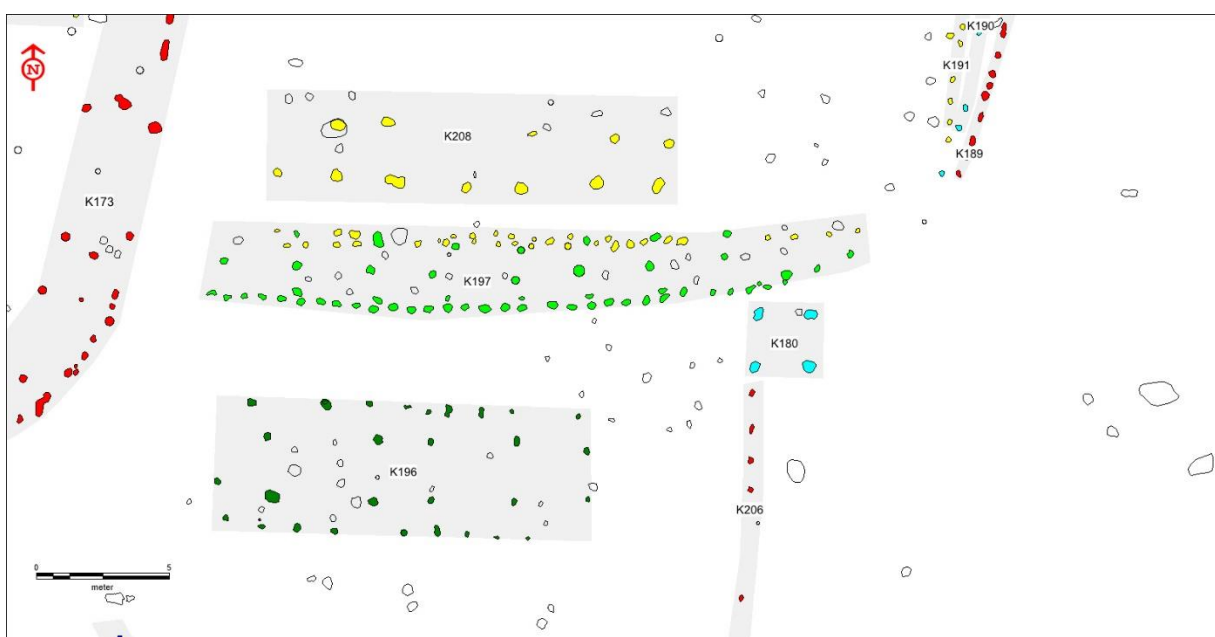
Figur 150: Staklade K178.

K179: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på bygningen er 2 x 2,1 meter. Stolpernes bredde veksler mellem 48-53 cm, mens dybden ligger mellem 7-15 cm. Profilet er med flad til let rundet bund og lige sider.

Figur 151: Staklade K179.

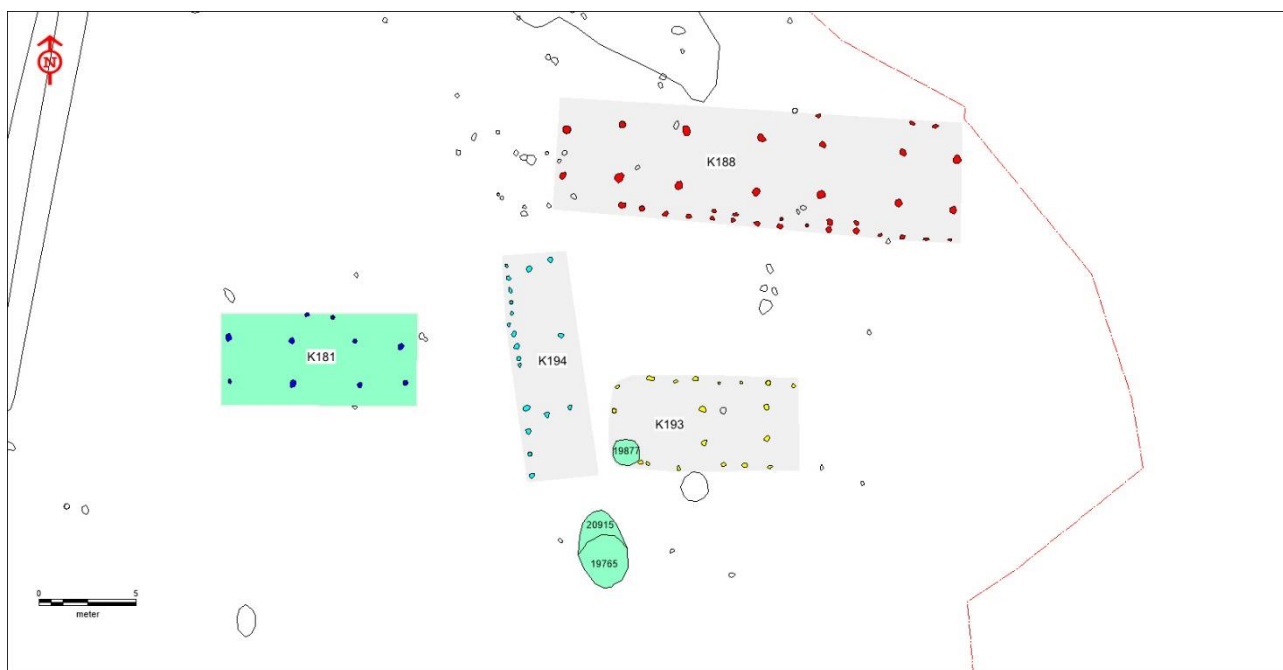
K180: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper, som ikke er undersøgt. Derfor er denne konstruktion foreslået på baggrund af udseende af både de lidt større stolper samt dimensionerne på konstruktionen som lyder på 1,9 x 1,9 meter, hvilket er gængs, når man snakker staklader. Der er en mulighed for at bygningen kan have noget med hegn K206 at gøre i form af en overdækket indgang eller port måske. Men dette kan ikke bekræftes, og slet ikke, da stolperne i K180 ikke er undersøgt.

Figur 152: Staklade K180 samt de nærmeste omgivelser.

K181: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt et sæt indgangsstolper mod nord. Husets minimumslængde er 8,8 meter, mens en omtrentlig bredde anslås ud fra placeringen af indgangsstolperne mod nord. Fra de nordlige indgangsstolper er der 1,2 meter ind til den vest-østgående tagbærende akse. Spændet mellem de tagbærende stolper i de enkelte sæt er 2,3 meter. Dvs. en estimeret bredde på huset er 4,7 meter. Spændet mellem tagstolperne fra vest mod øst er hhv. 3,2 meter, 3,2 meter (indgangspartiet) samt 2,3 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 48%.

Tagstolpernes bredde ligger mellem 23-45 cm, og dybden ligger mellem 19-29 cm. Indgangsstolperne er snittet, men øjensynligt desværre ikke dokumenteret. Selve indgangen er 1,2 meter bred. Tagstolperne er noget uens i formen, men er mestendels rundbandede. Der var ikke stolpespor at se, og derfor blev der ikke taget floteringsprøver af jorden i stolperne.

Figur 153: Hus K181 (turkis), formodet yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Huset er placeret lige vest for et germanertidsgårdsanlæg, men ligger ellers lidt for sig selv. Der ses 3 gruber (turkis), som også dateres ligesom hus K181.

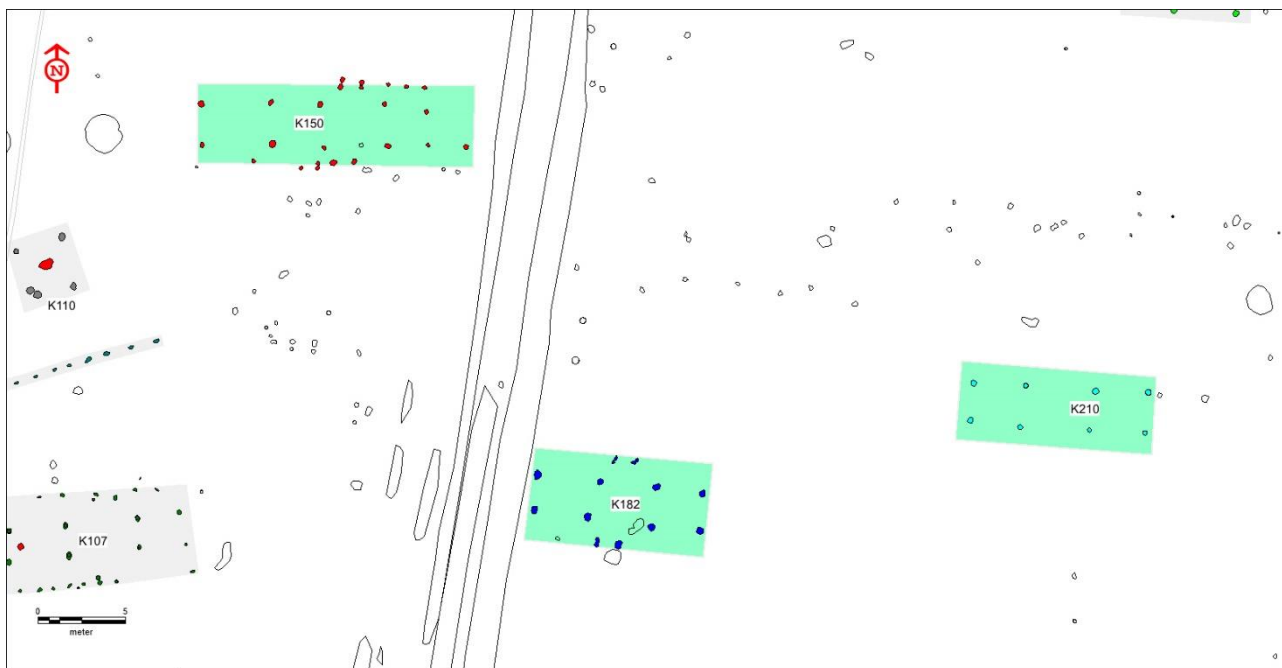
Der er fundet et andet hus af samme udseende (K182) samt et lidt større hus med 6 sæt tagbærende stolper (K151), og de ligner umiddelbart ikke germanertidshusene. Man ser ikke den samme varierende modulopbygning, men derimod den, for tidligere perioders meget typiske, opbygning med to sæt tagbærende til højre for indgangspartiet og to sæt tagbærende til venstre for indgangen. Længden af de to huse er også lidt usædvanlig, idet husene er noget mindre end det ellers ses på Kalbygård-bopladsen.

Derfor formodes det, at disse huse er et udtryk for en lille bebyggelse fra yngre bronzealder/førromersk jernalder. Der er nemlig også fundet en håndfuld gruber og et par brønde, som ud fra keramikken at dømmes skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder.

Anlæggene rummede en hel del keramik af forskellige typer, og man må derfor forvente en reel bebyggelse, der genererede skrald og skårede lerkar.

Eksempelvis kan nævnes A18802, en formodet ovn, som er dateret til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Dette anlæg ligger knapt 30 meter sydvest for hus K181. Her er der fundet keramik med bl.a. ringknopper, fingerindtryk på overgangen mellem hals og bug samt hanke med vertikalt gennemgående fure af en fingers bredde. Desuden skår med klinkehuller.

K182: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt indgange i midten af huset mod både nord og syd. Huset måler 9,4 meter i længden og 5,1 meter i bredden. Spændet mellem tagstolpesættene fra vest mod øst er hhv. 3,9 meter, 3,7 meter (indgangspartiet) samt 2,7 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt er 2,1 meter. Tagstolperne ligger mellem 44-53 cm i bredden og 14-40 cm i dybden. Mod nord er indgangsstolperne blevet afskrevet som natur, men da placeringen er helt rigtig for indgangsstolper, så bliver de indregnet i konstruktionen. Den sydlige indgangs to stolper er pæne og ca. 16 cm dybe.

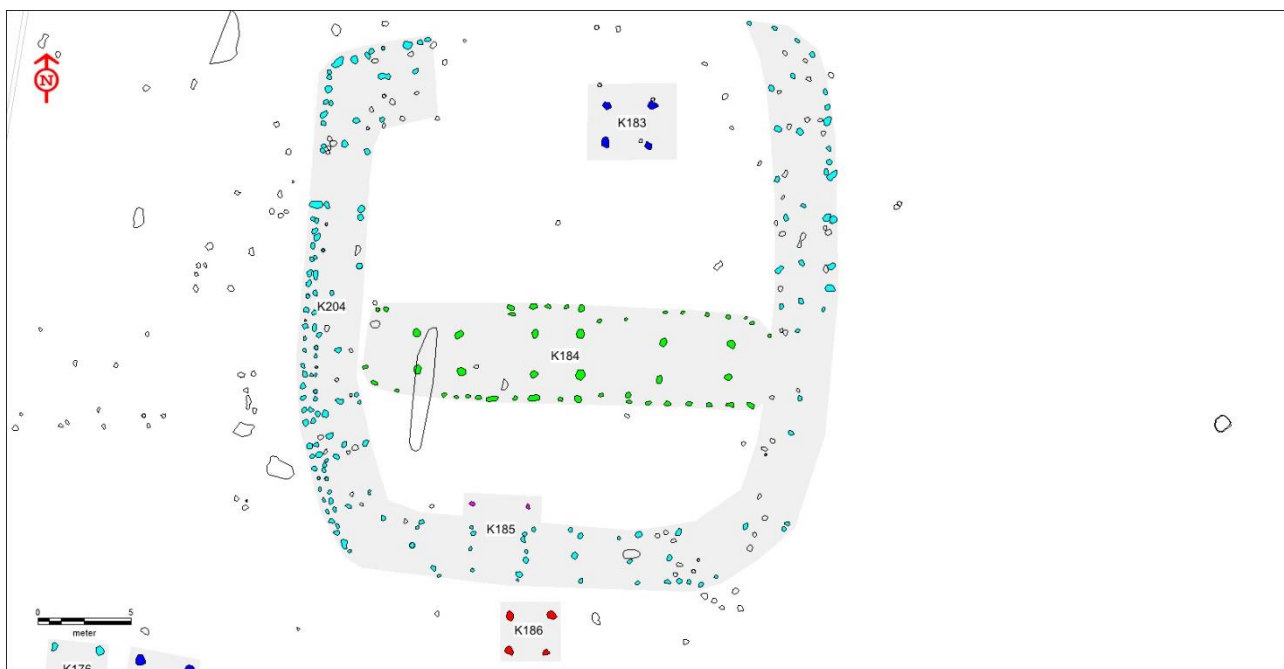

Figur 154: Langhus K182, dateres som K181, K150 og K210, nemlig til yngre bronzealder-ældre førromersk jernalder. Dybe kørespor ses lige til venstre for hus K182.

Som K181 er også et eksempel på et yngre bronzealder/førromersk jernalderhus. Igen følger det den typiske opbygning fra den tidsperiode med 4 eller 6 tagbærende stolpesæt med fast Ø-V afstand. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 41%.

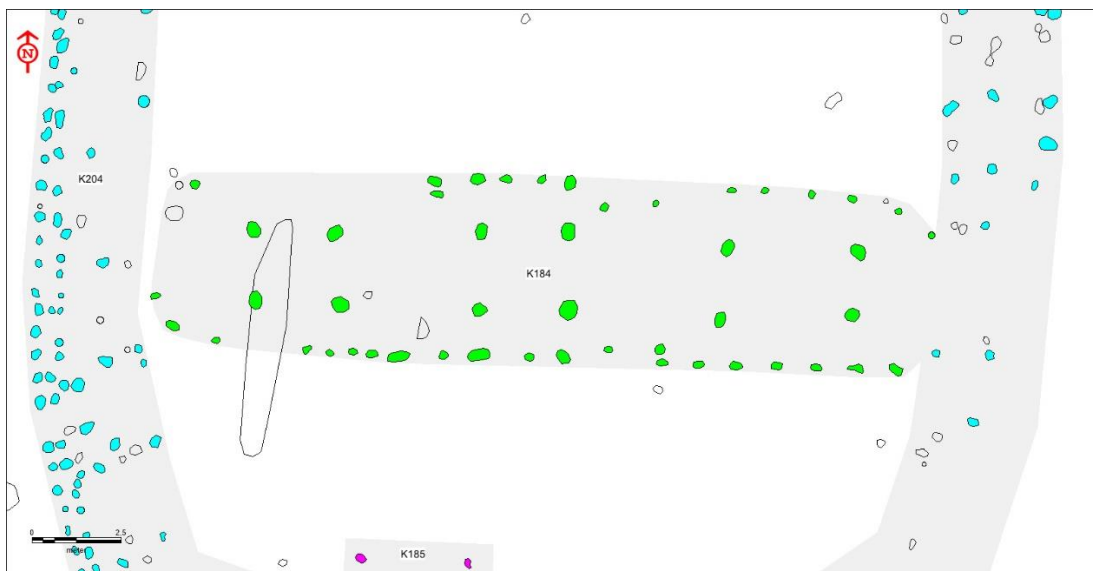
K183: Staklade, let rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 2,2 x 2,5 meter, så kun en lille smule rektangulær. Bredden på tagstolperne ligger mellem 48-61 cm, og dybden ligger mellem 12 og 30 cm. Del af et afsluttet gårdsanlæg med

langhus K184, staklade K183 og muligvis staklade K186, selvom denne findes udenfor det omkransende hegn K204.

Figur 155: Staklade K183. Bygningen står i den nordlige del af gårdsanlægget, hvor det er meget svært at følge sadeltagshegnet.

K184: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 6 sæt tagbærende stolper samt en del vægstolper. Indgang i både sydlig og nordlig væg mellem det 4. og 5. tagstolpepar fra vest. Vægstolperne er ovale i længderetningen, og der ses en del tagbærende stolper med stolpespor.

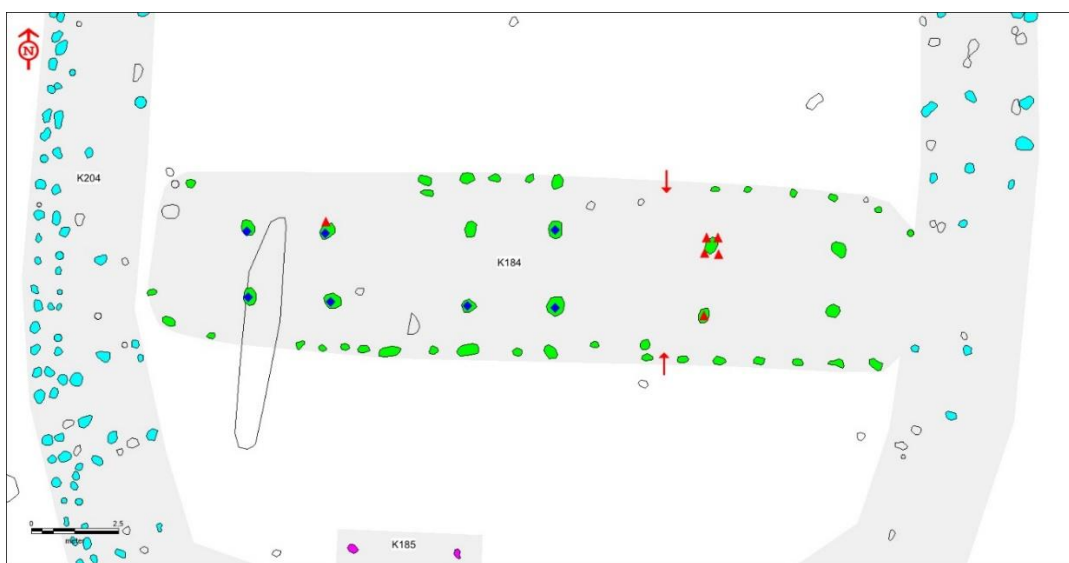
Figur 156: Langhus K184.

Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,8 meter (fra den vestlige gavl og ind til 1. tagstolpesæt), dernæst 2,3 meter, 3,8 meter, 2,4 meter, 4,2 meter (indgangene findes

formodentlig her), 3,6 meter og 2 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger ca. på 2 meter i både vestlig og østlig ende af huset, imens målet er på 2,2 meter i de to midterste sæt. Længden af huset er derved ca. 21,7 meter, mens bredden er 5 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 44%.

De tagbærende stolpers bredde ligger mellem 40-58 cm, og dybden ligger mellem 28 og 48 cm. De formodede indgangsstolper er ganske lave, omkring 5 cm i dybden.

Huset rummede en smule keramikskår samt en enkelt knusesten i stolperne i den vestlige del af huset. Hvad der er interessant er imidlertid fundene omkring indgangspartiet mod øst. Her er der nemlig fundet 5 knusesten. Dette er meget lig langhus K100, hvor der også i indgangen mod nord sås 6 knusesten i tagstolperne ved denne indgang.

Figur 157: Markering af fund i hus K184: Blå rhombe markerer keramikskår, mens den røde trekant viser, hvor knusestenene er fundet. I en enkelt stolpe var der proppet 4 knusesten ned i den sydlige side af stolpen. De formodede indgange markeret med pil.

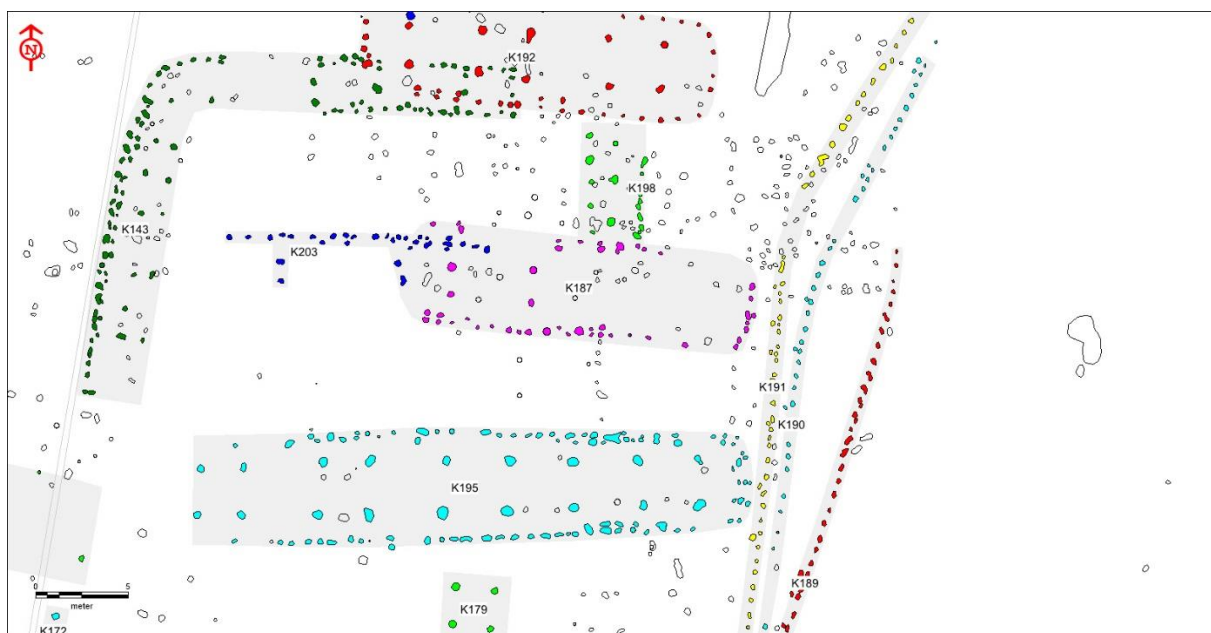

Figur 158: Udgravningssituationer fra området omkring K184 og K185, som hørte under etape IV del 1. Det var varmt og støvet, og arkæologerne var kun ganske lidt foran grus-udvindingen. Kun en mindre jordvold mod vest adskilte udgravningen fra dybe skrænter. Der blev desuden kørt med dumpere på selve feltet inden afrømning. Efter afrømning kunne man se tydelige kørespor i undergrunden. Dette fænomen var især slemt lidt længere mod vest, hvor jorden var mere leret.

K185: Mulig portåbning i hegn K204 (se denne). Portens bredde er 3,2 meter. Stolperne er dog kun sparsomt nedgravet, og dette taler ikke just for en portåbning, som må forventes at være funderet i en vis dybde.

K186: Staklade, let rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 3 pæne tagstolper med 49-52 cm bredde, 14-30 cm dybde, samt en fjerde stolpe, som kun er bevaret i fladen. Dimensionerne er 1,8 x 2,2 meter (se illustration ved K183).

K187: Treskibet hus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af to sæt tagbærende stolper i den vestlige ende af huset, en smule bevaret væg mod nord, lidt flere bevarede vægstolper mod syd samt en østlig gavl. Ingen gavl synlig mod vest. Den østlige del af huset burde have haft i hvert fald et sæt tagbærende stolper, men der er intet at se her. Længden af huset anslås til minimum 18 meter. Bredden af huset er 4,8 meter. K187 ligger i et område, hvor flere hegn samt mulige hegn mødes, og hvor deres indbyrdes forløb ikke er fuldt ud afklaret (se nord for huset især).

Figur 159: K187. Formodet økonomibygning i midten af illustrationen. Overlappes af hegn K203 og sandsynligvis også hegn K198. Der er meget stolperigt i området lige nord for K187.

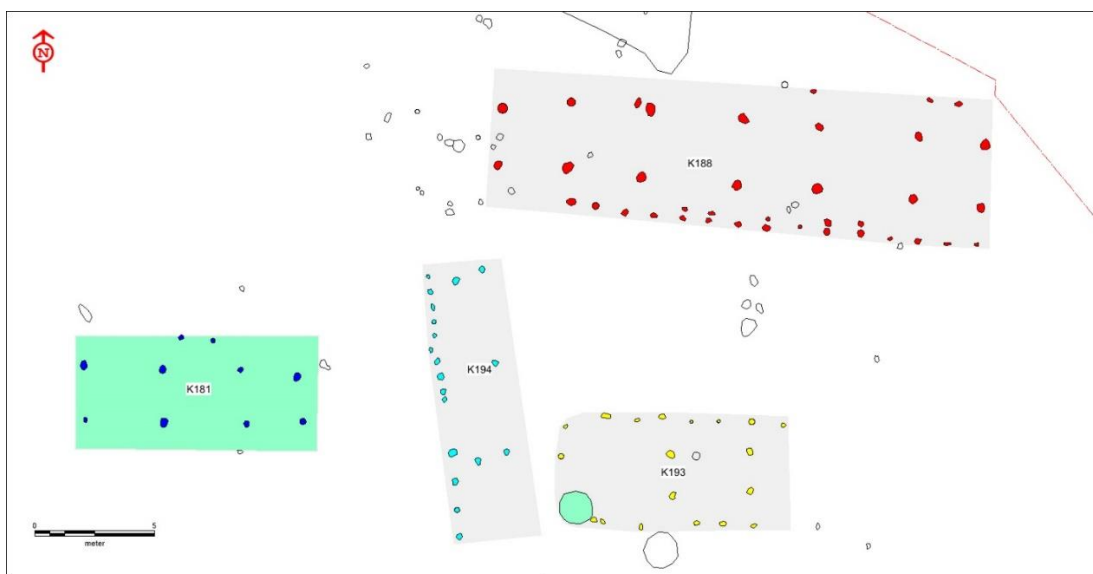
Der er i hvert fald 4 gode, sandsynlige tagbærende stolper i den vestlige ende af huset. Bredden af disse stolper ligger mellem 35-46 cm, dybden ligger mellem 28-42 cm. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,7 meter fra gavl og ind til 1. sæt, dernæst 4,5 meter. Der er identificeret en mulig indgang i den nordlige væg, og bredden på denne er godt 1 meter, hvilket er noget smalt for disse huse. Her plejer bredden at ligge omkring 1,2-1,3 meter. Spændet i de enkelte tagbærende sæt ligger på 1,5 og 1,7 meter. Hvis man bruger det mål, som er tættest på midten, dvs. 1,7, så er midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 35,4%.

K188: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af syv sæt tagbærende stolper. Længden på huset er minimum 20 meter, og bredden er ca. 5,8 meter målt på tværs ved indgangen. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,8 meter, 3,1 meter, 3,8 meter (indgang her mod syd), 3,1 meter, 4,1 meter (indgang her mod syd) og 2,8 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger mellem 2,4 og 2,8 meter, bredest på midten og smallere ud mod enderne. Den vestlige indgang er 1 meter bred, mens den østlige indgang er 1,3 meter bred. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 48%.

Den nordlige væg er dårligt bevaret og især mod nordøst er bevaringsgraden dårlig. Nogle af vægstolperne er kun bevaret overfladisk, og den nordøstligste tagbærende stolpe er også lavere end de andre.

De tagbærende stolper er ensartede og ni af stolperne ser ud til at have stolpespor eller rester heraf. Det ser ud til, at tre af tagstolperne muligvis er blevet udskiftet. De tagbærende stolper er mellem 39 og 59 cm brede og 19-40 cm dybe, men hovedsageligt 30-37 cm dybe.

Den sydlige væg står pænt med stolper sat med ensartet afstand, ca. 1,2 meter.

Figur 160: Langhus K188. Huset er placeret i kanten af udgravningsfeltet, og kan derfor muligvis godt have været endnu længere mod øst. K181 og gruben i K193 er dateret til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder.

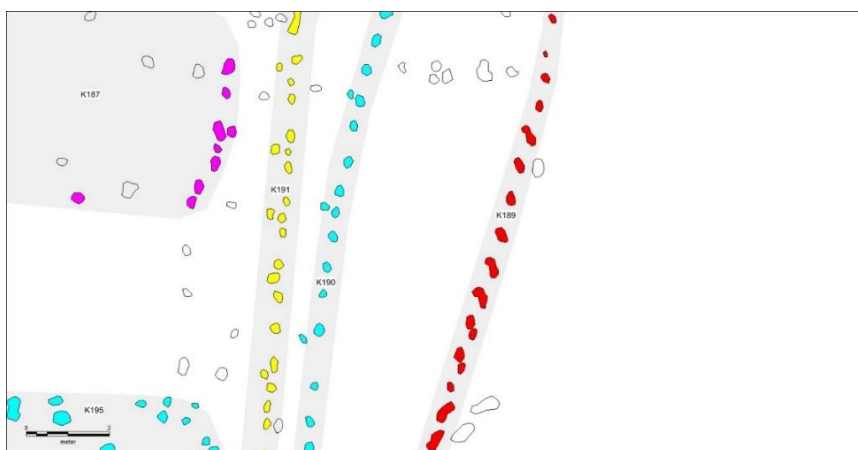
Der ser ud til at være to indgange i sydvæggen, med dobbeltstolper. Vægstolperne er ensartede i fylden, men varierer lidt i dybde og størrelse, hvilket sandsynligvis skyldes bevaringsforholdene. En del af indgangsstolperne ser ud til at være lidt mere aflange og fladbundede end vægstolperne.

Der er fundet lidt keramik i en enkelt tagbærende stolpe og i tre vægstolper.

K189, K190 og K191: Hegnsforløb, enkeltradede, 33-45 meter lange, N-S orienteret. K190 og K191 har et knæk i den øvre del, som svinger mod øst. De tre hegn K189, K190 og K191 er den østlige afgrænsning af et gårdsanlæg. Det ene hegn afløser formodentlig det andet osv. Det er dog ikke

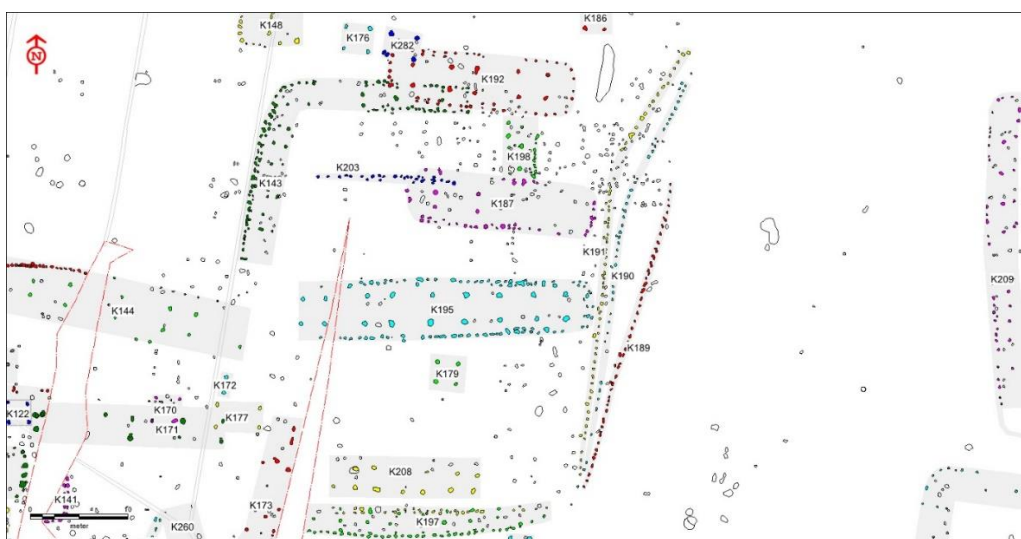
muligt at afgøre hvilket hegn, der kom først. Og det er et lidt spøjst træk at de to hegn har et knæk mod øst i den øvre del, som og at de orienterer sig mod bebyggelse den vej. Der er dog ingen bebyggelse derude mod øst, så hegnene må altså være tilknyttet gården, der ligger mod vest.

K189 består af ensartede, ovale til rundovale stolper. Fylden er mørk gråbrun. En del steder ser det ud som om at der har stået to stolper, muligvis en delvis udskiftning af hegnet. Hegnstypen er et enkeltraded fletheegn, hvor stolperne står med ca. 50-80 cm afstand. Kun et udvalg af stolperne er undersøgt. Resten minder i fladen om hinanden i form, fyld og dimensioner. Undergrunden består af leret sand, og terrænet er svagt skrånende mod syd.

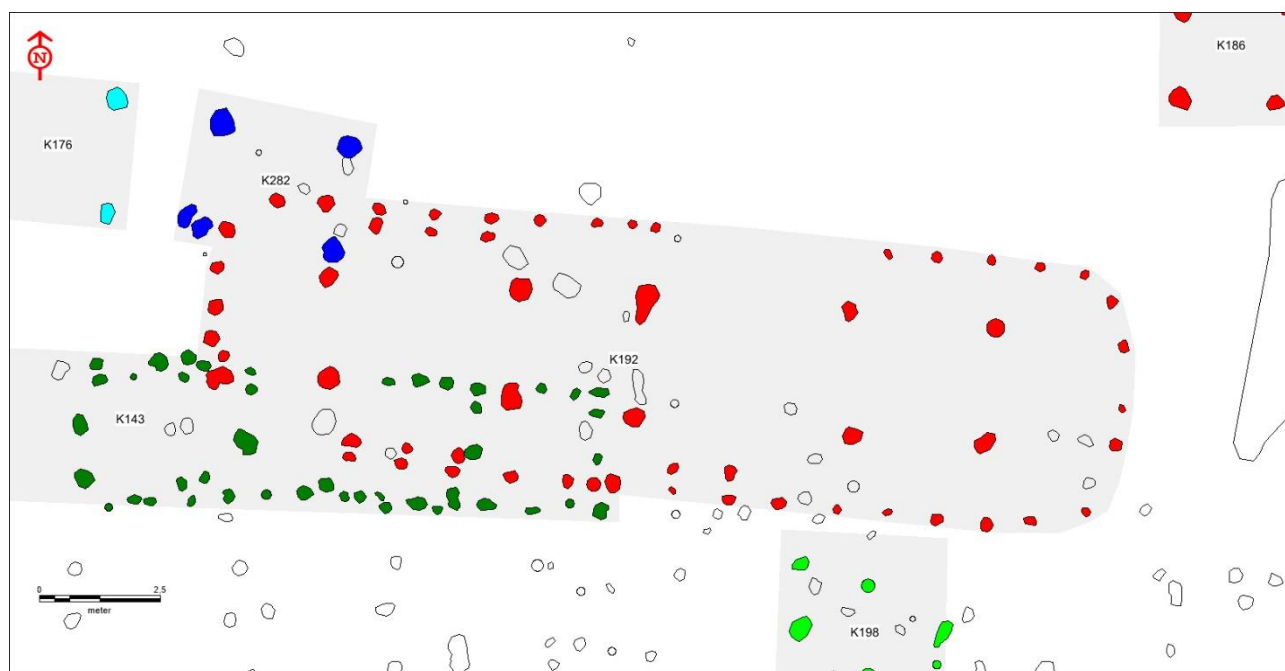
Figur 161: Her ses de tre hegn ved siden af hinanden, og det er tydeligt at se en forskel i opbygning: K189 består af en enkelt række stolper, K190 har på indersiden en ekstra stolpe placeret med ca. 3 meters afstand, og helt tæt på det primære hegn. K191 har også dette træk, dog med afstande, der varierer mere, mellem 1,5 meter -3,5 meter. Muligvis er dette en type faskinekonstruktion, hvor man kun behøver en ekstra stolpe stedvis, og ikke stående parvis som i et klassisk faskinehegn. K189 er et fletheegn.

K190 og K191 kan beskrives på samme måde som K189. K191 er en smule mere uregelmæssig mod nord end de andre hegn, idet der faktisk er flere forløb af stolper, som ser ud til at stå på række.

Figur 162: Oversigt over et gårdsanlæg, hvor hegnene K189-191 ses afgrænsende gården mod øst.

K192: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 tagbærende stolpepar, et ret velbevaret vægforløb med gavle, samt en indgang. Længden af huset er 19 meter, og bredden er 5,4 meter.

Figur 163: Hus K192. Der ses en indgang i væggen mod syd, samt lysindfald mod både syd og nord i den vestlige ende af huset.

Spændet mellem de tagbærende stolpesæt fra vest mod øst er hhv. 2,2 meter fra gavlen i vest og ind til 1. tagbærende sæt, derefter 3,9 meter, 2,5 meter, 4,2 meter (indgang ses her), 3,0 meter og 2,6 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til gavlen. Spændet mellem stolperne i de enkelte par er på 2 meter ved det vestligste par, og ellers er afstanden omkring 2,5 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 46,2%.

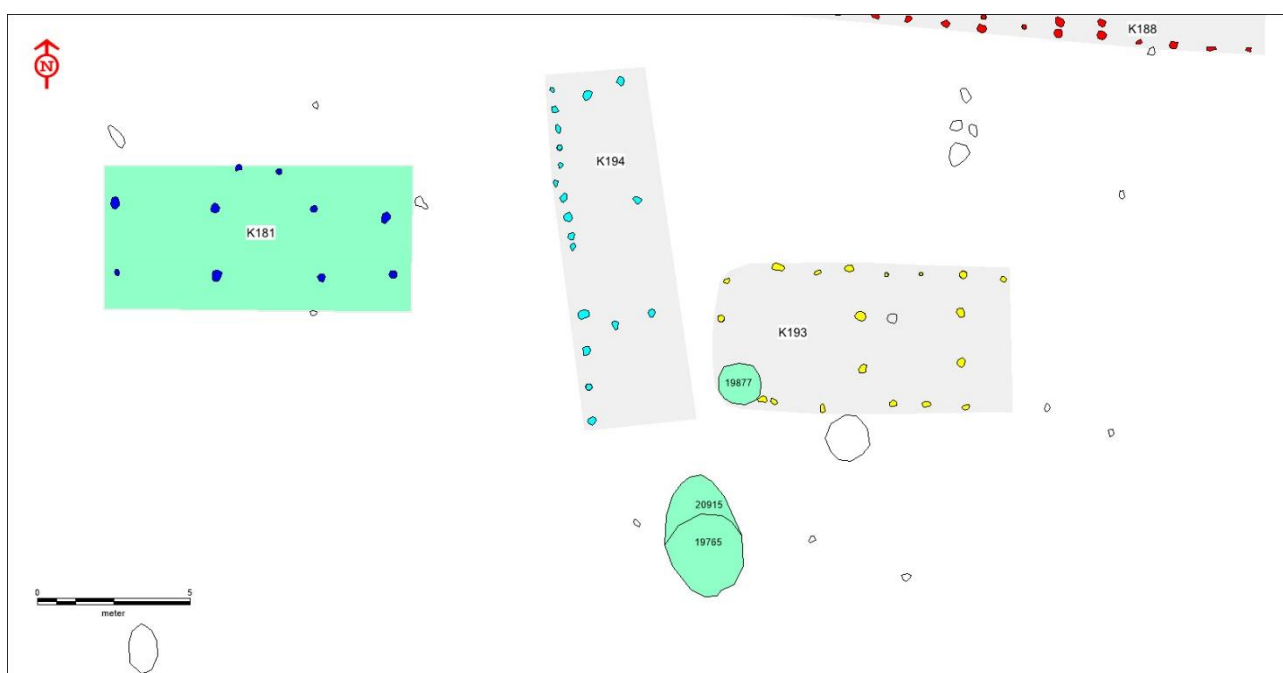
Indgangen er 1,2 meter bred. Mod nord mangler der en sektion af væggen, måske grundet nedslidning, og heller ikke den mulige nordlige indgang er at se. Indgangsstolperne mod syd er nærmest kun at se i overfladen, ikke i snit. Den dybeste stolpe er 10 cm.

De tagbærende stolper er mellem 44-59 cm brede og 28-52 cm dybe. Mellem det 1. og 2. tagbærende sæt fra vest ses der 3 lysindfaldsstolper ved væggen mod både syd og nord i en symmetrisk opstilling. Her har man kunnet få lidt ekstra lys ind i huset, sandsynligvis gennem vinduer, der kunne lukkes op (se Det Sønderjyske Landbrugs Historie, s.228).

Mod syd overlappes huset af et hegn, K143, som er et sadeltagshegn. Ingen stratigrafi har kunnet påvise, hvilken bygning er ældst af de to. Desuden ses også overlap af en staklade mod det nordvestlige hjørne af huset.

K193: Treskibet konstruktion, sandsynligvis et langhus med en anden funktion end beboelse. Orienteret V-Ø. Består af to sæt tagbærende stolper, samt en vestlig gavl og delvist bevaret vægforløb mod både nord og syd. Den østlige del af huset mangler pga. dårlige bevaringsforhold.

Huset har en længde på minimum 9,3 meter, men har formodentlig været mindst dobbelt så langt. Bredden på huset ligger mellem 4,3 og 4,4 meter, hvilket er ret smalt for et langhus, nærmest en meter smallere end f.eks. hus K192. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 4,6 meter fra vestlig gavl og ind til 1. tagbærende sæt, dernæst 3,3 meter, og så mangler resten af huset. Det er ret usædvanligt at se et så stort spænd mellem gavl og tagbærende sæt, så enten mangler der et tagbærende sæt, eller også har man her fraveget den gængse byggemetode, måske fordi vi har at gøre med noget andet byggeri end beboelse. Desuden står de tagbærende stolper i de to sæt meget tæt, hhv. med 1,7 og 1,8 meters mellemrum, og her plejer afstanden at ligge omkring 2,2-2,5 meter. De bevarede tagbærende stolper har en gennemsnitlig bredde på 35-40 cm, og dybden svinger mellem 20-27 cm, hvilket er en rimelig bevaringsgrad. Derfor må man gå ud fra, at der ikke mangler et tagbærende sæt mod vest, men at spændet på 4,6 meter er reelt.

Figur 164: Hus K193 i området, hvor også hus K188 samt sadeltagshegn K194 ligger. Disse konstruktioner dateres til yngre romersk/ældre germansk jernalder, mens K181 dateres til yngre bronzealder/tidlig førromersk jernalder.

K194: Sadeltagshegn. Orienteret N-S. Består af et ydre hegn samt to tagbærende stolper og et par indvendige stolper. Et fragment af et formodet meget større hegn, der har omkranset gård K188 mod vest, og som pga. dårlig bevaring kun ses som en stump. De ydre stolper står med et mellemrum på ca. 60-120 cm, hvilket kunne indikere, at der mangler stolper i de store mellemrum. De to tagbærende stolper er hhv. 25 og 34 cm brede og 23 samt 26 cm dybe. Den eneste snittede stolpe i det ydre hegn er 38 cm bred og 27 cm dyb. Det er muligt, at der er bevarede stolper fra hegn K194 lige vest for og rækkende op mod nord ved langhus K188, men her er det svært at se hegnssystematikken 100%.

K195: Treskibet hus. Orienteret V-Ø. Består af 9 tagbærende stolpepar, en mulig indgang i sydvæggen, samt en bevaret gavl i østenden. Længden på huset er minimum 30 meter, og

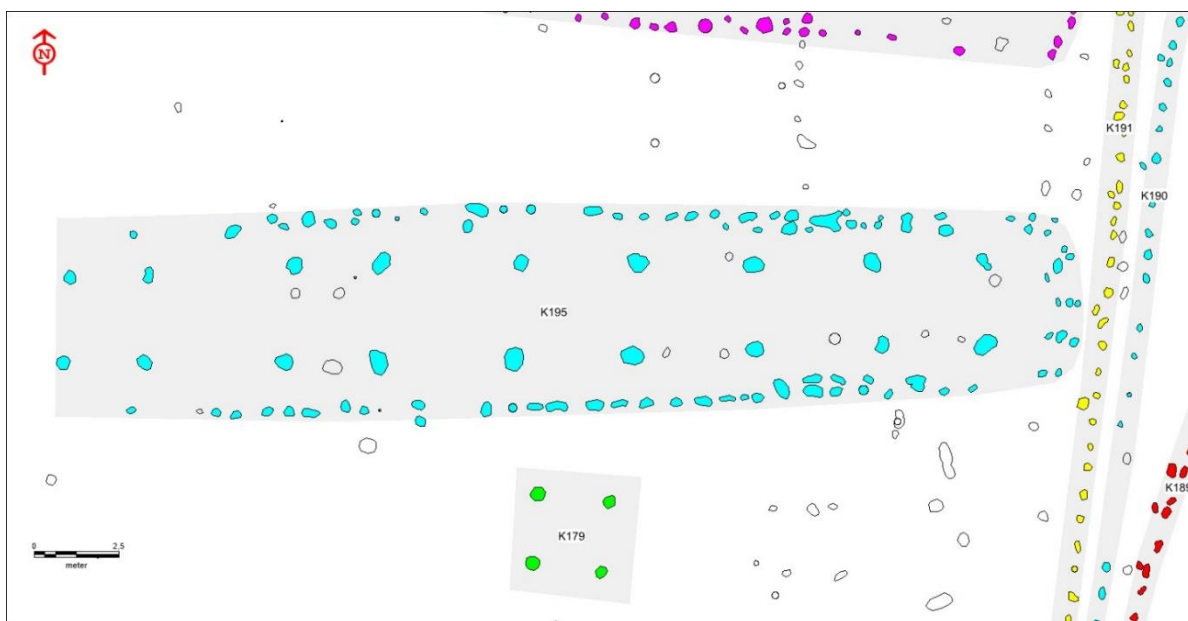
bredden er 5,9 meter på midten, men 4,9 meter i enderne af huset. Huset forekommer at være "tykmavet" midtpå. Dette gør dog intet for procentandelen af midtskibs-bredden ift. totalbredde af huset, idet det er hhv. 47 og 48%, alt efter hvilke mål man bruger. Spændet mellem de tagbærende stolpepar fra vest mod øst er hhv. 2,3 meter, 4,2 meter, 2,7 meter, 4 meter (mulig indgang ses her mod såvel nord som syd), 3,5 meter, 3,6 meter, 3,7 meter, 3 meter og 2,2 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til den østlige gavl. Spændet mellem stolperne i de enkelte par svinger mellem 2,4 meter og 2,8 meter.

Den østlige ende af huset er sat med dobbeltstolper i vægforløbet. Dette ses mod både nord og syd samt i gavlen, og starter ved det 7. tagbærende stolpesæt fra vest. Muligvis har dette at gøre med funktionen i huset. Den østlige ende af et langhus bliver sædvanligvis regnet for den ende af huset, hvor staldafdelingen har været. Måske er dette forklaringen på en anderledes vægopbygning, idet dyrene måske har lavet et ekstra slid på bygningen, og man har måttet forstærke væggene her.

Den mulige indgang ses i den sydlige væg, og er 2 meter bred. Dette er dog temmelig bredt for en indgang, da indgange normalvis er omkring 1,2 meter brede på Kalbygård. Ellers er der under udgravningen af huset foreslået flere steder, hvor der kunne have været indgange i huset, men disse er ikke overbevisende.

De tagbærende stolper har en bredde mellem 48-79 cm, og en dybde mellem 24-76 cm. Stolperne er ofte rundbandede og der ses stolpespor i stort set alle stolper. Vægstolperne er ret pænt bevaret, og har en dybde på mellem 5 og 20 cm.

Der er fundet en smule tidstypiske stykker keramik i de tagbærende stolper.

Figur 165: Langhus K195. Vestlige gavl er ikke bevaret.

K196: Økonomibygning eller evt. beboelse/langhus. Orienteret V-Ø. Består af 4 sæt tagbærende stolper, et sæt gavlstolper mod øst samt en mulig indgang i den nordlige væg, og et delvist bevaret vægforløb. Spændet mellem de tagbærende stolpepar fra vest mod øst er hhv. 4,2 meter, 2 meter, 3,2 meter og 2,6 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til gavlstolpesættet i østgavlen. Længden på huset er minimum 13,9 meter, og bredden er ca. 4,9 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte tagbærende par er ca. 2,2-2,3 meter, men det østligste par har et spænd på kun 1,8 meter. Der er dette måske gavlstolper, og kan som sådan muligvis ikke medregnes. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 44,8%.

Bredden på de tagbærende stolper ligger mellem 24 og 46 cm, mens dybden ligger mellem 22 og 48 cm. Nærmest alle stolper har stolpespor. Dog er der desværre ikke fundet noget nævneværdigt af bevarede makrofossilt materiale, såsom brændt korn i stolperne.

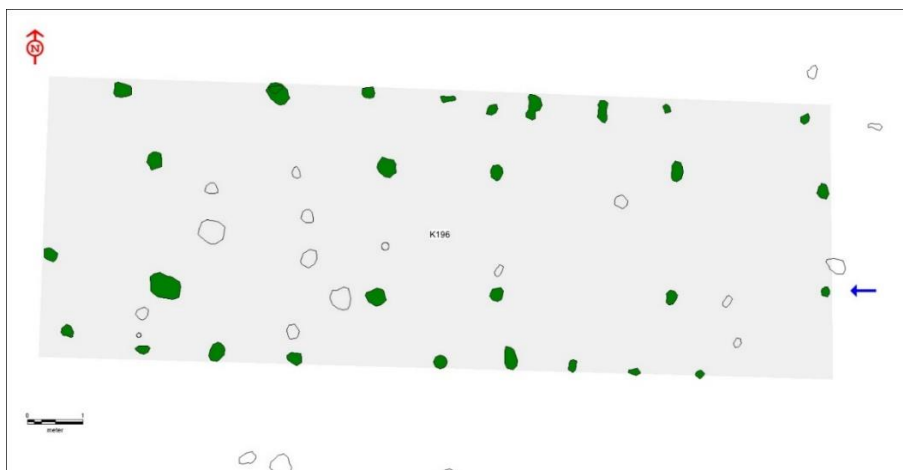

Figur 166: Karret fra gavlstolpe i hus K196.

I den sydøstlige gavlstolpe er der fundet et næsten helt kar. Karret lå på siden i stolpen, og må tolkes som et husoffer. Karret er treleddet med kraftigt markeret bugknæk og med afslået hank. Hals-partiet er 5 cm højt og har en let udsvajet rand, som er afrundet. Der ses tydelig overgang til

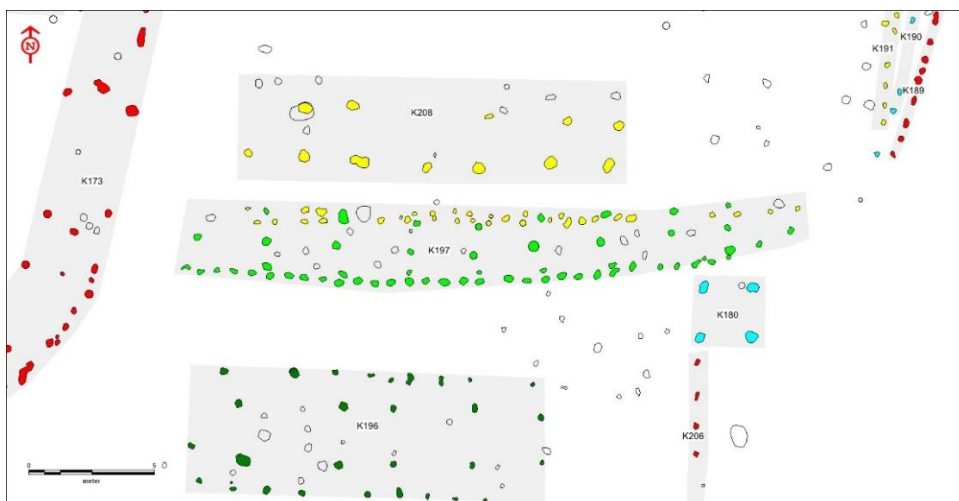
skulder, markeret med en omløbende smal fure. På skulderen ses en omløbende, vertikal ornamentik i form af 3 cm brede svagt markerede furer. Hanken er fastgjort her midtpå skulderen. Det øvre skår er væk, så det vides ikke hvor hanken sad i forhold til randen. Resten af hankefæstet er båndformet og ca. 2 cm bred. Bunden er 5 cm i diameter, karret er 13 cm i diameter ved bugknæk, samt 12,5 cm i randdiameter. Godset er gråbrunt til mørkt gråbrunt, lidt tyndere gods, fint magret med glat eller let glittet overflade.

På ydersiden ses noget skinnende sort materiale, som kunne være fastbrændt væske af en art.

Figur 167: Langhus K196. Det hele kar er fundet i den sydøstlige gavlstolpe (blå pil).

K197: Sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Består af et ydre enkeltradedt hegn, indre tagbærende stolper samt en indre række. Bevaringsgraden mod vest er ikke så god, så man kan ikke umiddelbart se noget sadeltag længere mod vest. Mod øst ser det ud til at hegnet bliver til enkeltradedt hegn (K189, 190 og 191), der drejer mod nord.

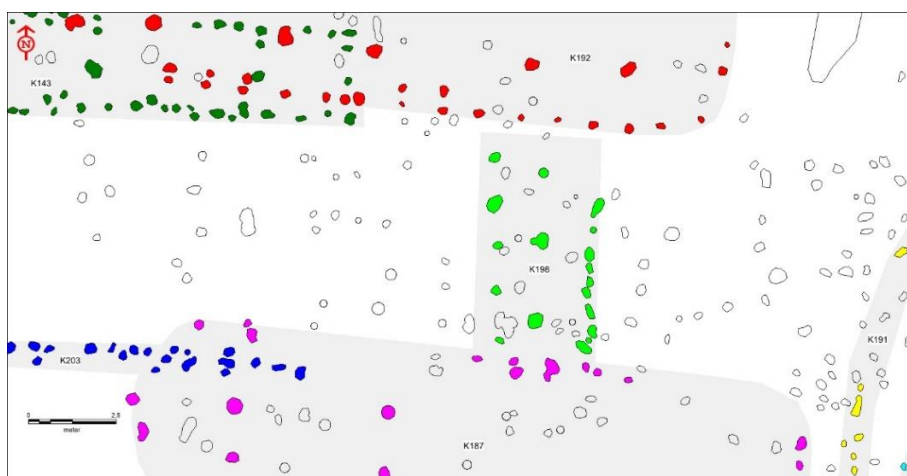
Figur 168: Sadeltagshegn K197. Hegnets indre række er flettet delvist sammen med væggen i K208, som formodes at være et hegns hus.

Den yderste enkeltradede del af sadeltagshegnet er sat med ca. 60-70 cm afstand.

Hegn K197 er den sydlige del af et hegnforløb, der omkranser en gårdsenhed. Mod øst ses 3 faser af et enkeltradedt hegn, så muligheden for, at dette sadeltagshegn rummer flere faser er sandsynligt. Det har ikke været muligt at udrede tingene yderligere. K208, som ses på illustrationen ovenfor, er formodentlig også et hegn eller et hegnshus af en art, som har en ydre hegnsrække, der ligger parallelt med den inderste stolperække i K197.

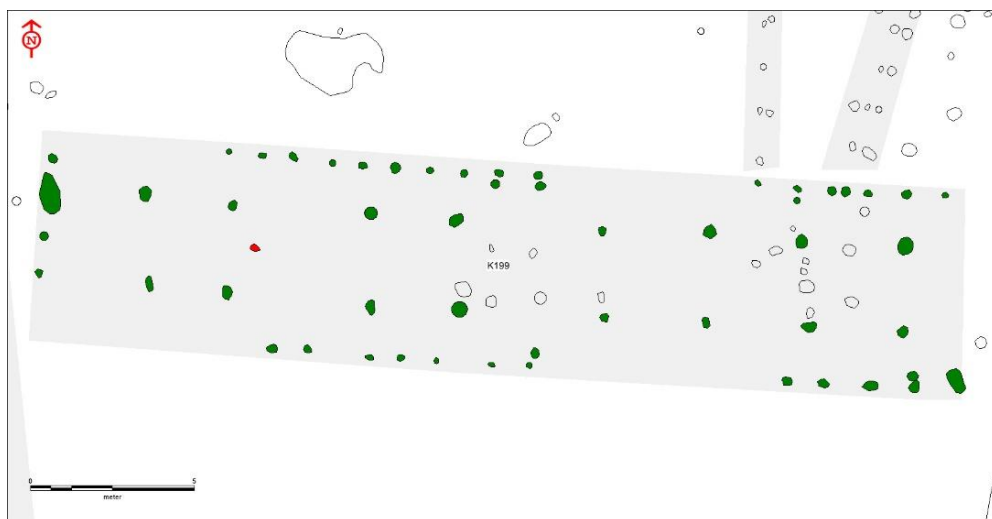
K198: Sadeltagshegn. Orienteret N-S. Består af en ydre række af enkeltradede stolper, 3 tagbærende stolper samt et antal indre stolper. Hegnet er 7 meter langt, og ses mellem to huse, K187 og K192. Der ses tre tagbærende stolper som er mellem 30-51 cm brede og 23-35 cm dybe.

Den ydre stolperække er sat med ca. 40-60 cm afstand.

Figur 169: Sadeltagsrest K198.

K199: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 8 sæt tagbærende stolper, delvist bevaret vægforløb og en mulig gavl i vestlig ende. Desuden en indgang mod nord i midten af huset og en mulig tilsvarende indgang mod syd. Desuden en bevaret rest af et ildsted.

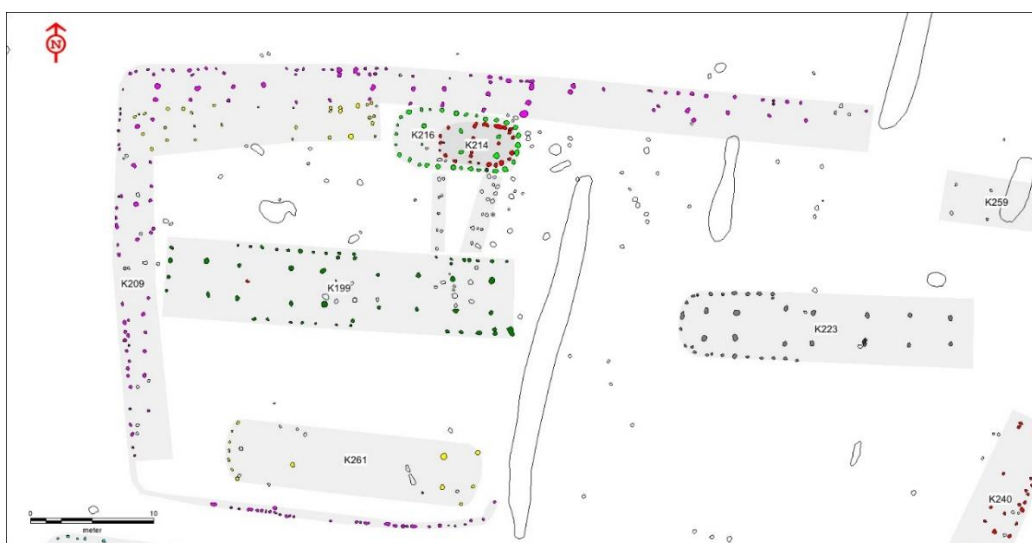

Figur 170: Langhus K199. Ildstedet ses som en rød markering mellem det 2. og 3. tagbærende par.

Længden på huset er minimum 27,8 meter, og bredden er 5,8 meter. Spændet mellem de tagbærende sæt fra vest mod øst er hhv. 3 meter fra vestlige gavl og ind til 1. tagbærende sæt, derefter 2,7 meter, 4,2 meter (her ses et ildsted), 2,6 meter, 4,3 meter (her ses indgang mod både syd og nord), 3,2 meter, 2,8 meter og 3,2 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par svinger mellem 2,6 og 2,9 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 46,5%.

De tagbærende stolpers bredde ligger mellem 40 og 65 cm, mens dybden ligger mellem 26 og 45 cm. Vægstolperne svinger mellem 20 og 30 cm bredde og 10-18 cm dybde.

Det ser ud til, at der er en indgang i både nord- og sydvæggen mellem det 4. og 5. tagbærende stolpepar. Indgangen mod nord er bedst bevaret, og er 1,2 meter bred.

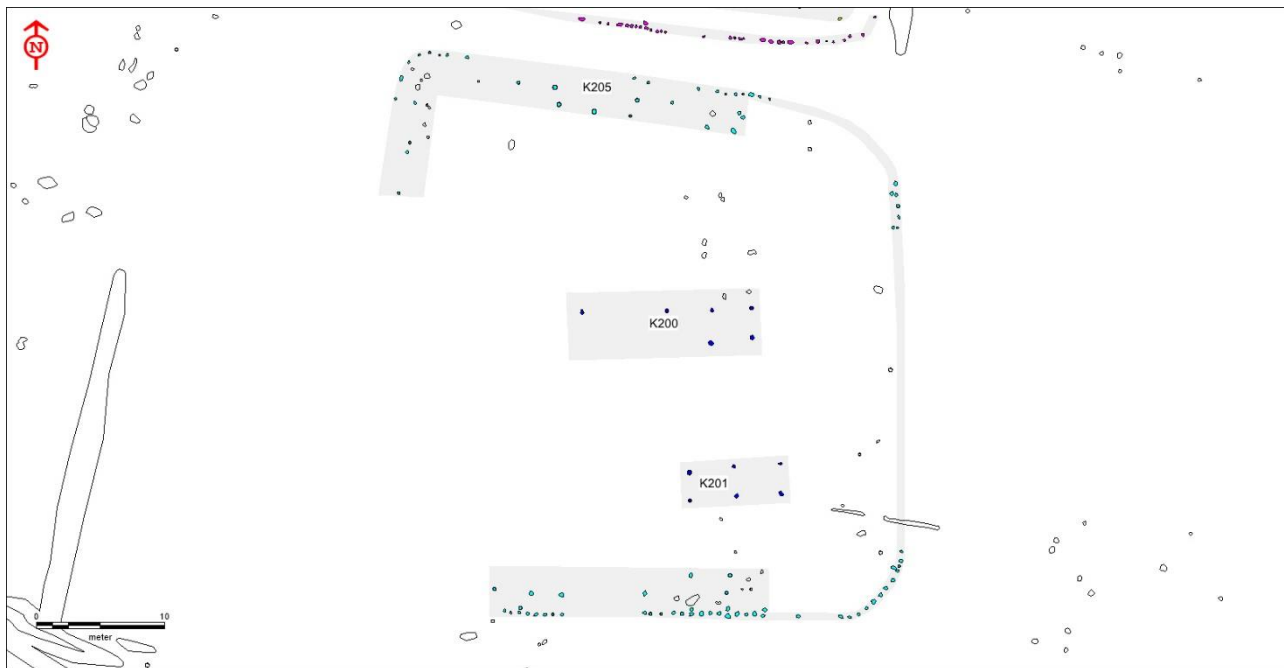
Figur 171: Hus K199 og det omkringliggende gårdsanlæg, som er 1.300-2.600 m², alt efter om man måler gårdens udstrækning ud til K240 i V-Ø-retning, eller om man kun måler ind til det nederste af K209, hvor det tilsyneladende drejer mod nord.

K200: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af to sæt tagbærende stolper samt to solitære tagstolper i nordlige tagstolperække.

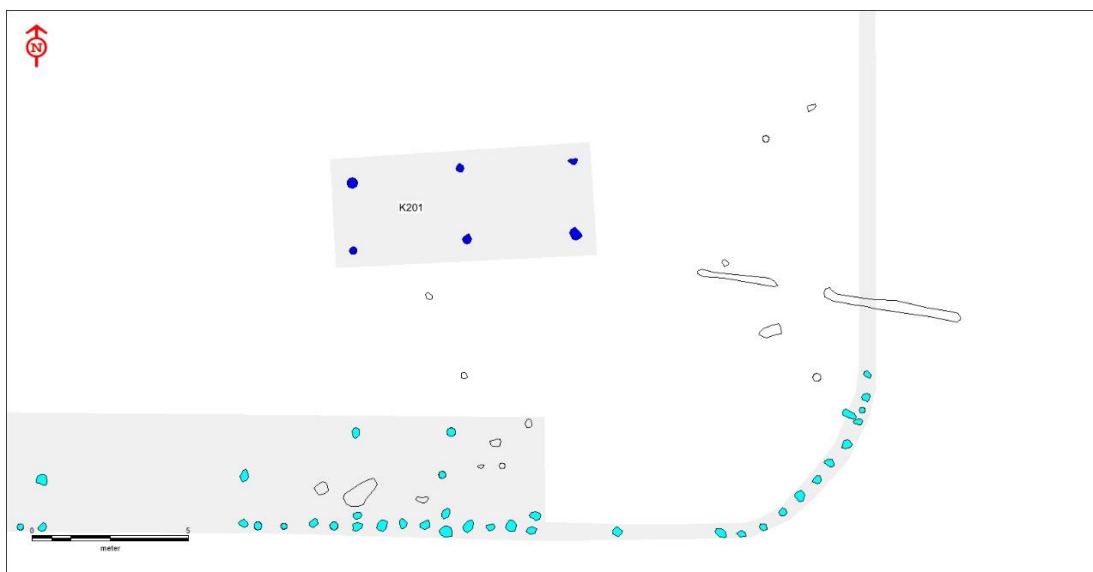
Figur 172: Bygning K200. Ikke meget er tilbage, som kan fortælle om husets funktion. Muligvis er dette et hovedhus, placeringen i midten af indhegningen taget i betragtning (se oversigtskort over gårdsenheden herunder).

Længden på huset er minimum 13,2 meter, og bredden mellem de tilbageværende tagstolper, der står i sæt, er 2,5 meter. De tagbærende stolper er mellem 35-52 cm i bredden og 18-36 cm i dybden.

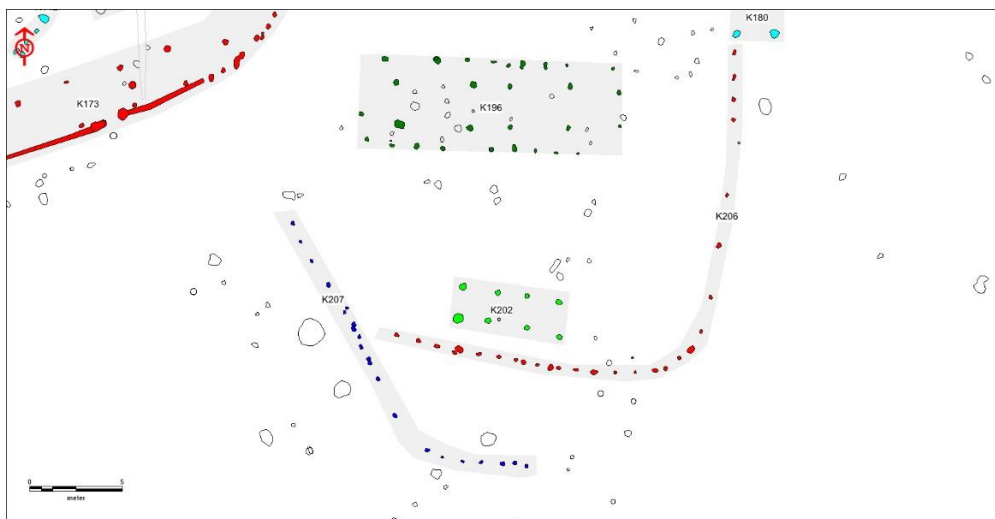
Figur 173: Den temmelig nedslidte gårdsenhed, hvori langhus K200 ligger. Der ses omfattende mangler på konstruktionerne, især mod vest, hvor man som værn mod vestenvinden må regne med, at der her har været et hegn, formodentlig af sadeltagstypen. Store kørespor ses mod sydvest.

K201: Økonomibygning eller evt. langhus. Orienteret V-Ø. Består af 3 sæt tagbærende stolper. Da området er ret nedslidt, er det ikke muligt at afgøre om der kunne have været flere tagbærende sæt.

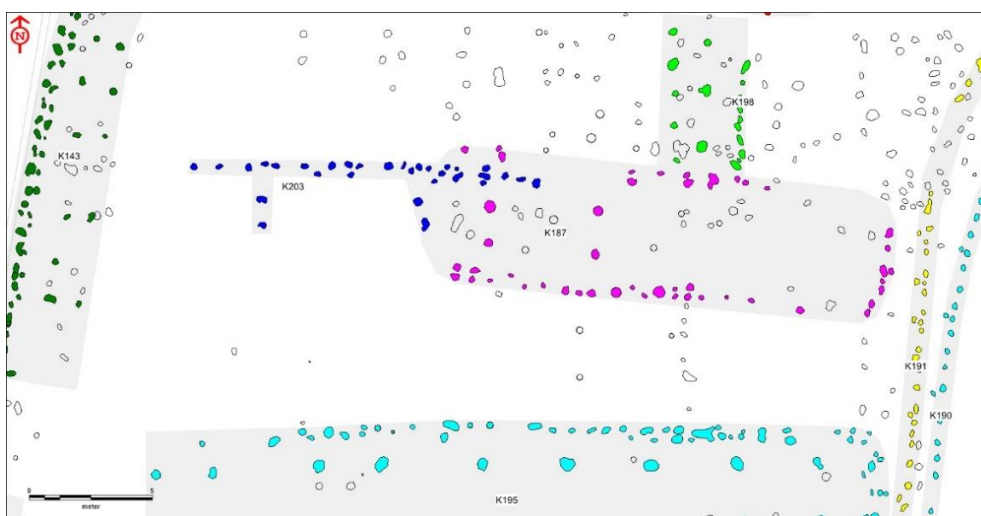
Figur 174: Bygning K201.

K202: Økonomibygning. Orienteret NV-SØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper. Længden på huset er minimum 5,5 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 1,8 meter, 1,6 meter og 1,8 meter. De tagbærende stolper ligger mellem 32-40 cm i bredden, og fra overfladerest til 25 cm dybde. Hører formodentlig til langhus K196 som økonomibygning.

Figur 175: Økonomibygning K202.

K203: Sadeltagshegn eller evt. økonomibygning? Med en del mulige udskiftninger mod øst samt to par dybe stolper, der har holdt tagkonstruktionen. Orienteret V-Ø med mulig åbning mod syd, i fald det er et hegn. 14 meter lang konstruktion, som overlapper den vestlige del af hus K187. De tagbærende stolper samt de to indre stolper i konstruktionen er mellem 41-61 cm i bredden og 32-35 cm i dybden, så det er solide stolper. Den ydre nordlige stolperække er sat ret uregelmæssigt, men med ca. 40-60 cm afstand. Dybden på disse stolper er hovedsageligt ca. 25 cm dybe, og er egentlig ret solidt funderet af et hegn at være.

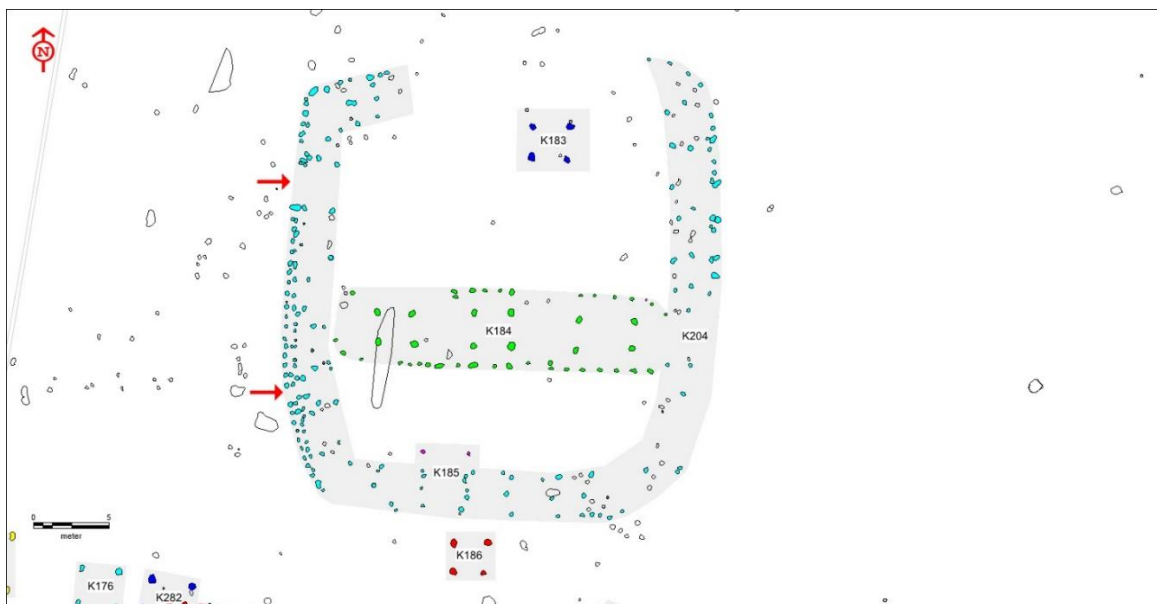

Figur 176: Sadeltagshegn eller økonomibygning K203. Konstruktionen virker ikke til at kunne fortsættes mod hverken vest eller øst, selvom stolperne er pæne og solide, og burde være bevaret. Afstanden mellem "tagstolperne" er 1 meter, hvilket er noget snævert for et hus.

K204: Sadeltagshegn. Omslutter et helt gårdsanlæg med hovedhus K184. Hegnet er forholdsvis velbevaret, især mod vest. Mod nord er der et større ophold i hegnet, men det vides ikke om det er intentionelt eller fordi bevaringsgraden her er ringe. Der ses en portåbning i hegnet mod vest i nærheden af det nordlige hul i hegnet (3 meter bred åbning), og det kunne måske tyde på, at det store nordlige hul med de manglende stolper er tegn på, at man simpelthen ikke kan se stolperne mere. Ellers kunne man vel ligeså godt have kørt sin vogn ind i gården herfra den nordlige side. En smallere åbning ses i den sydvestlige del af hegnet, og denne mulige åbning er 1,2 meter bred, det gængse mål for en døråbning i Kalbygård-udgravningens huse.

Mod syd ses en mulig portåbning (porten K185 er 3,2 meter bred). Her står staklade K186 en smule i vejen. Dette er muligvis en indikator på, at K186 ikke hører til gårdsanlægget, som man måske umiddelbart godt kunne fristes til at tro ved første øjekast.

Stolperne i K204 har varierende dybde, primært mellem 10-20 cm, med en maksimum dybde på 29 cm. Ensartet fyld, nogle lidt lysere end andre.

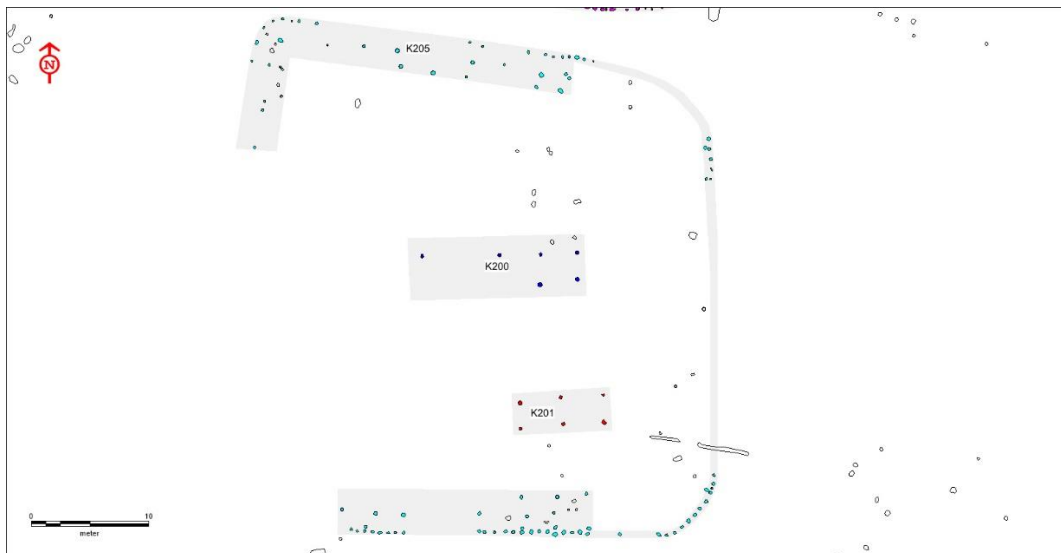

Figur 177: Sadeltagshegn K204. En bred åbning i hegnet ses mod vest (øverste pil), samt en smallere indgang syd for (ligeledes markeret med pil). Om den formodede portåbning K185 er reel, det kan man godt være i tvivl om, da den er relativt anonym i forhold til de to andre åbninger, der er fint markeret med aflange/pæne stolper.

Hegnet mod vest ser ud til at være sat delvist om, da der her ses dobbeltforløb af stolper i det yderste af hegnet. Generelt ses der en del ekstra stolper i konstruktionen.

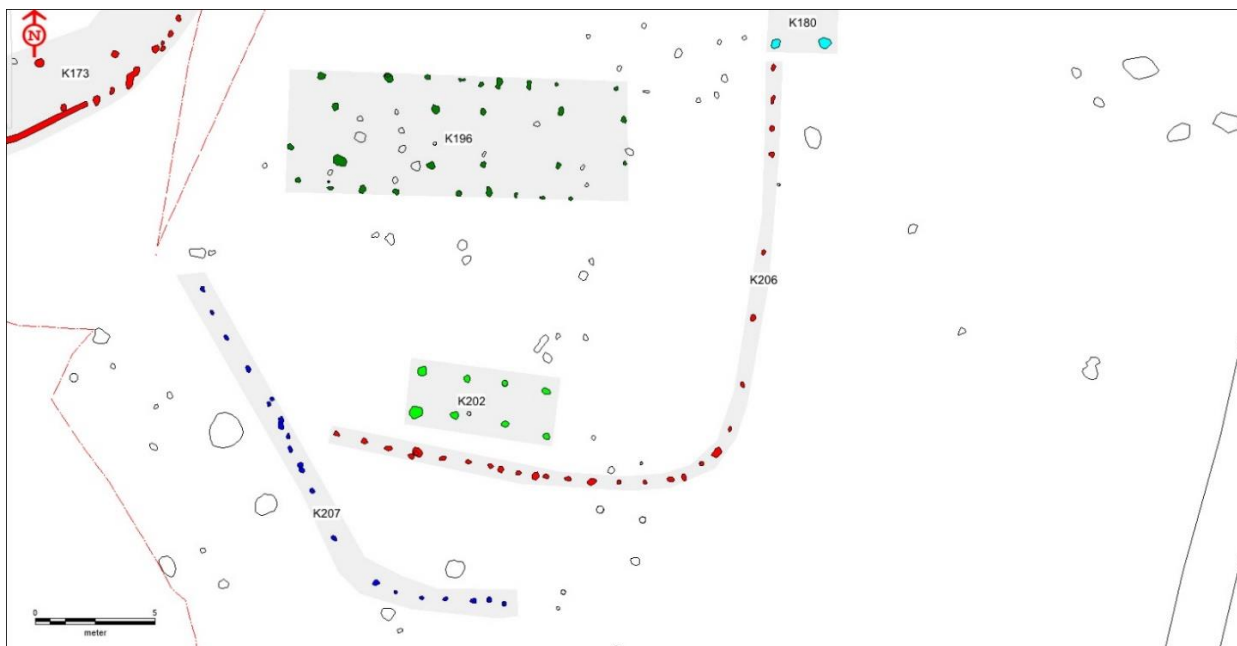
K205: Sadeltagshegn, omkranser gården K200. Sadeltagshegn i nord og syd, kombineret med et enkeltraded hegn mod øst. Hegnet er ret nedslidt generelt, og helt væk mod vest/sydvest. Her kan man ikke se, hvilken type hegn, der har været, men der har sikkert været et sadeltagshegn til værn mod vestenvinden. Hegnet har en del steder bevaret de karakteristiske træk, som viser hvilken type hegn, man har med at gøre. I det sydøstlige hjørne ser man et stykke enkeltraded hegn, som

er sat med ca. 70 cm afstand. Sadeltagshegnets ydre hegn er også sat med ca. 70 cm afstand mellem stolperne. I den sydlige del af sadeltaget ses stolper med en pæn dybde på mellem 10-30 cm, så der må være en mekanisk nedslidning af området eller meget besværlig undergrund mod vest, som har fjernet eller usynliggjort alle stolperne her. Der er dog desværre ikke dokumenteret noget omkring terrænets beskaffenhed.

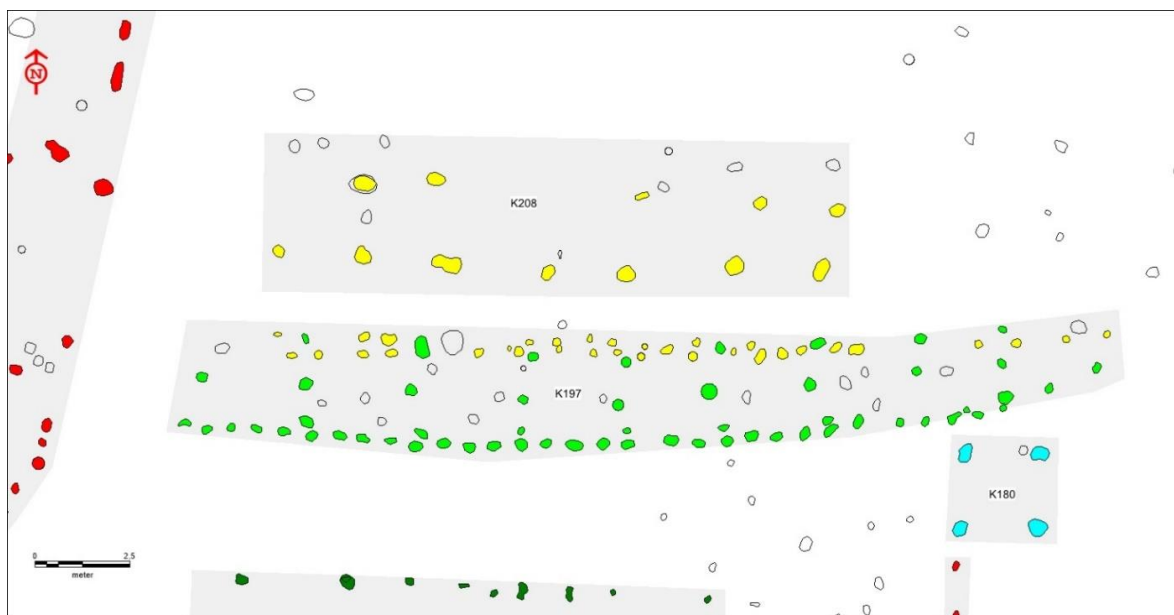
Figur 178: Hegnsforløbet K205 markeret med turkis. Den vestlige del mangler pga. nedslidning, ligesom hovedhuset også er delvist borte.

K206 og K207: Enkeltradede hegnsforløb, som har lidt forskellig orientering, og som ikke har kunnet eksistere samtidig.

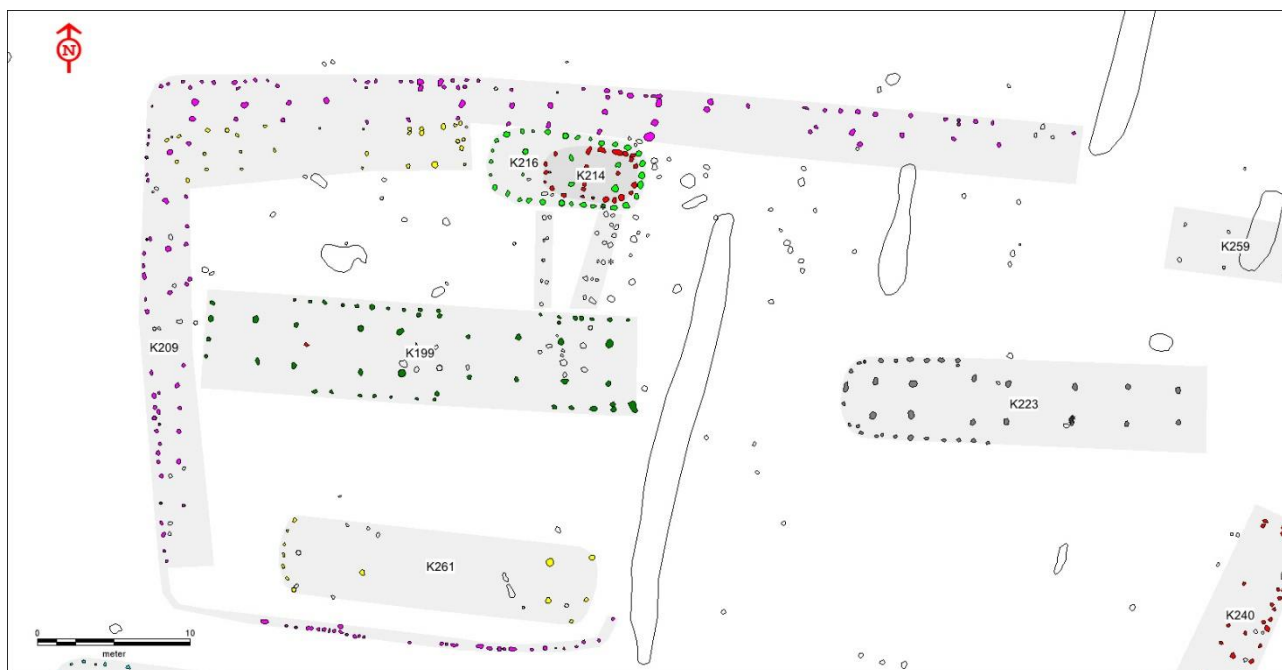
Figur 179: Hegnsforløb K206 og K207.

De er begge hjørner af hegnsførløb, hhv. sydvestligt og sydøstligt hjørne. De steder, hvor stolperne står mest regelmæssigt ses en afstand mellem stolperne på ca. 1 meter.

Figur 180: Muligt sadeltagshegn eller hegnshus K208. En anden fase af K197 og dermed gårdsenhedens omkransende hegn.

K208: Sadeltagshegn eller hegnshus. Orienteret V-Ø. En formodet fase af det sadeltagshegn, der hedder K197, og som er en del af et gårdkompleks, hvor der er to faser af gårde/huse, og altså også mindst to hegnsfaser. K208 er et formodet sadeltagshegn, som overlapper K197 mod syd. Intet stratigrafisk overlap er undersøgt mellem de to konstruktioner. De tagbærende stolper er alt fra 5-23 cm dybe og 78-34 cm brede, så en del variation i størrelserne.

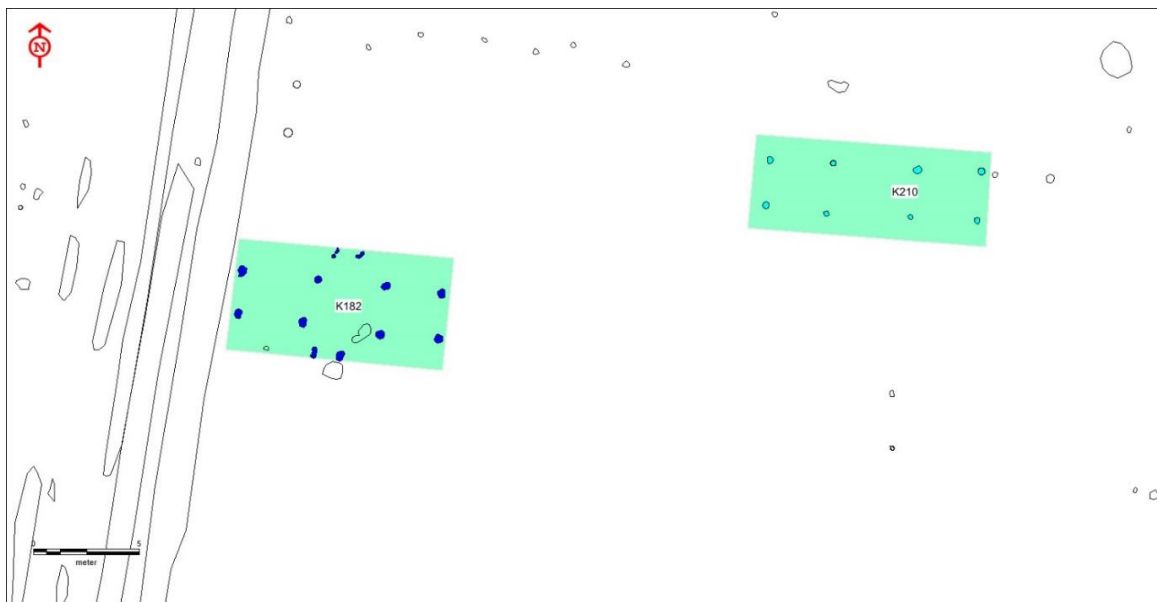
Figur 181: Sadeltagshegn K209. Mod nordvest ses en fase af hegnet (markeret med gult).

K209: Sadeltagshegn med et stykke enkeltradede hegn mod syd. Omkranser en gård, K199, der ser ud til at være afløst af en nyere bygning (K223), samt økonomibygning K216 samt K261. Fra ende til anden er hegnet i alt 120 meter langt. Mod syd ses det enkeltradede stykke, mens der ses sadeltag mod vest og nord. Mod øst/sydøst ses intet hegn, hvilket kan skyldes bevaringsgraden eller evt. et egentligt fravær.

Formodentlig kan hegnsstykket K240 kobles til hegn K209, og så er der jo pludselig flere bygninger omkranset af hegn. K240 ligger ca. 70 meter øst for den vestligste del af K209.

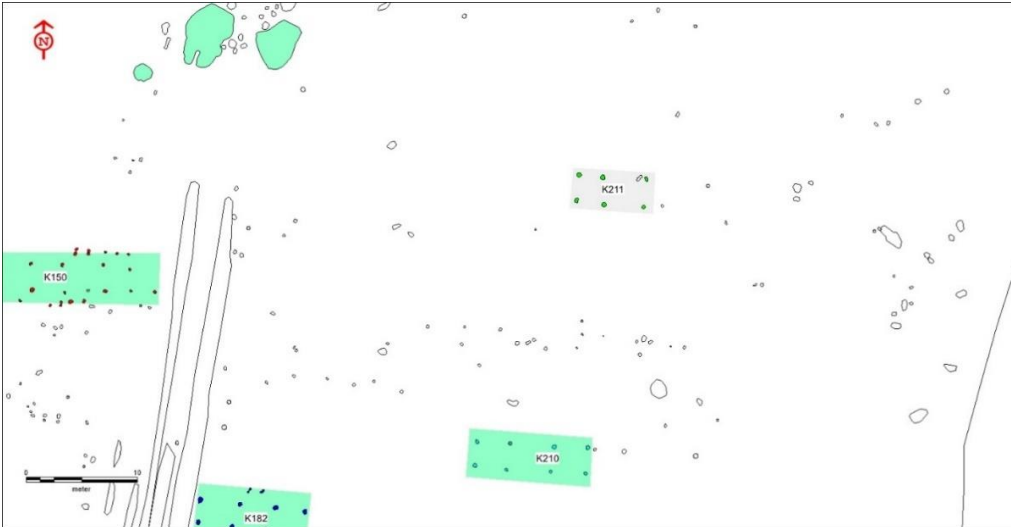
Mod nordvest ses gule markerede stolper på illustrationen, hvilket er en fase af sadeltagshegnet, der løber Ø-V i en 20 meter strækning lige under selve hovedhegnet. Dette hegn stopper lige inden K216, men om det er intentionelt eller tilfældigt er svært at sige.

K210: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 4 sæt tagbærende stolper. Længden af huset er minimum 10 meter. Ingen gavle er bevaret, ej heller indgange. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger mellem 2,1 og 2,2 meter. De tagbærende stolper er mellem 36 og 54 cm brede, og 20-30 cm dybe. Spændet mellem de tagbærende sæt fra vest mod øst er hhv. 3 meter, 4 meter (formodet indgangsområde), samt 3 meter. Altså en meget regelmæssig bygning, som har nogen lidt mindre dimensioner end de huse som dateres germansk jernalder. Derfor er dateringen på dette hus sandsynligvis ikke germansk jernalder, men nærmere yngre bronzealder/ tidlig førromersk jernalder. Se beskrivelse af hus K181 og hus K182 for sammenligning.

Figur 182: Hus K210, som sandsynligvis skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder (ligesom K182 og K181).

K211: Økonomibygning eller langhus fra førromersk jernalder. Orienteret V-Ø. Består af 3 sæt tagbærende stolper, hvoraf de østligste er meget nedslidte. Spændet mellem de tre tagbærende sæt fra vest mod øst er 2,1 meter, og spændet mellem stolperne i parrene er på 2,3 meter. Tagstolperne er mellem 33-50 cm brede og 13-16 cm dybe.

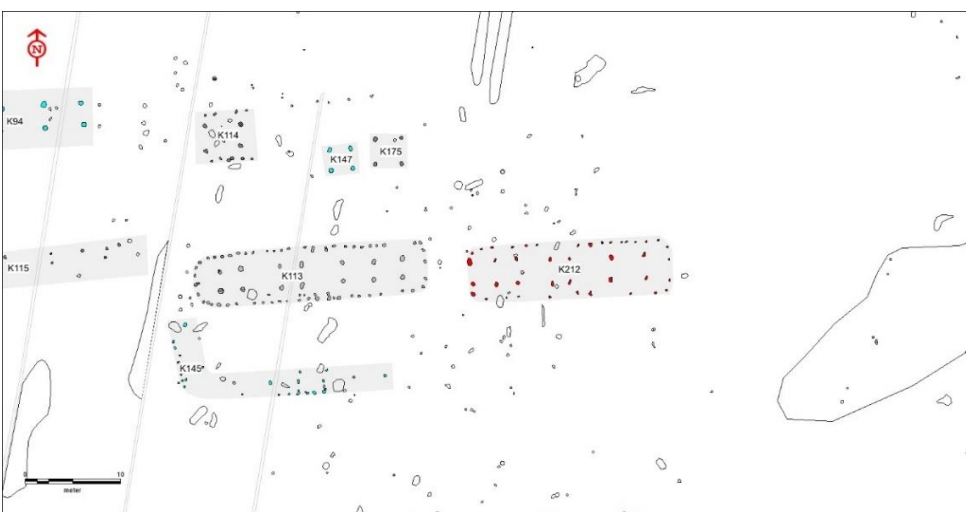

Figur 183: Økonomibygning/staklade K211. Sandsynligvis er det 3. tagbærende sæt mod øst en del af konstruktionen, men stolperne er meget overfladiske. Har vi her endnu et yngre bronzealder/førromersk hus?

K212: Treskibet langhus. Orienteret VSV-ØNØ. Består af 6 tagbærende stolpesæt, to indgange samt en del vægstolper. Længden på huset er 20,8 meter og bredden er 5,5 meter.

Spændet mellem de tagbærende par målt fra vest mod øst er hhv. 2,5 meter fra vestlige gavl og indtil 1. tagbærende sæt, dernæst 2,2 meter, 3,7 meter, 1,7 meter, 4,3 meter (indgangsområde), 3,5 meter og 2,6 meter. Spændet mellem stolperne i tagstolpeparrene ligger mellem 2,4 og 2,6 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 45,5%.

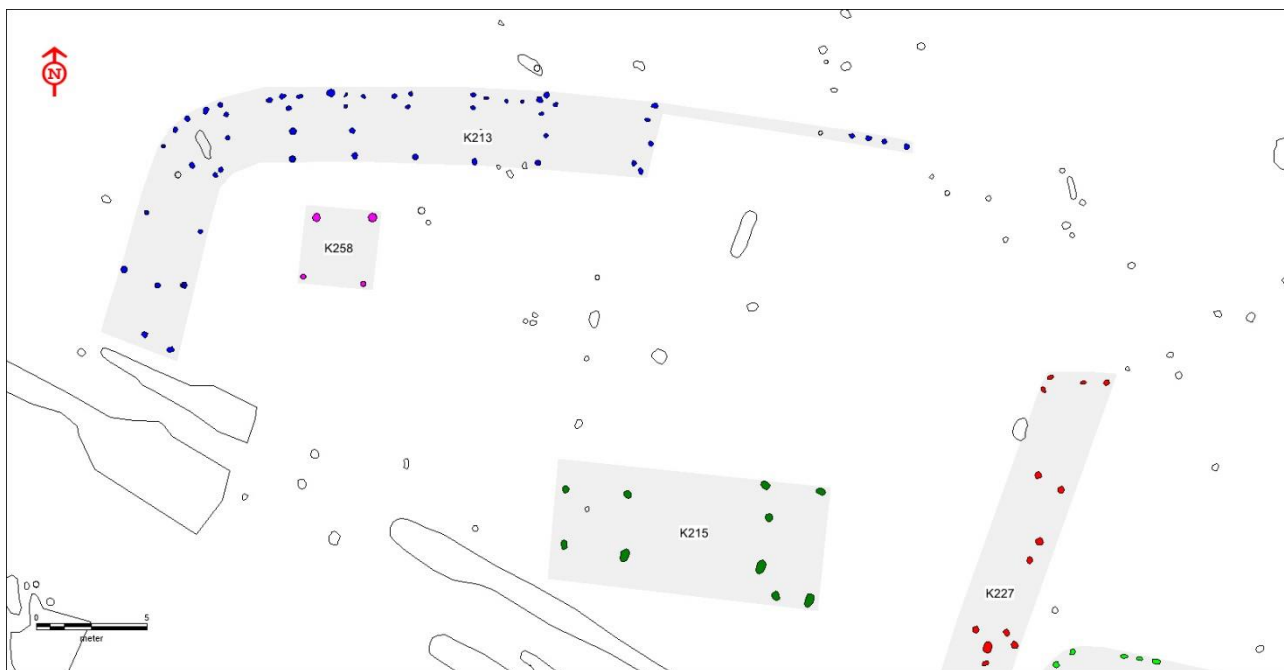
Åbningerne i gavlene er hhv. 2,2 og 2,3 meter, hvilket måske dækker over at der her har været en portåbning i begge ender af huset. Gavlene er helt rette, ikke som eksempelvis K113, som ligger lige øst for K212. Her ses en lille runding af gavlene. Indgangsstolperne er let indtrukne ift. resten af vægstolperne, ca. 30 cm. Måske er det fordi den yderste indgangsstolpe mangler.

Figur 184: Langhus K212, og den gårdsenhed, som rummer dette hus. K113 er enten en forløber for eller erstatning for K212.

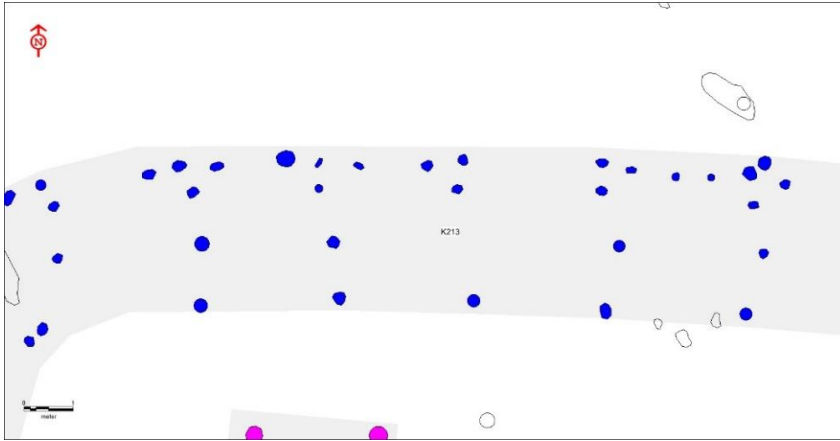
Vægstolperne står med gennemsnitligt 1,1 meters mellemrum, og er ovale i husets længderetning. Indgangen er placeret mellem det 4. og 5. tagbærende sæt fra vest, og er såvel mod nord som mod syd ca. 1,2 meter bred. De 4 gavlstolper i enderne af huset, som formodes at have været primære port-stolper, er ikke særligt dybe. Her ses stolpedybderne at svinge mellem kun at være en fladeregistrering og op til 12 cm dybde, hvilket taler lidt imod port-teorien. Indgangsstolperne ligger mellem 5-11 cm dybde, så heller ikke her ses en voldsom fundering. Til gengæld er de tagbærende stolper pæne, bredden ligger mellem 40 og 60 cm, mens dybden svinger mellem 22 og 46 cm. Bevaringsgraden er altså nogenlunde rimelig, hvilket den også bør være, når der er vægstolper bevaret.

K213: Sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. Består af et delvist bevaret stykke, det nordvestlige hjørne, hvor der ses ydre hegn, tagbærende stolper samt indre stolper. Stolperne står pænt og regelmæssigt. Mod øst er hegnet langt dårligere bevaret, og her ses der kun enkelte stolper i den ydre væg. Hegnet omkranser sandsynligvis et gårdanlæg, som er temmelig voldsomt forstyrret af kørespor mod syd. Her har der desuden ligget en vej, Flensted Kirkevej, der går fra Låsby, forbi Flensted og mod Sorring gennem Kalbygård skovs sydvestlige del.

Figur 185: Sadeltagshegn K213. Den nederste feltgrænse ses i sydvestlige hjørne som en rød stiplede linje. De aflange, skrå aftegninger i netop dette hjørne stammer fra den nedlagte Flensted Kirkevej samt nyere kørespor.

Sadeltagshegn K213 er ca. 3,1 meter i bredden målt fra den ydre stolpe til den indre stolpe. De ydre stolper er sat med ca. 70 cm mellemrum. Stolperne er mellem 20-35 cm i bredden og 10-27 cm i dybden alt efter placering i hegnet. De indre stolper i hegnet, såvel de tagbærende som de inderste stolper er dybere end de yderste stolper.

Figur 186: Illustration af K213. Her ses det, at hver gang, der er sat en tagbærende stolpe i midten, så sætter man også en ekstra stolpe umiddelbart på indersiden af det ydre fletheqn. Dette kunne indikere, at den ydre vægkonstruktion her muligvis er af faskinetypen, som K209 (se *Det Sønderjyske Landbrugs Historie*, s.238- 239).

K214: Økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Ligger indeni K216, i den østlige ende af K216. Består mod vest af et sæt tagbærende stolper med en udskiftningsstolpe samt en solitær tagbærende stolpe i den østlige ende af huset. Et næsten komplet vægforløb med et enkeltradede forløb af fortrinsvis runde vægstolper. Bredden af huset er 3,3 meter på midten og længden er 5,9 meter. Formen er let æggeformet med den smalleste ende mod vest. Afstanden mellem vægstolperne varierer mellem 50-80 cm. Spændet mellem stolperne i det enkelte tagbærende par er enten 1,4 eller 1,1 meter, alt efter hvilken stolpe man måler på. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er 2 meter. Bredden på de tagbærende stolper ligger mellem 28 og 51 cm, mens dybden svinger fra 10-22 cm. Vægstolperne har en ret ensartet dybde, fortrinsvis mellem 10-20 cm. Se under K216 for illustration. Det er ikke fastslået om K214 er ældre end K216, men det er sandsynligt.

K215: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 6 tagbærende stolper samt et par bevarede vægstolper både syd og nord for huset. Husets længde er minimum 11,4 meter, mens bredden er 5,1 meter. Spændet mellem tagstolperne i V-Ø-retning er hhv. 2,7 m og 6,4 meter. Sandsynligvis mangler der flere tagbærende sæt. Spændet mellem stolperne i tagstolpeparrene er hhv. fra vest 2,5 meter, 2,7 meter og 2,3 meter, altså ret varierende. Hvis man prøver at udregne midtskibsdelens procentvise andel i forhold til husets totale bredde ud fra det midterste mål, så lander det på 52,9%. Tagstolpernes bredde svinger mellem 40-61 cm, mens dybden svinger mellem 14-30 cm, altså ret regulære stolper. Konstruktionen er dog ikke komplet, hvilket må skyldes kørespor og andre forstyrrelser. Formodentlig er huset det nedslidte hovedhus, der omkranses af hegn K213. Se illustration ved K213.

K216: Økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 3 sæt tagbærende stolper, og et komplet vægforløb med to indgange. Længden på huset er 10 meter. Bredden på huset målt ved de to indgange er 4,6 meter, mens målet længere mod øst er på kun 4,1 meter, så her ses en halv meters forskel, der gør huset asymmetrisk. Spændet mellem stolperne i N-S-retning i de enkelte

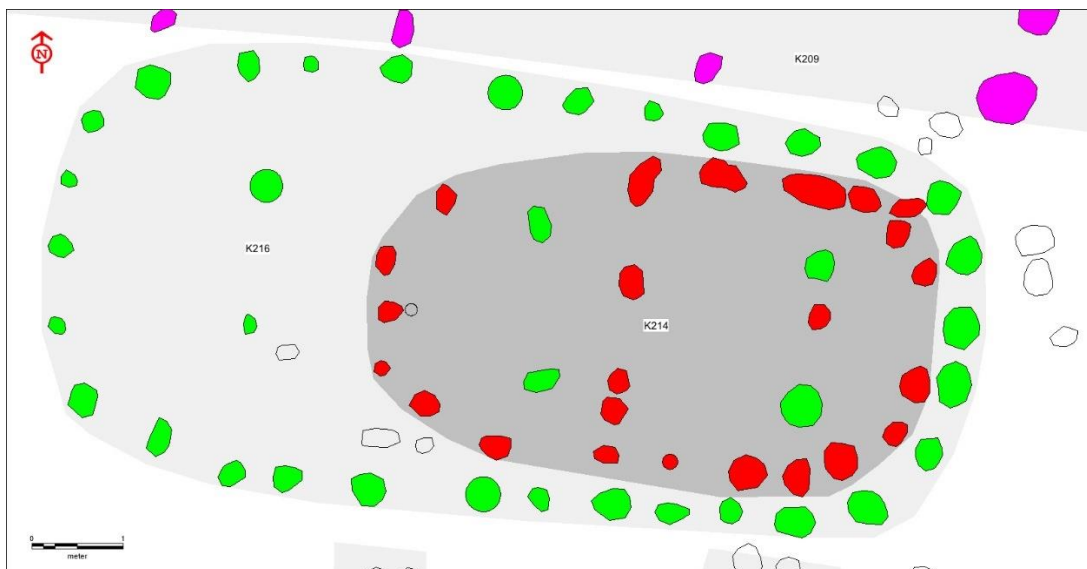
par svinger mellem 1,5 – 1,7 meter. Spændet mellem de tagbærende par målt fra vest mod øst er hhv. 2,1 meter (fra gavl og ind til 1. tagbærende stolpesæt), dernæst 3 meter (indgangsområde), 3 meter samt 1,6 meter ud til den østlige gavl.

De tagbærende stolpers bredde svinger mellem 28 og 48 cm, mens dybden svinger mellem 14 og 48 cm. Denne relativt store forskel dækker over, at det første tagbærende par mod vest kun er hhv. 14 og 28 cm dybe, det midterste par er hhv. 30 og 34 cm dybe, mens det østlige par er hhv. 46 og 48 cm dybe. Vægstolperne er pudsigt nok alle sammen omkring 15-20 cm dybe, ligegyldigt hvor i konstruktionen man kigger, så man kan ikke sige, at den vestlige ende af huset er nedslidt. Der ses altså en gradvist tiltagende dybde på tagstolperne, jo længere mod vest man kommer i konstruktionen. Indgangene er 1,2 meter brede.

Vægstolperne står konsekvent med ca. 80 cm afstand.

Figur 187: Tagbærende stolpe A21716 med tydeligt stolpespor, set i profil, samt hus K216 og indeni K214 med markerede stolper. Bagved ses grusgravens vestlige afgrænsning. Huset ses ligge ganske få meter fra kanten mellem sandlag og råjordslaget, hvilket har at gøre med grusgravens indvindingsmetode. Afskrælning af muld og råjord foregik i lange N-S-vendte baner, og kørte kontinuerligt videre mens arkæologerne undersøgte området.

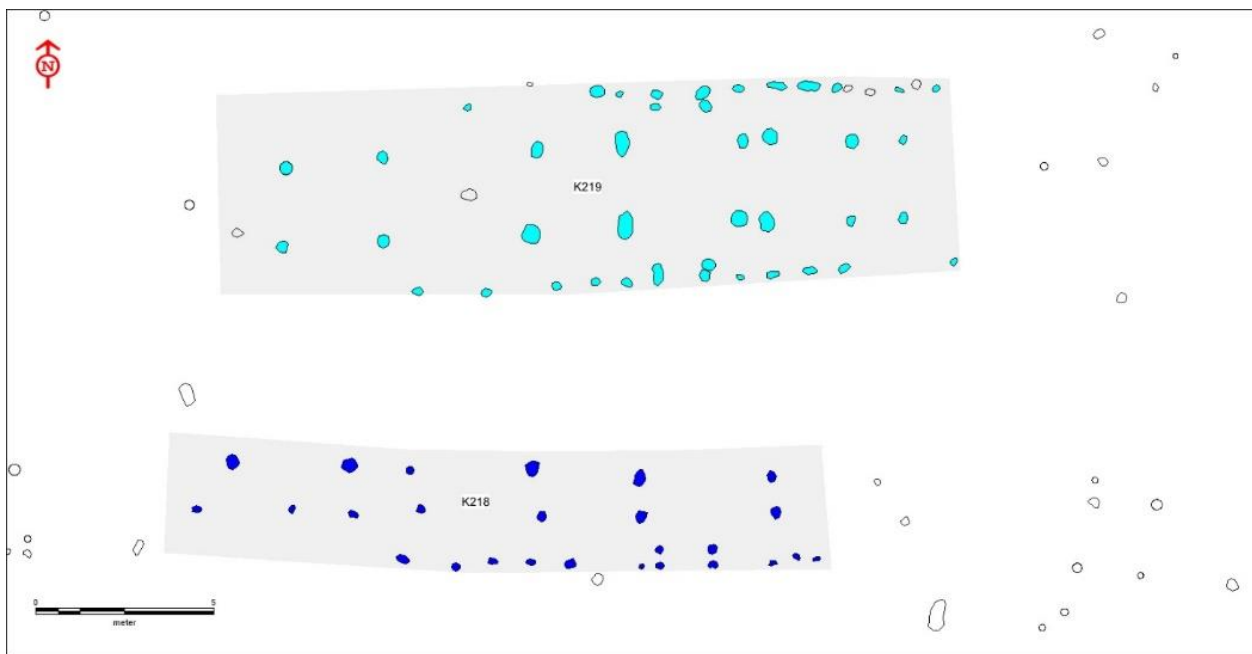

Figur 188: Hus K216. Sadeltag K209 ligger meget tæt på huset, og de to konstruktioner kan vel næppe have eksisteret samtidig. Indeni K216 ses det mindre hus K214.

I de 4 af de 6 tagbærende stolper er der taget floteringsprøver med henblik på at fange evt. brændte makrofossiler, hvis der fandtes sådanne i jorden. Der viste sig at være hhv. 1 rugkerne, 1 havrekerne samt 25 blandede ukrudtsfrø i den afbildede stolpe her ovenfor. De 25 brændte ukrudtsfrø er lidt specielle at finde i en samlet pulje, og er måske en indikator på, at man har siddet og rensset afgrøder for ukrudt i denne bygning.

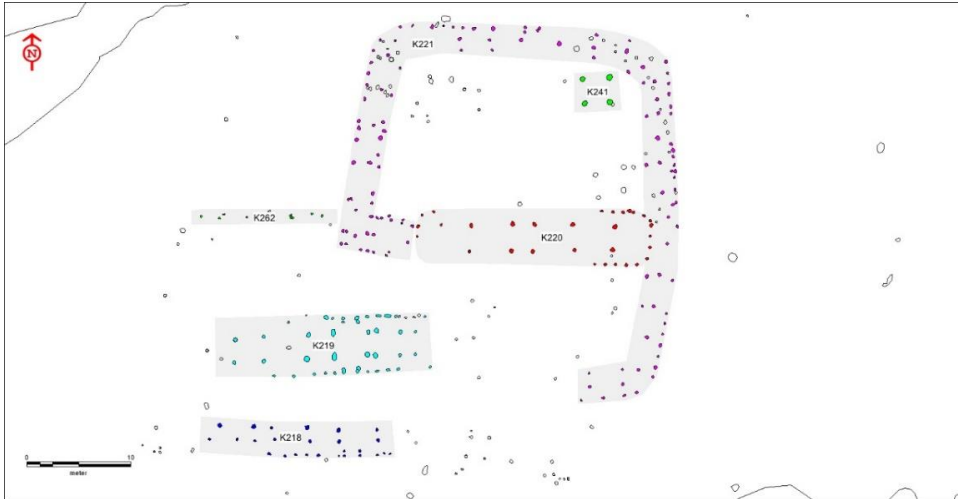
K217: Del af K218, se denne.

K218: Sadeltagshegn. Orienteret V-Ø. 21 meter langt hegnsforløb, som ikke hænger sammen med andre hegn. Forekommer at være et område, hvor der er noget nedslidt, og derfor mangler der en del stolper. Det ydre hegn i K218 står med 1,1 – 1,4 meter mellem stolperne. Der ses en mulig indgang i den østlige del af hegnet i form af to sæt dobbeltstolper i det ydre hegn. Åbningen er 1,5 meter bred.

Figur 189: Sadeltagshegn K218. Ovenover ses hus K219.

K218 er en del af en gårdsafgrænsning, som rummer langhusene K219 og K220 samt tilhørende økonomibygninger. Det ser ud til, at gårdene repræsenterer to faser af byggeri. Det er dog svært at fastslå hvilken gård, der kom først, og ligeledes er det heller ikke til at se, om fase to er en samtidig tilføjelse til fase 1, eller om der er et decideret overlap af gårde, som er foregået henover et tidligere gårdsanlæg.

Figur 190: K218 ses nederst på illustrationen, og er en del af det vestlige gårdsanlæg, der har et temmelig fragmenteret hegnsforløb. Der har formodentlig været et gedigent hegn mod vest, der dog er væk nu. Der fornemmes også resterne af et hegn øst for K218.

K219: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 8 tagbærende stolpesæt, delvist bevaret vægforløb samt indgange mod både nord og syd. Husets minimumslængde er 18,3 meter, mens bredden er 5,2 meter målt henover de to indgange. Yderst mod øst er huset kun 4,8 meter bredt.

Spændet mellem de tagbærende sæt målt fra vest mod øst er hhv. 2,7 meter, 4,2 meter, 2,4 meter, dernæst enten 3,4 eller 4,2 meter alt afhængigt af om man måler ind til 5. eller 6. tagbærende sæt (et af disse sæt er et udskiftet sæt, som er placeret 70 cm fra hinanden), dernæst 2,3 meter og 1,4 meter. Indgangene er 1,3 meter brede. Spændet mellem stolperne i N-S-retning i de enkelte par svinger mellem 2,2 og 2,3 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 44,2%.

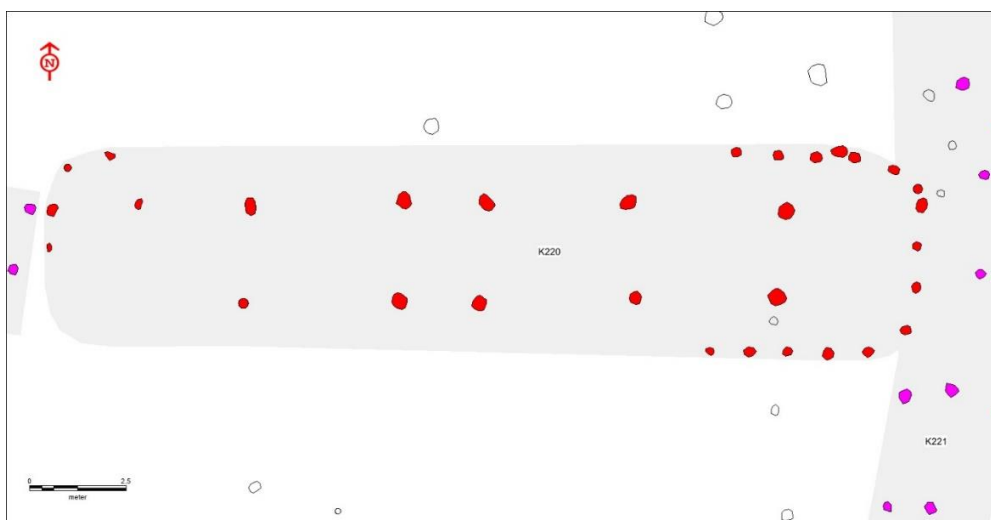
De tagbærende stolpers bredde ligger mellem 29-78 cm med et gennemsnitligt mål på ca. 45 cm. Stolpernes dybde varierer mellem 15 og 35 cm. Der ses ingen bevarede vægge i den vestlige ende af huset, hvilket formodentlig beror på nedslidning i en eller anden grad.

Figur 191: Langhus K219.

K220: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 tagbærende stolpepar samt en solitær tagbærende stolpe i den vestlige ende af huset. Delvist bevaret gavlfod mod vest, bevaret gavlfod mod øst samt lidt vægstolper i østlige del. Der ses ikke nogen bevarede indgange. Husets længde er minimum 22,5 meter langt, og bredden er 5,1 meter, målt i den østlige ende, hvor der er bevaret vægforløb. Spændet mellem de tagbærende sæt målt fra vest mod øst er hhv. 2,2 meter (fra formodede vestlige gavlfod og ind til 1.sæt, som kun er repræsenteret af en enkelt stolpe) dernæst 2,8 meter, 4 meter, 2 meter, 3,7 meter, 4 meter og 3,4 meter. Spændet mellem stolperne i N-S-retning i de enkelte par ligger ret konstant på 2,5 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 49%.

De tagbærende stolpers bredde ligger mellem 40 og 64 cm bredde, mens dybden svinger mellem 16 og 38 cm.

Figur 192: Langhus K220.

Hus K220 ser ud til at være bygget meget tæt på sadeltagshegnet K221. Dette bygningstræk ses relativt ofte, hvilket muligvis kan have påvirket udformningen af hhv. tag på huset og tag på hegnet. Dette er dog ikke muligt at aflæse på stolpernes placering.

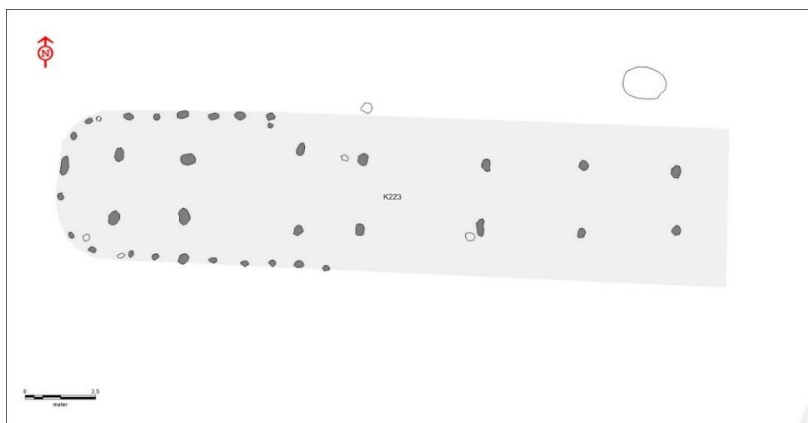
K221: Hegn, sadeltagstypen. Omkranser en gård. I alt 85 meter langt. Bevaret næsten hele vejen rundt. Der ses en mulig indgang i den nordlige del af hegnet i form af et sæt dobbeltstolper. Indgangen måles til at være 1,3 meter bred, hvilket er meget normalt for indgangsåbninger på Kalbygård, der sædvanligvis er mellem 1,1-1,3 meter brede. Se illustration ved K218.

K222: Ubrugt nummer.

K223: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 7 sæt tagbærende stolper, bevaret gavlfod mod vest samt vægforløb også i vestlige ende af huset. Husets minimumslængde er 21,6 meter, og bredden er 5,3 meter fra væg til væg. Spændet mellem de tagbærende stolpesæt målt fra vest mod øst er hhv. 1,9 meter, 2,4 meter, 3,9 meter, 2,2 meter, 4,4 meter (indgangen har

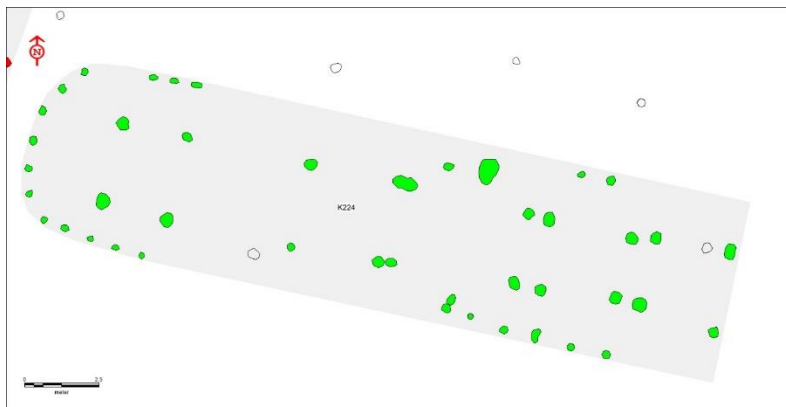
formodentlig været her), 3,4 meter og 3,3 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger gennemsnitligt på 2,2 meter, men det 3. par fra vest har et spænd på 2,8 meter. Det østligste tagstolpepar har et spænd på kun 2 meter.

Huset er generelt afrømmet for voldsomt i den østlige ende, og de tagbærende stolper går eksempelvis fra at være 26-32 cm dybe i den vestlige ende, til kun at være 7-21 cm i den østlige ende. Undergrunden er her let gruset sand, og det er let at afrømme for dybt i netop denne type undergrunds jord, også fordi stolperne har en tendens til at være lidt svære at se i sandblandet gruset materiale.

Figur 193: Langhus K223. Det ses tydeligt, at det 3. tagstolpepar fra vest har en større spændvidde end de andre. Grunden til dette konstruktionstræk må sandsynligvis findes i rummets funktion, og i dette tilfælde er vi der, hvor det store opholdsrum mod vest formodes at ligge i husene. Her har der formodentlig også været en arne. Fund af en knusesten i den sydligste 5. tagstolpe fra vest.

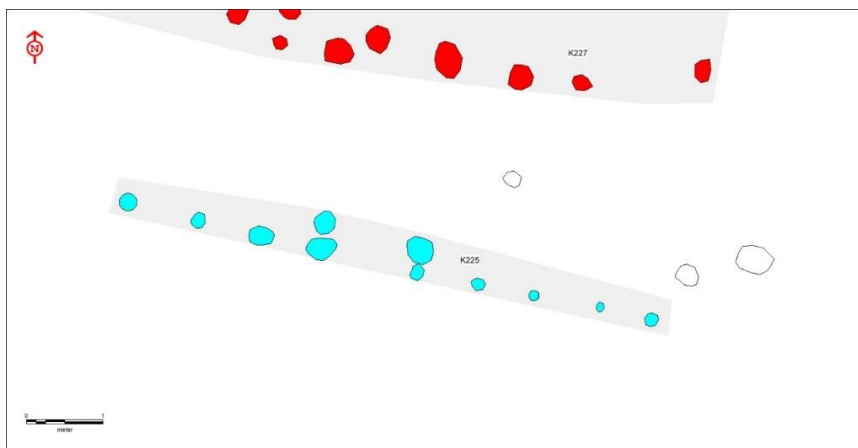
K224: Treskibet langhus. Orienteret NV-SØ. Består af 10 tagbærende stolpepar, en bevaret gavl samt lidt vægforløb i vestenden af huset, en indgang i både nord- og sydvæg mellem 5. og 6. tagbærende par. Minimumslængden af huset er 23,5 meter, og bredden er på 6 meter målt i den vestlige del af huset fra væg til væg. Spændet mellem de tagbærende stolpesæt målt fra vest mod øst er hhv. 2,7 meter, 2,2 meter, 4,2 meter, 2,9 meter, 4-4,9 meter, alt efter hvilket tagstolpepar man måler på (indgang her), 2,8-4,4 meter igen alt efter hvor man måler. Sidste spænd ud mod øst er på 2,5 meter.

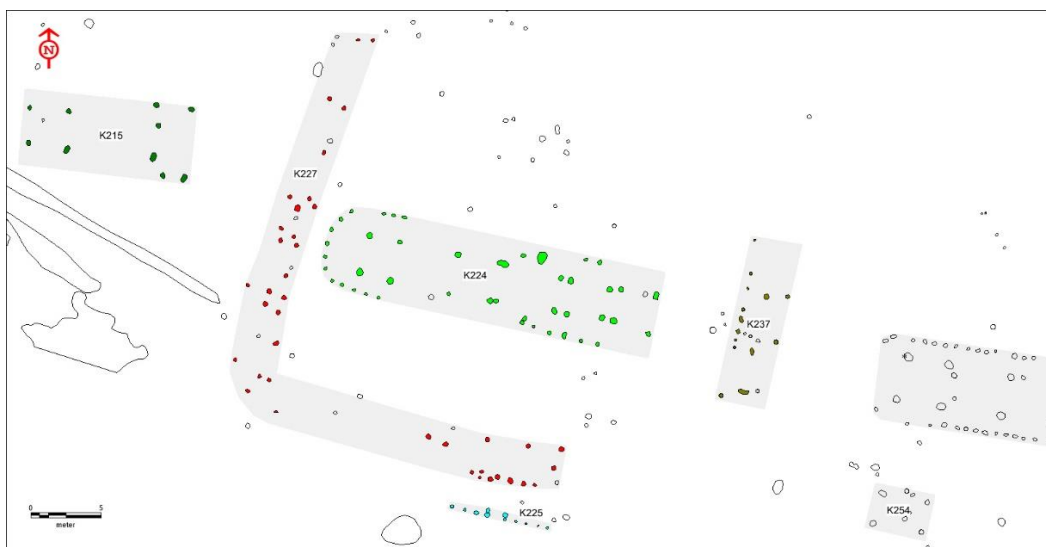
Figur 194. Hus K224. I den østlige ende af huset er gavlen ikke bevaret, men her ses en mulig gavlport.

Den østlige gavl er ikke bevaret. Den vestlige gavls stolper står med ca. en meters afstand. Indgangen er en smule trukket ind i huset, ca. 40 cm. Spændet mellem stolperne i de enkelte par er 2,7-2,9 meter i den vestlige del af huset, mens man øst for indgangen ser et spænd på kun 2,4 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 46,6%. Vægstolperne er ovale i husets retning.

K225: Hegn, enkeltraded. Orienteret VNV-ØSØ. Består af et lille 8 meter langt forløb af stolper, som løber syd for langhus K224 og sadeltagshegn K227. Enkeltradedet hegn med fyldmæssigt meget ensartede stolper. Stolperne står med ca. 70-90 cm afstand, og er enten rester af stolper eller med en dybde på op til 26 cm dybde, så lidt varierende på det punkt. Der ses en tydelig åbning/indgang i hegnet ved at der her er ses en stolpe ekstra på indersiden af hegnet (se illustrationen). Åbningen måler 1,2 meter i bredden, hvilket er meget normalt for en indgang/udgang i hegnene og i husene på Kalbygård. 2,7 meter nord for hegnet ses sadeltagshegnet K227, og disse to hegn har sandsynligvis ikke eksisteret samtidigt.

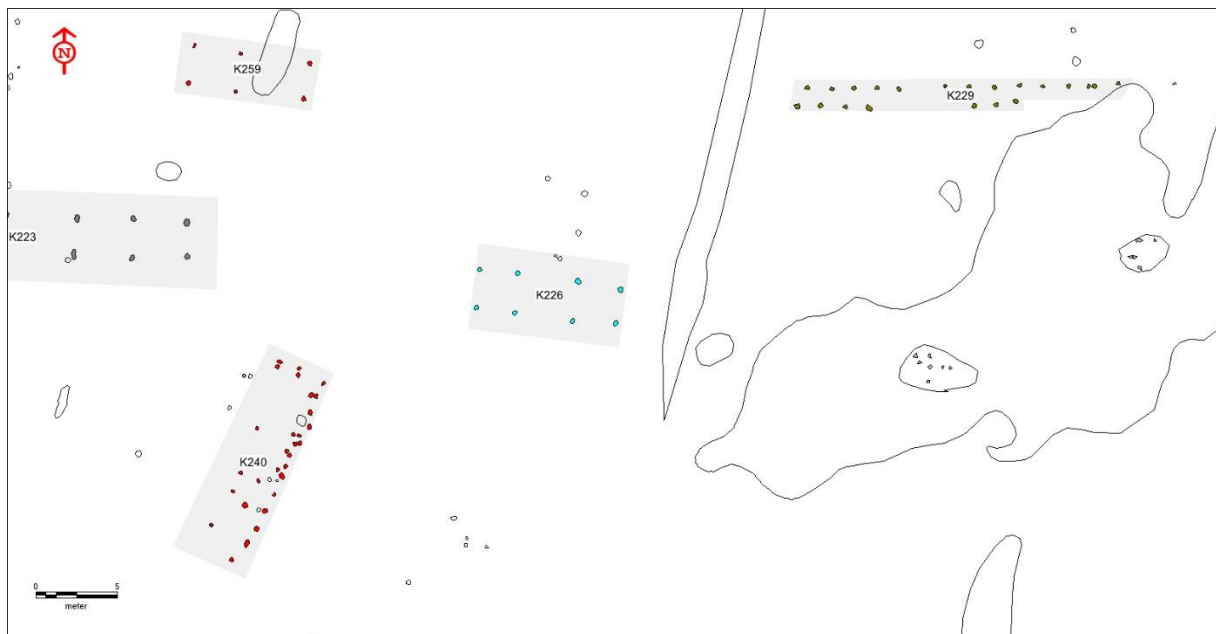
Figur 195: Hegn K225.

Figur 196: Hegn K225 (ses nederst på illustrationen) samt i kontekst med K224 og K227.

Placeringen af åbningen med de ekstra stolper på indersiden af hegnet indikerer, at hegnet orienterer sig mod nord og ikke mod syd. Derfor kunne man spekulere i, at K225 og K227 måske er to forskellige faser af den samme indhegning.

K226: Treskibet langhus eller økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 sæt tagbærende stolper.

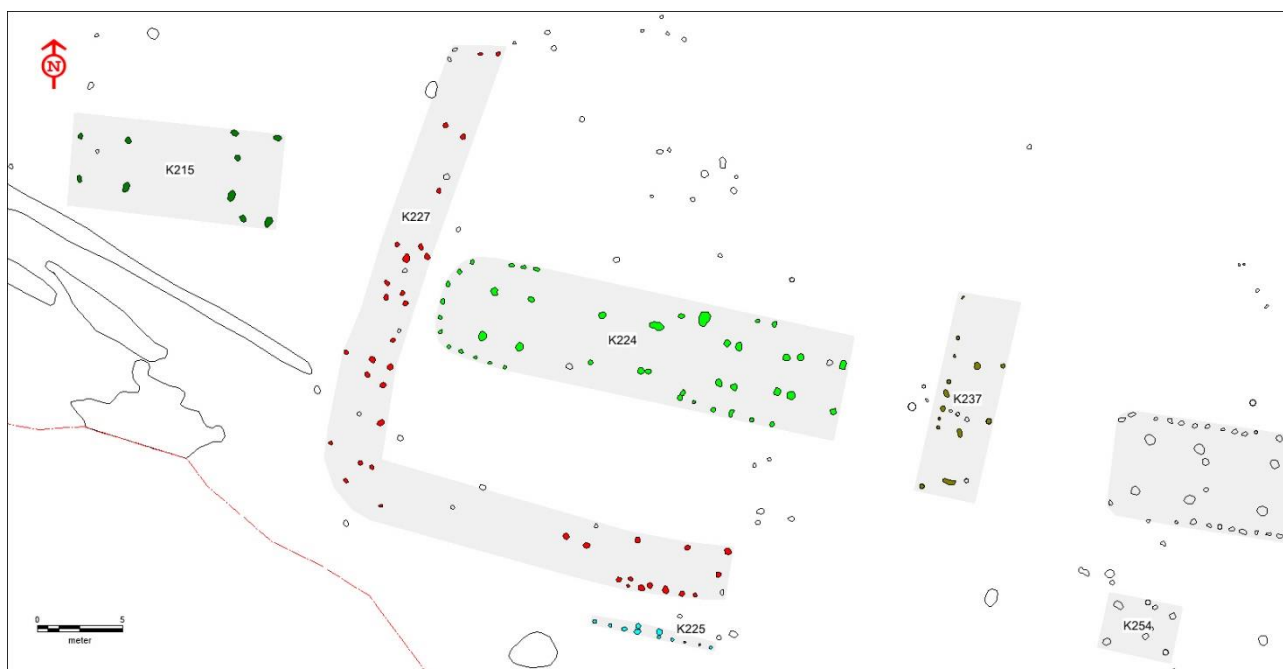
Figur 197: Hus K226. Datering er foreslået til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder på baggrund af et skår, fundet i en af de tagbærende stolper.

Minimumslængde af huset er 8,7 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper målt fra vest mod øst er hhv. 2,3 meter, 3,7 meter og 2,6 meter. Spændet i de enkelte tagstolpesæt er 2,6 meter.

De målte afstande er en smule mere varierede end i husene K181 og K182, som er dateret til yngre bronzealder/førromersk jernalder. Dog er der i hus K226 fundet 3 stykker keramik stammende fra det samme kar. Karret har mørkt gråbrun yderside og sortbrun inderside, og er fremstillet af tykt gods, som er let groft magret, ydersiden har beklaskning eller meget ru overflade, indersiden er næsten glat, men dog lidt ujævnt udført. Disse karakteristika er ikke typiske for keramik fra germanertid på Kalbygård, slet ikke den beklasknings-lignende overflade, og derfor er dateringen foreslået til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Da keramikken er fundet i en tagbærende stolpe i K226 må man også overveje en husdatering som ved K181 og K182, selvom bygningsmålene er en smule afvigende fra førnævnte huse.

Tagstolperne har en gennemsnitlig bredde mellem 28-41 cm, og en dybde mellem 9-25 cm, dårligst bevaret mod øst.

K227: Sadeltagshegn. Den sydvestlige del af et hegn er bevaret delvist, den nordøstlige del er forsvundet eller har aldrig været der. Muligvis ses en lille østlige del af hegnet bevaret, men denne stump hænger ikke sammen med den større bevarede del, og er desuden ret fragmenteret, så det er svært at sige med sikkerhed. Relaterer sig til langhus K224.

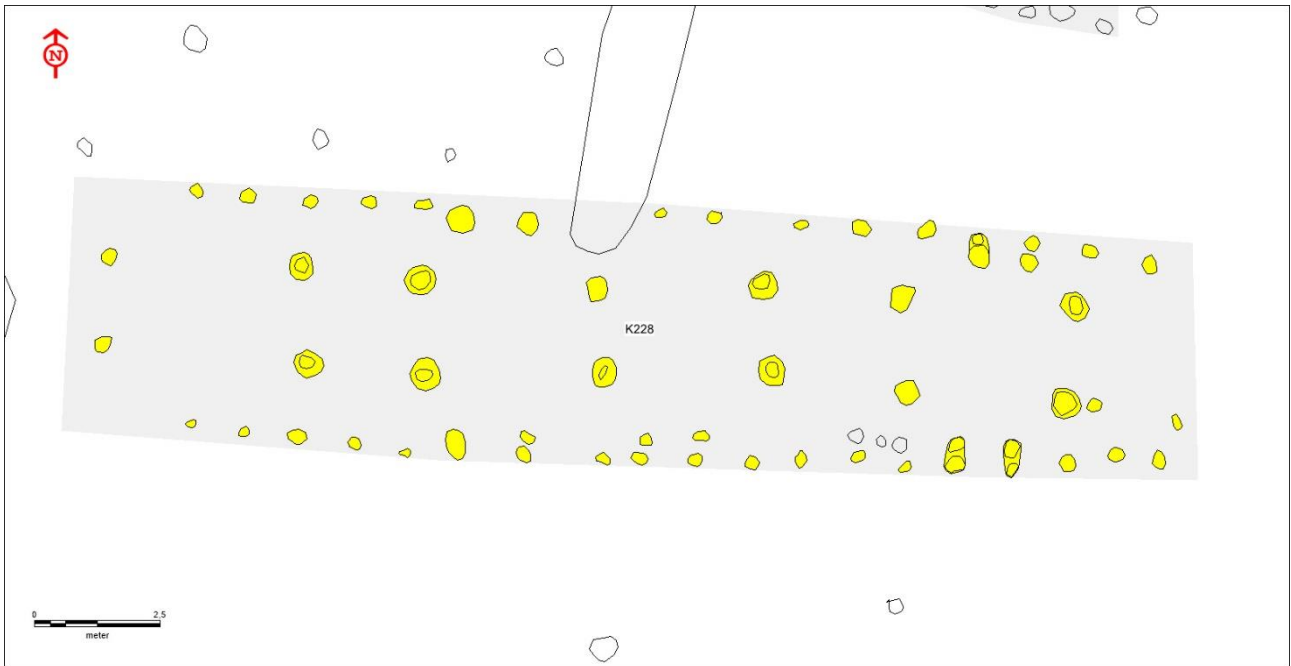

Figur 198: K227 ses her omkranse gård K224.

K228: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 7 sæt tagbærende stolper samt 2 sæt indgange, en mellem 3. og 4. tagbærende par talt fra øst samt en indgang mellem 6. og 7. par. Velbevarede vægforløb mod både syd og nord, men ingen bevarede gavle. Huset er minimum 21 meter langt og 4,5 meter bredt i enderne, men 4,9 meter bredt på midten. Spændet mellem de tagbærende stolper målt fra vest mod øst er hhv. 3,8 meter, 2,3 meter, 3,5 meter (indgangsområde), 3,3 meter, 2,7 meter og 3,4 meter (indgangsområde). Spændet i de enkelte tagbærende par er på ca. 1,8 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 36,7%. Yderst mod øst ses en antydning af gavl, hvilket giver et muligt rum med en længde på 2 meter. De tagbærende stolper ligger mellem 37 og 85 cm i bredden, men er generelt omkring 65 cm brede. Dybden på stolperne ligger mellem 18 og 66 cm, men generelt omkring 50 cm. Der er fundet en slibesten/knusesten samt enkelte skår i de tagbærende stolper.

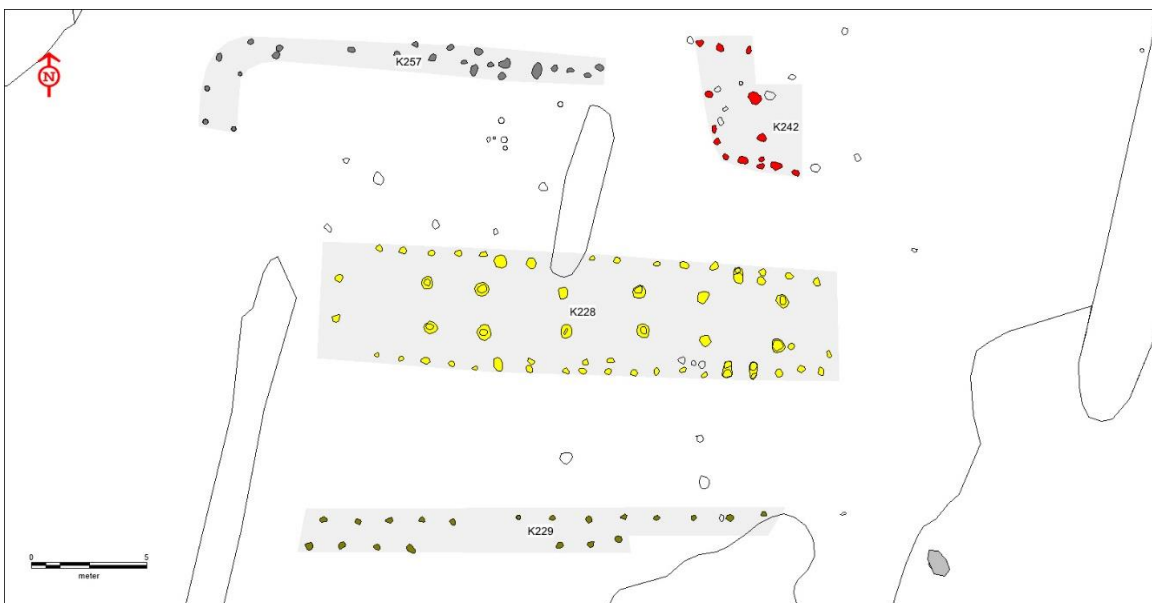
Det kunne tyde på, at der mangler et rum mod vest. Der er sædvanligvis et mindre rum yderst ved den vestlige gavl inden det store opholdsrum, som i dette hus' tilfælde er 3,8 meter langt. Den vestlige ende af huset er formodentlig udraderet af en agerren. Ligeså ses der oftest et mindre rum op mod den østlige gavl.

I den sydlige væg ses lidt ekstra stolper ved væggen, som nok har at gøre med båseskille rum eller eventuelt lysindfald.

Figur 199: Langhus K228. Huset er en smule bredere på midten end i enderne.

K229: Hegn, enten enkeltradedet i to faser eller også et bredt faskinehegn. Orienteret V-Ø. Ca. 19 meter er bevaret. Hvor den nordlige række sandsynligvis udgør den nyeste/udskiftningen, da tendensen her er, at stolpefyldet er lidt mørkere, og de er lidt dybere. Stolperne fremstod generelt ensartede i form, fyld og dimensioner (dybde mellem 15-30 cm). Afstanden mellem de to hegn er ca. 1,1 meter, hvilket er en smule bredt for et faskinehegn. Stolperne står med ca. 1,3 – 1,5 meters mellemrum. Dette hegnsstykke kobler sig sandsynligvis på hegn K257, der ses mod nord. Der er bare intet bevaret af den vestlige del.

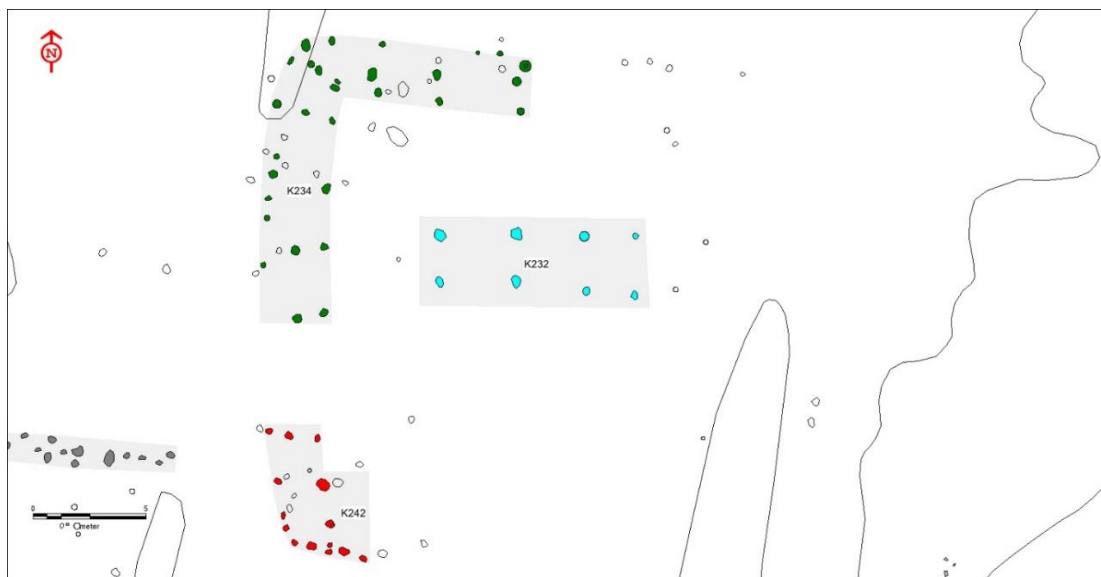
Figur 200: Illustrationen viser det sandsynlige gårdsanlæg, hvori K228 er hovedhuset. Derudover ses flere hegnforløb, her iblandt K229 samt et hjørne af et sadeltagshegn eller værkstedshus mod nordøst.

K230: Først antaget at konstruktionen var et grubehus, men splittedes ved undersøgelse op i et mindre grubekompleks med lave gruber.

K231: Ubrugt nummer.

K232: Langhus eller økonomibygning. Orienteret V-Ø. Husets minimumslængde er 8,6 meter. Består af 4 sæt tagbærende stolper, som er meget ens i fyld, men lidt uens i form. En del stolper med stolpespor. På grund af niveauforskelle i den sydøstlige ende af husområdet (pga. afrømning i ret gruset, besværlig jord), så er et par af stolperne næsten gravet væk. Undergrund let traktosepræget, gruset sandet ler. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 3,3 meter, 2,9 meter samt 2,2 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par bliver bredere, jo længere østpå man kommer i huset. Det starter ud med 2,1 meter i vestlige par, og 2,6 meter i østligste par. Det kan ikke udelukkes, at huset skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder ligesom K181 og flere, men konteksten med sadeltagshegnet umiddelbart vest for huset gør, at man tænker at der er tale om et germanertidshus.

Stolpernes bredde ligger mellem 42 og 64 cm, mens dybden ligger mellem 10 og 33 cm. De mest lavbundede stolper ses mod sydøst, men er jo som førnævnt et resultat af for hårdhændet afrømning.

Figur 201: K232 og omgivende miljø. Der ses en del rester af agerrener (orienteret NNØ-SSV) samt et større vådområde, hvor der er lavet lidt gruber og nedgravninger mod nord. K232 er en del af en dårligt bevaret gård, og er næppe noget hovedhus som eksempelvis K228.

K233: Treskibet langhus. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 9 sæt tagbærende stolper med delvist bevaret vægforløb mod både syd og nord. Gavle er ikke bevaret, men den antydes mod vest. Vægstolperne er ovale og følger væggen orientering. Der er ikke fundet konkrete indgange. Undergrund meget gruset og stenet, især i den vestlige halvdel af huset. Husets minimumslængde er 29,3 meter og bredden er 5,8 meter. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst

er hhv. 2,1 fra den formodede gavl og indtil 1. sæt, dernæst 2,9 meter, 4,5 meter, 3,5 meter, 3,8 meter, 3,5 meter (formodentlig en indgang her), 3,8 meter, 2,2 meter og 3,1 meter (gavlen kendes ikke i denne ende af huset). Spændet mellem stolperne i de enkelte par varierer mellem 2,8-3,2 meter, men ligger oftest på 3,1 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 53,4%.

Det er et stort hus, og der ses tre ret ensartede moduler. Måske har der her boet mange mennesker, og så har man haft brug for godt med plads. Stald-enden består af de vanlige tre tagstolpesæt.

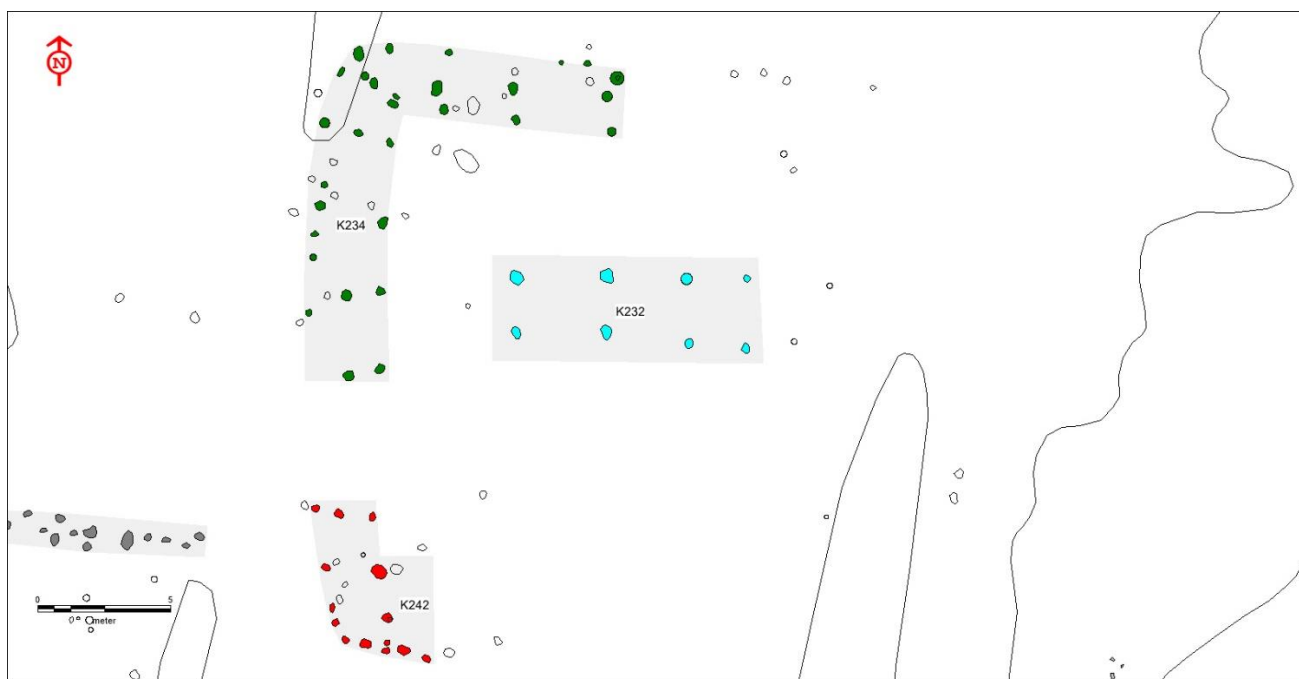
Figur 202: Hus K233. En mulig indgang kunne ligge mellem det 5. og 6. tagbærende sæt fra vest. Til højre ses foto af en tagbærende stolpe (2. tagbærende stolpesæt fra vest, nordlige stolpe).

Figur 203: K233 og omgivende miljø. Det er ikke nemt at afgøre, hvordan bygningerne hænger sammen indbyrdes, da der mangler en del hegnsløb, men et rask gæt er, at vi faktisk har 3 gårdsanlæg med hver deres hovedhus. Den østligste gårds hovedhus er dog ikke erkendt, kun den mindre, meget flotte og velbevarede bygning med de tre tagbærende stolpesæt.

De tagbærende stolper i hus K233 er mellem 55-84 cm brede og 27-50 cm dybe, oftest omkring de 40 cm. Vægstolperne er som førnævnt ovale i væggens retning, er mellem 20-40 cm brede og fra overfladisk rest til 13 cm dybe. Der er fundet enkelte stykker keramik i de tagbærende stolper, heriblandt et stykke keramik, som tilsyneladende har bemaling i form af to vertikale tætstillede mørke streger.

K234: Sadeltagshegn. Det nordvestlige hjørne af et sadeltagshegn, der omkranser hus K233. Helt traditionelt opbygget med ydre hegn, i midten en tagbærende stolpe og inderst en stolperække. De snittede stolper er ret velbevarede med en dybde fra 9-28 cm.

Figur 204: Hegn K234 samt hegnshus K242 syd for, der formodentlig hænger sammen rent konstruktionsmæssigt. Alle konstruktioner hører til det samme gårdsanlæg, der er nedslidt mod øst.

K235: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Vanskelige udgravningsforhold pga. traktose og efterfølgende besværet afrømning. Består af 4 sæt tagbærende stolper samt en mulig solitær tagstolpe. Husets minimumslængde er 13 meter. Bredden er svær at anslå, da der kun ses en mulig indgang mod syd. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 4,3 meter, 2,9 meter og 3,5 meter samt 2,2 meter ud til solitærstolpen mod øst. Spændet mellem stolperne i de tagbærende sæt er 2,6 meter i den vestlige ende, og 2,4 i den østlige ende. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 41,9%.

Der er her tydeligt, at der mangler flere moduler og rum. Det første "rum" er 4,3 meter, hvilket passer perfekt til det store opholdsrum, hvor ildstedet har været. Men her plejer vi at se et mindre rum mere samt et lille gavlrum yderst mod vest. Det mangler i dette hus. Dernæst kommer et rum på 2,9 meters længde, og det passer fint med rummet før det rum, hvor man så ofte finder en indgang. I dette hus, K235 ses der her mulige indgangsstolper mod syd, mens det ser lidt mere

tvivlsomt ud mod nord. Stald-enden mod øst forekommer at være traditionel, men også her mangler der et eller flere rum. Huset burde have haft minimum 7 tagbærende sæt, muligvis flere.

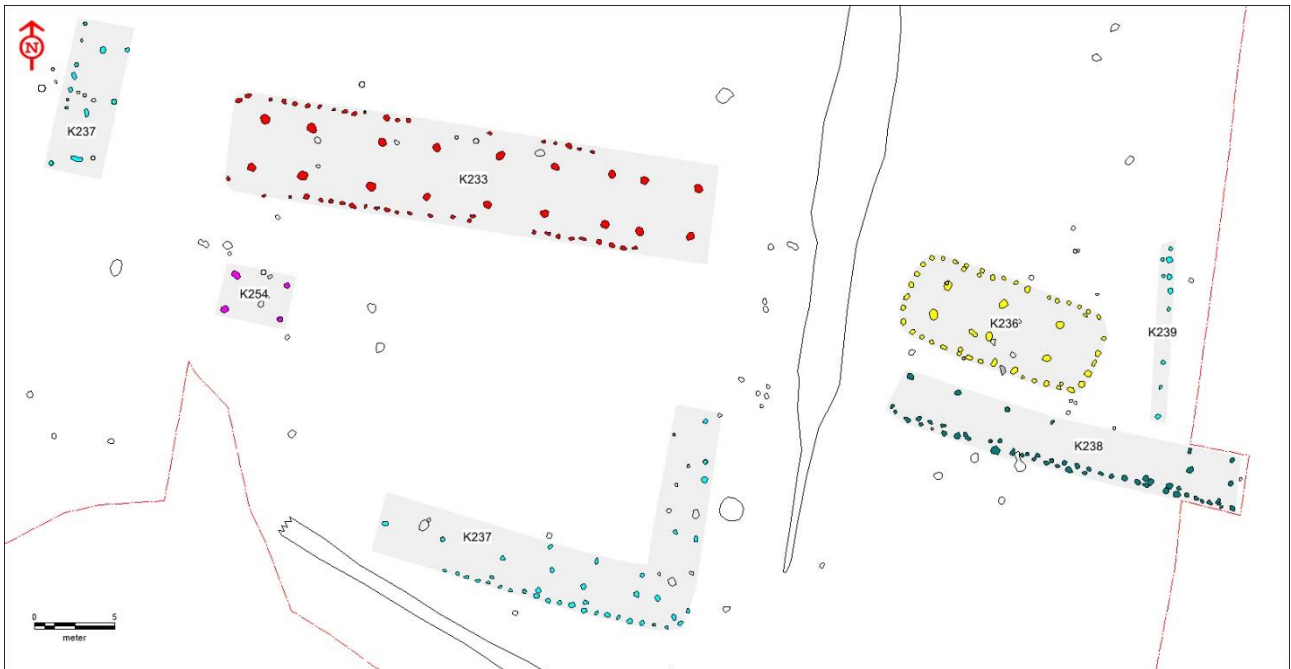
Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger ret konstant omkring 2,6 meter. Den mulige indgang i den sydlige væg er 1,3 meter bred. Der ses stolper, som muligvis kan være rester af væg, men det er svært at fastslå.

Figur 205: Hus K235 samt omgivelser. I midten af illustrationen (i det tomme område) ligger en lang og høj vold af jord. Udenfor jorddyngen blev der gravet et vejtrace, så man kan køre langs kanten af området. Her var der en del stolpeaktivitet, som tyder på, at bopladsen fortsat breder sig mod nordøst, og måske er disse stolper tilmed en del af det gårdsanlæg, hvori K235 kan være hovedhuset. Der skal ikke graves mere i denne retning fra grusgravens side, så det lille mysterium bliver desværre aldrig løst.

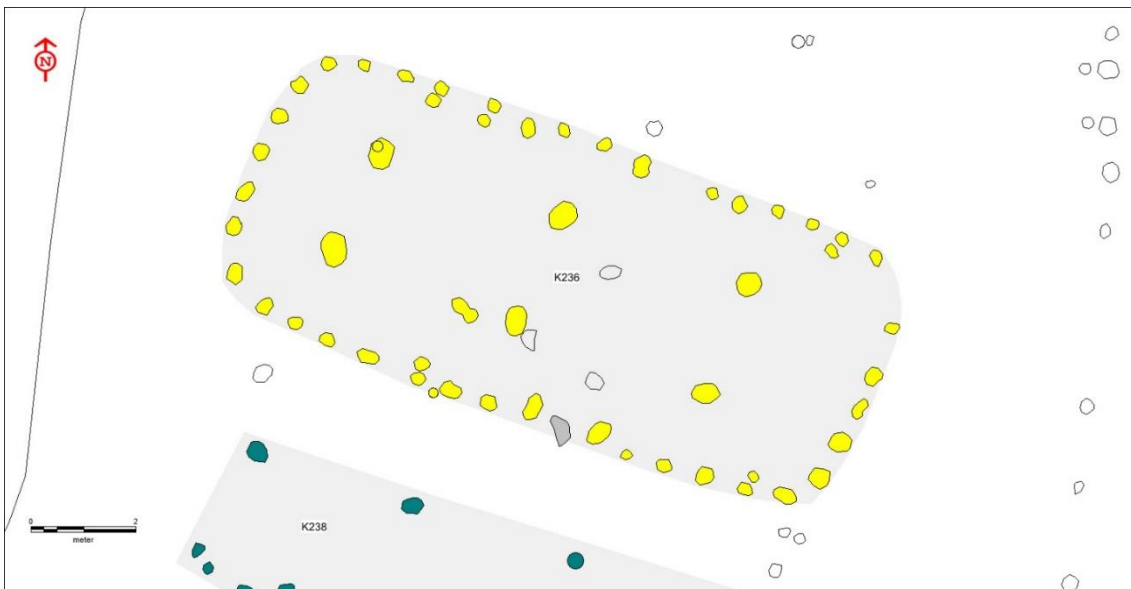
K236: Treskibet hus med formodet halfunktion. Orienteret NV-SØ. Består af 3 sæt tagbærende stolper samt et næsten komplet vægforløb. Husets længde er 12,5 meter langt og 5,4 meter bredt. Spændet mellem de tagbærende stolper i huset målt fra vest mod øst er hhv. 2 meter fra gavl og indtil 1. tagbærende sæt, dernæst 3,6 meter, 3,7 meter (indgange her) samt 2,8 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til den østlige gavl. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger på 2,2 meter. Midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde er på 40,7%. Indgangen i den sydlige væg er 1,3 meter bred.

Vægstolperne er meget ens i fyld, form og dybde, hvilket ligger indenfor 20-40 cm bredde og 10-16 cm dybde. Lidt mere varierende fyld ses i de tagbærende, men formmæssigt er de alle dybe og brede med flad bund. Bredden af de tagbærende stolper svinger mellem 54-65 cm, og dybden svinger mellem 37 og 53 cm. Der ses en formodet indgang mod nord, hvor der dog kun kan identificeres en enkelt indgangsstolpe, mens indgangen er mere sikker mod syd. Her ses to større, ovale indgangsstolper. I den nordvestligste tagbærende stolpe er der fundet et bundskår med standing.

Figur 206: Her ses K236 og de omkringliggende konstruktioner. Her er det tydeligt, at sadeltagshegnet K238 ligger meget tæt på K236, men ikke så tæt, at de to konstruktioner ikke har kunnet eksistere samtidig. Det er lidt svært at udtale sig om, hvorledes K236 er relateret til K233, da hegnsforløbene er så fragmenterede.

Terræn er let faldende mod syd, og undergrund er er gruset/stenet sand. Et par gavlstolper er desværre i nyere tid gravet væk i det nordøstlige hjørne af huset.

Figur 207: Bygningen K236, som formodes at være en halbygning.

Dette hus har et karakteristisk udseende, og K216 her på Kalbygård minder en del om denne bygning. Dog har K216 rundede gavle. Til gengæld har udgravningen SBM1297 Skovby Nygård etape II en næsten identisk parallel i hus K23. Huset er 16,8 meter langt, 6,6 meter bredt, og her ser man også 3 sæt tagbærende stolper, de rette gavle samt indgang mellem det 2. og 3.

tagbærende stolpepar. Huset i Skovby er tolket som værende en repræsentativ halbygning. Der er lavet en C14-datering på germanertidsbebyggelsen, hvori K23 ligger, og dateringerne lander mellem 315-420 e.Kr.

I huset fra Skovby ses to indre stolperækker mellem 1. og 2. tagbærende par, og disse rækker er tolket som rester af bænke. I hus K236 ses også lidt ekstra stolper netop på samme sted, men disse ligger mellem 30-40 cm fra ydre vægstolperække, modsat i K23, hvor der er 70 cm ud til væggen. Derfor er stolperne i K236 måske nærmere rester af vinduespartier eller lysindfaldshuller.

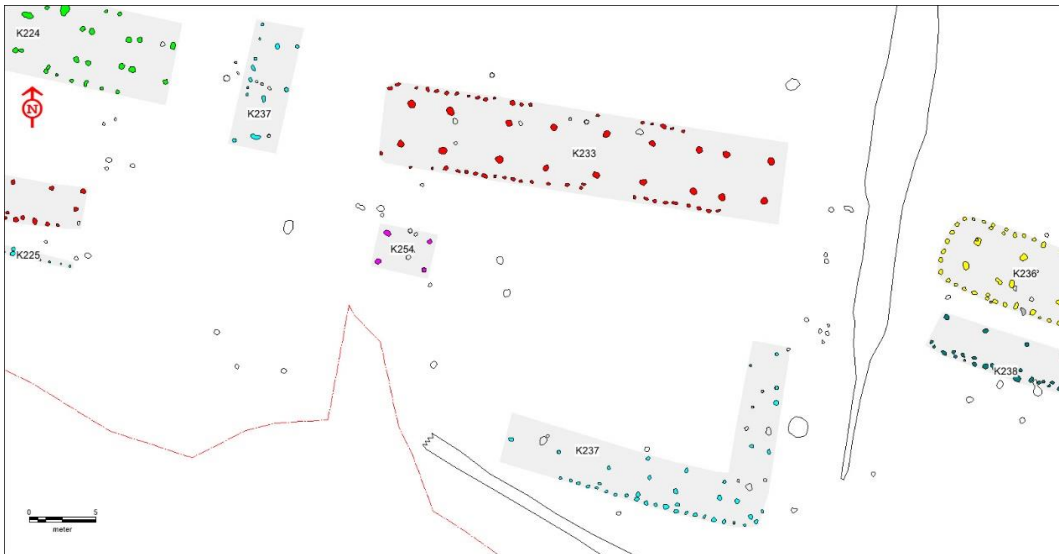

Figur 208: Det næsten identiske hus K23 fra Skovby Nygård II-udgravningen. Bevaringsgraden er noget bedre, og der ses flere bygningsdetaljer her, end der gør i Kalbygårdhuset K236.

I en tagstolpe i Skovby-huset K23 er fundet skår fra et ornamenteret kar med både horisontale og vertikale furer, altså et finere kar, ikke et almindeligt husholdningskar. Denne type ornamenterede keramik kan dateres til ældre germansk jernalder (375-550 e.Kr.)

Hus K23 i Skovby formodes at have en anden funktion end beboelse eller udhus/værksted. Keramikken fra det tagbærende stolpehul indikerer, at man i dette hus har haft finere keramik på bordet. Bænkene i vestenden tyder også på at man har kunnet opholde sig i huset under ret komfortable forhold, især hvis man forestiller sig, at ildstedet har ligget midt mellem bænkene. Lignende huse med tre sæt tagbærende stolper fra det sydlige Jylland tolkes som små haller eller den fine stadsstue, hvor man har kunnet udføre repræsentative opgaver, eksempelvis gæstebud eller indgåelse af særlige aftaler (Se Det Sønderjyske Landbrugs Historie: Jernalder, Vikingetid og Middelalder, s. 314). Hus K236 slutter sig til denne tolkning pga. den meget ens udseende grundplan. Her mangler der lidt beviser på at den finere keramik har været på bordet. Dog har vi et stykke keramik med standring, hvilket er et træk man stort set ikke ser i keramikken fra Kalbygård, så måske har vi i virkeligheden her vores bevis.

K237: Sadeltagshegn. Det sydøstlige hjørne af et forløb, som har været mere omfangsrigt. Orienterer sig mod langhus K233.

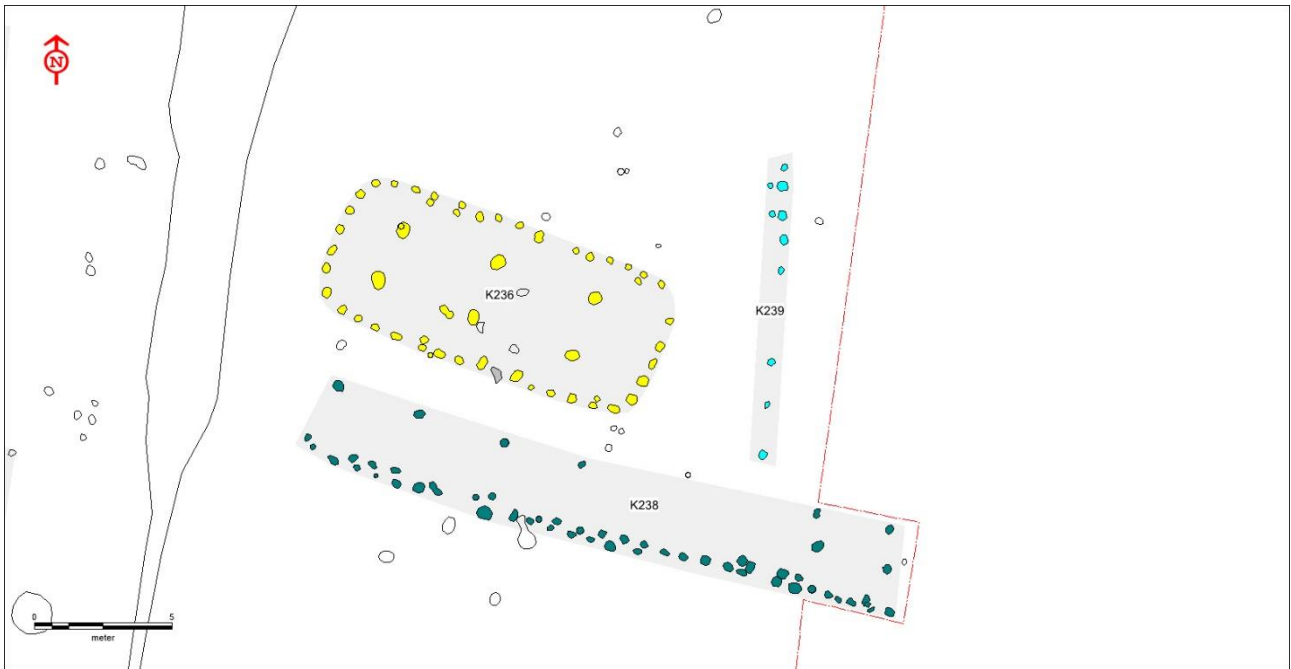
Figur 209: Sadeltagshegn K237 ses nederst på illustrationen samt vest for K233, og er givetvis en afgrænsning af den gårdsenhed, der har K233 som hovedhus. Det er tydeligt, at især mod nord mangler der en masse stolper i hegnskonstruktionerne.

Stolpedybden er generelt omkring 10 cm i hele hegnet med enkelte lidt dybere undtagelser, så der skal ikke så meget til, inden stolperne er væk, eksempelvis kan gruset sand være meget svært at have med at gøre i tørt vejr. I denne del af udgravningen var undergrunden netop af denne beskaffenhed. De ydre stolper er sat fint regelmæssigt med en indbyrdes afstand på omkring 70 cm. K237 består også af et fragmenteret hegnsstykke mod vest, og her er en del af stolperne registreret som natur. Der er dog sandsynligvis tale om et nedslidt stykke hegn.

K238: Sadeltagshegn. Orienteret VNV-ØSØ. Brudstykke af et hegn, som fortsætter ud under udgravningsgrænsen mod øst. Relaterer sig til konstruktioner beliggende mod nord, eksempelvis K236. Dybden på stolperne ligger mellem 8-26 cm, oftest omkring 16 cm. Der ses en lille dybdeforskel mellem den ydre stolperække og de indre stolper, som er en smule dybere.

Figur 210: Tagstolpe A23230 fra hus K236 i flade og snit.

Figur 211: Sadeltagshegn K238. Vest for hus K236 ses hegn K239 (markeret med turkis), som ikke har nogen relationer andre steder hen. Retningen på dette hegn antyder, at K238 og denne lille hegnsstump K239 ikke har være funktionelle på samme tid.

Det ydre hegn i K238 er meget regelmæssigt sat med indbyrdes mellemrum på ca. 70 cm. Der ses to parallelle stolperækker, som antyder et udskiftet hegn. Stolperne står lidt forskudt i forhold til hinanden, og det er ikke kutyme i et faskinehegn. Derfor er konklusionen at der er tale om udskiftning.

Mod øst ses en åbning i hegnet, hvilket er markeret med dobbelte stolper. Åbningen måler 1,2 meter, som er et meget gængs mål, når man snakker åbninger i hegn og bygninger på Kalbygård.

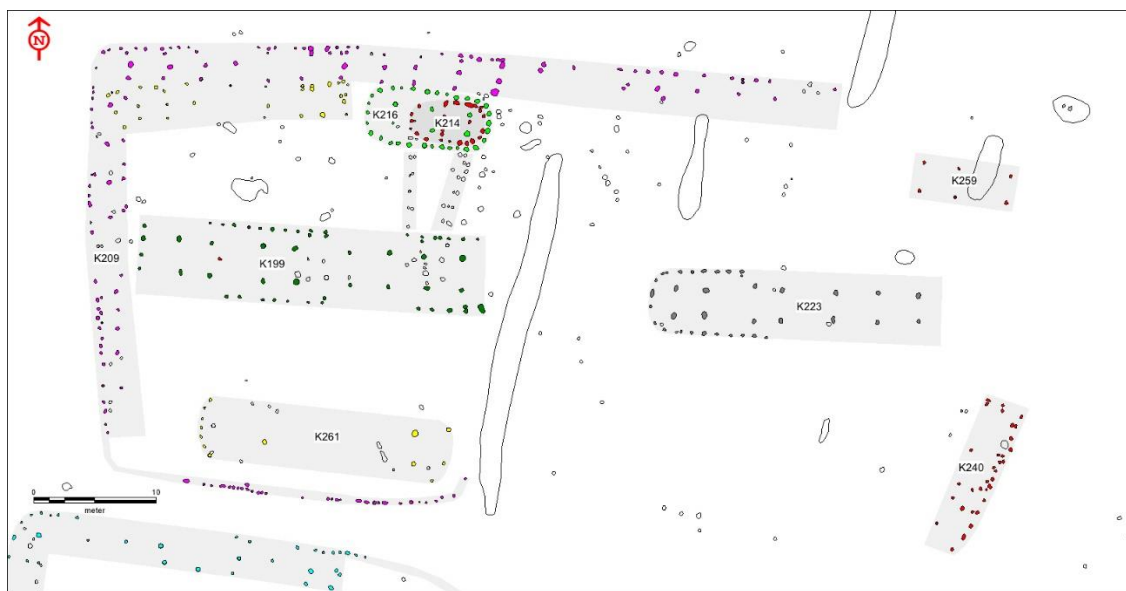
En detalje ved dette hegn, som er lidt specielt, er manglen på tagbærende stolper (dvs. den midterste, lidt dybere stolpe) i den vestlige del af hegnet. De plejer at være dybest, og oftest er de bedst bevaret. Det er dog ikke tilfældet her.

K239: Hegn, enkeltradet. Orienteret N-S. Består af en 11 meter lang stolperække. Stolperne er stillet med 70-80 cm mellemrum mod nord, mens der er ca. 1,6 meter mellem de sydlige stolper. Her er der også registreret et stenspor samt et naturligt udseende anlæg, så den del af hegnet er lidt usikkert. Retningen på de sydlige stolper er dog fin nok. Hegnet kan ikke have eksisteret samtidig med hegn K238 (se dette). Der ses en mulig åbning i hegnet ved de to dobbeltstolper i den nordlige del af hegnet. Bredden på den mulige åbning er 1,0 meter.

Figur 212: Arbejdsbillede fra afrømning omkring K233. Det fornemmes, hvor gruset og stenet undergrunden er her. Husstolper (væg og tagbærende) fra K233 i forgrunden. Set fra vest. Hovedgården Kalbygårds maskinhuse ses i baggrunden.

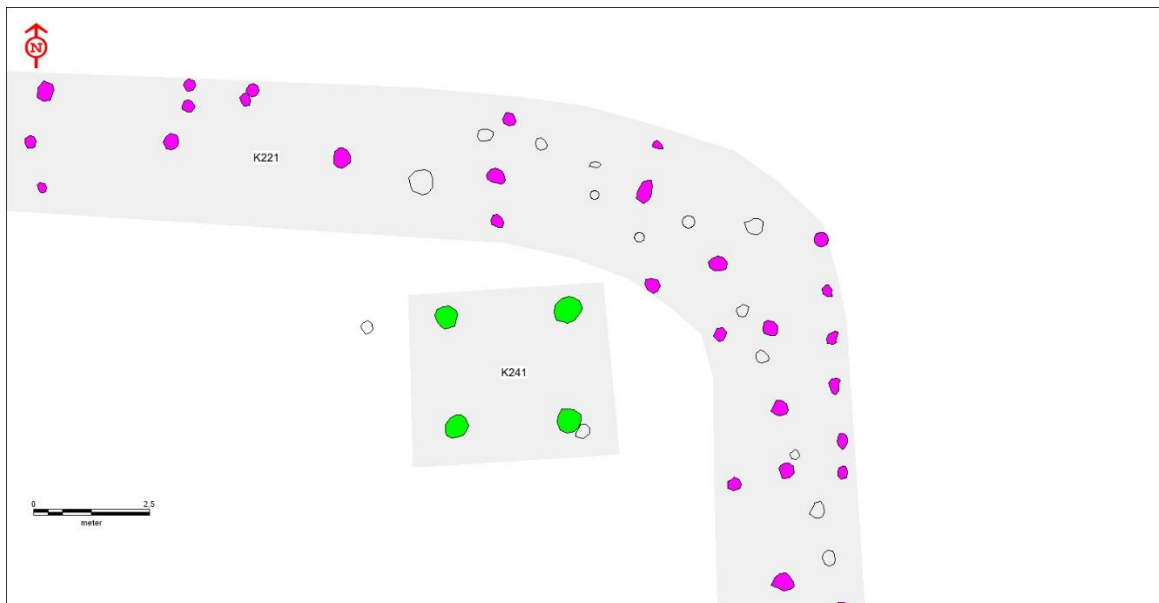
K240: Sadeltagshegn. Orienteret NNØ-SSV. Stump af hegn, som indhegner bygninger, der ligger mod NV i forhold til selve hegnet.

Figur 213: Sadeltagshegn K240 ses i nederste højre hjørne, og er formodentlig en del af det store gårdsanlæg, som sandsynligvis er anlagt i to faser. Senmiddelalderlige/efterreformatoriske agerrener ses løbe over feltet fra NNØ mod SSV.

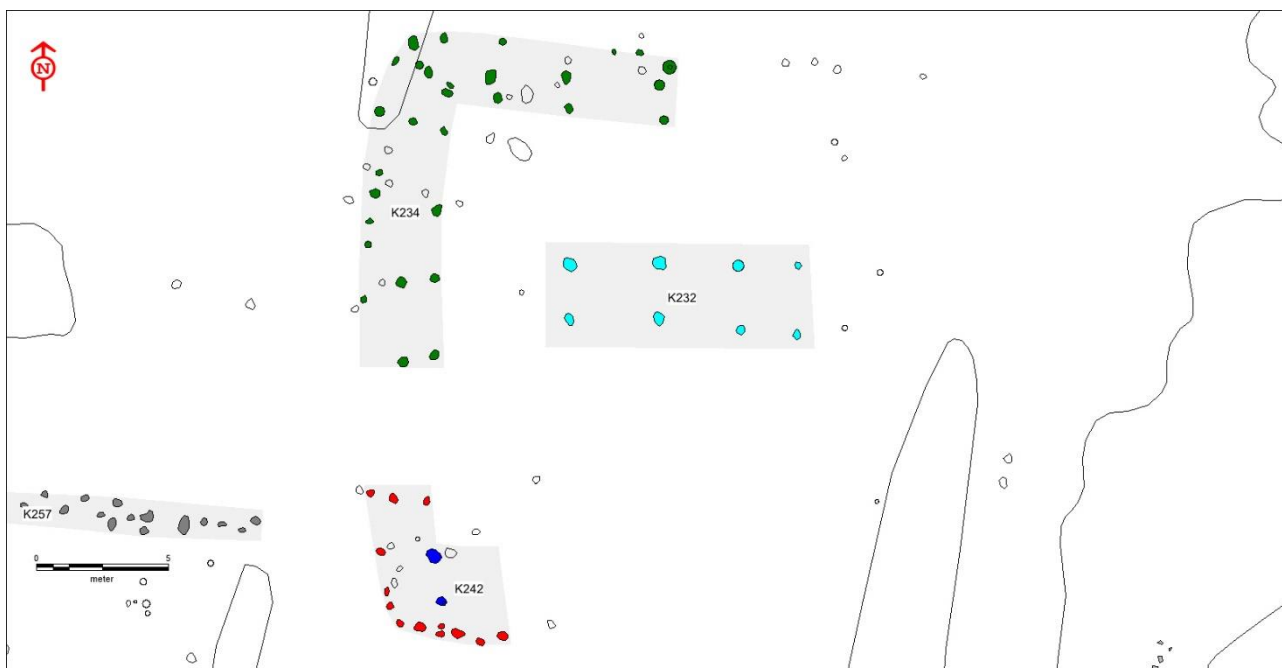
Det ydre hegn er forholdsvis regelmæssigt, og er sat med ca. 1-1,2 meters afstand, enkelte lidt mere tætstillede stolper antyder lidt udskiftninger i hegnet. Hænger sandsynligvis sammen med hegn K209.

K241: Staklade, stort set kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på bygningen er 2,6 x 2,4 meter. Stolpernes bredde veksler mellem 66-71 cm, mens dybden ligger mellem 16-23 cm. Stolperne har flad til let rundet bund og let skrånende sider.

Figur 214. Staklade K241 og det nordøstlige hjørne af sadeltagshegn K221.

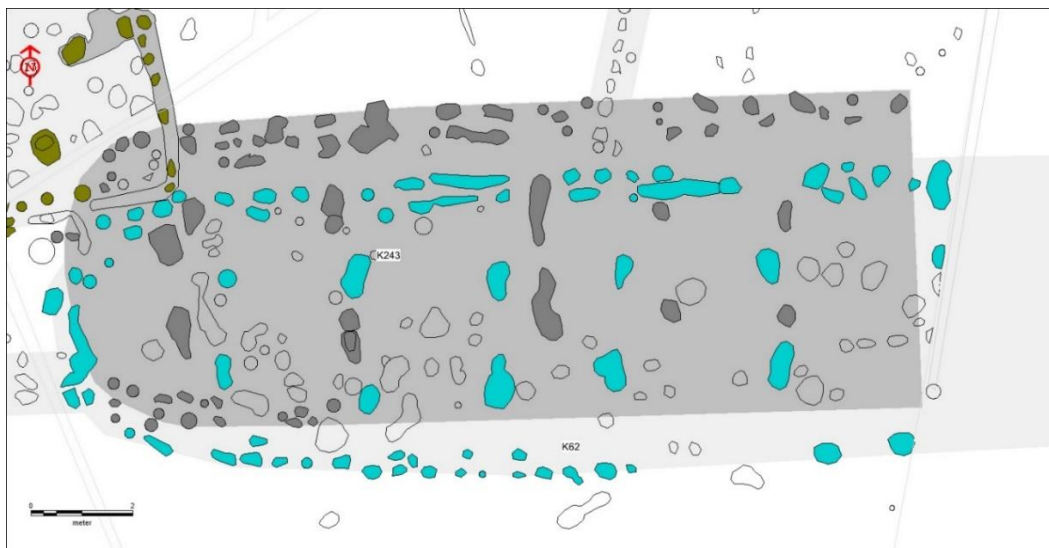
K242: Hegnshus integreret i et sadeltagsforløb. Ligger i det sydvestlige hjørne af et hegn, og er formodentlig forbundet med K234 (se illustration ved K234). De ydre hegnsstolper er 20-37 cm i bredden og mellem 9-20 cm dybe.

Figur 215: Hegnshus K242. De to tagbærende stolper er markeret med blå farve.

De tagbærende stolper er hhv. 46 og 60 cm dybe og begge 52 cm dybe. Det ydre hegn er i den sydlige del ret regelmæssigt, og står med ca. 70-80 cm afstand.

K243: Treskibet langhus. Orienteret V-Ø. Består af 5 sæt tagbærende stolper samt delvist bevaret dobbelt vægforløb. Ingen indgang påvist. Huset ødelægges af stort kørespor mod øst. Husets minimumslængde er 16,5 meter, og husets anslåede bredde er 6 meter.

Figur 216: Huset K243 blev først opdaget under efterbearbejdning. Området var meget kompliceret med mange stolper og stolpeforløb, og på dette tidspunkt i udgravningen (2016) var tidspresset meget voldsomt. Det blev prioriteret at snitte det man umiddelbart kunne identificere som konstruktioner. Denne konstruktion afslørede sig så først i sin helhed efterfølgende.

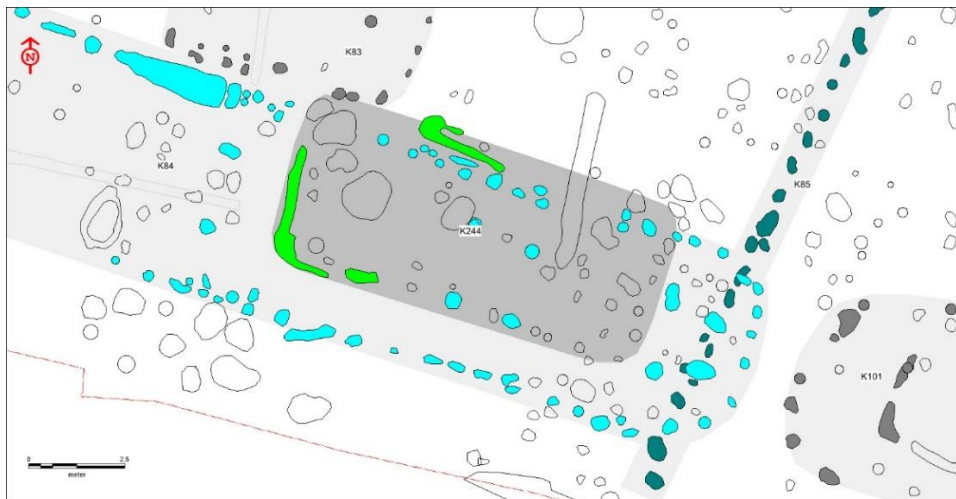
Spændet mellem de tagbærende stolper målt fra vest mod øst er hhv. 1,8 meter fra den formodede vestlige gavl og ind til 1. tagbærende stolpe, dernæst 3,3 meter, 4 meter, 2,4 meter og 2,4 meter. Den østlige gavl kendes ikke. Der ses generelt ret brede, ovale stolper (N-S). I 2. og 3. tagstolpear i huset skyldes det så, at der i nedgravningen gemmer sig to stolper, dvs. der ses en delvis udskiftningsfase. Spændet mellem tagstolperne i de enkelte par svinger mellem 1,9 meter til 2,7 meter, fordi der er så mange steder man kan måle på i stolperne. Derfor laves der ikke et mål midtskibs-delens procentvise andel i forhold til husets totale bredde, fordi tallene er så usikre.

Den sydlige væg forekommer at være væk, selvom der dog er enkelte stolper, som ville kunne passe hvis man måler på afstande. Der er desværre ikke snittet i den nordlige væg, så vi ved intet om dybden på vægstolperne. Man kan dog se, at vægkonstruktionen består af to tætstillede rækker stolper.

K243 er givetvis en forgænger eller efterfølger til K62. Stratigrafisk er det ikke opklaret, hvilket hus, der er ældst.

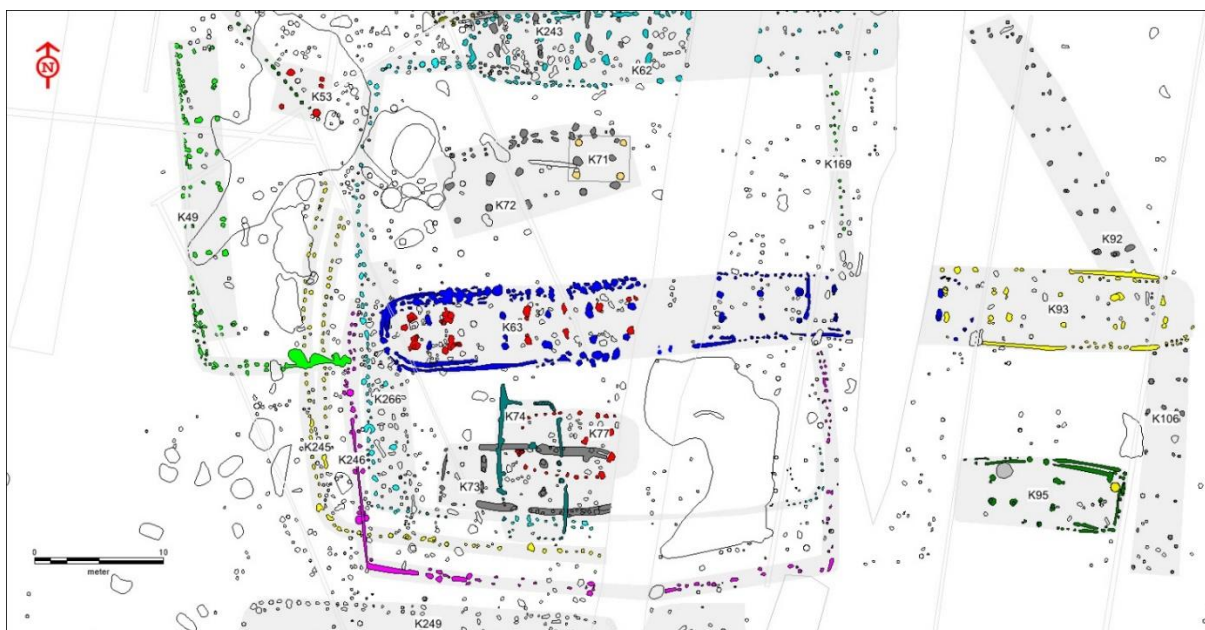
K244: Muligt værkstedshus. Orienteret NV-SØ. Består af tre væggrøfter, som desværre ikke er snittet (se illustration ved K84). Formen er dog så påfaldende, at det bør nævnes. Den ene væggrøft former et sydvestligt hjørne samt en delvis gavl, mens den anden væggrøft er et stykke

af en nordlig væg. Det tredje stykke er en stump af den sydlige væg. Huset er 4,1 meter bredt, og grøfterne er i gennemsnit 20-30 cm brede og med udposninger flere steder. Der var i dette område traktose i en sådan grad, at undergrunden ikke kunne suge vand, hvis det havde regnet. Derfor var dette område konstant vådt og dermed blev masser af anlæg ikke desværre ikke undersøgt.

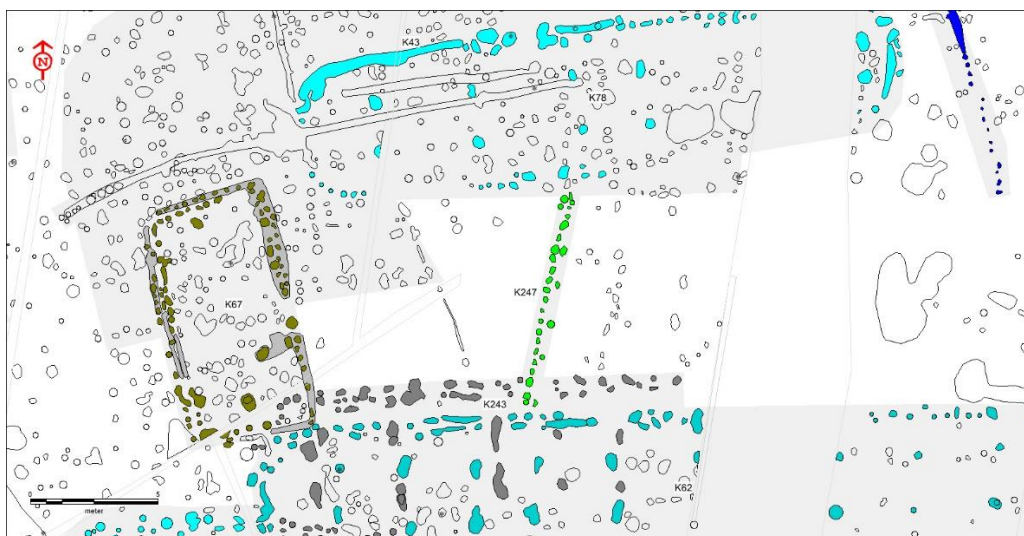
Figur 217: Mulig økonomibygning bestående af væggrøfter (grøn farve).

K245 og K246 samt K266: Tre omfattende flerfasede hegnsførløb, der ikke er forsøgt udredt nærmere. Omkranser et langhus, K63, som er i to byggefaser. Hegnene selv er sat om og/eller udvidet af flere omgange. Der ses både sadeltagshegn, enkeltradedet hegn, hegnsgrofter og dobbeltradedet hegn. Illustrationen er lavet efter anslåede forløb. Ikke mange stolper er snittet.

Figur 218: Hegnsforløb K245, K246 og K266. Omkranser K63 samt værkstedshusene K73, K74 og K77. Udenfor hegn K245 mod vest ses en del lavbundede gruber, hvor der kun er fundet ganske lidt keramik. Tilhørsforholdet til disse gruber er usikkert, men kunne høre til dette gårdsanlæg.

K247: Hegn, enkeltradet. Orienteret NNØ-SSV. Består af en række tætstillede stolper, som har en enkelt ekstrastolpe med 1,3-1,8 meters mellemrum. Stolperækken er sat med 40 cm mellemrum.

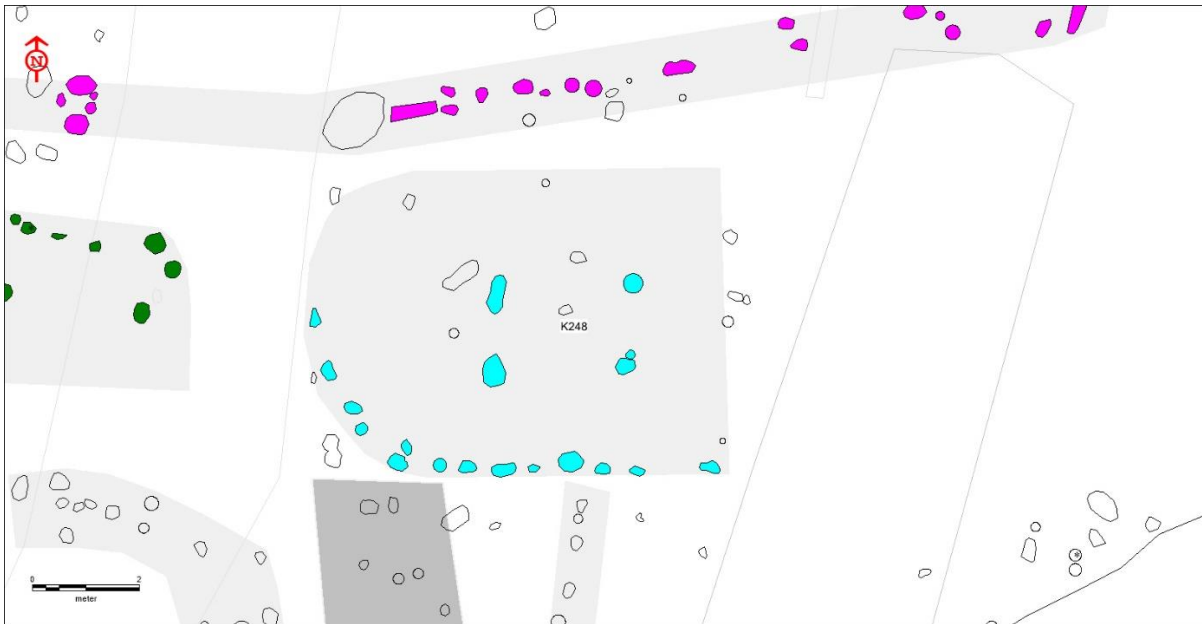
Figur 219: Hegn K247.

Hegnet er 9 meter langt og ser ud til at løbe fra væggen i hus K62 mod syd, hen gennem væggen i hus K243, og i nordøstlig retning op til væggen i hus K78. Huse der er knyttet sammen af et sådant hegn ses egentlig forholdsvis ofte, men det er lidt usædvanligt, at hegnet er skråt.

K248: Økonomibygning. Orienteret V-Ø. Består af to sæt tagbærende stolper samt en delvist bevaret gavl mod vest og vægforløb mod syd. Huset er delvist ødelagt af et stort kørespor, som har fjernet den østlige del. Spændet mellem de tagbærende stolper målt fra vest mod øst er hhv. 3,3 meter fra den vestlige gavl og ind til 1. tagbærende stolpepar, dernæst 2,5 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par er lidt svært at måle, da stolperne er lidt aflange i formen. Dog er der ca. 1,2-1,5 meter mellem stolperne. De tagbærende stolper er mellem 38 og 76 cm i bredden, og mellem 27 og 41 cm i dybden. Tagstolperne er noget uens i snit, men meget ens i fylden.

Figur 220: Udgravning af A22839, som ligger alleryderst mod øst i udgravningen, lidt nord for K236. Det, som i starten blev tolket som et yngre jernalder grubehus, viste sig at splitte sig op i flere gruber. Dateringen anslås til yngre bronzealder periode 6.

Figur 221: Økonomibygning K248. Et kørespor har fjernet den østlige del. Det ser dog umiddelbart ud til, at huset ikke stikker yderligere ud mod øst.

Vægstolperne er ikke snittet, da huset først er erkendt under efterbearbejdningen.

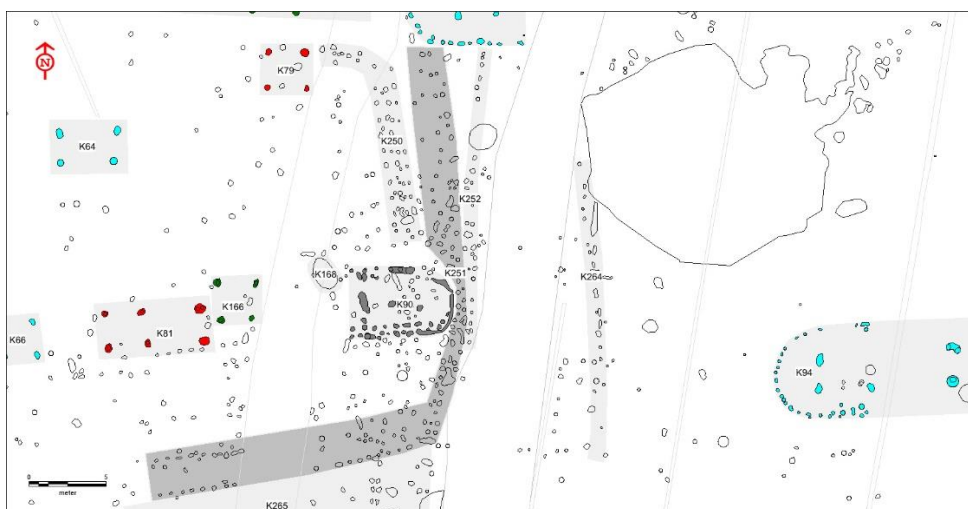
K249: Sadeltagshegn, noget fragmenteret. Orienteret V-Ø, 28 meter langt. Består af en ydre dobbeltradedet række stolper, som er placeret med 60-80 cm afstand. Den indre stolperække er mere uregelmæssig, og er placeret med 40-50 cm afstand ud til den ydre række. Er den nordligste del af et større indhegningssystem i flere faser.

Figur 222: Sadeltagshegn K249. Orienterer sig mod bygningerne mod syd. Her ses også dele af hegnene K250, K251 og K252 i det sydøstlige hjørne. Den røde markering i hegnet er en jernudvindingsovn, der givetvis ikke har været i funktion samtidig med hegnet.

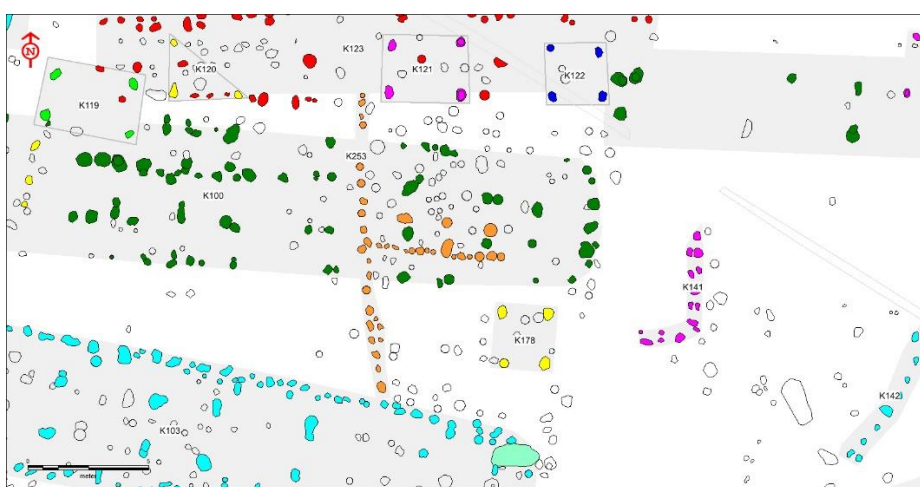
Muligvis ses der en større portåbning midt i hegnet. Der ses i hvert fald et markant ophold i stolperækken. Den mulige åbning er 3,3 meter bred. Ikke meget er snittet i dette område pga. tidspres.

K250, K251 og K252: Hegnsforløb. Primært orienteret N-S, men drejer også mod vest i den sydlige del af forløbet. Her ses muligvis et hegnsbus. Der ses enkeltradede hegn i flere faser, men også sadeltagshegn. De tre konstruktioner dækker over flere faser af den østlige afgrænsning af et større gårdsanlæg, som har K51 som hovedhus (ses ikke på illustrationen, ligger længere mod vest). Hegnene er noget fragmenterede mod vest, og det vides ikke, hvorledes K250, K251 og K252 hænger sammen med resten.

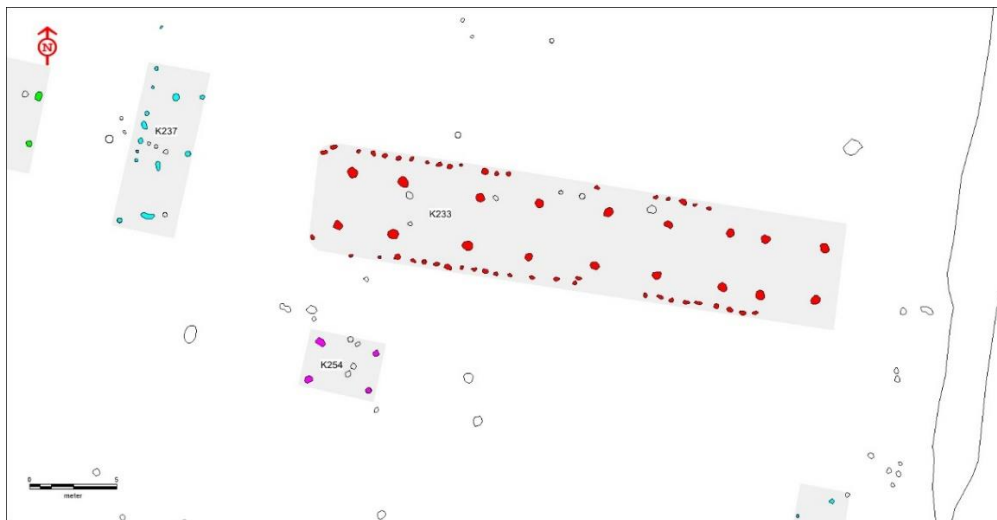
Figur 223: K250, K251 og K252. Trefaset hegnsforløb, som grundet manglende undersøgelse ikke er udredt. Derfor er der her ikke foreslået forløb med farvede stolper som på de andre illustrationer (anlæggene fra de respektive hegn er heller ikke ført i MUD).

K253: Enkeltradede hegn med lille vinkelret påhæng (se K100 for illustration). Tætstillede stolper, ca. 50 cm afstand. Se forklaring under K100. Hus K100 og hegn K252 er ikke samtidige, men det er ikke fastslået hvilken konstruktion, der er ældst.

Figur 224: Hegn K253 (orange).

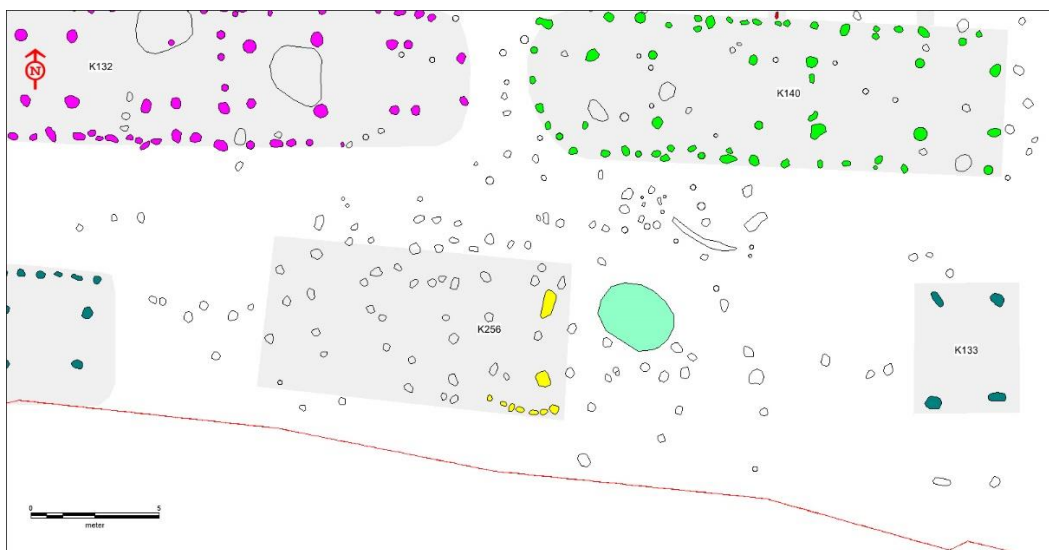
K254: Staklade, rektangulær. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 tagbærende stolper. 3,2 x 2,1 meter. Ret ensartede stolper i meget gruset undergrund. Terræn falder let mod syd. De tagbærende stolper er mellem 33-40 cm brede og 13-33 cm dybe.

Figur 225: Staklade K254, som ses ligge nogle meter syd for hus K233 med den samme orientering. Sandsynligheden for at hus og staklade er en del af den samme gårdsenhed er stor.

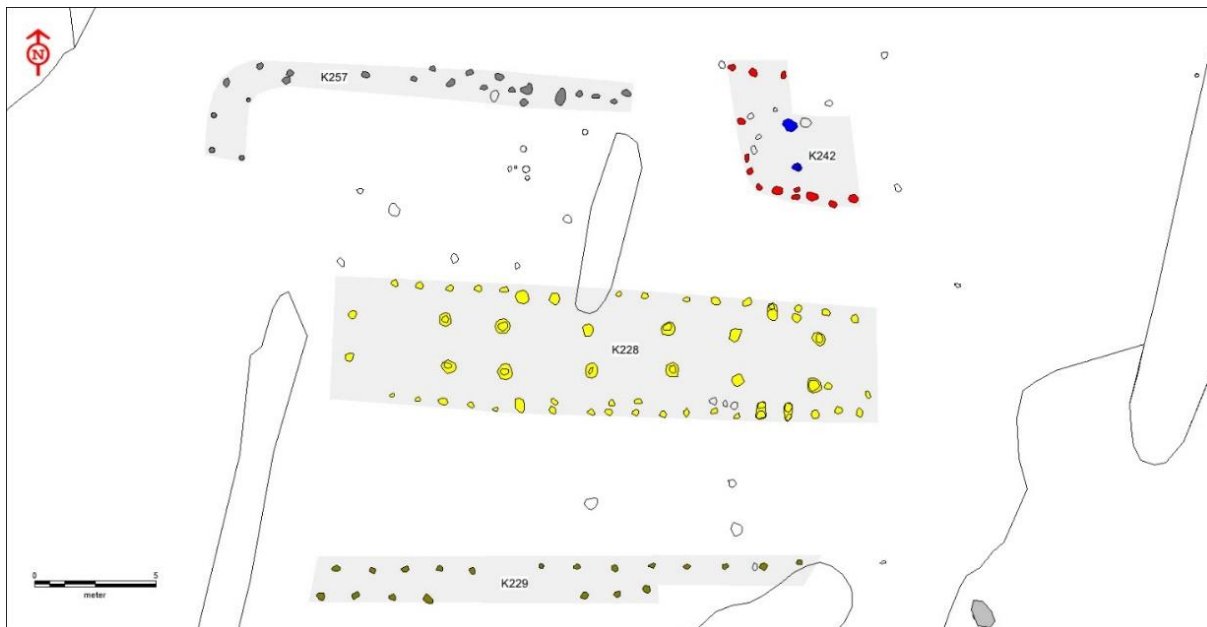
K255: Ubrugt nummer.

K256: Svært tolkbar konstruktion. K256, som muligvis er et værkstedshus, har to formodede tagbærende stolper, som er hhv. 120 og 61 cm brede samt 50 og 55 cm dybe. Disse to stolper ligger med 2,7 meters mellemrum, hvilket er ret normalt for huskonstruktioner. Der ses en mulig rest af et vægforløb. Ud over det, så er området ganske fyldt med mindre stolper samt enkelte stolper, der for så vidt godt kunne være tagbærende. Der ses bare intet system.

Figur 226: Det mulige værkstedshus K256. Området er fyldt med stolper, som alle er undersøgt, men det har ikke været muligt at komme det nærmere, hvad der er foregået her. Den mintgrønne grube er dateret til tidlig førromersk jernalder, og man kunne måske forestille sig en sammenblanding af anlæg fra forskellige tidsperioder her på pågældende område.

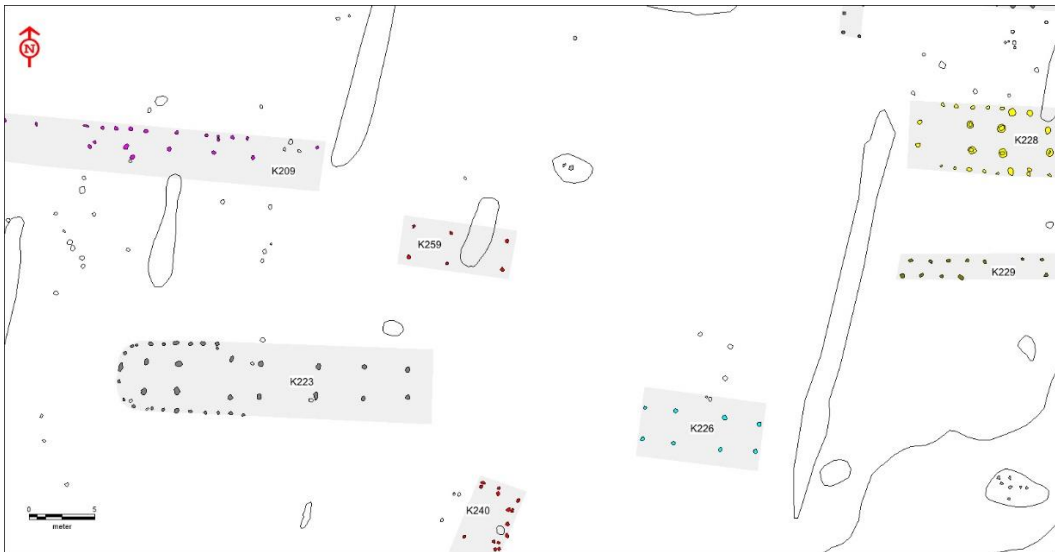
K257: Hegn, rest af sadeltagshegn eller evt. dobbeltradedet hegn. Orienteret V-Ø med knæk mod syd i den vestlige ende. Noget uregelmæssigt stillede stolper, som står med mellemrum fra 1,4 – 2 meter. Ekstra stolper ses på både inder- og yderside af det gennemgående hegn. Hegnsstolpernes dybde er i gennemsnit omkring 20 cm, med et spænd mellem 10 og 30 cm. Indhegner gården K228 sammen med K229 (se illustration ved K228).

Figur 227: Hegn K257 (øverst t.v.). K242 peger i en østlig retning over mod K232, og skal derfor ikke ses som en del af gårdsanlægget her.

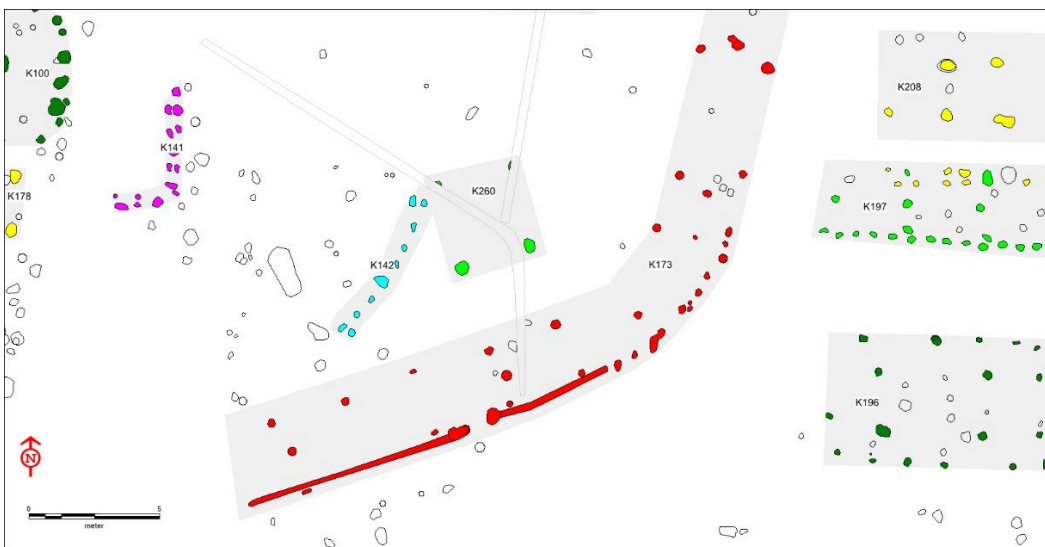
K258: Staklade. Orienteret V-Ø. Rektangulær i N-S-retning. Består af 4 tagbærende stolper. Stakladen har dimensionerne 2,5 x 3,0 meter. De tagbærende stolper er mellem 34-44 cm brede og 18-22 cm dybe. Se illustration ved K213. Stakladen er en del af et gårdsanlæg, hvor hovedhuset ikke er erkendt pga. kørespor og andre moderne forstyrrelser.

K259: Økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af tre sæt tagbærende stolper. Spændet mellem de tagbærende sæt målt fra vest mod øst er hhv. 2,9 meter og 4,2 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte par ligger konstant på 2,3 meter. De tagbærende stolper er mellem 25-43 cm brede og 12-25 cm dybe. Noget uens form, men ret ens i fyld. Terrænet falder mod vest. Der kan godt være taget for meget jord af her mod vest, hvor stolperne også er mindst 10 cm lavere end i den østlige ende.

Figur 228: Økonomibygning K259. Konstruktionen overlappes af en agerren, og der ses flere fragmenterede agerrener i området.

K260: Staklade, let rektangulær. Orienteret SV-NØ. Dimensionerne er 2,7 x 3,2 (rektangulær i N-S-retning). Består af to tagbærende stolper, der er undersøgt samt to mulige tagbærende stolper, der stort set er ødelagt af dræn. De snittede tagbærende stolper er hhv. 53 og 60 cm brede samt 36-46 cm dybe.

Figur 229: Staklade K260 ses i midten, hvor flere drænforløb støder sammen og gennemskærer to af de tagbærende stolper i konstruktionen. Vinklingen af bygningen svarer ret godt til forløbet af K173, så man kunne formode at de to konstruktioner er samtidige.

K261: Langhus eller økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Husets længde er ca. 20,2 meter, mens bredden anslås at være ca. 5 meter, målt ved den vestlige gavl. Består af et sæt tagbærende stolper samt en solitær tagstolpe. Desuden er der i forundersøgelsen observeret en fin gavl mod vest, som dog ikke var at se ved den systematiske udgravning. Således er den nordøstlige tagbærende stolpe også kun observeret ved forundersøgelsen. Den vestlige tagstolpe er 20 cm

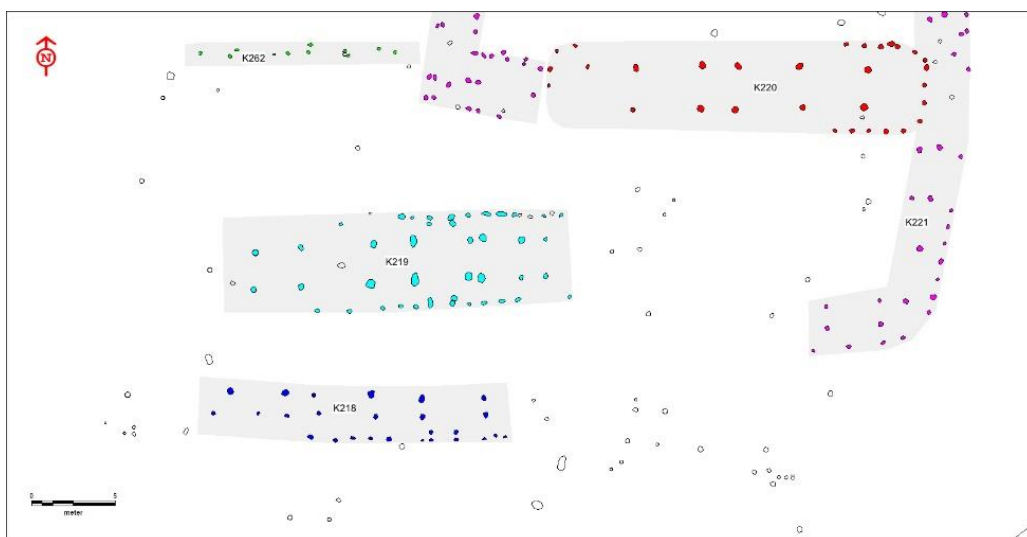
bred og 43 cm dyb. Der er ikke observeret en makker til denne stolpe mod nord, hvor man ellers kunne forvente det.

Den østlige tagstolpe er 40 cm bred og kun 9 cm dyb. Man må formode, at der har været mindst et tagbærende sæt mere i den midterste del af huset. I den østlige gavl er der bevaret 3 stolper, som er ca. 15 cm dybe. Disse kunne stamme fra gavlen, men systematikken som ses i den vestlige gavl kan ikke give fingerpeg mod øst, da stolperne ligger ret langt fra hinanden.

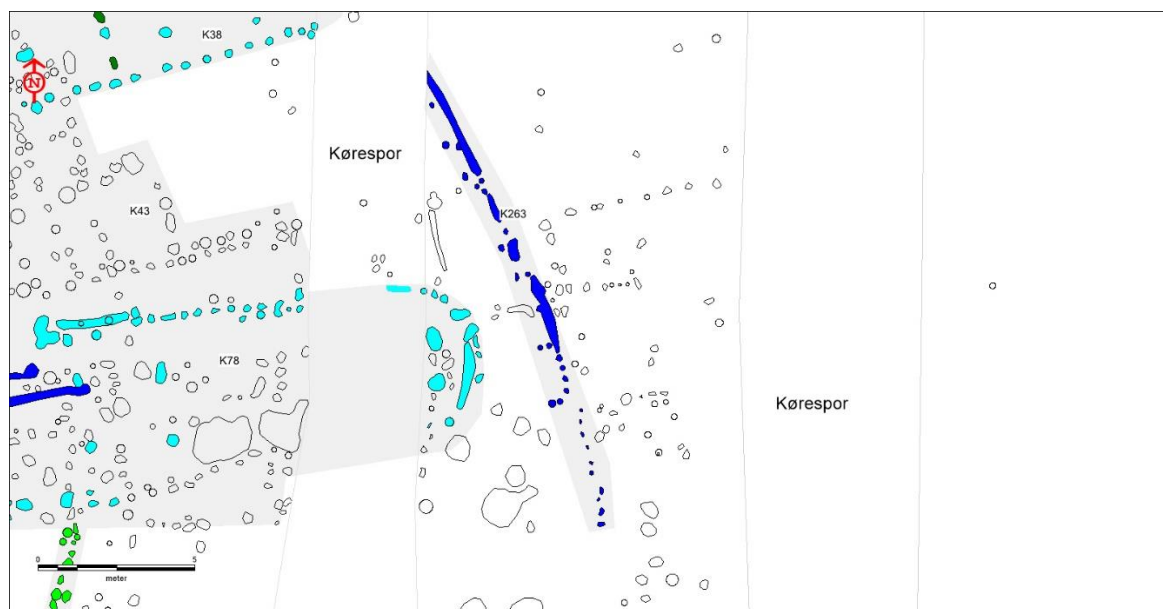
Figur 230: Huset K261, som er temmelig nedslidt. Stolper, som var synlige under forundersøgelsen, dukkede ikke op igen under den systematiske undersøgelse. Den vestlige gavl samt den nordøstlige tagstolpe er derfor kopieret ind på kortet fra opmålingerne, der blev foretaget under forundersøgelsen.

K262: Hegn, enkeltradet eller dobbeltradet, noget nedslidt. Orienteret V-Ø. Består af en uregelmæssig række mindre stolper på ca. 10-16 cm dybde.

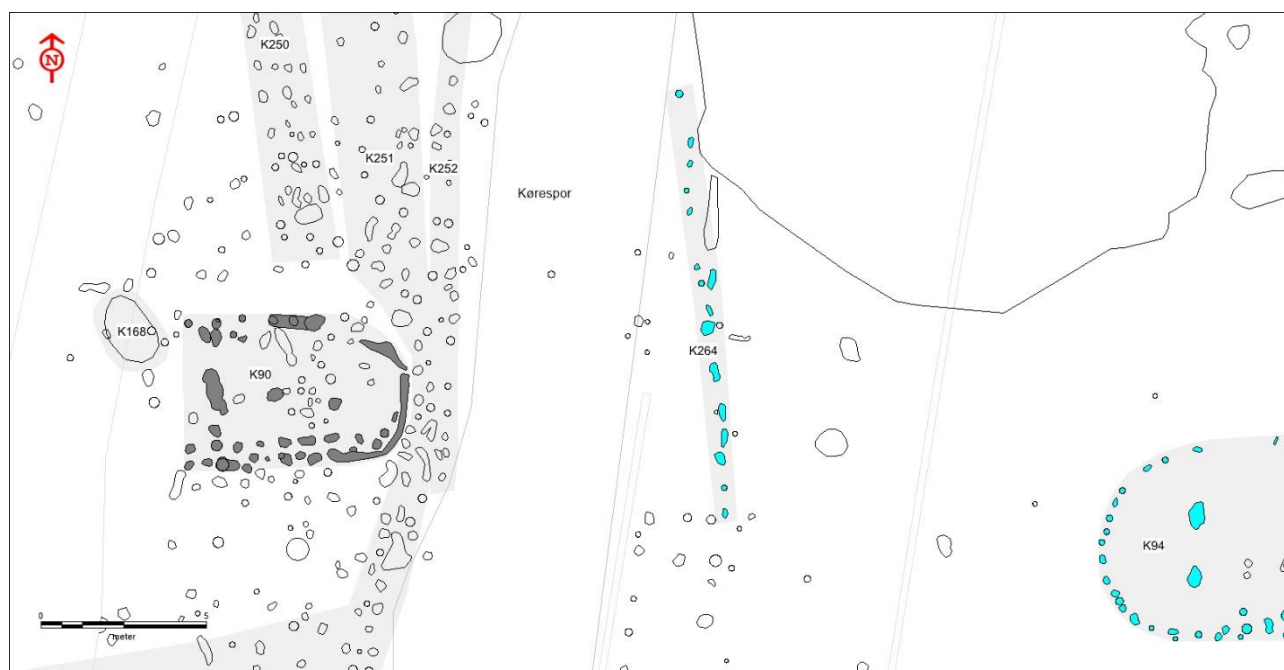
Figur 231: Hegn K262 ses øverst til venstre. Hegnet kan muligvis følges i form af de sporadisk strøede stolper, der ses rundt om K219. K218 er en rest sadeltag, der givetvis har været en del af indhegningen.

K263: Hegn, enkeltraded med lejlighedsvist placerede stolper på indersiden af hegnets. Der ses spor efter hegnsgrøft. Orienteret NNV-SSØ. Består af en blanding af mindre stolper samt hegnsgrøft. Intet er snittet eller undersøgt. Er formodentlig den østlige del af indhegningen omkring K78 (se illustration ved K45).

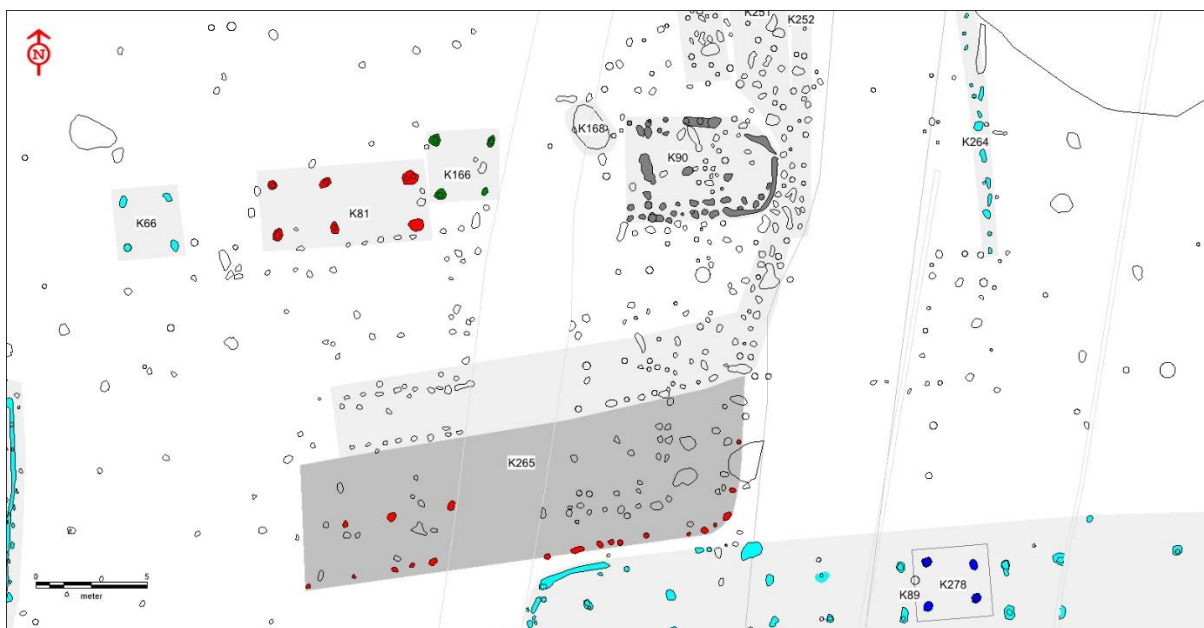
Figur 232: Hegn K263. Afbrydes af kørespor mod nordvest. Er en del af grøftesystemet K45.

K264: Hegn, enkeltraded. Orienteret NNV-SSØ. Består af en let uregelmæssig række af stolper af forskellig form, nogen er aflange á la en hegnsgrøft-rest eller dobbeltstillede stolper, der er nedgravet meget tæt. Intet snittet eller undersøgt.

Figur 233: Hegn K264. Sandsynligvis en fase af den indhegning, som ligger vest for K264.

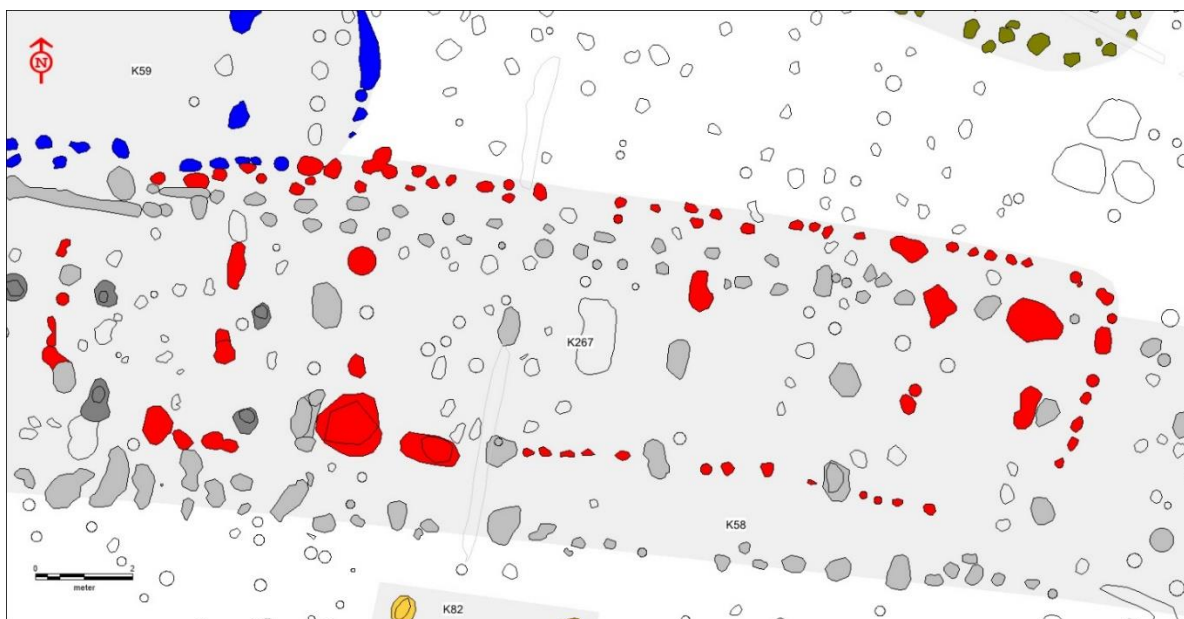
K265: Hegn, sadeltag. Orienteret V-Ø. Ikke udredt, der ses en del stolper, hvor sammenhængen med K265 er ukendt. Intet snittet. Dækker muligvis over to faser af sadeltag.

Figur 234: Hegnsforløbet K265, der, som hegnene K250, K251 og K252 (ligger nord for K265), ikke er udredt.

K266: Se K245/K246.

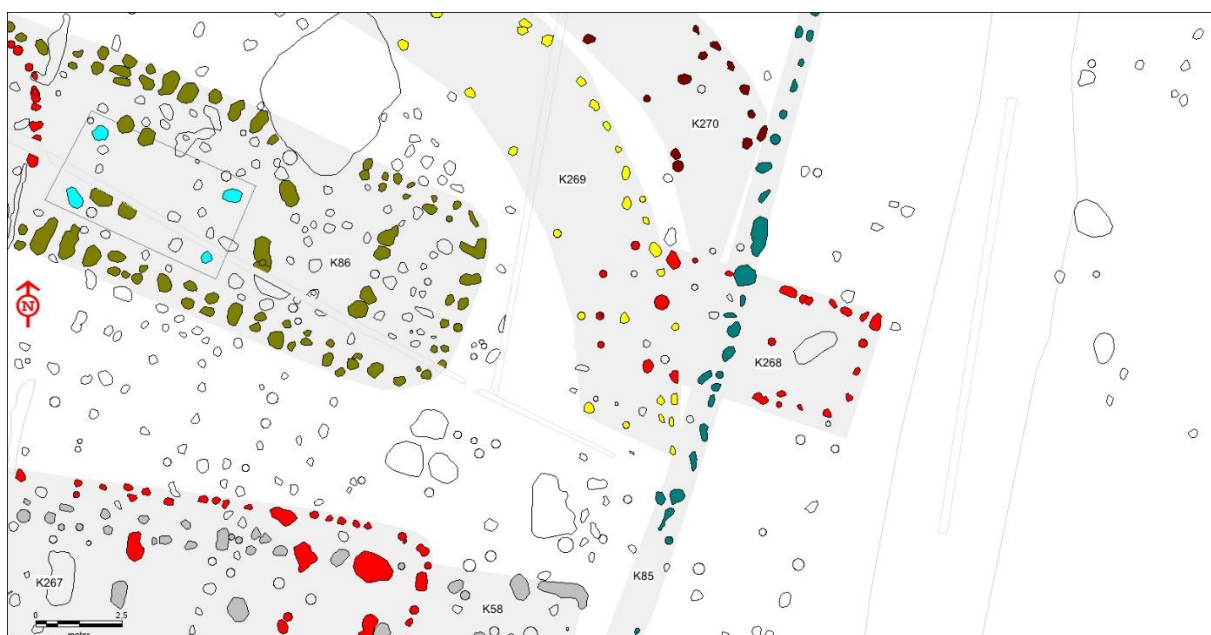
K267: Treskibet langhus eller økonomibygning. Orienteret VNV-ØSØ. Består af 4 tagbærende stolpepar samt en solitær tagstolpe i midten af huset. Ret velbevaret vægforløb. Længden på huset er 21,3 meter og bredden er 5,9 meter i den vestlige del af huset, mens huset i den østlige ende kun er 5,3 meter bredt.

Figur 235: Det skæve hus, K267. Skævheden er især tydelig i den sydlige væg i den østlige ende af huset.

En evt. døråbning ses i den sydlige væg i den vestlige ende af huset, hvor der ses to store stolper. Disse er desværre ikke snittet, men skiller sig ud fra resten af vægstolperne ved deres volumen i overfladen. Døråbningens bredde kan ikke fastslås netop pga. stolpernes karakter. Den kan variere mellem 1 meter-2,7 meter, alt efter hvor stolperne har været placeret i de store nedgravninger. Spændet mellem de tagbærende sæt målt fra vest mod øst er hhv. 3,4 meter fra den vestlige gavl og ind til 1. tagbærende sæt, dernæst 2,5 meter, 6,9 meter, 4,9 meter, 2 meter samt 1,5 meter fra sidste tagbærende sæt og ud til gavlen i den østlige ende. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt ligger mellem 1,7 – 2,1 meter, hvilket ikke er en stor afvigelse. Alligevel er der en skævhed i den østlige ende af huset, der bedst illustreres i målet fra væg og ind til tagstolpen. Der er en afvigelse på en hel meter fra hhv. sydlige og nordlige væg. Hvorfor skævheden er så voldsom, er svært at sige. De tagbærende stolper står relativt pænt på række i V-Ø-retning.

Gavlen i den pæne vestlige del er afrundet, mens den østlige gavl er ret. Huset er fundet i efterbearbejdningsfasen, og befinder sig oveni hus K58. K267 er ikke en fase af dette hus K58, dertil er de alt for forskellige i opbygning. Ingen overlap kan sige noget om, hvilket hus der er ældst.

Figur 236: Den lille 2-skibede økonomibygning, K268.

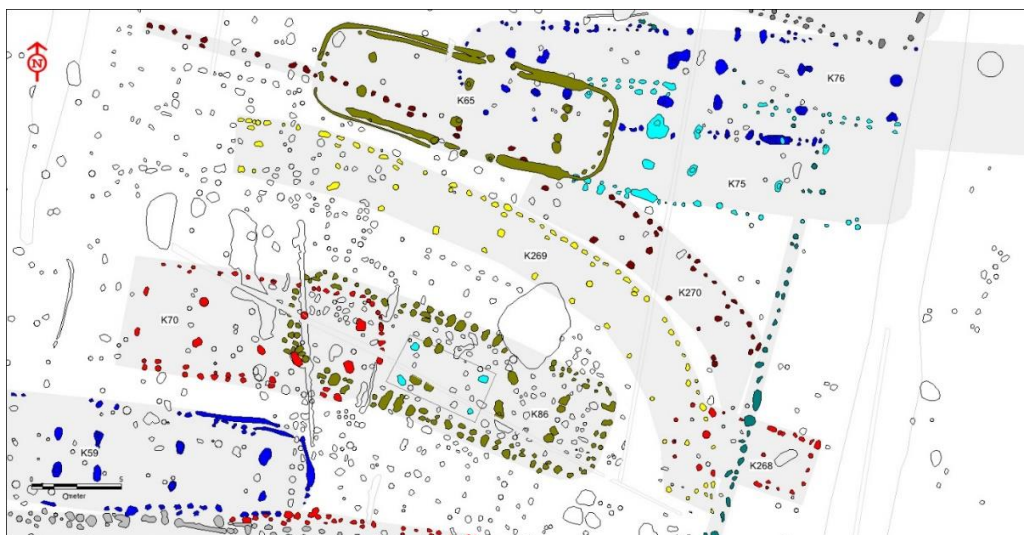
K268: Økonomibygning. Toskibet konstruktion. Orienteret NV-SØ. Længden på huset er knapt 8 meter, og bredden er 3,5 meter. Består af to tagbærende midtsuler samt et næsten intakt vægforløb, bestående af en række enkeltstillede stolper, der er sat med lidt varierende mellemrum, oftest mellem 50 cm-1 meter. Dybden på vægstolperne ligger omkring 11-17 cm i de få, der er snittet. De to tagbærende stolper er snittet, og den vestlige er 46 cm bred og 29 cm dyb. Den østlige tagstolpe er 28 cm bred og 10 cm dyb. Afstand fra væg og ind til nærmeste tagstolpe er 1,6 meter. Gavlen i vestlige del er ganske let rundet, mens den østlige gavl er ret. En indgang er

ikke umiddelbart synlig, men kunne muligvis være der, hvor K268 bliver skåret af hegn K85. Konstruktionen skæres af hegnet K85 ca. i en N-S-retning, og formodes at være yngre end K85.

Toskibede konstruktioner regnes jo generelt for at høre til i yngre stenalder, men det er sket at man finder mindre økonomibygninger med midtsule-konstruktion i jernalderen, og således også i flere tilfælde på Kalbygård (eksempelvis K55 og K77). Husene er dog normalvis bygget op med en enkelt midtsulestolpe som tagbærende i den ene ende, og med et tagstolpepar i den anden ende. Man må derfor sige, at K268 er et lidt usædvanligt hus, idet hele tagkonstruktionen er bygget op på midtsuler, noget som man faktisk ville gøre med et grubehus. Andre eksempler på denne type huse kan bl.a. findes på bopladser fra yngre romersk jernalder/ældre germanertid i det sydlige Jylland (se Ethelberg, s.262).

K269: Hegn, sadeltagskonstruktion. Orienteret NV-SØ med et lidt buet forløb, omkransende gårdsanlæg mod syd. Er en del af det store gårdskompleks omkring langhusene K58 og K59, som har flere hegnsfaser, der afgrænser matriklen. Hegnet K269 har formodentlig været sammenhængende med hegn K162, der er den vestlige afgrænsning af dette store gårdsanlæg. Hegnet er ikke snittet og derfor ikke udredt. Overlappes af K268.

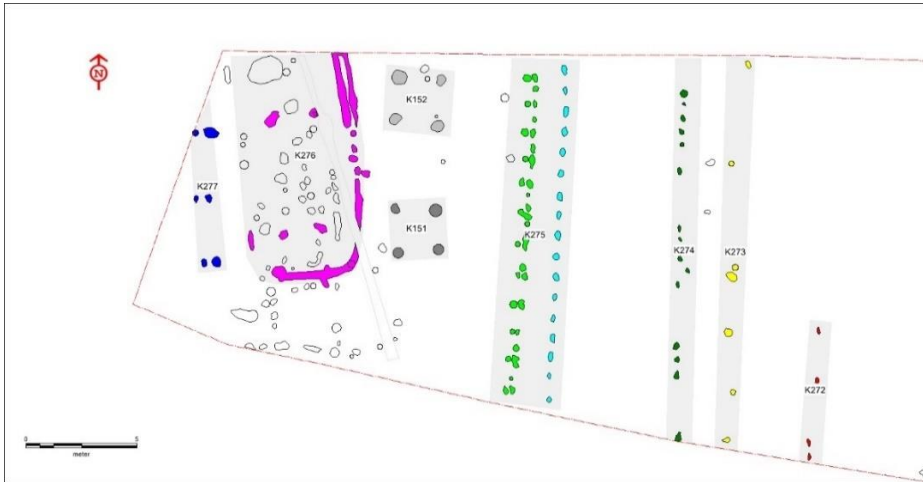
K270: Hegn, sadeltagskonstruktion. Ser ud til at blive et enkeltradedt hegn mod vest, men det er fordi hegnet er svært gennemskueligt, og det tydeligste hegnstræk er den ydre stolperække. Orienteret NV-SØ med et lidt buet forløb, omkransende gårdsanlæg mod syd. Ser ud stort set som K269, dette hegn K270 ligger bare forskudt med knapt 4 meter i nordlig retning. Hegnet er ikke snittet og derfor ikke udredt. Overlappes tydeligt af huset K65 mod nord.

Figur 237: Området, hvor hegnene K269 og K270 ligger. Et intenst bebygget og ombygget sted, hvor der er mange uafklarede stolpeforløb.

K271: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Dimensionerne er 2,6 x 2,7 meter. Stolperne er mellem 40-54 cm brede og mellem 3- 10 cm dybe, altså fladbundede og brede, som stakladestolper typisk er (se illustration ved K287).

K272: Hegn, enkeltradedet. Orienteret N-S. Består af 4 stolper, som ligger mod øst i en række af N-S-gående hegnsførløb. Disse hegnsførløb er lokaliseret alleryderst mod vest, og er en del af et gårdsanlæg, som er gravet væk af grusgraven. Der er så få stolper fremme, at man ikke kan sige noget om regelmæssigheden i hegnet, men det tyder på, at dette er et enkeltradedet hegn med en vis afstand mellem stolperne, og ikke tætstillede som f.eks. stolperne i K275.

Figur 238: K272 samt andre konstruktioner. Disse hører til et, af grusgraven, bortgravet gårdsanlæg, der lå i et område, hvor museet ikke har været inde og forundersøge arealerne. Der er tydeligvis tale om et germanertids-gårdsanlæg, hvor hegnene faktisk indikerer hele 5-6 faser af bebyggelse.

Figur 239: Oversigtsbillede over området, hvorpå K272-K277 befinder sig. Tydelige stolper på sandet undergrund.

K273: Hegn, enkeltradedet. Orienteret N-S. Består af stolper, der er sat med en vis afstand, eksempelvis som det ses i K272. Med en afstand på omkring 2,5 meter mellem stolperne, så kunne man fristes til at tro, at dette hegn udelukkende består af de dybeste hegnstolper i et hegn. Med

jævne mellemrum er der gravet ekstra dybe stolper, og så mangler man så de lave stolper, der har stået imellem de dybe. Hegnet er formodentlig et fletværkshegn.

Figur 240: Det sydvestlige område, som det ser ud i sammenhæng med de andre konstruktioner mod syd. Det er tydeligt, at der her har ligget endnu en gårdsenhed. Grunden til at dette område ikke er forundersøgt, er at der her har ligget en adgangsvej for de tunge køretøjer i grusgraven. Da museet således opdagede, at vejen også gradvist blev gravet væk i forbindelse med grusudvinding, så inkluderede vi også dette område i udgravningerne, selvom det oprindeligt ikke var en del af det afsatte udgravningsareal.

K274: Hegn, enkeltradet. Orienteret N-S. Består af en række stolper, som er en anelse fragmenteret. Afstanden mellem stolperne anslås at være ca. 50-60 cm. Flere af stolperne ser ud til at være kløvede planker.

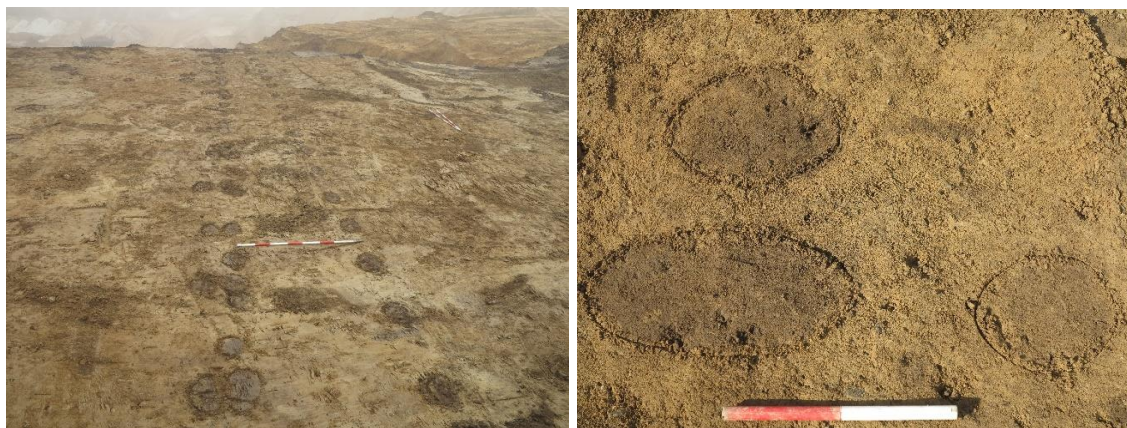

Figur 241. Planker i hegn K274 (A3658 og A3659). Det kantede omrids ses tydeligt, især på stolpen til venstre, der giver mindelser om et stykke 8-dels eller 16-dels spejkløvet træ.

K275: Hegn, enkeltradet og faskinetype i to faser. Orienteret N-S. Består af to parallelle rækker af stolper, som sandsynligvis er to faser af det samme hegn. Den østlige række af stolper, som er

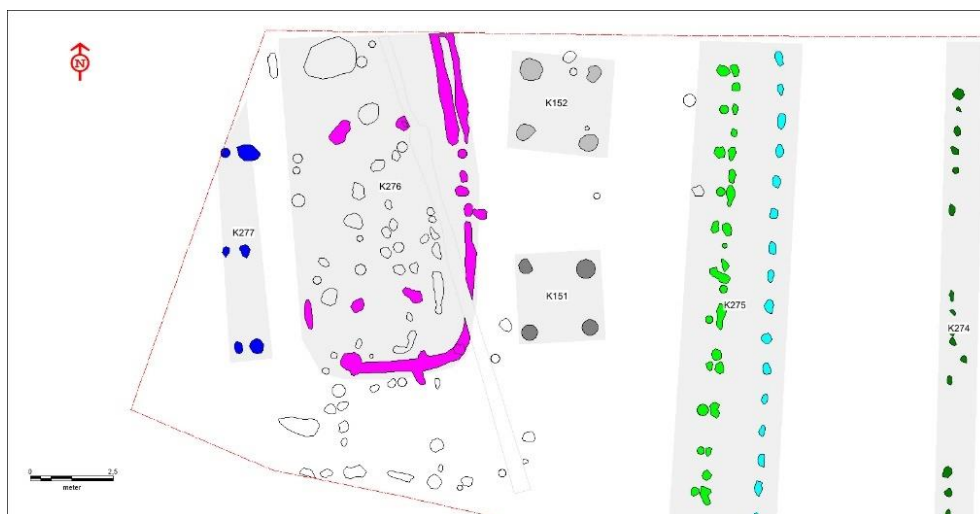
enkeltraded, står med 90 cm mellemrum og har en afstand ind til det vestlige hegn på 1,6 meter. De to snittede stolper i dette hegn er hhv. 35 og 40 cm brede samt 31 hhv. 40 cm dybe, altså gode og solide stolper. Den vestlige række, som er af faskinetype med to sidestillede stolper og en solitærstolpe i dette gentagende mønster, står med 1,2 meters afstand mellem stolpesættene. Også disse stolper er pæne og af samme dimensioner som det østre hegn.

Det er tydeligt, at hegnsstolperne generelt er aflange i langt de fleste tilfælde, og at de er orienteret i længderetning af hegnene.

Figur 242: K275 og de to hegnsfaser. Til højre ses et nærbillede af stolperne i den vestlige række (set fra øst).

K276: Værkstedshus. Orienteret N-S. Består af et forløb af enkelte og dobbelte væggrøfter, hvor der flere steder ses stolper i grøfterne. Et snit i den nordlige hegnsgroft viser en grøft på 24 cm i bredden og 10 cm i dybden. Der er ikke snittet stolper inde i selve det formodede hus, men der er flere mulige stolpesæt, som kunne være husets bærende tagstolper. Dette ses markeret på konstruktionsforslaget herunder, hvor der er markeret tagstolpear, der dog ikke er snittet. Sandsynligvis er der en overlappende konstruktion (sadeltag?) ved/over/under K276.

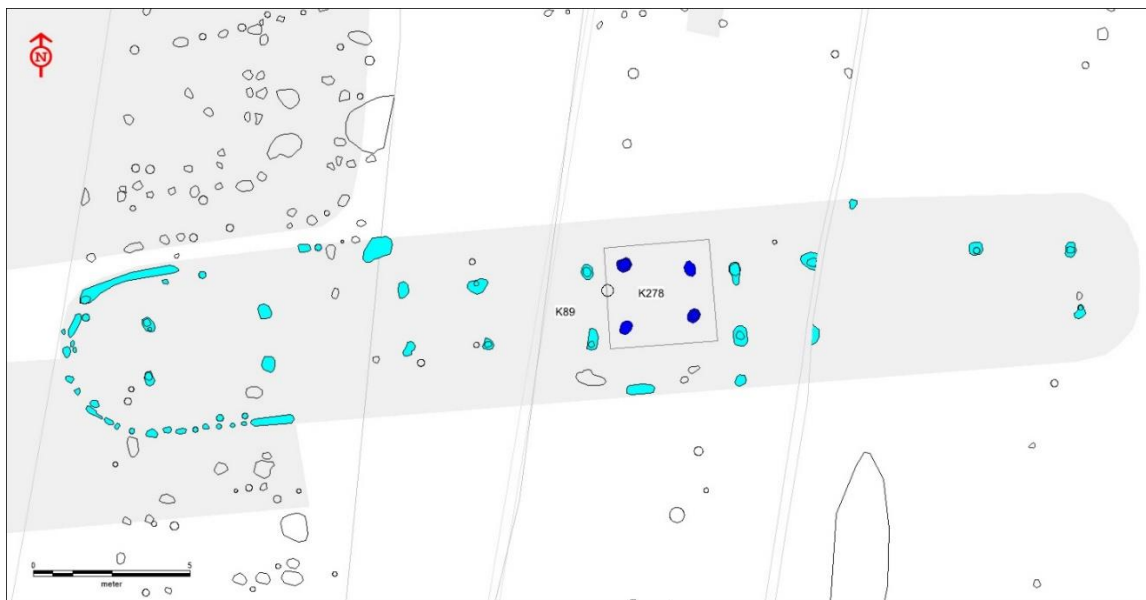
Figur 243: K276 formodes at være et værkstedshus. Der ses en gavl mod syd, en væg mod øst samt en lille rest af væggen mod vest.

K277: Hegn, faskinetypen. Orienteret N-S. Består af 3 par stolper, som står med 2,9 meters mellemrum i N-S-retning og ca. 50 cm mellemrum i Ø-V-retning. Det vides ikke hvordan man skal opfatte hegnet i kontekst med de andre konstruktioner. Måske er det bare en indre opdeling af gårdsplads, men det er bare rent gætværk. Fortolkning er begrænset voldsomt af, at beliggenheden er yderst mod øst, hvor vi ingen undersøgelser har lavet udenom. Se illustration ved K276.

K278: Staklade. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Disse 4 tagbærende stolper ligger noget forskudt for det gennemgående stolpeforløb i K89, og bør formodentlig regnes for en anden konstruktion.

Denne konstruktion, som er markeret med blå farve på illustrationen, har målene 2,1 meter i V-Ø-retning. I N-S-retning er der en del forskel i spændvidden mellem stolperne, hhv. 1,5 meter og 2,0 meter, så man må sige, at konstruktionen er noget skæv. I en af stolperne er der fremkommet flere større stykker ler med vidjeftryk og glatte flader. Dette ler stammer sandsynligvis fra enten lerklining eller ovnkappe. Der er desuden gjort et fund af en glittesten.

Man kan ikke udelukke, at konstruktionen har at gøre med hus K89, især i henhold til dybde og form. De minder ikke så meget om stolperne i en typisk staklade, der generelt ses som ret brede med ringe dybde, flad bund og et enkelt lag. Stolperne i K278 er mellem 44-66 cm brede og 27-57 cm dybe med flere lag og indeholdende genstande samt rødbrændt ler.

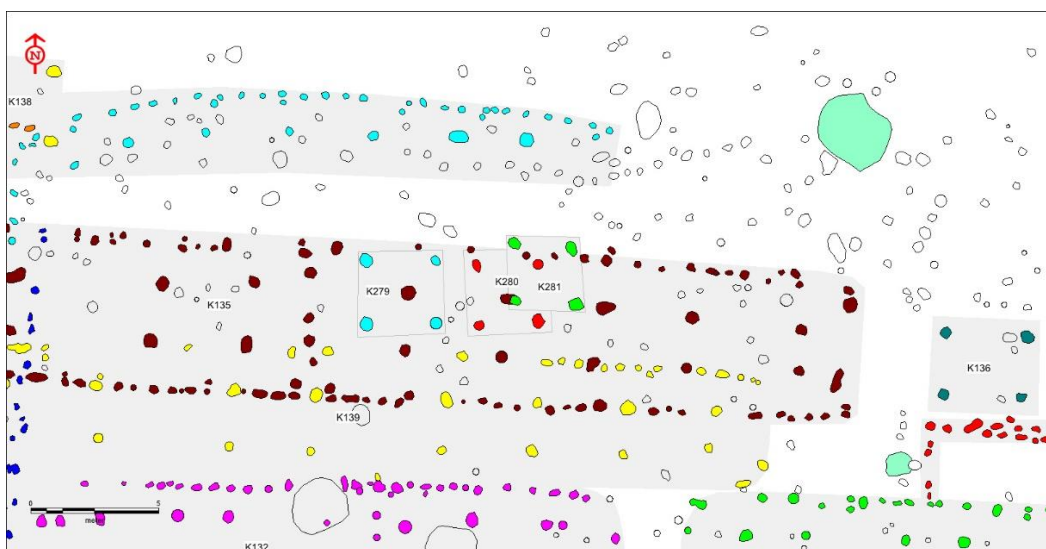

Figur 244: K278, beliggende indeni hus K89. Måske en staklade, måske en indre konstruktionsdel af K89.

K279: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 2,5 x 2,7 meter, altså næsten kvadratisk. Stolperne er mellem 40-52 cm brede og 12-25 cm dybe. Stakladen overlapper K135, dog uden at man kan se, hvilken konstruktion der er ældst.

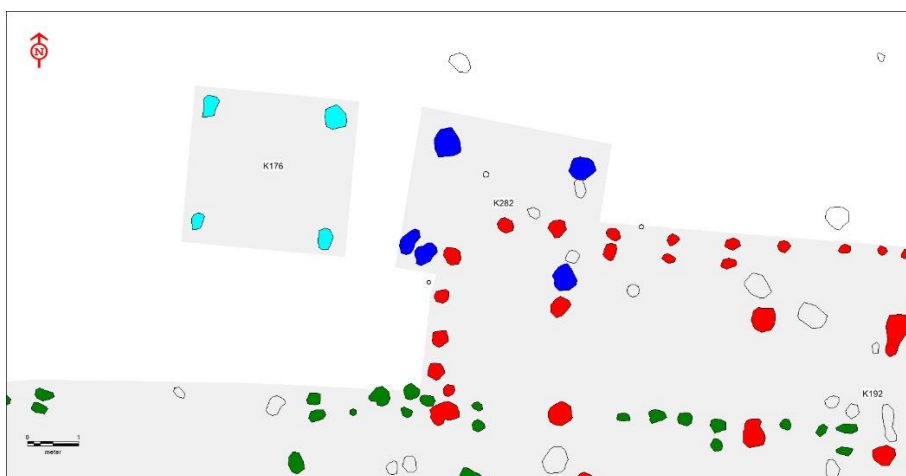
K280: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 2,3 x 2,2 meter. De tre af stolperne er mellem 52-54 cm i bredden samt 13-20 cm dybde. Den fjerde af stolperne er registreret som værende overfladisk. Stakladen overlapper K135 og K281, dog uden at man kan se, hvilke konstruktioner, der er ældst.

K281: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene på konstruktionen er 2,2 x 2,3 meter. Stolperne er mellem 38-54 cm i bredden og 9-26 cm i dybden. Stakladen skærer ind over en tagbærende stolpe i K135, og gør derved K281 til en yngre konstruktion end langhus K135.

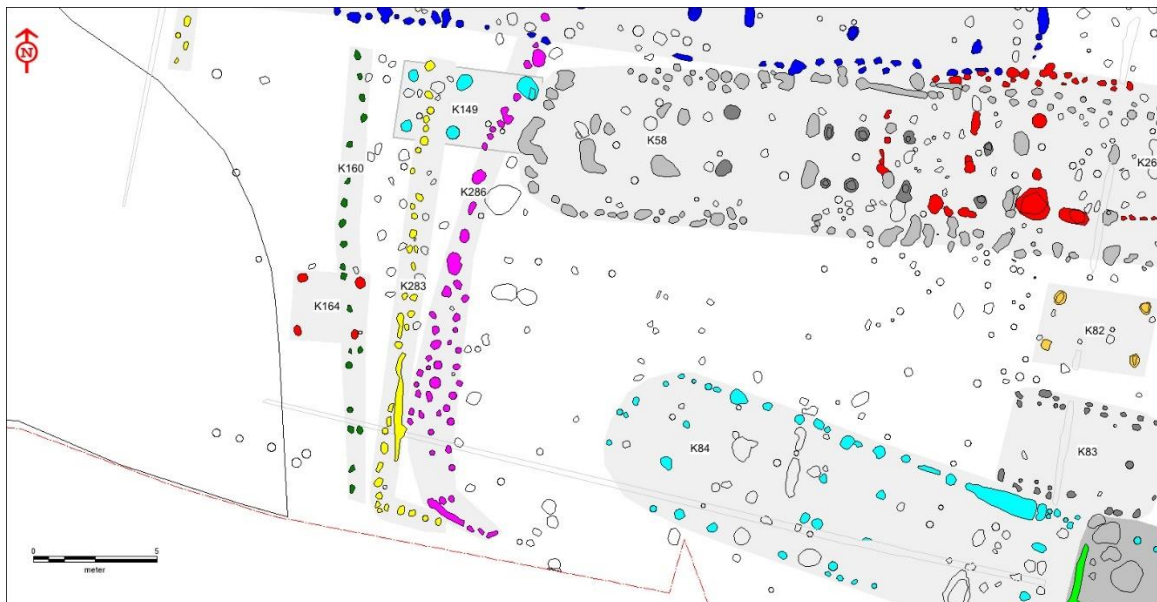
Figur 245: De tre staklader, alle i overlap med K135, som er et langhus.

K282: Staklade, let rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 5 tagbærende stolper, hvilket indbefatter en udskiftningsstolpe i det nederste vestlige hjørne. Målene på konstruktionen er 2,6 x 2,2 meter. Der er snittet to stolper af 5, og de er hhv. 39 og 49 cm brede samt 36-39 cm dybe. Konstruktionen overlapper K192, men det vides ikke, hvilken konstruktion der er ældst.

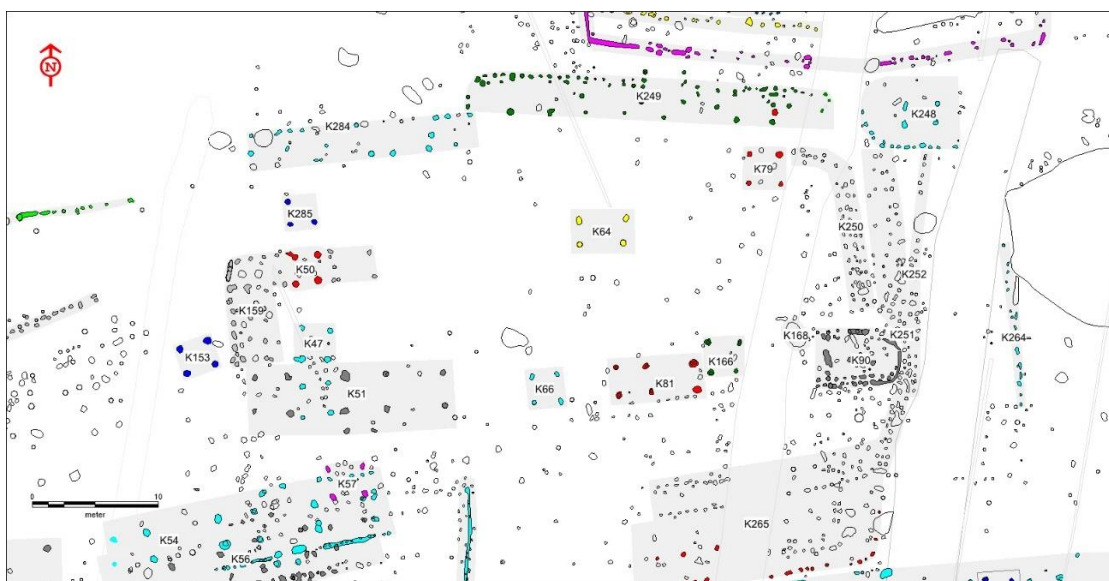
Figur 246: Staklade K282, som overlapper langhus K192. Muligvis er K176, som ses ved siden af, en makker eller udskiftning.

K283: Hegn, formodentlig enkeltradedet. Orienteret N-S, med et knæk nederst mod syd, der drejer mod øst. Udgravningsgrænsen skærer forløbet af, og det kan ikke ses, hvad der sker længere ud. Lettere usystematisk, består af både stolper og hegnsgrøfter. Svært at fastslå et nøjagtigt forløb. Ligger placeret mellem hegn K160 og K286. Disse hegn samt K283 er formodentlig flere faser af det samme hegn, der afgrænser et gårdsanlæg ud mod vest/sydvest.

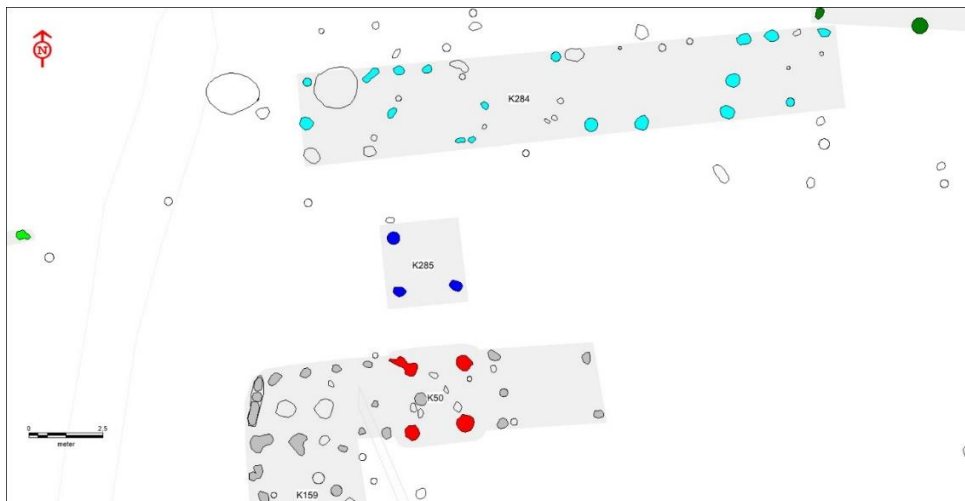
Figur 247: Hegn K283 (gul), som er en fase i den vestlige hegnsafgrænsning af et gårdsanlæg, som ligeledes er i flere faser.

K284: Hegn, sadeltagstypen. Orienteret V-Ø. Består af sporadiske stolper, som er placeret således at der er grund til at tro, at vi her har at gøre med et sadeltagshegn. Dog er konstruktionen noget fragmenteret, og de midterste såkaldte tagbærende stolper i konstruktionen er ikke synderligt dybere end resten af hegnsstolperne.

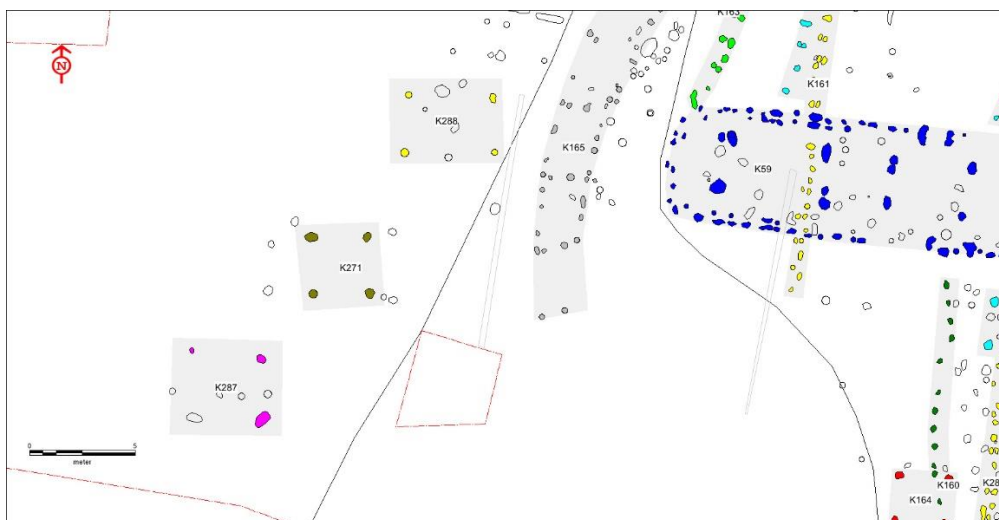
Figur 248: Det formodede hegn K284 ses i det nordvestlige hjørne af illustrationen (se desuden nedenstående illustration).

K285: Staklade, kvadratisk. Orienteret V-Ø. Består af 3 tagbærende stolper. Måske er den sidste stolpe ikke fundet under udgravningen eller også har der altid kun været 3 stolper. Dog er stakladerne på Kalbygård som regel bygget med 4 stolper. De såkaldte trestolpeanlæg, som kan ses bl.a. på Kildebjergudgravningerne ved Ry, ses ikke her. Derfor er det sandsynligt, at man simpelthen ikke har kunnet se den fjerde stolpe. De tre eksisterende stolper er hhv. 43-55 cm brede og kun 10-12 cm dybe, så konstruktionen virker noget nedslidt. Målene er 1,9 x 1,9 meter. Der er fundet en fragmenteret knusesten i den ene stolpe.

Figur 249: Den nedslidte staklade K285.

K286: Hegn, enkeltrådet med udskiftninger mod syd. Orienteret N-S, med et knæk i den sydlige ende, hvor hegnet derefter drejer mod øst. Del af en flerfaset vestlig gårdsinddeling. Består mod nord af en række forholdsvis velorganiserede stolper, der står med ca. 60-80 cm mellemrum. Længere mod syd bliver stolperækken uregelmæssig, og det ser ud til at der er udskiftninger (se illustration ved K160).

Figur 250: Staklader K287 og K288 sammen med staklade K271. De tre konstruktioners ensartede placering i yderkanten af bopladsen er med til at validere bygningerne, selvom især K287 er lidt tvivlsom, og K288 ikke er snittet.

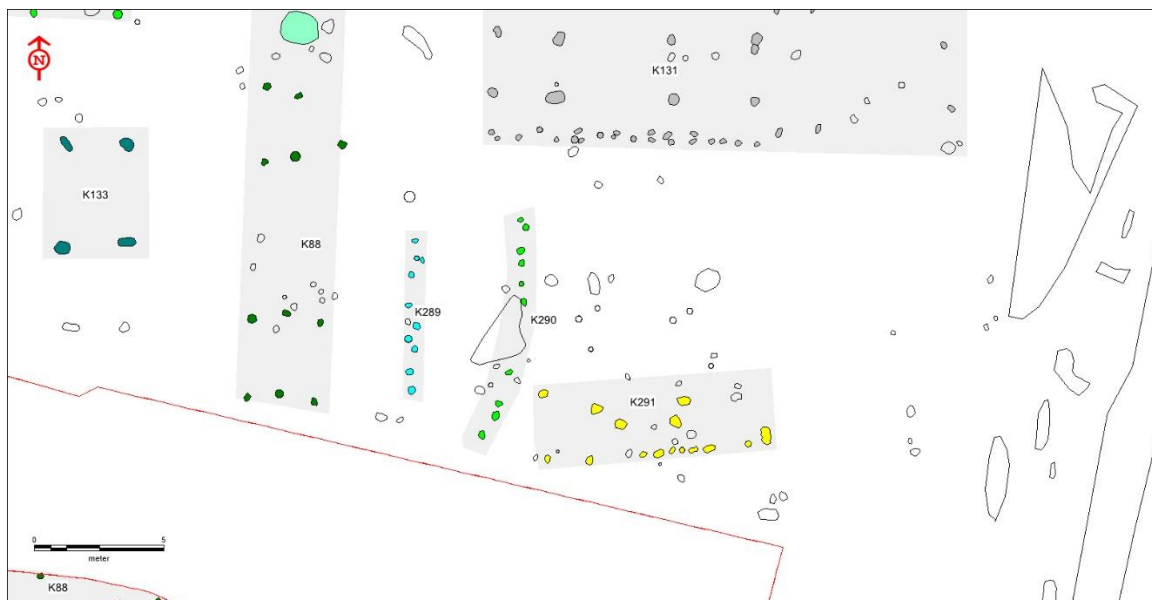
K287: Staklade, let rektangulær. Noget tvivlsom, da de tre stolper er forskellige i både dybde, bredde og fyld. Desuden mangler den 4. stolpe, som ved første øjekast ligger korrekt placeret, men som ved snitning viste sig at være et dræn. Målene er 3,2 x 2,8 meter. Stolperne er hhv. 46/30 (dvs. bredde/dybde), 75/34 og 56/16.

K288: Staklade, rektangulær. Orienteret V-Ø. Består af 4 tagbærende stolper. Målene er 2,8 x 4,3 meter. Ingen af stolperne er snittet, så konstruktionen baseres på en formodning.

K289: Hegn, enten uregelmæssigt enkeltradedet eller faskinetypen med manglende stolper. Orienteret N-S. Består af en række stolper på ca. 7 meters længde. Svært at afgøre, hvad hegnet knytter sig til grundet det korte forløb, men det står dog langs med K88, som er en afgrænsning af en gård. Den eneste stolpe, som er snittet i dette hegn er 28 cm bred og 19 cm dyb.

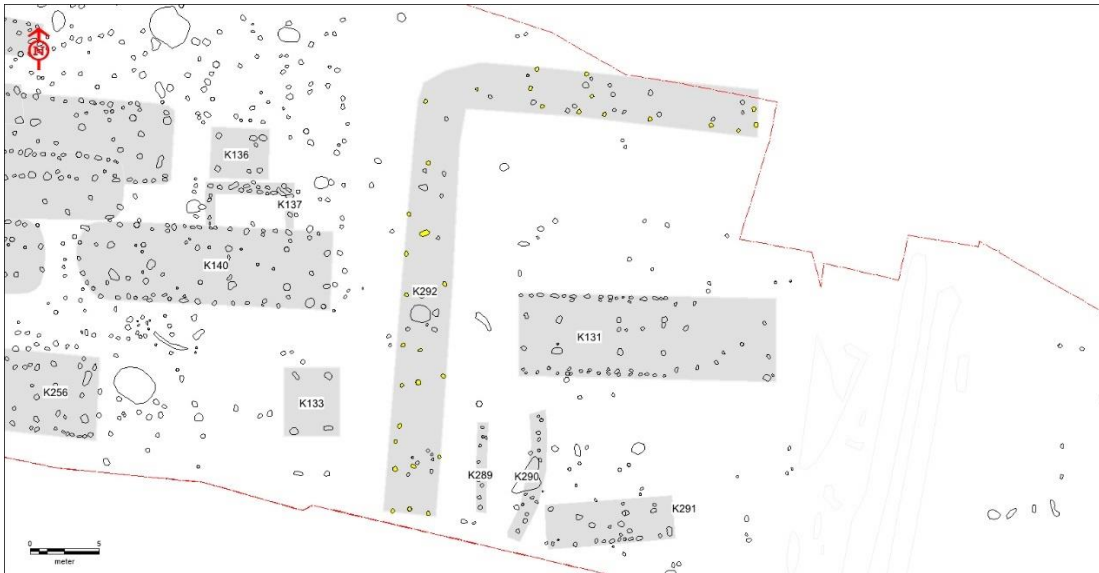
K290: Hegn, enkeltradedet. Orienteret N-S. Består af en ca. 9 meter lang række stolper, som står med et mellemrum omkring 50-80 cm. Stolperækken har en let krumning, som gør at man kan fastslå orientering mod vest. Ligeledes gør hegnets nærhed til hegn K88, at man tænker, at der her kunne være en hegnsfase til det gårdsanlæg, som det velbevarede hegnsførløb K88 omkranser. Den eneste stolpe, der er snittet i denne konstruktion er 31 cm bred og 12 cm dyb.

K291: Hegn, sadeltagstypen. Orienteret V-Ø. Består af et lettere fragmenteret 9 meter langt sadeltagshegn, hvor der ses lidt ekstra tagbærende stolper med en anderledes placering, der kunne antyde, at hegnet har mere end en enkelt fase. De indre tagbærende stolper er mellem 37-55 cm i bredden og 17-37 cm i dybden. Den ydre stolperække står med 60 cm afstand mellem stolperne, der hvor rækken er mest regelmæssig, og dybden på de snittede stolper ligger på 10-20 cm, oftest tættere på 10 cm.

Figur 251: Hegnene K289, K290 og K291. Disse tre hegnstumper er ikke umiddelbart mulige at knytte til gårdsanlægget mod vest, men da der her ses flere husbyggefaser, så må der vel formodentlig også eksistere flere hegnbyggefaser. Mod syd ses et område, der aldrig har været undersøgt af museet, og som var smadret af kørespor og traktose.

K292: Hegn, sadeltagstypen. Orienteret N-S samt V-Ø. Et lidt rodet forløb af stolper, som formodes at være den vestlige afgrænsning af gård 28. Oprindeligt regnet for den østlige del af K88, men dette er ikke korrekt.

Figur 252: Sadeltagshegn K292.

Andre anlæg på pladsen

Ovenfor er nu beskrevet de konstruktioner, som udgør boliger, økonomibygninger samt hegn.

Imellem disse konstruktioner er der fundet forskellige typer interessante anlæg, som fortæller noget om aktiviteterne i området. Gennemgangen foretages i alfabetisk rækkefølge ud fra anlægskategoriene i MUD.

Brønde: I alt 8 anlæg er karakteriseret som brønde. Herunder følger beskrivelser af disse:

A9337: Anlægget blev gravet med maskine. Brønden var temmelig stenfyldt og nedgravet i blåler af i hvert fald 30 cm dybde. I alt var den omkring 175 cm dyb, meget omfangsrig, tragtformet øverst og ca. 1,5 m i diameter. Desværre blev nedgravningen i blåler stort set bortgravet før fotodokumentation.

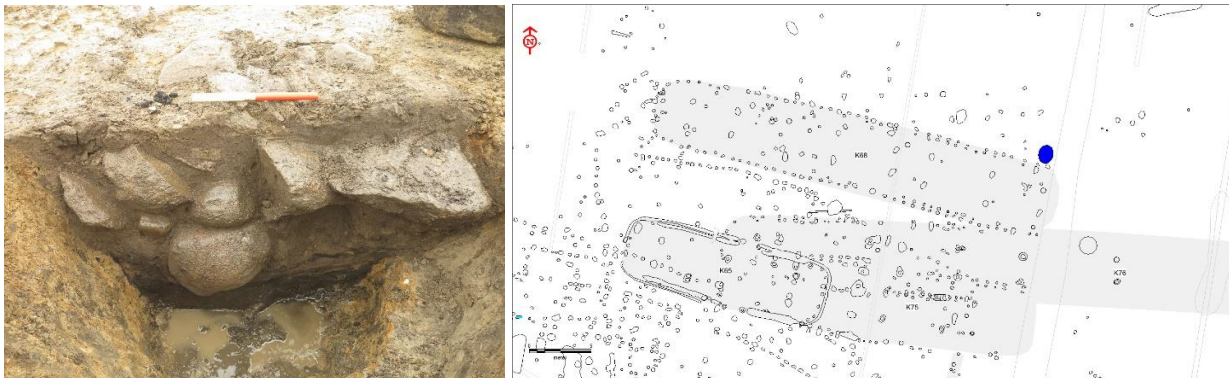
Figur 253: Brønd A9337 (blå). Brønden blev fundet ved afgravning af et mindre vådområde, A7702. T. h. ses mortarsten fra A7702, der var et mindre kulturlag/vådområde, der lå henover brønden, og som blev afrømmet med maskine.

Lidt keramik samt rester af bevaret træ ses i profilen, men hver gang brøndprofilen afrensedes, så faldt den sammen. Der blev fundet mange kløvede, større sten i brønden. Fund af kværnsten (drejektiværnsfragmenter), skubbekværne samt keramik. Datering er yngre romersk jernalder-germansk jernalder.

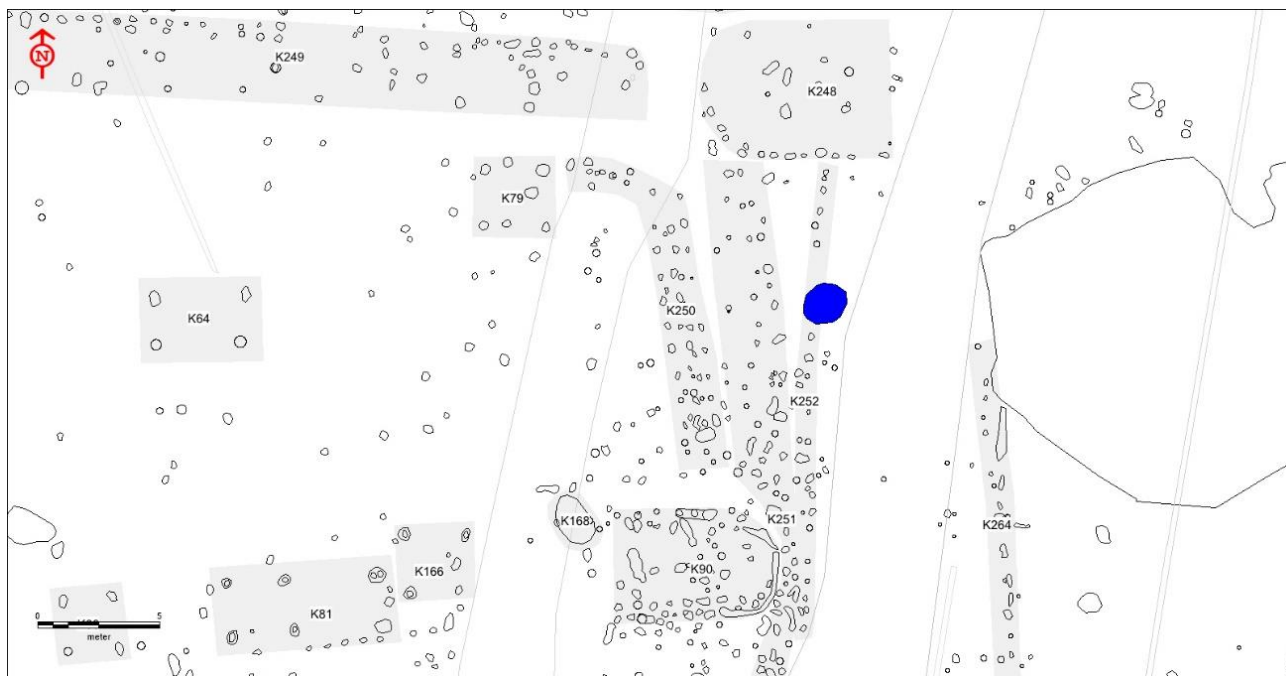
Figur 254: Drejektiværnsfragment fra brønd A9337.

A11923: Tolket som brønd. Ø150 cm, D95 cm. Indeholder 4 lag, hvor det øverste lag er stærkt stenfyldt med meget store sten. Heri er også fundet keramik samt drejekværnsdele (både løbere og liggere).

Figur 255: Brønd A11923. Her ses der en tydelig opdeling mellem det lyse opfyldningslag øverst, og det mørkere mere humøse lag nederst. Fund er fremkommet i den øvre del. På illustrationen til venstre ses brønden (blå), placeret tæt op ad hus K68.

A12348: Tolket som brønd. Ø180 cm, D>70 cm. En ekstremt stenfyldt nedgravning, i toppen ses en del kogesten eller varmpåvirkede, sprængte sten. Længere nede ses hovedstore sten, nærmest pakket tæt sammen, flere er kløvede. Siderne i anlægget er let skrånende. Brønden nåede ikke at blive færdigundersøgt og gravet i bund, inden den blev fyldt med vand. Datering yngre romersk jernalder-germansk jernalder.

Figur 256: Brønd A12348 (blå).

A14897: Ø196 cm, D95 cm. Brønd beliggende umiddelbart syd for A14898, som også er en brønd. Ligner mht. farve og fyld A14898 en hel del. Det øverste lag, som ses i begge brønde er så godt

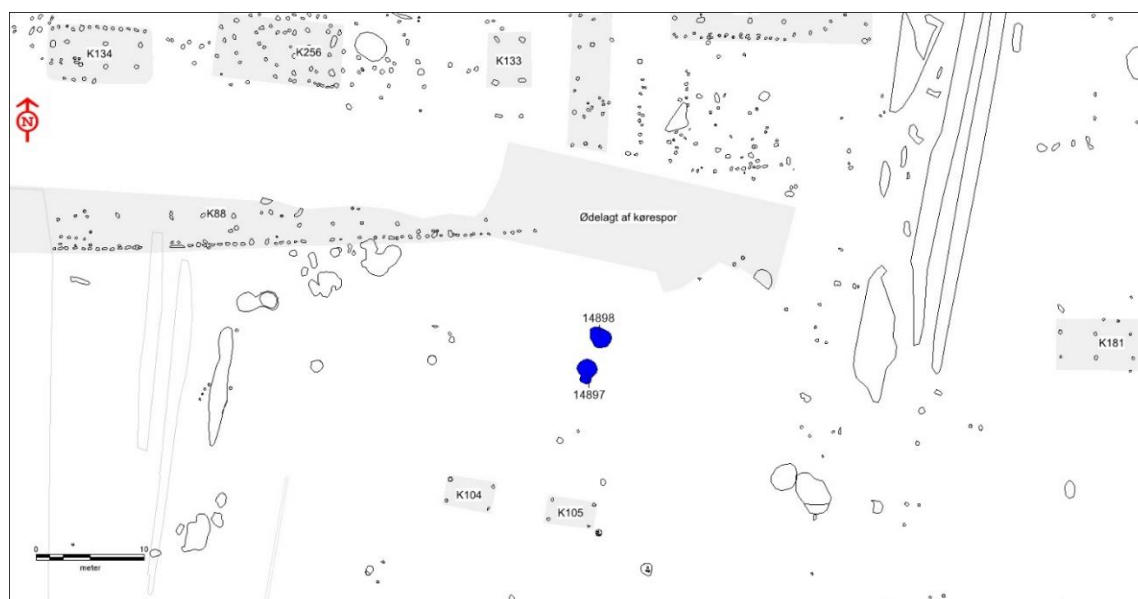
som identisk. Dog er A14897 en anelse lavere og her ses desuden færre lag. Fund af finere bordservice i brønden (8 skår fra samme kar). Datering yngre romersk jernalder-germansk jernalder.

A14898: Ø182 cm, D137 cm. Brønd, som ligger ved siden af A14897. Anlægget er snittet med maskine. Der er gjort et fund af keramik i det øverste lag. De nedre lag er vandaflejrede, og er skarpt adskilt, ligesom nedgravning står ganske skarpt. Skal formodentlig dateres som A14897.

De to brønde A14897 og A14898 ligger i udkanten af bebyggelsesaktiviteterne.

Figur 257: Brønd A14897. Foto er taget dagen efter maskinsnittet er lavet, så overfladen af profilet er frossent. Derfor ses lagene knapt så tydeligt som man kunne have ønsket. Den ydre afgrænsning mod undergrund er dog meget tydelig.

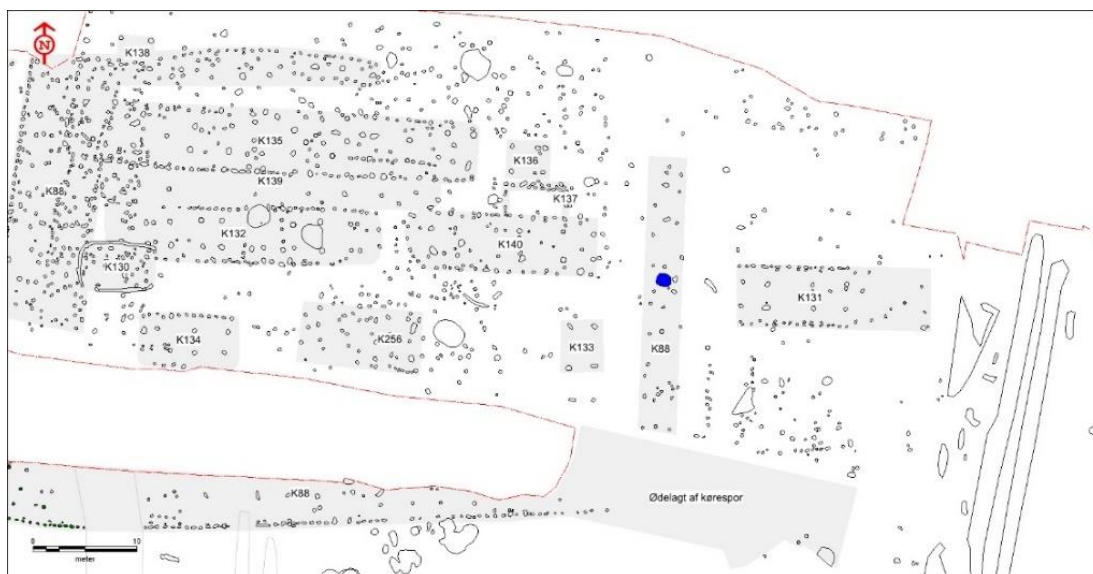

Figur 258: De to brønde A14897 og A14898 (blå farve).

A16694: Ø138 cm, D84 cm. Brønden rummer 7 lag, og under udgravningen er der fundet en del keramik. Keramikken er primært fundet i lag 5, og her er der fundet skår med tvedelte tapører, som kan dateres til yngre bronzealder periode 4/5.

Figur 259: Keramik fra brønd A16694. Her ses en ringknop, som er en type ornamentik/hankedetalje, der ses i yngre bronzealder.

Figur 260: Brønd A16694 (blå farve).

A17185: Ø129 cm, D65 cm. Brønden rummer tre lag, hvor det første og øverste lag rummer trækulsnister og keramik. Lag 2 rummer keramik, en masse trækul, hvidbrændt knogle og stykker af en arneplade eller lignende brændt lerplade. Lag 3 er et tyndt, gråt bundlag uden fund.

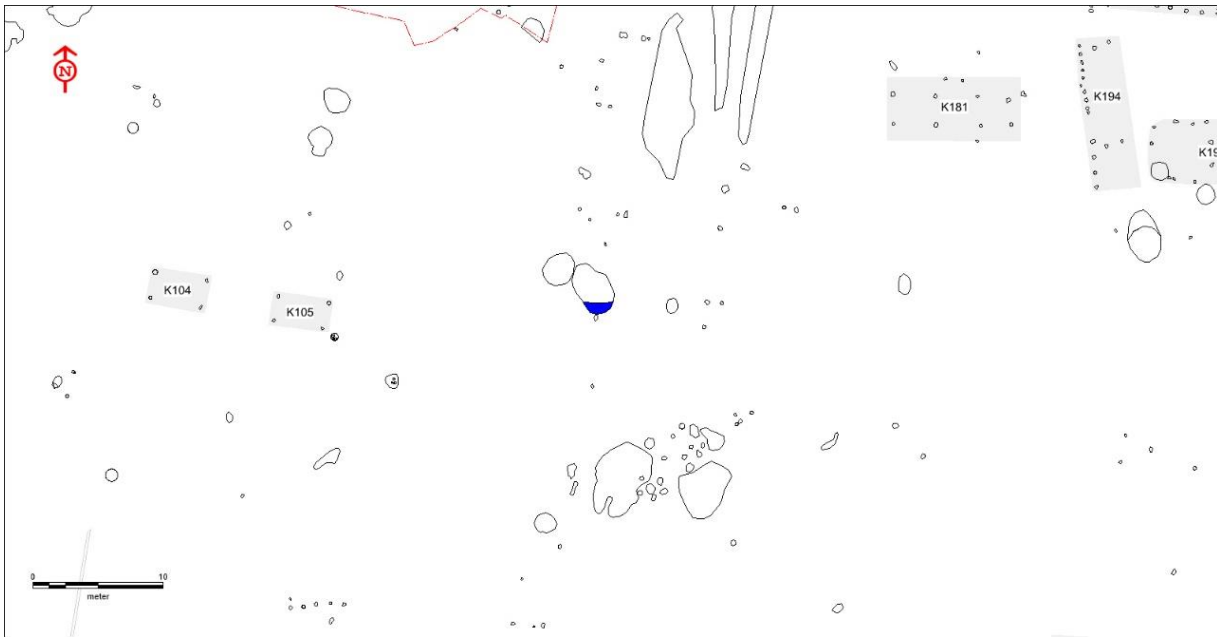
Figur 261: Brønd A17185. Brønden dateres til yngre bronzealder, og har ikke noget at gøre med konstruktionerne omkring brønden.

Der er fundet skår fra i hvert fald 7 kar, heriblandt en kanneleret hank. Ydermere ses også ornamentik i form af fingerindtryk, som er udført ved overgangen mellem hals og bug. Over fingerindtrykkene er karsiden glat, mens den under fingerindtrykkene bliver ru. Dateringen af keramikken falder omkring yngre bronzealder periode 4-5.

A19033: $\varnothing > 66$ cm, D138. Brønden overlappes af en grube, A18970, som dateres til yngre jernalder. Selve brønden dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder på baggrund af et keramikfund. I bundlaget er der fundet en båndformet hank med en bred fure ned langs midten af hanken.

Figur 262: Brønd A19033 her markeret med sort streg, da afgrænsningen er meget utydelig. Det ses til gengæld tydeligt, at en større germanertidsgrube overlapper den ældre brønd.

Figur 263: Brønd (blå markering) med overlappende grube.

Gruber:

På hele det store udgravningsområde er der fundet lidt over 100 gruber, hvilket ikke er meget på det 11 hektar store areal. Forklaringen på det lave antal gruber skal findes i dateringen af bebyggelsen, som jo langt overvejende er germansk jernalder med små indslag af yngre stenalder samt yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. Teorier om grundene til at man ikke graver så mange gruber i yngre jernalder er bl.a. at man ikke bygger lerklinede huse mere men bruger huse i træ, dvs. en bulkonstruktion, og at man derfor ikke har det store behov for at grave efter ler til væggene. Ydermere er det også foreslået, at husholdningsaffaldet ikke længere bliver gravet ned, men i stedet bare bliver spredt ud på markerne som gødning.

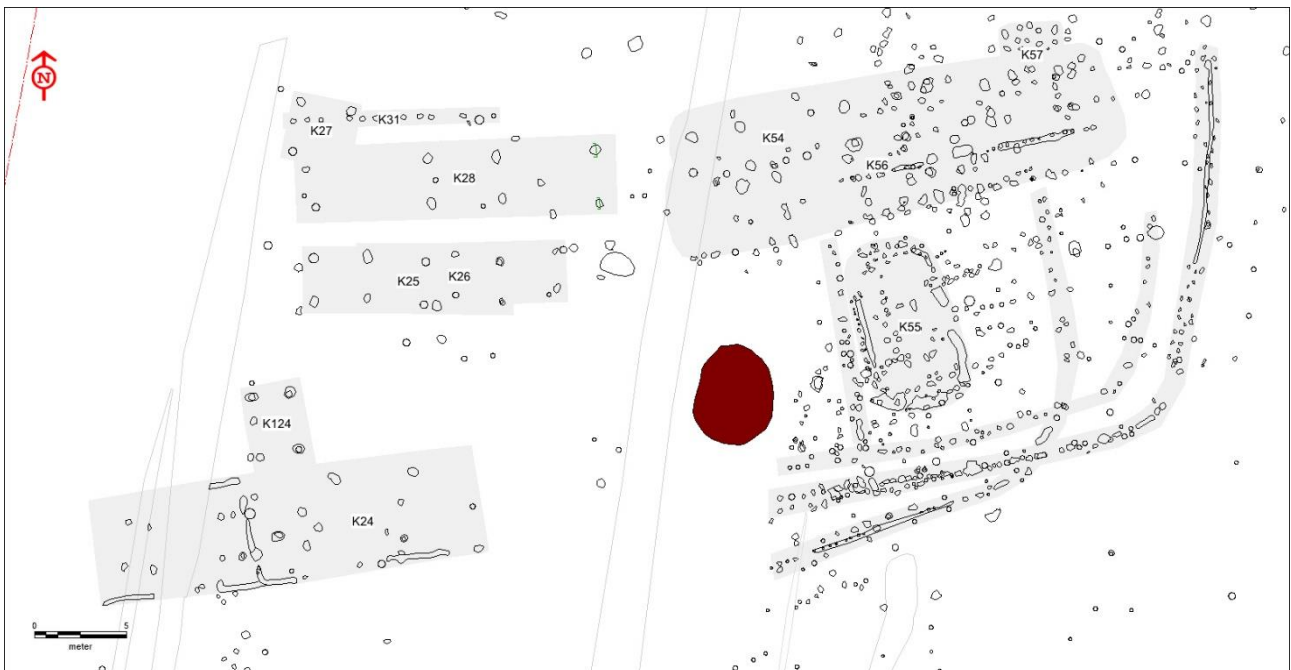
Gruberne, som er knyttet til Kalbygårds yngre jernalderbebyggelse består langt overvejende af simple nedgravninger med et eller to lag. Dybden af nedgravningen er begrænset, og ofte ses der en del større sten øverst i opfylden (øverste lag). En gang imellem ses en smule keramik i fylden, men det er som oftest kun et fåtal skår. Den primære funktion af disse nedgravninger er uvis, men sekundært har det i en del tilfælde været et bekvemt sted at komme af med større sten.

Herunder følger en beskrivelse af udvalgte gruber:

A2628: Ø490 cm, D92 cm. Germansk jernalder. Stor grube, som består af 3 lag. Det øverste lag består af mørkt gråbrunt sandet ler med trækulsnister, som er iblandet store mængder sten af varierende størrelse. I dette lag er der fundet ca. 20 stykker af kværnsten, både skubbe- og drejekværne. Desuden også keramik samt knusesten.

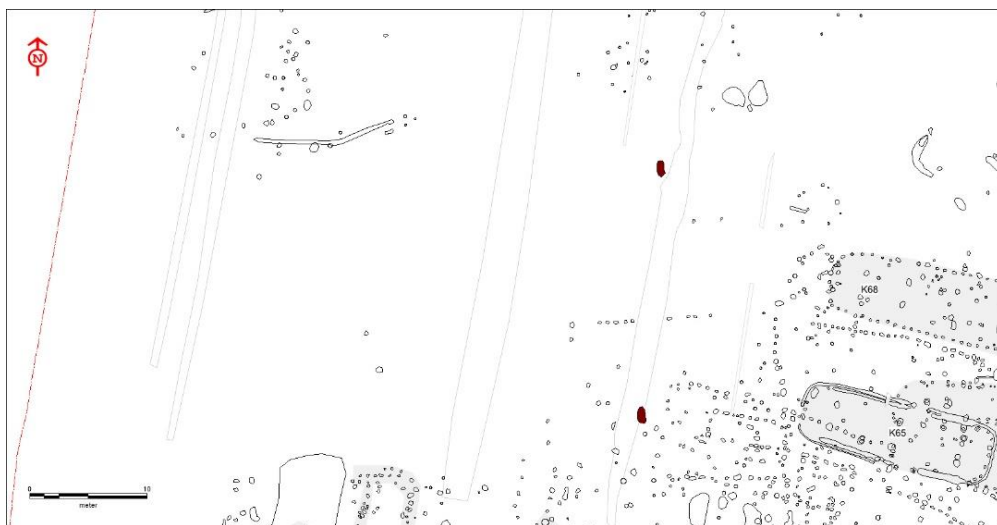
Figur 264: Grube A2628 i snit. Her ses det tydeligt, hvor massiv en stenmængde, der er tale om i det øverste lag. Til højre ses et drejekværnsfragment fra gruben.

Figur 265: Gruben A2628 herover. Et sådant større hul med store sten øverst i fylden har næppe ligget indenfor den omkransende gård i dens beboede periode. Herover ses en komplet skubbekværn fra gruben. De fundne kværnsten var en blanding af skubbe- og drejekværne med en overvægt af drejekværnsfragmenter.

Drejekværnens indtog i Danmark sker i løbet af ældre romersk jernalder i Slesvig (ca. år 200), og i løbet af yngre romersk jernalder udbredes denne revolutionerende "køkkenmaskine" til resten af Danmark (se s. 57-62 i "Det Sønderjyske Landbrugs Historie. Jernalder, vikingetid og middelalder").

A6348 og A6397: Ø hhv. 130 og 140 cm, D hhv. 13 og 14 cm. To meget ens udseende gruber, ovale i fladen, lavbundede med let skrånende sider og let rundet/ flad bund. Fylden består af et enkelt lag, hvori der er rigelige mængder trækul. I A6397 er der fundet keramik, som er meget grov og med ujævn overflade. Derfor kunne dateringen godt ligge i yngre stenalder eller ældre bronzealder, selvom keramik fra germansk jernalder også kan være meget groft magret til tider. Grubernes funktion er uvis, men kan måske være bunden af en kogestensgrube.

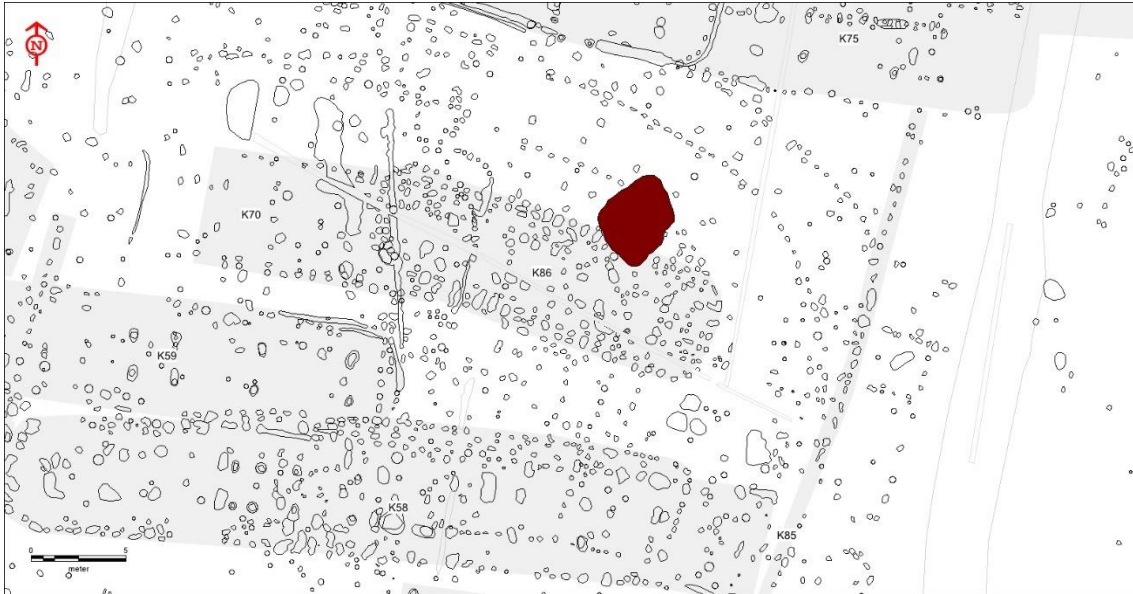

Figur 266: Gruberne A6348 (nordligste) og A6397 (sydligste). De er placeret udenfor bopladsområde, hvilket kunne tale for at der har været brug af ild forbundet med gruberne.

A10767: Ø441 cm, D71 cm. Gruben består af 4 lag, og er meget lig grube A2628 i form og fyld, hvor der som her ses et øvre lag med rigtig mange sten, som også ses i overfladen. Stenene er af varierende størrelse, såvel uforarbejdede, rå sten som drejekværnsfragmenter og forarbejdede hertil, skubbekværniggere samt knusesten og et morterstensfragment. I lag 2 er der fundet ornamenteret keramik (yngre jernalder).

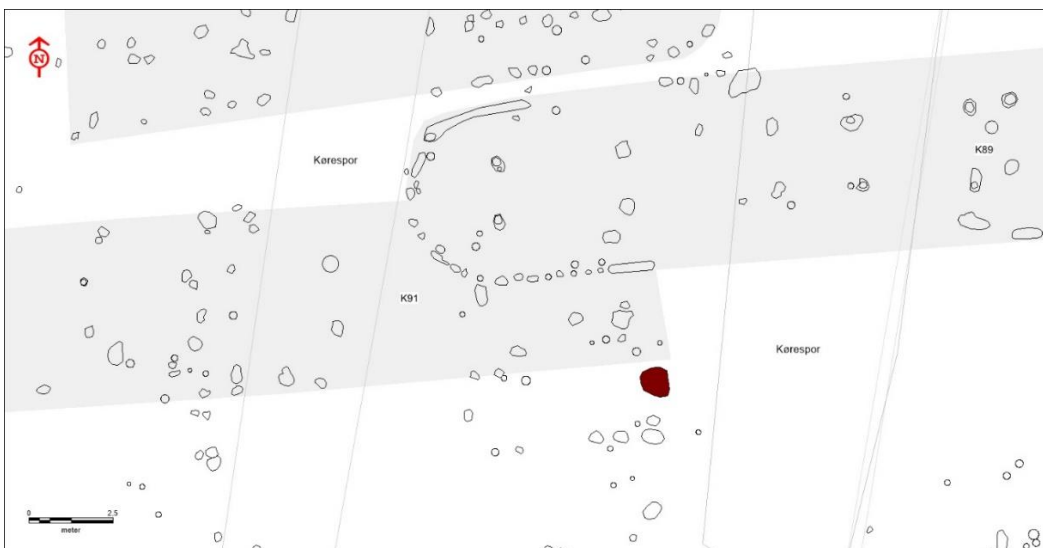

Figur 267: Ornamenteret keramik samt drejekværnsligger fra gruben A10767.

Figur 268: Grube A10767. Gruben så efter alt at dømmes ud til at overlape hus K86. Det var dog svært at se om der skulle være evt. stolper i grubefluden, da den var meget lig stolperne rent fyldmæssigt.

A12002: Ø92 cm, D24 cm. Gruben består af tre lag, har lige sider og flad bund. Fylden er meget trækulsholdig og rummer desuden en del lyst rødbrændt lermateriale samt ildskørnet flint. Undergrundsjoeden under gruben er ikke rødfarvet, som stærk varmepåvirkning normalvis forårsager.

Figur 269: Gruben A12002. Funktion er uvis, men kan muligvis have en funktion i forhold til hus K89.

Anlægget er givetvis ikke en tilfældig nedgravning, men hvorledes man har anvendt gruben må stå hen i det uvisse. Datering formodentlig yngre jernalder.

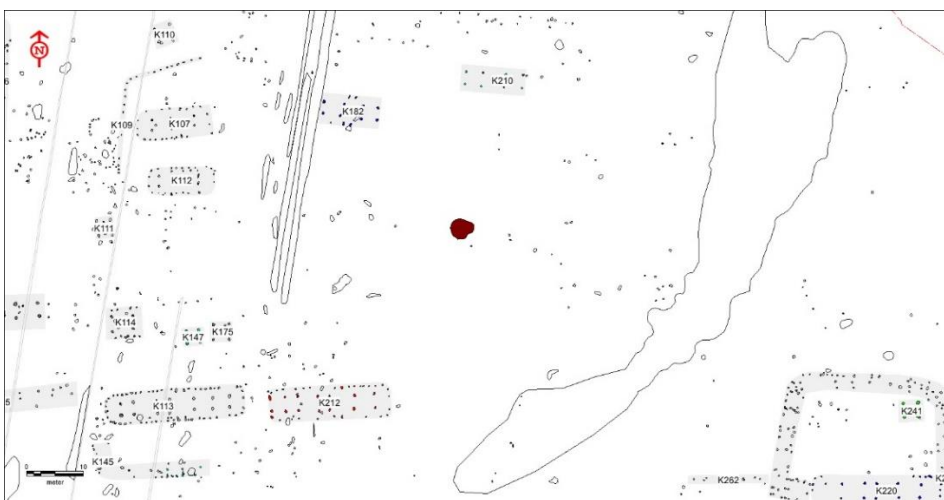
A13602: Ø143 cm, D57 cm. Se beskrivelse under hus K95.

A14310: Ø76 cm, D51 cm. Se beskrivelse under hus K95.

A19333: Ø390, D88. Gruben er snittet med maskine. Der ses en del større sten og mindre stykker keramik i fladen. Består af 8 lag, og tolkes som en affaldsgrube med flere opfyldsfaser, hvorimellem der er skredet undergrundsfyld ind i gruben. Keramikken giver ikke noget entydigt billede af datering, men grubens udseende tyder på en sammenhæng mellem denne og germanertidsbopladsen. Her ses der flere større gruber, hvori man finder en del sten i det øverste lag. I stenlaget i denne grube er fundet en kværnsten, som ses på billedet herunder. Gruben er lige nøjagtig gravet så dyb, som lerlaget er dybt. Det ser ud til, at da man ramte sand, så stoppede man gravningen. Derfor kan den primære funktion af gruben muligvis være lertagning. Datering er yngre jernalder.

Figur 270: Grube A19333. Kværnstenen ses til højre i gruben.

Figur 271: Gruben A19333 ligger i et lidt afsides område uden ret meget byggeaktivitet omkring.

A22580: Ø315 cm, D90 cm. Gruben er gravet i leret undergrundssand, og består af tre lag, hvoraf det øverste lag er tæt pakket med store sten. Gruben er meget typisk for de større gruber på Kalbygård, hvor det øvre lag er stenpakket. Der er desuden fundet keramik i dette lag, et rundhugget skår uden hul samt en lerkarbund med hul i midten. Datering er yngre jernalder.

Figur 272: Arbejdsfoto af grube A22580. Det er tydeligt, at der er mange sten i toplaget. Til højre ses det rundhuggede skår fra gruben.

Figur 273: Placering af gruben A22580.

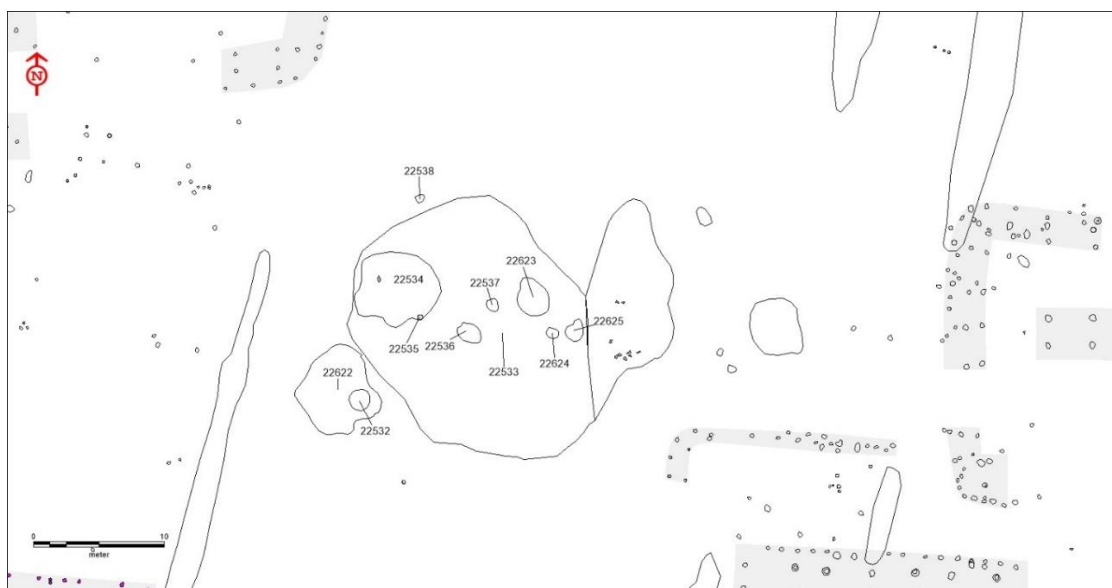
A23361: Ø56 cm, D20 cm. Lille grube, som består af et enkelt lag med gråbrunt heterogent, gruset sand. Gruben har skrånende sider og rund bund. Der blev i gruben fundet 31 mindre skår, som ved

efterbearbejdningen er blevet dateret til neolitikum eller bronzealder pga. den grove magring med lyserød granit.

Figur 274: Gruben A23361, som er af noget ældre dato end den omgivende bebyggelse. Undergrunden i området er gruset sand/sand, hvilket ofte er den foretrukne undergrund for neolitisk bebyggelse. Der er dog ikke konstateret huse fra neolitikum i området, selvom der er tydelige indikationer på ophold i denne periode.

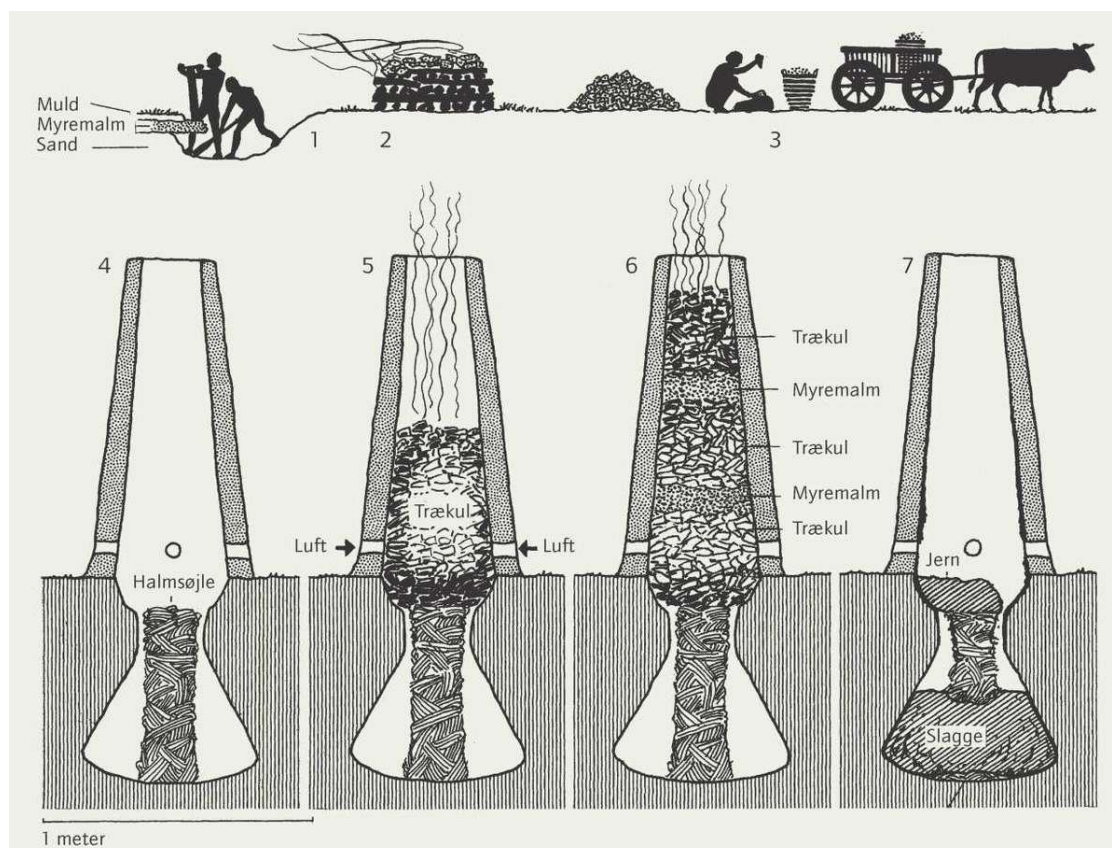
Gruber i lavninger: Flere steder på området ses lavninger i landskabet, hvori der er lavet flere nedgravninger, primært for at hente ler, men også for at lave brønde. Bl.a. ved A22533, som er et tyndt og humøst, ophobet kulturlag, dog uden fund, og som ligger i en lavning. Under A22533 ses en del gruber, som kom frem, da "kulturlaget" blev maskinafrømmet og fjernet. Disse gruber er dels lertagningsgruber, som er ca. 1,5-2 meter brede, men der ses også større områder på ca. 5 meters omkreds, hvor der er gravet af og fyldt op af flere omgange.

Figur 275: Lavning A22533, som efter afrømning blev til flere gruber, hvis formål primært har været lertagning. Området ligger lavt, og undergrunden er stift ler.

Jernudvindingsanlæg: Der er identificeret to jernudvindingsovne på Kalbygård, A10242 og A22538. Desuden er der udgravet en trækulsmile (A21930), som formodes at have forsynet smeden med trækul til den efterfølgende smedeprocess.

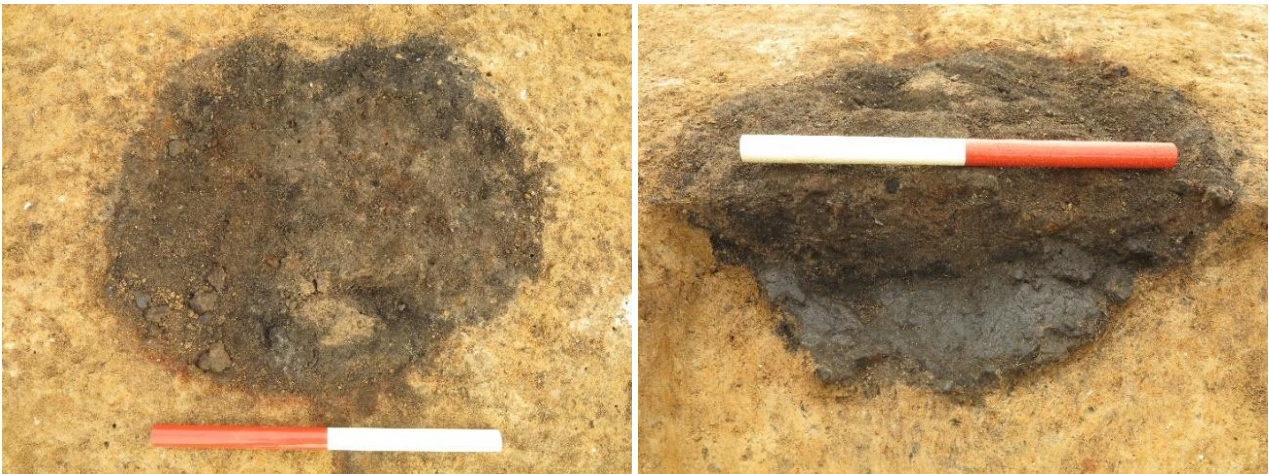
A10242: Ø52 cm, D13 cm. Består af to lag. Det øverste lag indeholder sortbrunt, blødt humøst leret sand, blandet med meget findelt trækul, som nærmest er blevet til pulver, samt slaggeklumper i lidt varierende størrelser. I overfladen ses det tydeligt, at slaggen koncentrerer sig ude langs yderkanten af anlægget. Herude ses også rødfarvning fra varmepåvirkning af undergrunden. Denne varmepåvirkning findes også længere nede langs bunden af anlægget. Bundlaget er hovedsageligt bestående af en sammenhængende slaggeplade, men alt i alt ca. 10 kg slagge i mange små og store stykker fra hele anlægget. På flere af stykkerne ses tydelige stråaftryk. I den jordprøve, som stammer fra anlægget er der fundet 300-500 stk. forkullede rugkerner, forkullede aksled fra rug samt græs fra hejrefamilien (*Bromus* sp.). Disse planterester stammer fra den store halmprop, som sidder i jernudvindingsovnens nederste rum, og som skal forhindre myremalm og trækul i at falde ned i det nederste kammer. Her på Kalbygård er halmpropen lavet af rug med kornakset siddende på strået samt græs, sikkert taget direkte fra marken eller kort tid efter høst.

Figur 276: Illustration af jernudvindingens faser (lex.dk). Som man kan se, så er det en lang og energikrævende proces.

Figur 277: Jernudvindingsovnen A10242 (rød prik). Ovnen ses ligge indenfor sadeltagshegnet K249, men pga. brandfare, så har ovnen sandsynligvis ikke været i brug inde under sadeltaget.

Figur 278: Jernudvindingsovn A10242 i flade og snit. Den flade slaggeklump ses på bunden af anlægget (foto t.h.)

A22538: Ø78 cm, D13 cm. Består af et enkelt lag, som er sortbrunt humøst sandet ler, en del trækulsnister og enkelte gule undergrundsninger. Indeholder rødbrændt smuldrende ler, som stammer fra ovnkappen (her ses stråaftryk) og glaslignende slaggemateriale, i alt 662 gram. Denne ovn er noget mere nedbrudt end den anden, men der blev dog også taget en jordprøve, som påviste forkullet rug, pileurt samt græsser. Igen stammer disse planter fra halmproppen. Pileurt er en almindeligt forekommende plante på dyrkede områder, da den ynder en jord der er rig på næring.

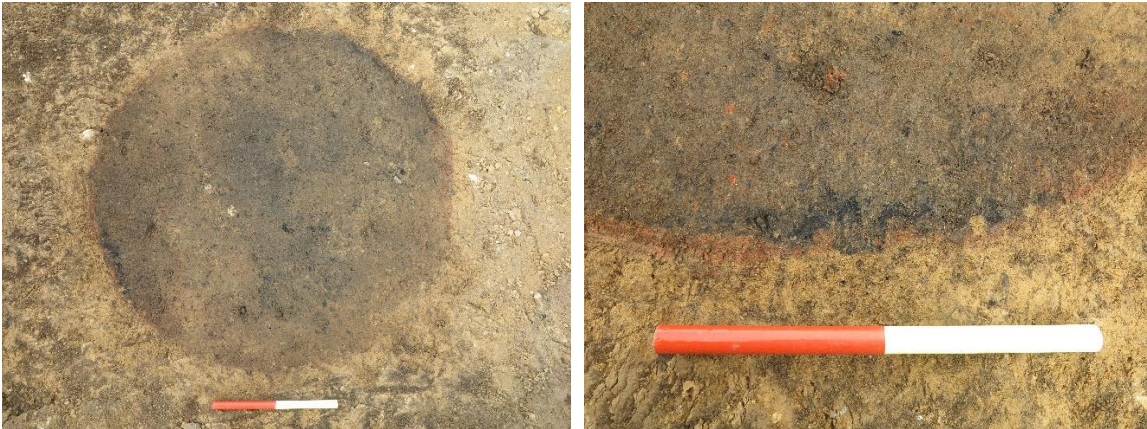
Figur 279: Jernudvindingsovn A22538. Denne ovn er bygget et stykke væk fra bebyggelsen, helt sikkert med vilje pga. brandfaren forbundet med aktiviteten.

Figur 280: Jernudvindingsovn A22538.

Trækulsmile:

A21930: Ø160 cm, D22 cm. Består af to lag, og har lige sider og næsten helt flad bund. Lag 1 er mørkt gråbrunt let sandet ler med en del undergrundsninger, trækulsnister og pletter/nister af rødbrændt ler, samt en smule sten. Enkelte små stykker keramikskår (ej hjemtaget), som er sekundært brændt. Laget er heterogent og spættet.

Figur 281: Trækulsmilen A21930 set i flade. Der er en tydelig rødfarvning rundt i kanten af anlægget efter intens varme. På foto til højre ses det, at lag 1 er meget spættet.

Under udgravning af lag 2 observeres det, at der i den nordlige del af anlægget findes meget trækul i større stykker op langs afgrænsningen til undergrund, nærmest som en solid bræmme eller kant.

Lag 2 er sortbrunt let sandet ler med en masse trækulsstykker 5x5 cm. max. Da lag 2 blev fjernet kunne man se plamager af lag 3 mod undergrund. Lag 3 er rødbrunt, ildpåvirket let sandet undergrundsler, som i overfladen sås som en ca. 3 cm bred bræmme hele vejen rundt om anlægget, på en nær en mulig "åbning" mod nordøst, hvor der ikke er rødt. Denne åbning er formodentlig et lufthul, som har skullet sørge for ilt til afbrændingen.

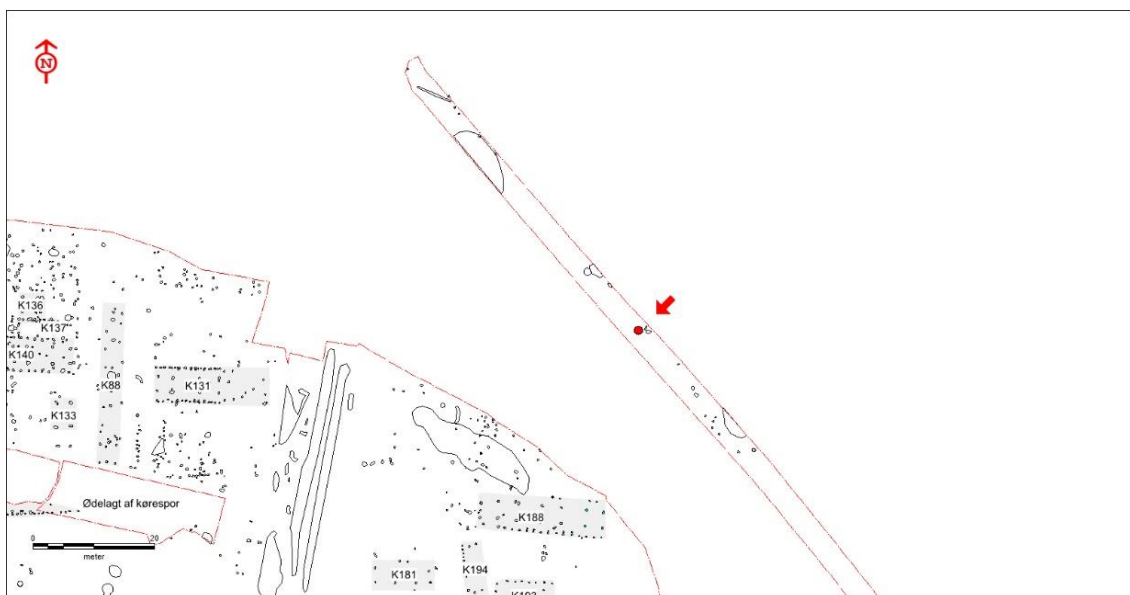
Lag 3 sås kun efter fjernelse af lag 2, som sporadiske pletter på undergrunden. Varmen har åbenbart været stærkere op mod siderne end mod bunden.

Figur 282. Milen i profilsnit. Her kan man se rødfarvningen af undergrunden samt lag 2 med trækullet, som koncentrerer sig i den nordlige del af anlægget. Til højre dokumenteres milen.

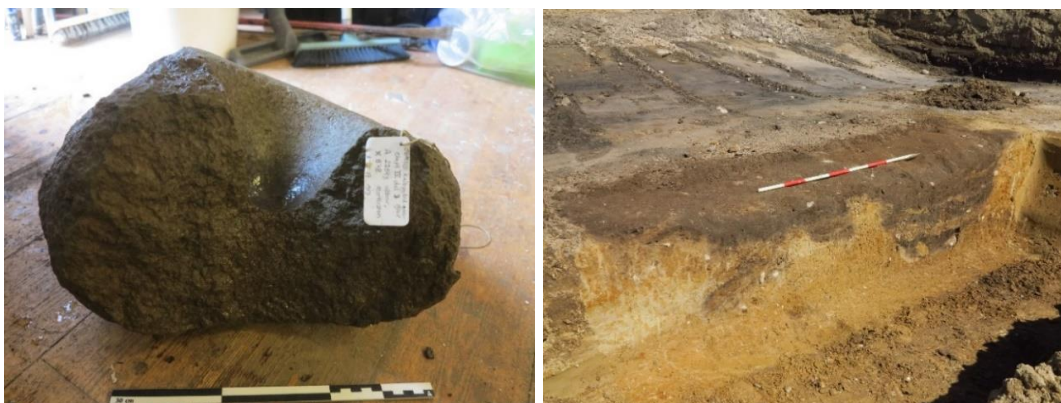
Trækul er et produkt, som forbindes med smedning, da man her har behov for varmegrader omkring 1200 grader og derover. Kun trækul kan give de temperaturer. Derfor hænger

trækulsmilen og de to jernudvindingsovne fra Kalbygård godt sammen, og indikerer en lille hjemlig produktion af jern.

Figur 283: Placeringen af trækulsmilen (ved pilen). Da milen ligger i vejtrace med noget afstand til det store udgravningsfelt, så er det lidt svært at se, om der ligger bebyggelse tæt på. Dog er det en sådan aktivitet, der må formodes at have ligget et stykke væk fra husene pga. røgd udviklingen og varmen. Der skal dog holdes konstant øje med milen i godt et døgn, så en rimelig gåafstand til husene har nok været at foretrække.

Vådområder: Der ses flere lavninger og udtørrede vådområder på udgravningsområdet. Flere af disse har været brugt som et belejligt sted, hvor affald af forskellig art er blevet smidt ud. Efterfølgende sker der så en ophobning af kulturjord ovenover. Her kan nævnes A22843, som er et større område i den østlige del af udgravningen. Vådområdet ligger højest mod NØ, og falder let, men ret konstant mod SV. I dette anlæg er der fundet en fragmenteret mortersten, to kværnstensfragmenter samt 155 skår fra minimum 6 kar af varierende datering fra yngre bronzealder til germansk jernalder. 3 af de 4 fundne mortersten stammer i øvrigt fra vådområder.

Figur 284: Fragmenteret mortersten fra vådområde A22843. Til højre ses en flerfaset lertagningsgrube nedgravet i A22843. Anlægget kom først til syne efter at vådområdet A22843 var blevet fjernet med maskine. Derfor må nedgravningerne være lavet på et tidspunkt, hvor vådområdet har været noget mindre i omfang.

Diverse fund: Herunder beskrives fund, som på den ene eller anden måde skiller sig ud, og som er med til at definere bebyggelsen på Kalbygård.

Knusesten og kværnsten:

Der er fundet i alt 45 fragmenter af drejekværne samt 17 fragmenter af eller hele skubbekværne. Stenene er fundet i vådområder, i gruber samt i diverse stolper i både huse og hegn. Pladsen er generelt forholdsvis rig på sten, hvilket gennemgangen af gruberne tidligere har vist. Man har gjort sig den ulejlighed at skaffe sig af med sten, som ikke har været til gavn.

Ved drejekværnene ses både liggere og løbere. Løberfragmenterne er som oftest omkring 8 cm i tykkelsen, lidt tyndere inde ved hullet, og radius målt fra kanten af hullet og ud til yderkanten ligger på 16-20 cm med et gennemsnit omkring de 18 cm. Drejekværnsliggerne er minimum 18 cm i tykkelsen, men de kan godt variere noget mere i tykkelsen (til den tykke side) end løberne gør.

Figur 285: Næsten hel løber (for- og bagside). Lys rød/gråstribet gnejs. Fra hul og ud til yderkanten mellem 16-19,5 cm, altså er hullet en smule asymmetrisk placeret. Hullet er 5 cm dybt, og ca. 6 cm i diameter. Løsfund fra muldlaget i den sydlige del af området.

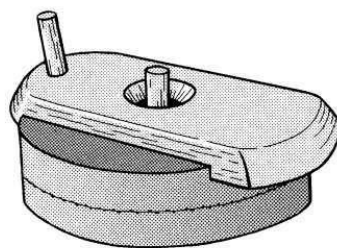

Figur 286: Eksempler på drejekværnsliggere. Til højre en halv drejekværnsligger fra brønd A9337 og til venstre en fragmenteret drejekværnsligger fra brønd A11923. Hullet hvori træakslen skal sidde, er udformet lidt forskelligt. Til venstre er hullet rundt i bunden, mens hullet er fladt i bunden på stenen til højre. Meget store sten, som ser ud til at være ødelagt med vilje.

Især for drejekværne er der flere komplicerede symbolske forestillinger tilknyttet. Blandt andet er kværnen et objekt, der transformerer uspiseligt korn til spiseligt mel. Desuden knyttes i flere kulturer en såkaldt "Turning of the Heavens"-forestilling til en intakt kværn: Den nederste sten er jorden som ligger stille, og den øverste sten er himlen, der drejer rundt. Livet, som det udspiller sig i en cirkulær tidsopfattelse.

Traditionelt tilskrives den øverste sten i en drejekværn kvinden, mens den nederste sten (med den mandlige træaksel) tilskrives manden. Disse tanker kredser åbenlyst omkring frugtbarhedsforestillinger, som essentielt handler om kværnens potente, livgivende egenskaber. En ødelæggelse af et sådant instrument, intentionelt eller ej, må have haft en betydning i husholdningen. Hvis man har håndteret disse kværne, så ved man at det ikke er et skrøbeligt objekt. Det er tunge, robuste sten, der er tale om. Der skal virkelig sort uheld eller en determineret kraftanstrengelse til at ødelægge en kværn. På Kalbygård er der ikke fundet en eneste hel drejekværn. Ud af de 66 kværnstensrelaterede stykker, er ingen drejekværnsdele fundet intakte, hverken drejekværnsløbere eller -liggere. Der findes derimod flere hele skubbekværne. Alene den forskel er ret interessant, men også svær at forklare. Størsteparten af de ødelagte kværnsten er formodentlig intentionelt ødelagte. Ofte ses et brud på midten af løberne, hvilket må have været den enkleste måde at ødelægge en løber på, mens liggerne tit er blevet destrueret fra kanterne og indad.

Det er anbefalelsesværdigt, at man i fremtidige udgravninger forsøger at være mere opmærksom på, i hvilke sammenhænge kværnstenene findes. Der kan eksempelvis være en symbolsk forskel i, om et kværnstensfragment er brugt som skoningssten eller som opfyld i jorden i en optrukken stolpe. Det første scenarie hidrører konsolidering af et nybygget hus, det sidste er en markering af en nedlukning af et gammelt hus. Derfor kan placeringen af kværnsten og fragmenter heraf være betydningsfulde at få dokumenteret i stolper (se Watts for mere information om kværne).

Figur 287: En egyptisk statue forestillende en kvinde, der maler mel på en skubbekværn (Wikimedia Commons). Til højre en drejekværn, som betød en teknologisk revolution i husholdningen. Produktiviteten steg, og arbejdet med at male korn til mel var knapt så hårdt arbejde (lex.dk).

Der er kun fundet to deciderede løbere til skubbekværne, mens der er fundet minimum 10 skubbekværne eller fragmenter af denne type. Derfor er spørgsmålet naturligvis, om de 81 knusesten, der er fundet på lokaliteten har en funktion som løbere på skubbekværne. Muligvis har anvendelsen af disse sten været en lidt anden, måske mere bred end en skubbekværnsløber, der

som oftest er oval, flad og glat på en eller begge sider. Men kamdannelse og de brede, glatte "bælter", som ses på en del knusesten, må være fremkommet ved repetitiv brug, hvor stenen konsekvent er holdt i den samme vinkel. Som man eksempelvis ville gøre under fremstilling af mel, hvor man kværner med en gentagende klemme/skubbebevægelse.

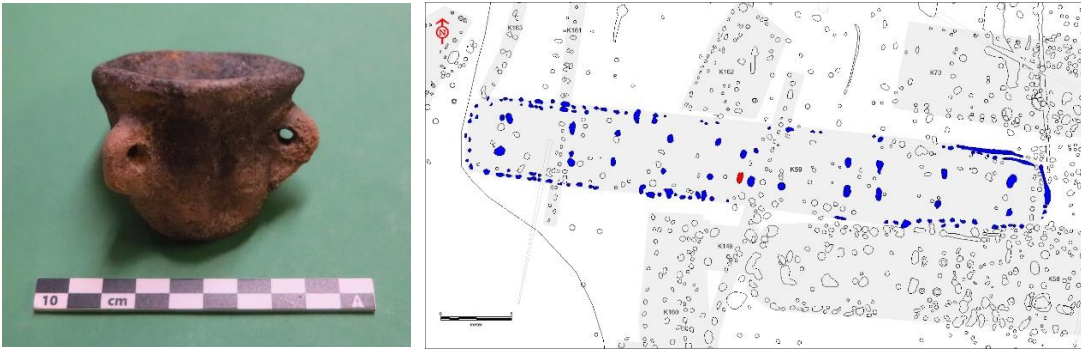
Figur 288: Her ses to knusesten, begge med glatte, brede bælter af "knusninger". Knusninger er egentlig en misvisende betegnelse, for stenene er meget glatte, og ikke knust som sådan i overfladen. Nærmere nedslidt.

Vægten på knusestenene varierer noget. Eksempelvis ses en del mindre knusesten på omkring 800 g, men også knusesten på omkring 1200-1500 g er ret normalt. I et enkelt tilfælde ses en knusesten på over 5 kg, hvilket er meget usædvanligt. Denne kæmpeknusesten er ikke brugt ret meget, og må have været et specialværktøj. Enkelte knusesten har desuden også været brugt som slibesten som en slags multiværktøj. Ofte ses et helt glat spor midtpå stenen.

Miniaturekar:

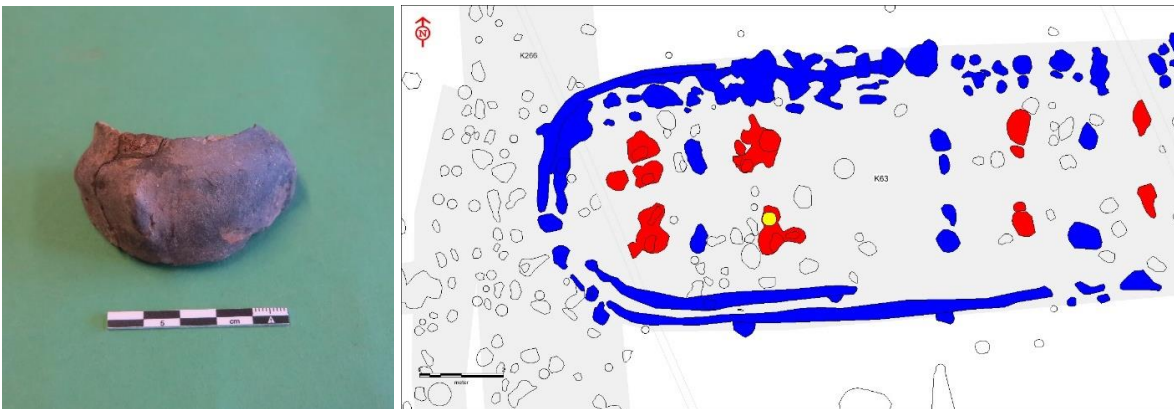
Der er fundet 4 miniaturekar i forbindelse med udgravning af huse. 2 kar er hele, og to kar er repræsenteret i form af skår.

Miniaturekar X653 er fundet i en tagbærende stolpe i hus K59. Karret er gråbrunt og ret fint magret. Overfladen er glat, men lidt ujævn. Højden på karret er 5,5 cm, randdiameter er 6,2-6,5 cm, alt efter hvor det måles. Bunden er 3,5 cm i diameter. Karformen er let konisk, og der ses 3 små vertikalt stillede, let uregelmæssige ører med et gennemgående hul, som er 5 mm i diameter. Ørerne sidder ca. 1 cm under randen. Der kan ikke umiddelbart observeres slid fra et evt. ophæng i hullerne. Bunden inde i karret er rund, mens bundens yderside er flad. Miniaturekarret er fundet på bunden af et stolpehul, placeret med randen nedad. Husoffer er en nærliggende tanke. Funktionen af selve det lille kar er usikker, men de små ører har muligvis været til ophæng, og så ligger en mulig anvendelse som olielampe ikke langt væk.

Figur 289: Hus K59. Stolpen, hvori miniaturekarret er fundet, er markeret med rød farve. Man må sige, at karret er blevet placeret så godt som midt i huset.

Skår fra miniaturekar X694 er fundet i tagstolpe A8465 i hus K63. Skåret er sortbrunt, fint magret med glat overflade, og af tyndere gods. Lige under den markerede skulder på bugrundingen ses vertikalt placerede bukler af ca. 2 cm længde. Der er en afstand mellem buklerne på ca. 5 cm. Vi har her at gøre med et miniaturekar eller i hvert fald et kar, der er meget mindre end vanligt service. Randdiameter formodes at være ca. 4,5 cm, hvilket er mindre end eksempelvis X653.

Figur 290: K63 med markering af stolpen (gul prik), hvori skåret fra miniaturekarret er fundet.

Miniaturekar X842 er fundet i tagstolpe A13968 i staklade K167 (se beskrivelse af karret under K167). Her formodes det ligeledes, at karret er et husoffer, og at anvendelsen kan have været som olielampe.

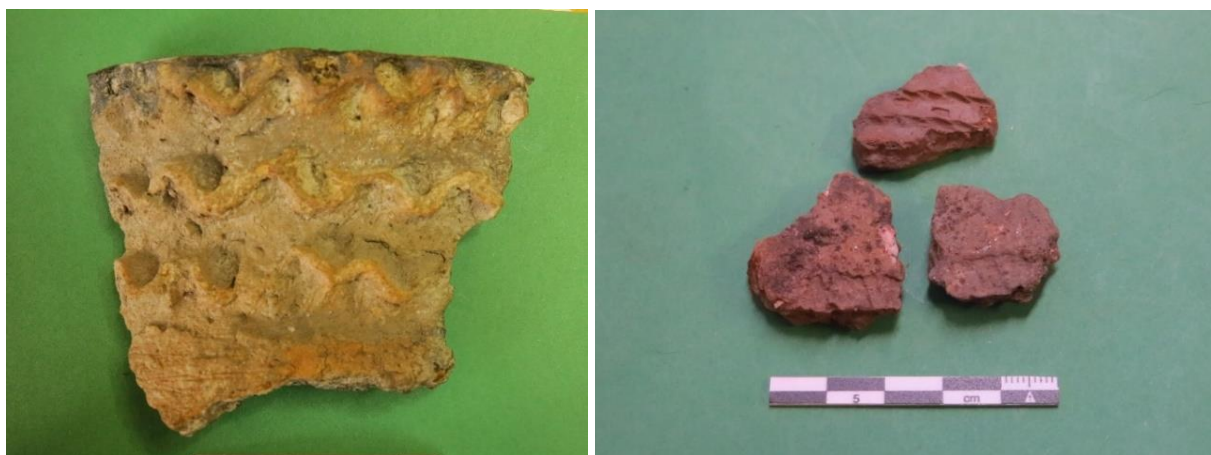

Figur 291: Miniaturekar X842.

Skår fra miniaturekar X1070 er fundet i A21595, som er en lavbundet grube, beliggende lige vest for et gårdsanlæg, hvor hus K220 er hovedhuset. Skåret er et rand-bundskår, og er lyst rødbrunt, ret fint magret og med let ru overflade. Hele karret er ikke meget mere end 4 cm i højden (bunden er ikke bevaret, men der ses en fortykket karside nederst på skåret, som antyder en bund.). Karret er et-leddet og har en rand, som er flad på toppen. Randediameteren formodes at være ca. 8 cm eller mindre. Dette miniaturekar ses ikke i direkte sammenhæng med et hus, og må formodes at være smidt ud sammen med de andre skår, der er fundet i gruben.

Yngre stenalder-keramik: Enkelte mindre gruber på Kalbygård er dateret til yngre stenalder, primært gennem keramikens udseende. Et gennemgående træk er at gruberne altid er gravet i sandede områder.

Eksempelvis ses en grube, A14780, at indeholde 53 skår fra det samme kar: Karsiden består af flere større stykker rand med ornamentik samt en del sideskår uden ornamentik. Godset er af mellemtykkelse, let groft magret, ydersiden er lys rødbrun og let ru/ujævn, indersiden er lysebrun og let ujævn. På indersiden ses sortbrunt materiale, formodentlig fastbrændt madskorpe. Halsens højde er 6 cm, og randen er udsvajet. På halspartiet ses 3 horisontalt omløbende bølgelinjer, kraftigt modelleret og noget ujævne, den såkaldte kortbølgepulst. Den øverste bølgelinje sidder lige på ydersiden af randen. Randediameteren er 30 cm, så vi har at gøre med et større kar. Dateringen af denne type ornamentik er formodentlig enkeltgravskultur (2800-2400 f.Kr.).

Figur 292: Skår fra A14780 til venstre (kortbølgeornamentik), skår fra A6844 til højre (tosnoet snor).

I kogestensgruben A6844 er der fundet tre sideskår, formodentlig fra det samme kar. Godset er gråbrunt til brunt, groft magret med lyserød granit og af mellemtykkelse. Et af skårene har to tætstillede forløb af tosnoet snor, mens de andre to skår har en begyndelse på en eller anden type ornamentik, svært at se hvilken. Dateringen på denne keramik er tragt bægerkultur (4000-2800 f.Kr.), formodentlig den tidligere del.

Fra gruben A23361 stammer 30 skår fra i alt to kar. Et af karrene har lys rødbrun yderside og gråbrun inderside. Mellemtykkelse gods, ret groft magret med lyserøde magringskorn. Randen er

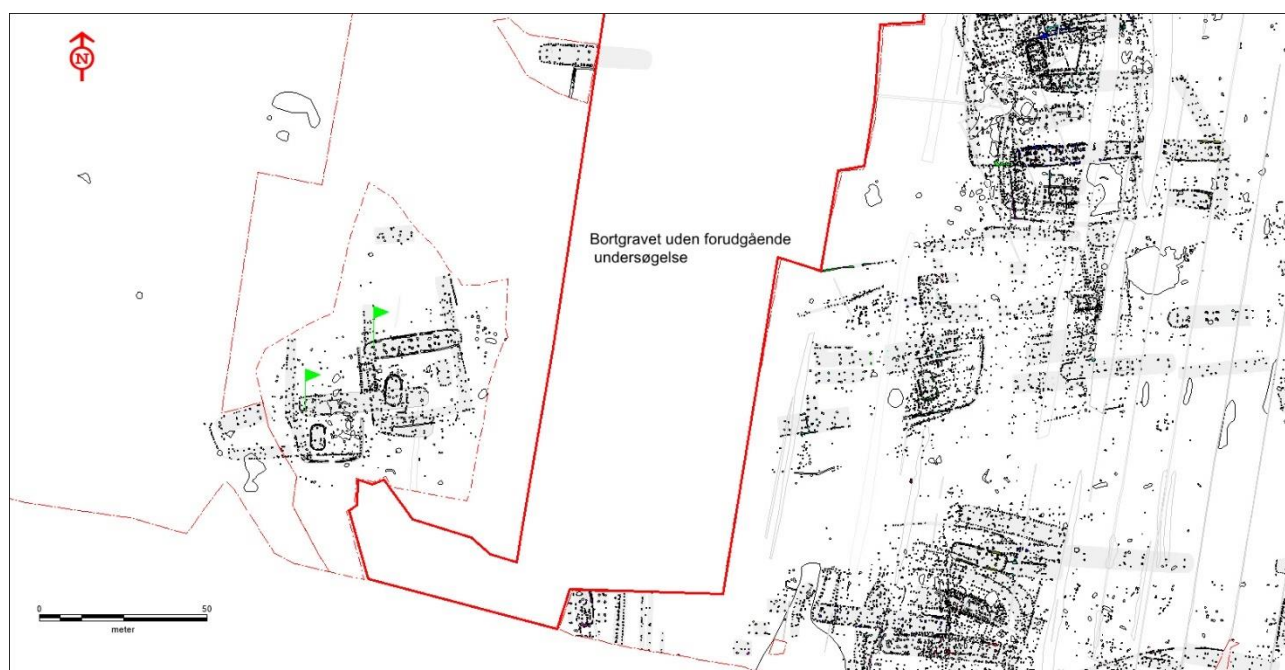
ganske let udsvajet og med lille læbe og flad på toppen. Lige under randen ses en horisontal række af lettere skødesløst placerede fingerindtryk. Dateringen er usikker, men grundet magringen er yngre stenalder sandsynlig, selvom man ikke kan udelukke ældre bronzealder.

Alt i alt er der svage spor efter en bebyggelse eller tilstedeværelse, som går forud for den store jernalderbebyggelse. I en tidligere udgravningskampagne på Kalbygård er der også påtruffet en enkelt grube med stenalderkeramik, men der er ikke identificeret huse fra dette tidsrum.

Datering vha. midterskibets bredde

Der er blevet udtaget ganske mange C14-dateringer på Kalbygård-udgravningerne etape 3 og 4, såvel på huse som på jernudvindingsgruber og brønde. Disse forventes at være klar i løbet af 2022, og vil forhåbentlig give yderligere svar vedrørende bebyggelsens dynamik.

Der findes enkelte C14-dateringer på en tidligere udgravningskampagne fra 2015. Disse dateringer blev foretaget på to langhuse, K17 og K19. På hus K17 er der lavet to dateringer, som indikerer bebyggelsens alder i følgende tidsrum: AD331-432 samt AD407-538. På K19 er der ligeledes lavet to dateringer: AD389-540 og AD410-542. Dateringerne ligger således tæt på hinanden, og lander i perioden omkring overgangen mellem yngre romersk jernalder-ældre germansk jernalder.

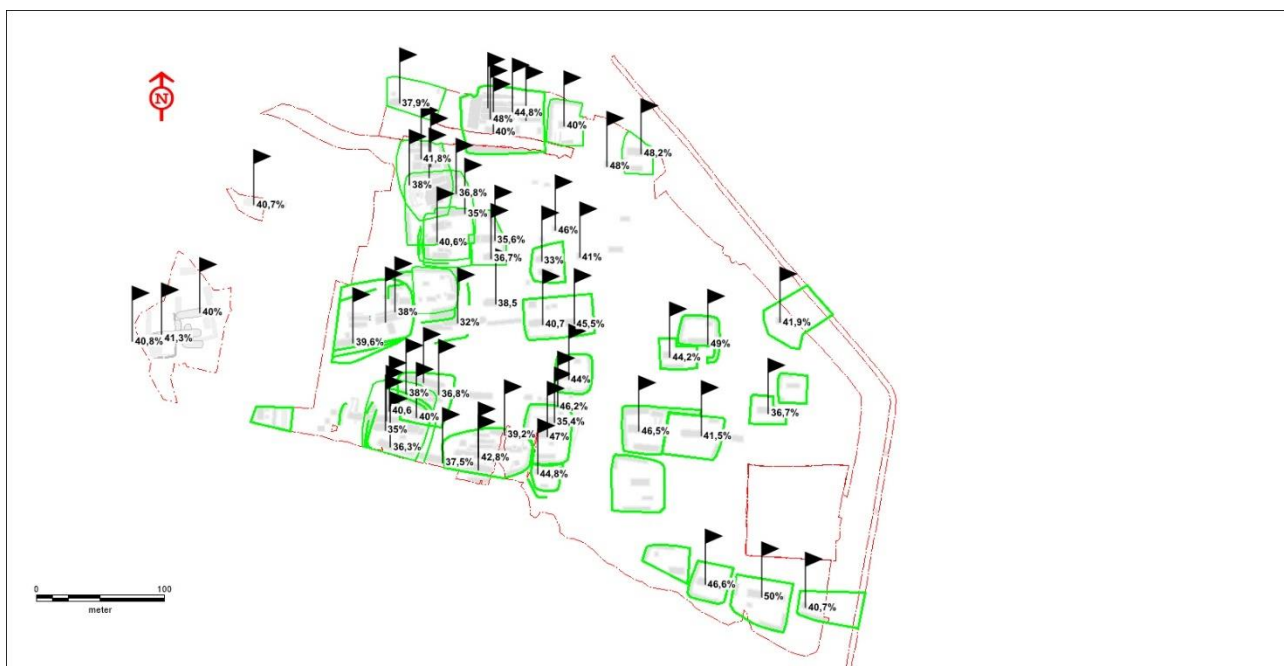

Figur 293: Her på illustrationen kan man se de udgravninger, der gik forud for de store etape 3- og 4-udgravninger. De grønne flag markerer C14-prøver i hhv. K17 (vestligste flag) og K19, som er beskrevet ovenfor (udgravet 2015). Langhus K12, som ses som et lille appendix mod sydvest gav startskuddet til undersøgelserne fremadrettet.

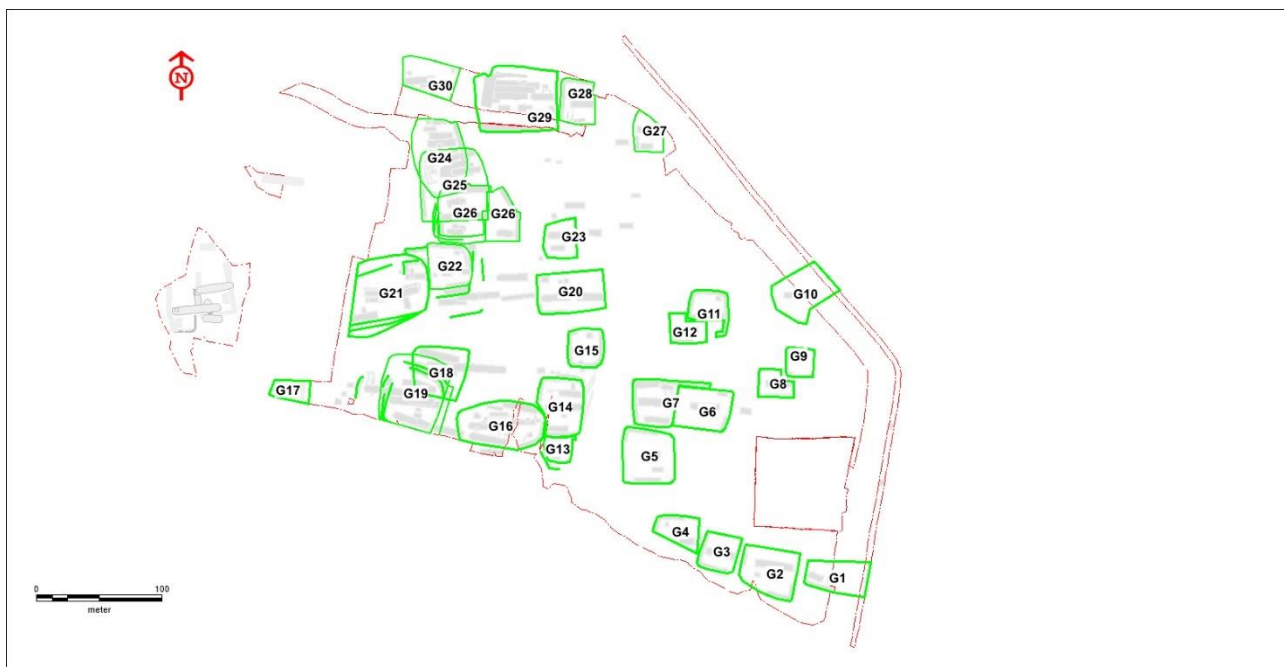
På husene kan man, som beskrevet i et af de indledende afsnit, måle på en konstruktionsmæssig detalje, som kan anvendes til at lave en relativ datering af bebyggelsen, nemlig midterskibets bredde i forhold til husets totale bredde. Analysen af dette karakteristiske træk er således anvendt på de huse, som har et bevaret vægforløb, helst med indgang, men som også umiddelbart er brugbar, hvis man kan måle henover midten fra væg til væg. Fremgangsmåden er benyttet såvel på det aktuelle materiale, som på udgravnings-kampagnerne fra 2014 og 2015, og det er muligt gennem denne metode at ane bygningsmæssige ændringer.

Langhus K12, der er udgravet i 2014, er blevet undersøgt vha. denne målemetode, og resultatet er at midtskibs-breddens procentdel ud af husets totalbredde lander på 40,8%. Dette resultat findes oftest i den senere del af perioden, altså 5.-7. århundrede.

Laves den samme udregning på husene K17 og K19, udgravet i 2015, finder man ligeledes korresponderende tal, hhv. 41,3 og 40 %.

Figur 294: Noget konkluderende bevis kan man næppe kalde det, men der anes et fald i midtskibs-bredden jo længere vestpå man kommer. En del af testmaterialet er formodentlig heller ikke hovedhuse, og det vides ikke om de samme bygningsregler bliver fulgt her.

Figur 295: Alle gårde på området, G1-G30. Den umarkerede bebyggelse mod vest blev udgravet i 2015.

Gårdsanlæg:

Herunder følger en udredning af de forskellige gårdsanlæg. Det er muligt at se 30 gårde på arealet, og indenfor disse ses mellem 1-4 faser af bebyggelse. Faserne udskilles primært på baggrund af hovedhusenes antal, idet hegn har en noget kortere levetid end husene. Derfor regnes et nyt hegn ikke som en ny byggefase, men som et naturligt stykke vedligehold på gården.

Gård 1:

Består af økonomibygning K236, samt sadeltagshegnet K238 og det enkeltradede hegn K239. Kun en enkelt fase er identificeret. Der er ikke tilknyttet et hovedhus til dette gårdsanlæg, men vi er også ude i kanten af udgravningen, og det er sandsynligt, at hovedhuset ligger på uodgravet område. Den vej, som ses i den østlige kant, rummer en masse pæne stolper, som givetvis er en del af Gård 1. Gårdens størrelse kan ikke fastsættes, da dens fulde udstrækning ikke kendes pga. udgravningsgrænser.

Figur 296: De fire gårdsanlæg G1-G4. Det er svært at se, om der har været overlap af de fire gårde. Det kan det udgravede ikke fortælle os. Det ser dog bemærkelsesværdigt ensrettet ud, og gårdene må være opført indenfor samme tidsperiode, hvor man har rettet sin gård ind i det samme strøg. Mod nord ses et vådområde, som grusgraven bortgravede. Det ser dog ikke ud til, at der ligger flere bebyggelser denne vej, og man har da også holdt sig godt væk fra kanten i de fire omtalte gårde.

Gård 2:

Består af hovedhus K233, sadeltagshegn K237 samt staklade K254. En mangel på økonomibygninger betyder muligvis bare, at sadeltagshegnene i visse tilfælde kan have overtaget funktioner, som både staklade og økonomibygninger har haft, eksempelvis opbevaring af høst m.m. Gårdens størrelse anslås at være ca. 1550 m², dvs. det areal som ligger inde bag hegn.

Gård 3:

Består af hovedhus K224 og sadeltagshegn K227. Kun en enkelt fase er identificeret. Her ses ikke umiddelbart nogen økonomibygninger eller staklader, men disse kan være så nedslidt, at de ikke er erkendt under udgravningen. Undergrunden var her også noget mere gruset end længere mod vest, og det kan godt have indvirket på synligheden af diverse stolper. Gårdens størrelse anslås at være minimum 850 m₂.

Gård 4:

Består af muligt hovedhus K215, sadeltagshegn K213 samt staklade K258. Kun en enkelt fase er identificeret. Hovedhuset er ikke i særlig god stand, og derfor er der lidt tvivl omkring dets status. Gårdens størrelse kan ikke fuldt ud fastsættes, da dens fulde udstrækning ikke kendes, men må som minimum være 740 m₂.

Gård 5:

Består af hovedhus K200, sadeltagshegn K205 samt økonomibygning K216. Kun en enkelt fase er identificeret. Hovedhuset er også her ret nedslidt, som det er i gård 4. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 1700 m₂.

Figur 297: Her ses gårdene G5, G6 og G7. Som ved gårdene G1-G4, ses der også her en lille sammenklumpning af gårdsanlæg, og tomme områder lige op til. Gårdene kan i princippet have eksisteret samtidig. Hus K226 er et af de huse, som dateres til yngre bronzealder/ tidlig førromersk periode.

Gård 6:

Består af hovedhus K223, sadeltagshegn K240 samt økonomibygning K259. Er sandsynligvis en fase af Gård 7, som ligger lige vest for. På Gård 6 er der ikke ret meget bevaret hegn, kun i det nederste sydøstlige hjørne, så man er lidt overladt til gætteri, når man skal anslå afgrænsningen mod Gård 7. Måske har der ikke været nogen afgrænsning, og det er muligt, at der på en eller anden måde har været en åben gårdsplads i midten af de to gårde, måske som en slags dobbeltgård. Men det

kan jo også være en tofaset bebyggelse hvor den ene gård afløser den anden. Gård 6 har en størrelse, som anslås at være på ca. 1400 m₂.

Gård 7:

Består af hovedhus K199 og evt. K261, som er et muligt beboelseshus, samt sadeltagshegn K209 og økonomibygning K216. Gård 7 kan jo som beskrevet ovenfor være en fase, muligvis den primære (jf. midtskibs bredde af hovedhuset, som er på 46,5% i Gård 7), og Gård 6 er en sekundær tilbygning eller afløser for Gård 7 (midtskibs bredde 41,5%). Gårdens størrelse anslås at være på ca. 1300 m₂.

Gård 8:

Består af hovedhus K228, hegnene K229 og K257. Ingen økonomibygninger er blevet identificeret. Gård 8 ligger lige vest for Gård 9, og den ene gård er formodentlig afløser for den anden. Midtskibs-procenttallet for hovedhuset i Gård 8 er på 36,7%, hvilket er ret lavt og dermed i den yngre del af dateringsrammen. Dog taler det lille gårdsanlæg i en ældre retning. Der mangler staklader og andre bygninger, man kunne have forventet. Måske er disse bygninger ikke synlige i den besværlige undergrund herude, og de er derfor ikke blevet registreret. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 530 m₂.

Gård 9:

Består af et formodet hovedhus K232, et sadeltagshegn K234 samt K242. Ingen andre bygninger er blevet identificeret. Gård 9 er også et beskedent udseende gårdsanlæg, som også mangler lidt bygninger man måske ville have forventet. Hovedhuset er ikke i god stand, og det er således også lidt usikkert, om det overhovedet er et hovedhus. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 500 m₂.

Gård 10:

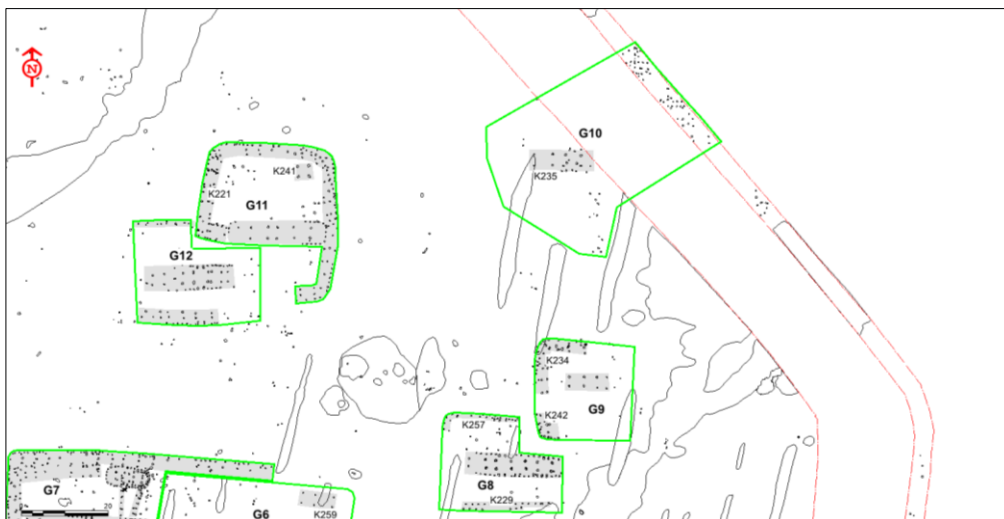
Består af et hovedhus K235. Gården er ikke færdigudgravet, da den ligger i kanten af udgravningsfeltet. Derfor er resten af gårdens udbredelse ikke kendt. Ude mod nordøst i vejtracéet ses en masse stolper, som givetvis har at gøre med Gård 10. Gårdens størrelse kan ikke anslås.

Gård 11:

Består af hovedhus K220, staklade K241 og et sadeltagshegn K221. Sadeltagshegnet lukker sig om hovedhuset, og danner dermed et aflukke mod nord. Her i det nordøstlige hjørne ses en staklade. Gården ligger i umiddelbar nærhed af G12, og de to gårde kan i princippet godt have ligget der samtidig, men det er også en mulighed at den ene gård har afløst den anden. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 770 m₂, hvilket er lidt større end Gård 12. Man forestiller sig, at hvis man bygger et nyt gårdsanlæg, så vil man vælge at skalere op og ikke ned. Men som sagt så kan de to anlæg også godt have stået der samtidig, så intet er definitivt.

Gård 12:

Består af hovedhus K219, sadeltagshegn K218 og hegn K262. Gårdsanlægget er placeret sydvest for Gård 11. Der ses ingen økonomibygninger, og der mangler et sadeltag mod vest. Nedslidning af anlæg og arkæologisk besværlig undergrund er en sandsynlig grund til de manglende bygninger/hegn. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 585 m².

Figur 298: Gårdene G8-G12, som er placeret i to små klynger mellem vådområder i både nordvest og sydøst. Gården G10 ligger lidt for sig selv, men kan sagtens have haft en tilsvarende tæt beliggende gård, som man ser ved G8/9 og G11/12, men pga. den yderlige placering ved udgravningsgrænsen, så er det jo i sagens natur kun gætværk. De aflange nord-sydgående anlæg er agerrener fra efterreformatorisk/nyere tid.

Gård 13:

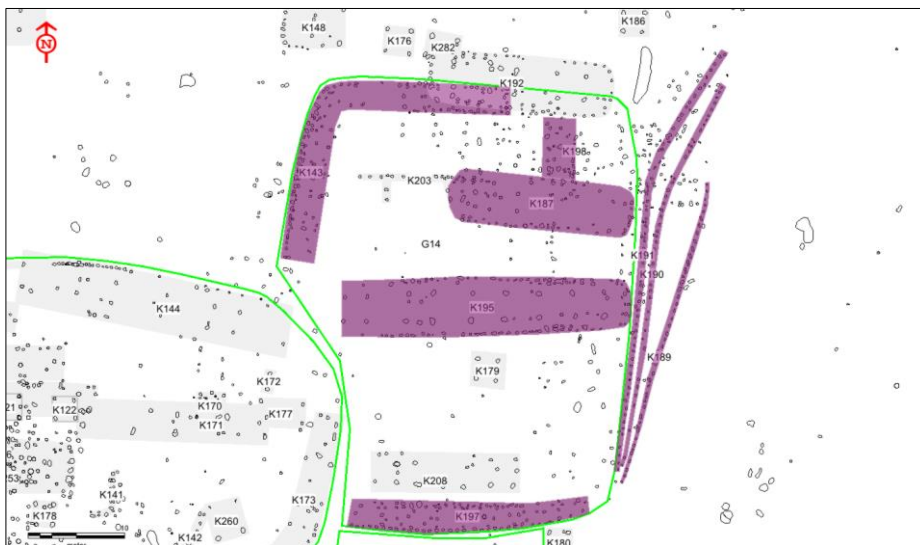
Består af hovedhus K196, hegn K206, økonomibygning K202 samt staklade K180. Gården er et sydligt appendix til gård 14, og har en afgrænsning i form af et enkeltradedt hegn. Gård 14 og gård 13 må have eksisteret samtidig. Gårdens størrelse anslås at være på ca. 415 m².

Figur 299: Gård 13 ses som et, på Gård 14, tilhæftet anlæg. Deres samtidighed er sandsynlig. Muligvis hører hegn K207 også hertil.

Gård 14:

Består af to faser. Det er ikke afgjort via stratigrafi, hvilken fase, der er den primære fase, så fasernes betegnelse 1 og 2 antyder ingen rækkefølge. Fase 1 og 2 har hovedhus K195 tilfælles. Derefter følger, i fase 1, økonomibygning K187, sadeltagshegn K198, sadeltagshegn K143, det sydlige sadeltag K197 samt et eller flere af de tre hegn mod øst. Her er det dog svært at afgøre hvilket hegn (K189-K191), der har relevans til de to faser, så de er "bundet sammen" under en enkelt fase.

Figur 300: Gård 14 fase 1.

Fase 2 består igen af hovedhus K195, samt det sydlige hegn K208, hegn K203 samt økonomibygning K192. Muligvis hører også nogle af de nordligt beliggende staklader til her.

Figur 301: Gård 14 fase 2. Denne fase er mere fragmenteret og lidt mere usikker ift. bygningsmasse og afgrænsning af hegnene.

Gården i fase 1 er den mest komplet afgrænsede, og anslås at have haft et areal på ca. 1500 m².

Gård 15:

Består af hovedhus K184, staklade K183 samt et omkransende sadeltagshegn K204. Muligvis hører staklade K186 til her. Gården er i en enkelt fase, og der ses intet overlap med andre gårde. Gårdens areal er på ca. 820 m², hvilket ikke er så stort, og som sædvanligvis dateres til den ældre del af yngre jernalder. Husets midtskibs-bredde er på 44%, hvilket også indikerer en ældre datering.

Figur 302: Gård 15, som ligger rent i en enkelt fase, kun lettere berørt af lidt løse anlæg mod vest. Muligvis hører staklade K186 med til denne gård. Generelt er det svært at sige, hvilken gård de små bygninger mod syd, K148, K176 og K282, knytter sig til.

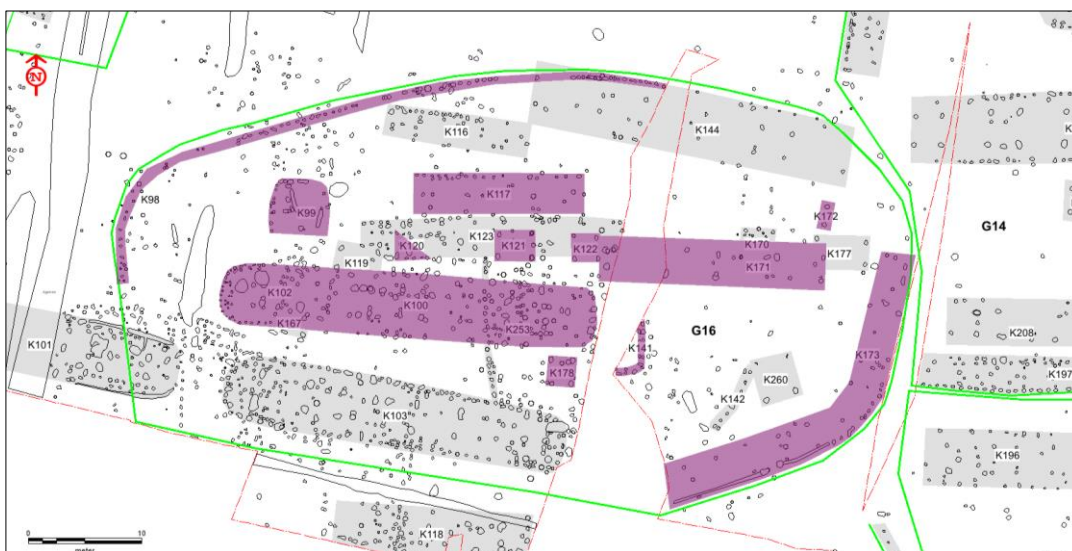
Gård 16:

Består af to faser. Faserne kan ikke bestemmes gennem stratigrafi ift. indbyrdes alder.

Figur 303: Gård 16 fase 1.

Fase 1 indeholder hovedhus K103, hegnshus K144, indre sadeltagshegn K123, indre skillehegn K253 samt ydre hegn K173 og K98. Ydermere ses en del mindre bygninger, staklader, og de er ikke alle til at få bestemt i den ene eller anden fase. Sandsynligvis er disse også blevet skiftet ud fra tid til anden, ligesom et hegn heller ikke havde en lige så lang holdbarhed som et hus.

Figur 304: Fase to på Gård 15. Der er både småhegn og staklader, som er svære at placere i konstruktionsrækkefølgen pga. manglende indbyrdes stratigrafi. Illustrationen skal ses som vejledende, ligeledes for fase 1.

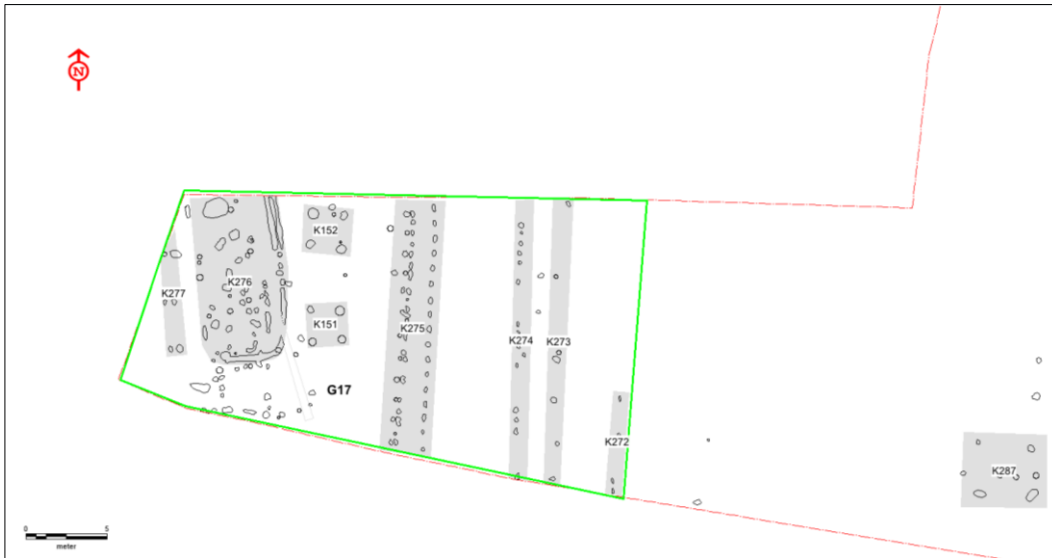
Fase 2 rummer hovedhus K100, igen ydre hegn K98 og K173, desuden småhusene/stakladerne K99, K117, K120, K121, K122 og K178. Desuden hegn K141 og dobbeltstolpe-anlægget K172.

Gårdens ydre hegn anslår en gårdstørrelse på ca. 2195 m², hvilket er temmelig stort. Dette peger i retning af en yngre datering. Husenes midtskibsbredde er hhv. 42,8% ved K100 og K103 med 39,2%, hvilket peger på K103 som det yngste.

Mod sydvest ses en del stolper, der givetvis hører til et gårdsanlæg, der ligger udenfor udgravningsgrænsen. Herved ligger K118, som nok i virkeligheden er to hegn, et øst-vestgående sadeltagshegn (muligvis en del af K173) samt et nord-sydgående forløb, der løber henover sydvæggen i K103, og som er svær at knytte til gårdene. Men der foregår tydeligvis noget nede i det hjørne, og med stolpefrekvensen taget i betragtning, så er der nok tale om sadeltagshegn i et eller flere faser. Disse hegn ses overlappe hus K103 og fortsætte over i K101 mod vest.

Gård 17:

Består af et økonomihus og diverse hegn. En meget sporadisk undersøgt gård, der ligger helt yderst mod vest. Det er på alle måder tydeligt, at der her er en flerfaset bebyggelse. Alene hegnene tegner sig for 5 forskellige hegnsfaser, så man må gå ud fra, at der nok har været mindst to hovedhuse i denne gård. Hvis man regner med at et hovedhus har en levetid på 30-50 år, så har der været lavet en del hegnsudskiftninger i det tidsrum, i hvert fald som minimum en udskiftning. Hegn har en kortere levetid end husene.

Figur 305: Gård 17. Her får vi Gård 17, og tydelige beviser på, at der er forsvundet mange anlæg mod vest, syd og nord.

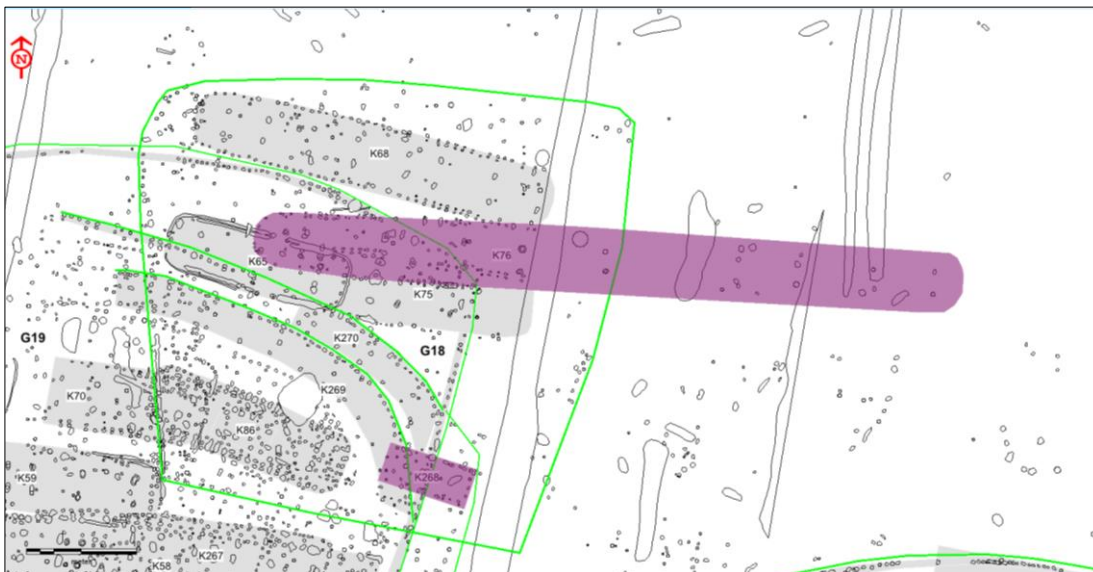
Figur 306: Gården G17 ses her nederst i billedet, i kontekst med den tidligere udgravede etape fra 2015 mod vest og etape 3 mod øst. Området med fed rød streg er bortgravet af grusgraven inden forudgående arkæologisk undersøgelse, så der har givetvis ligget bygninger tilhørende Gård 17 og sandsynligvis flere gårde, som ikke er dokumenteret.

Gård 18:

Består af to byggefaser med et hovedhus i hver fase, K76 og K68. Der ses to økonomibygninger, som dog begge overlapper langhus K76. Økonomibygning K268 kan man ikke relatere til nogen af faserne, men må nødvendigvis høre til Gård 18, da K268 overlapper et østligt hegn i Gård 19.

Fase 1 består af det meget lange hovedhus K76 samt evt. K268. Man kan næsten blive lidt i tvivl om, hvor dette lange hus hører til i Gård 18, for det rager jo mange meter ud mod øst, igennem den østlige hegnsafspærring. Det er dog før set, at et langhus rager ud gennem hegnet, så den ene ende af huset ligger udenfor hegnsbeskyttelse, eksempelvis på SBM1383 Firgårde IV etape II, gård

57. Men fase 1 er og bliver lidt mystisk. Desuden er huset K76 i sig selv mystisk med sine potentielle knapt 64 meters længde.

Figur 307: Fase 1 i Gård 18. Denne fase er den mest uigennemsigtige, og det er muligt, at K76 slet ikke har noget med gård 18 at gøre. Det er det første hus i området.

Fase 2 består af to hændelser, der centrerer sig omkring K68, som i denne todelte fase er hovedhuset i begge tilfælde, samt K75 som er en økonomibygning. Sidenhen bliver K75 udskiftet, og K65 kommer til. Her ses et tydeligt overlap, hvor K65 skærer ind over K75. Den ene økonomibygning afløser derfor den anden, men relaterer sig stadigvæk til hovedhus K68.

Figur 308: Fase 2a i Gård 18. Hegnet, der omkranser Gård 18 var meget fragmenteret, og anses kun sporadisk. Mod vest er hegnet mest tydeligt, og det ser ud til at være enkeltraded her. Mod nord, øst og syd er det svært at se, hvad der sker med hegnet.

Det er desuden tydeligt at økonomihusene K65 og 75 skærer hegn K270 i gård 19, så her har vi en klar bygningsrækkefølge. Gård 19 er således ældre end Gård 18. Gårdens areal her i fase 1 er minimum 2744 m², hvilket er temmelig stort.

Figur 309: Fase 2b i Gård 18. Her har økonomibygning K65 afløst K75. Hovedhuset er det samme.

Gård 19:

En flerfaset gård, som overlappes af Gård 18, dvs. at Gård 19 er lidt ældre end Gård 18.

Figur 310: Her ses Gård 19 og Gård 18. Gård 19 er ikke afsluttet mod syd, og er bortgravet af grusgraven uden forudgående undersøgelse.

Fase 1, som er den ældste, består af hovedhus K59, økonomibygning K70 og evt. K83, som er en lille økonomibygning. Desuden hegnene K85, K160, K162, K165, K269 og K270. Hegn K165 er muligvis opført for at give læ til den ende af hus K59, som stikker udenfor hegnene mod vest. Hegn K270 er sandsynligvis en hegnsfase, måske en afløser for K269, her i fase 1.

Figur 311: Fase 1 i Gård 19. Her ses flere hegnsfaser mod vest, som respekterer hovedhuset og stopper ved væggen. Det store vådområde i bunden af illustrationen mod sydvest er uundersøgt og bortgravet af grusgraven. Derfor er evt. stolper heller ikke dokumenteret, hvilket gør hegnsforløbene uafsluttede og svært gennemskuelige lige her. K161 og K163 kan nemt have fortsat henover vådområdet eller evt. langs med kanten for at spærre af mod det sumpede område. K165 dokumenterer dog, at vådområdet ikke har været problematisk i hvert fald lige på hegnets opførelsestidspunkt.

Fase 2 formodes at have langhuset K84 som hovedhus, idet huset overlapper hegn K85 i fase 1, og kan derfor mod øst evt. være afgrænset af et muligt sadeltagshegn, som desværre ikke er udredt. Der ses en masse N-S-gående stolper her, og dette er muligvis resterne af et eller flere hegn. Yderligere hører den skæve økonomibygning K267 sandsynligvis til denne fase, hvilket økonomibygning K86 muligvis også gør. Det er dog ikke så sædvanligt med to af disse bygninger på samme tid. Måske er den ene bygning afløser for en gammel, udtjent bygning. Man kunne fristes til at tro, at K86 er opført samtidig med hus K84, da de står fint NV-SØ i samme vinkel.

Figur 312: Fase 2 i Gård 19. Her er det svært at lave en hegnsafgrænsning mod nord. K85 er jo ikke en mulighed, da dette hegn løber tværs gennem hus K84 nede i bunden af illustrationen. Så samtidige er de ikke. Der er dog stadig en del udokumenterede hegnsforløb omkring K86, der muligvis hører til denne fases nordlige afgrænsning. Mod øst er der en del uafklarede stolper, som nok er hegnsstolper.

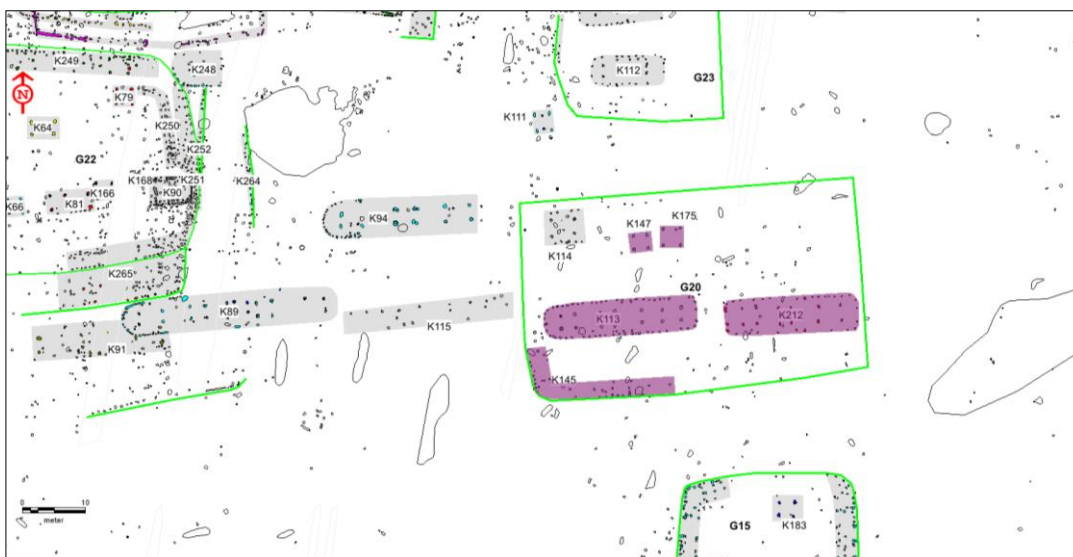
Fase 3, som er den yngste, har huset K58 som centrum. Dette hus overlapper både K59 og K267. Desuden tilhører her igen økonomibygning K86, som også sås i fase 2. K86 ser umiddelbart ud til at være bygget i flere faser. Der ses virkelig mange stolper i væggen, og desuden udskiftninger i tagstolperne. Derfor er det en mulighed at denne bygning kan forekomme i såvel fase 2 som fase 3. Også hegn K286 er en lidt rodet affære rent stolpemæssigt, og kan således godt være repareret flere gange, og dermed ligeledes optræde i både fase 1 og 2.

Figur 313: Fase 3 i Gård 19. Her er også den nordlige og østlige afgrænsning svær at dokumentere.

Inde på selve gårdsområdet samt i periferien af Gård 19 ses en del små staklader. Det er ikke muligt at knytte disse til de forskellige faser.

Gård 20:

Figur 314: Gård 20. Hegnet, der har omkranset denne gård ses kun delvist bevaret i det sydvestlige hjørne. Det er meget svært at sige noget om den nøjagtige udbredelse af gårdsanlægget. Gården ser ud til at være i to faser, men hvilken fase der er ældst er ikke til at bestemme.

Består af hovedhusene K113 og K212, stakladerne K147 og K175 samt sadeltagshegnet K145. Ydermere er der en mulighed for, at K114 er en del af gården. Bygningen har 4 dybe tagbærende stolper og rester af vægge, og må være en slags økonomibygning af mere permanent karakter.

Hvis man kigger på midtskibsbredde, så har hus K113 en bredde på 40,7%, mens K212 har en bredde på 45,5. Derfor kunne man indledningsvis antage, at K113 er yngst pga. det smalleste midterskib. Et gæt på gårdsanlægget størrelse lander på ca. 1600 m², men det er som sagt kun et anslået gæt, da der ikke er et bevaret hegnforløb at gå ud fra.

Vest for Gård 20 ses flere bygninger, som er svære at fastslå ejerskab til. Det drejer sig om langhus K94, sadeltagshegn K115 og faktisk også K89. Der ses ingen hegn, men dog lidt løse stolper. K89 kunne i teorien godt være en del af Gård 22, men så rager den østlige halvdel af K89 udenfor hegnet. Dette træk ses dog også andre steder på pladsen, så det er ikke helt umuligt. Muligvis har vi her en gård, der ikke er erkendt pga. manglende hegn.

Gård 21 og Gård 22:

To større gårdsanlæg, som overlapper hinanden. Gård 21 består af to byggefaser og tre eller flere hegnfaser, mens Gård 22 har to til tre byggefaser og tre eller flere hegnfaser. Der ses to hovedhuse, K54 og K56 samt flere udhuse.

Figur 315: Gård 21 og 22. Her ser man tydeligt, at der er overlap, men at hegnene ikke fortæller hele historien.

Da der ingen stratigrafi findes, som kan fortælle noget om hvilken fase der er den ældste, så kan der kun laves et oversigtsbillede med anslåede sammenhænge.

Gård 21, faseinddeling:

Figur 316: Gård 21 med markerede, farvede forslag til de to faser. Der findes også bygninger indenfor hegnet, som ikke kan fæstes til hverken den ene eller anden fase. De to faser er dog tydelige, da der ses flere overlap af bygninger. Ligeledes er det også svært at sige noget om hegnenes indbyrdes rækkefølge. Hegn K30, K29 og K69 antyder flere faser, herunder mod syd, hvor det ser ud til at der findes 3 hegnsfaser. Der ses voldsomt mange stolper i det sydøstlige hjørne, som givetvis stammer fra Gård 22 og de hegn som afgrænser denne gård mod sydvest og vest.

Gård 22, faseinddeling:

Denne gård er også, som Gård 21, noget besværlig at udrede. Hovedhuset antages at være K81, som desværre ikke er særlig velbevaret, samt måske langhus K89, der dog er placeret temmelig yderligt, og som virker mere velplaceret, hvis man går ud fra, at der har ligget en nu nedslidt gård længere mod vest.

Her må det hele igen bero på et gæt, hvilke bygninger der hører til hvilken fase.

Figur 317: En af de formodede faser i Gård 22.

Figur 318: Flere bygninger og den anden byggefase, dog med en del usikkerhed forbundet. Formodentlig er hus K81 stadigvæk hovedhus. K51 er en økonomibygning. K168 er et grubehus. Tyngdepunktet forskyder sig mod vest.

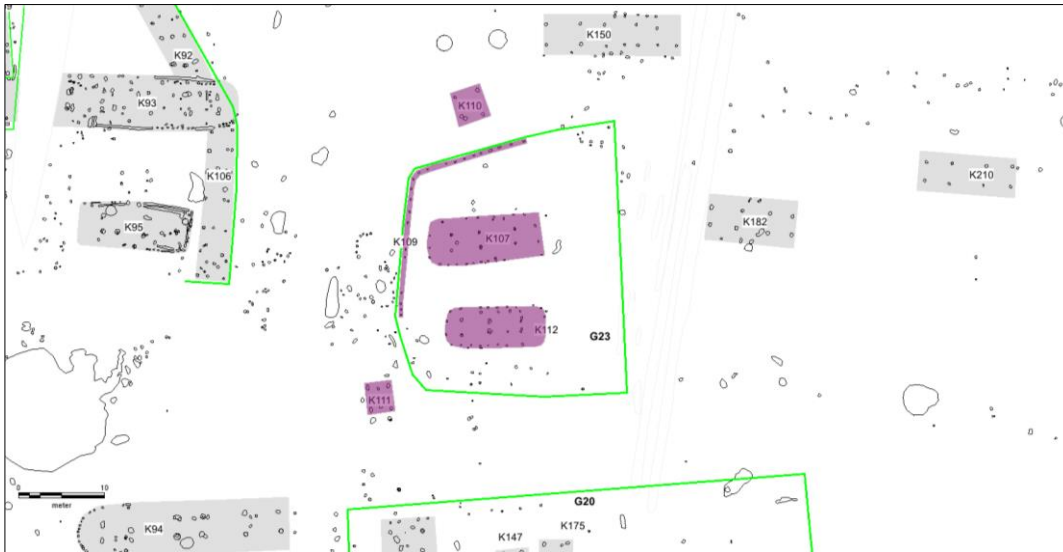

Figur 319: Den tredje fase. Der dukker et hegn op mod syd, og muligvis har vi at gøre med en lignende påhæftet gård som ved Gård 13, der også sås syd for Gård 14.

Hvis man skal anslå et mål på den første gårdfase, så bliver arealet på ca. 1145 m². Derefter gør faserne gården større mod vest og syd, men det er usikkert hvor meget større gården bliver, idet de nordlige hegn antyder at gården rykker nedad.

Gård 23:

Består af hovedhus K107, økonomibygning eller måske halhus K112, enkeltradedt hegn K109 samt stakladerne K110 og K111. Gården er nedslidt mod øst, og kan ikke afgrænses mod hverken syd eller øst.

Figur 320: Gårdsanlægget med de tilknyttede konstruktioner. Ret beset ved man ikke, om de to staklader hører til denne gård, men det vil være et godt bud. De løse huse, der ses mod nord og vest er af noget ældre datering (se konstruktionsbeskrivelsen).

Et anslået gårdsareal lander på ca. 730 m².

Figur 321: Gårdene 24, 25 og 26. Den ene gård overlapper den anden, og de er sandsynligvis bevis på hævdvunden ret til netop denne plet, måske gennem arv. Sandsynligvis repræsenterer de tre gårde 150 års bebyggelse, hvis man regner med en eksistensperiode på 50 år pr. gård.

Gård 24:

Ligger i et N-S-gående strøg med gårdene G25 og G26. Gård 24 er den nordligste gård, og den allernordligste del er ikke udgravet pga. en stor mulddyng.

G24 består af to faser, som i den nordlige del er forholdsvis nem at tolke, mens det mod syd bliver mere besværligt. Her har man nemlig et overlap af G25, og der ses flere bygninger, som kan høre

til både den ene og den anden gård. Fase 1 af Gård 24 er derfor et forslag, og i øvrigt er det ikke udredt hvilken af de to byggefaser, der er ældst. Gården er i alt ca. 2220 m².

Figur 322: Fase 1, som den kunne se ud.

Fase 1 består af hovedhus K35, økonomibygning K33, staklade K157 og omkransende hegnsløb hegn K60, K247, K158, K155 og K156. Dernæst bliver det spekulativt, men de sydlige økonomibygninger K36 samt K42 er ligeledes en mulighed. Hegnsafgrænsningen til Gård 24 er ret stor, og den sydlige del af gården vil se noget tom ud, hvis der slet ikke skal tænkes bygninger ind her.

Fase 2 består af hovedhus K34, økonomibygning K32 samt staklade K37, der overlapper hovedhus K35. Så kigger vi mod syd i gården, og her kunne igen økonomibygningen K42 samt K67 være en mulighed.

Figur 323: Fase 2 i Gård 24. Hegnene er de samme som i fase 1, for der er ikke nogen åbenbare afløser.

Gård 25:

G25 består af to faser. Gården i sig selv er omkranset af et enkeltraded/sadeltagshegn, og er præget af manglende hegnstolper flere steder. Blandt andet i det sydøstlige hjørne, hvor man kan spekulere over, om der overhovedet har været lukket med hegn. De kan dog også ligge i strøget af hus K63 og være usynlige på den måde.

Fase 1 ses her nedenfor og består af hovedhus K38, muligvis økonomibygning K67 og hegnene K54, K149 samt K263.

Figur 324: Fase 1 af Gård 25.

Figur 325: Fase 2 af Gård 25.

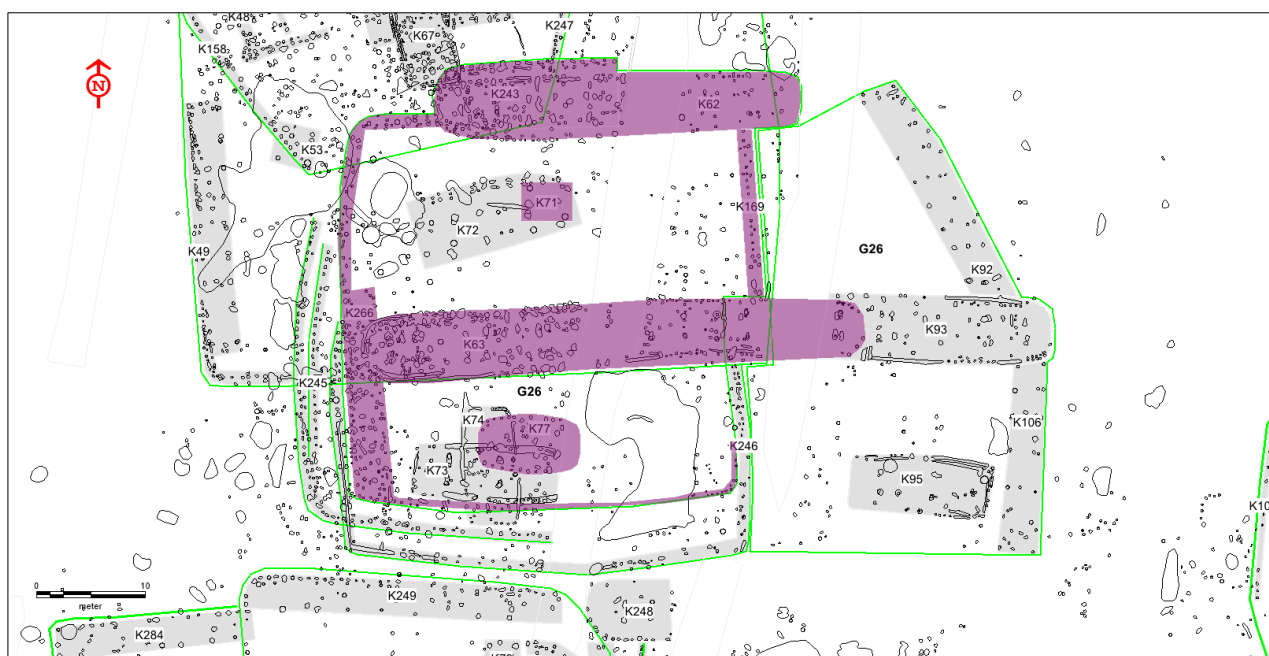
Fase 2 består af hovedhus K78, de samme hegn som i fase 1 plus hegnene K39 og K40. Økonomibygningerne K67 og K36 kan i princippet have stået der på samme tid, men det er nok ikke sandsynligt. Ved andre gårde ses oftest kun en af den type huse pr. fase.

Der foregår virkelig mange forskellige ting i den øvre del af gårdsanlægget, især med hegn og voldsomt mange stolper generelt. Det er usikkert hvad det dækker over, men sadeltagshegn i flere faser kommer nemt til at se voldsomt komplicerede ud. Desuden er de lange grøftesystemer, der udgør K45, uafklarede. De er helt sikkert ikke dræn og givetvis af ældre dato, men om de hører til denne gård, det er nok ikke sandsynligt, da ingen af de andre konstruktioner rigtigt passer til i vinklen.

Gård 26:

Består af tre hovedhus-faser, 4-5 hegnsfaser og 3-4 økonomibygningfaser. Der er dog ingen konstruktioner, som afslører hvilken fase, der kom først, blot kan en rækkefølge visse steder anes.

Fase 1 består af hovedhus K63, som helt sikkert har en intern fornyelse af en del tagbærende stolper, sandsynligvis i forbindelse med en brand. Yderligere er den østlige ende af dette hus muligvis et nyt, selvstændigt hus eller måske en lidt skæv forlængelse af huset. Det er altså et hus, der har haft en lang levetid. Her til denne fase hører også økonomibygning K77, staklade K71 samt hegn K266. Mod øst ses et hegn K169, der tilknytter endnu et hovedhus, K62 og dets udskiftning K243. Disse to huse K62 og K63 har sameksisteret i flere faser, men altså tilsyneladende sammen, da de er knyttet til hinanden, i hvert fald i en periode, med hegn K266.

Figur 326: Fase 1 i Gård 26 med to af de mest reparerede huse på hele pladsen, K62 og K63.

Fase 2 består igen af husene K62 og K63, men nu med et andet hegn mod vest samt en anden økonomibygning, K73. Endvidere hører hegnshus K72 sandsynligvis til i denne eller sidste fase, da der er en fin vinkel mellem hegnshuset og det nye hegn, K245 samt 3. fases hegn K246.

Figur 327: Fase 2 i gård 26. Igen optræder de samme hovedhuse, men et nyt økonomihus.

Fase 3 omfatter de gamle travere K63 og K62. Men nu ser vi et nord-sydvendt økonomihus mod syd, som overlapper det ældste hegn, K266. I stedet afgrænses gården mod syd nu af hegn K246.

Figur 328: Fase 3 i Gård 26.

I fase 4 bliver der hægtet en ekstra gård på Gård 26 ud mod øst. Denne gård kunne i princippet godt være den primære bebyggelse, og dermed indikere at bevægelsen i hele Gård 26 går fra øst mod vest. Det er dog ikke muligt at sige noget om, før man har C14-dateringerne at støtte sig op ad.

Denne gårdfase har hus K93 som hovedhus, og hertil hører økonomibygningen K95. Mod øst ses sadeltagshegn (K92 og K106), som er opdelt i to dele af K93. Husets østlige gavl stikker ud gennem sadeltagshegnet. Denne gårdstilføjelse fremtræder som et appendix til det oprindelige G26. Man fortsætter i samme strøg som K63 med hovedhuset. Det er meget svært at identificere reelle hegnforløb mod syd, vest og nord, som afgrænser fase 4. Dette kunne tyde på, at man her gør brug af allerede eksisterende hegnforløb fra tidligere faser, men som sagt er det reelle forløb ikke muligt at udtale sig om, før C14-dateringerne er klar.

Gård 27:

Består af hovedhus K188, samt økonomibygning K193 og hegn K194. Både hovedhus, udhus og hegn er noget fragmenterede, så det er lidt svært at regne ud, hvor stor gården har været. Der ses heller ikke afgrænsning mod nord, øst eller syd, delvist fordi udgravningsgrænsen ligger her, men også fordi området virker en smule nedslidt.

Figur 329: Gård 27. Gården ligger helt mod nord op mod udgravningsgrænsen, og der mangler derfor en afgrænsning af enheden.

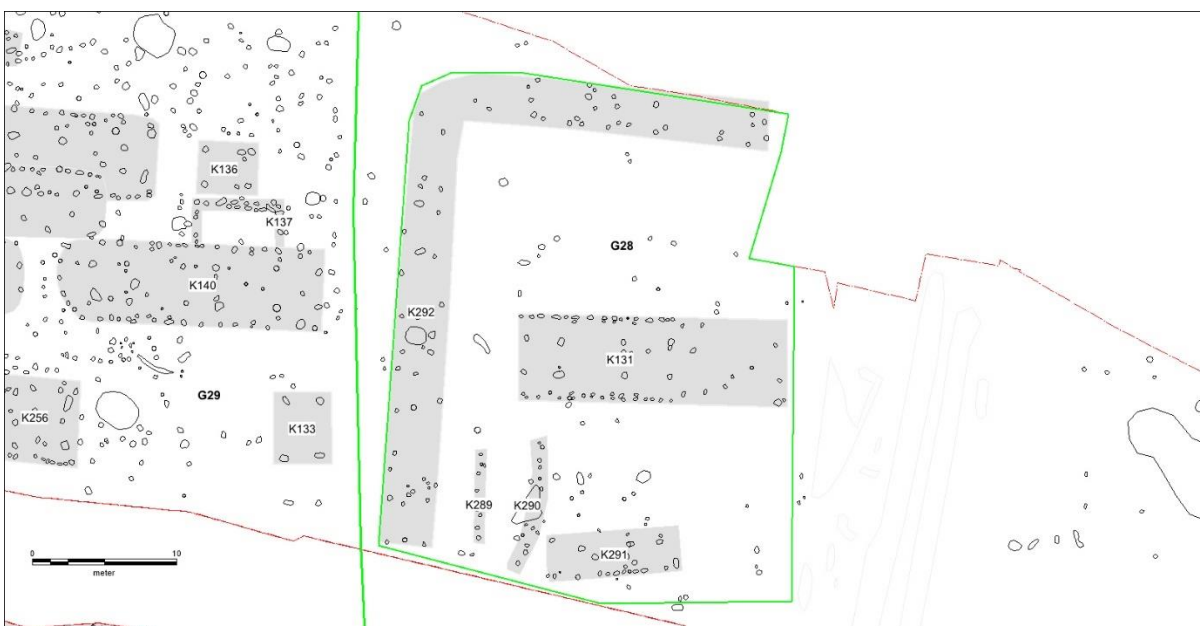
Hovedhuset i G27 har en midtskibsbredde på hele 48%, hvilket er meget højt, og indikerer en tidlig datering. Den rolige modulopbygning antyder derimod en yngre datering. Gården ser ikke ud til at være så stor, faktisk minder den en del om gårdene længere mod øst, som sandsynligvis også er af ældre dato, dvs. yngre romersk jernalder. Denne del af gården, som er synlig her, er ca. 650 m².

Figur 330: Gårdene 28, 29 og 30.

Gård 28:

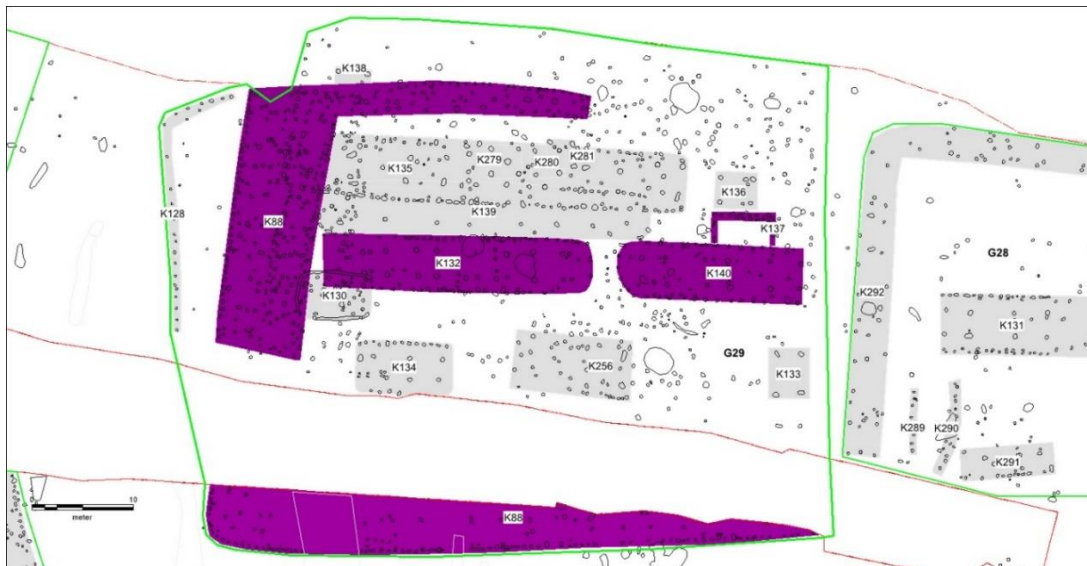
Består af hovedhus K131, et sydligt sadeltagshegn/hegnshus K291, samt sadeltagshegn K292. Indenfor gårdens afgrænsning ses også to mindre enkeltradede hegn K289 og K290, men om de tilhører denne gård, eller Gård 29, det er svært at sige. De har en krumning, som kunne tyde på et tilhørsforhold til Gård 29, her tænkes især på K290. Gårdens hovedhus har en midtskibsbredde på 40%, hvilket giver en yngre datering.

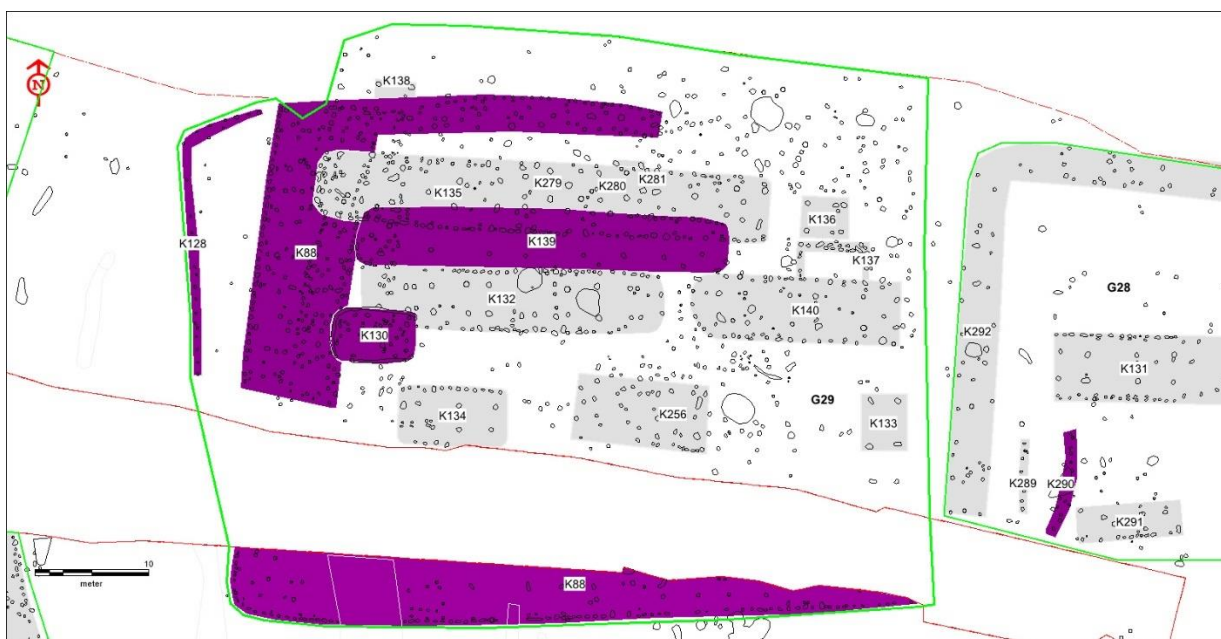
Figur 331: Gård 28 formodes at være en fritliggende gård som eksempelvis Gård 27, og ikke et appendix til Gård 29.

Gård 29:

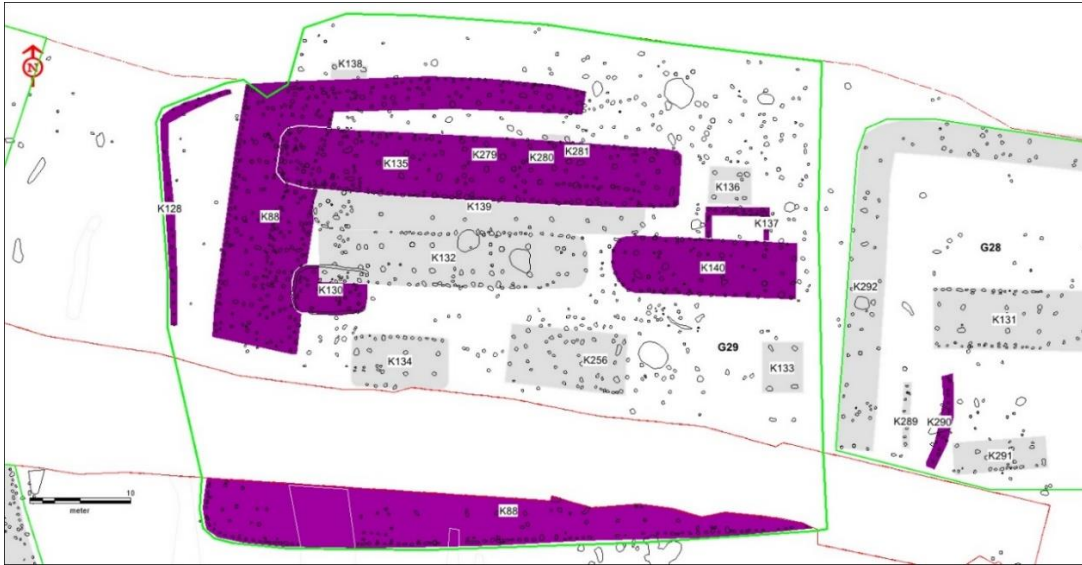
En gård i 3 faser. Desværre er rækkefølgerne af faserne ikke mulige at udrede, og dermed heller ikke hvilken fase der er ældst. Det kan kun bekræftes, at der er faser. Gårdens største udbredelse er på ca. 3160 m²., hvilket faktisk er det største indhegnede gårdsareal på hele Kalbygård-området.

Figur 332: Fase 1 i Gård 29. De tre mindre huse mod syd samt 2 af 3 staklader (ses oveni K135) kan i og for sig godt have stået der alle sammen, men det er nok usandsynligt. Der har sandsynligvis fulgt en staklade og en til økonomibygninger med hver fase. K140 er sandsynligvis også en økonomibygning, bare en lidt større en af slagsen. Hovedhus K132 er i sig selv ombygget en enkelt gang.

Figur 333: Fase 2 af Gård 29. Hovedhuset flytter sig en smule, men man tilstræber at blive på omtrent samme sted.

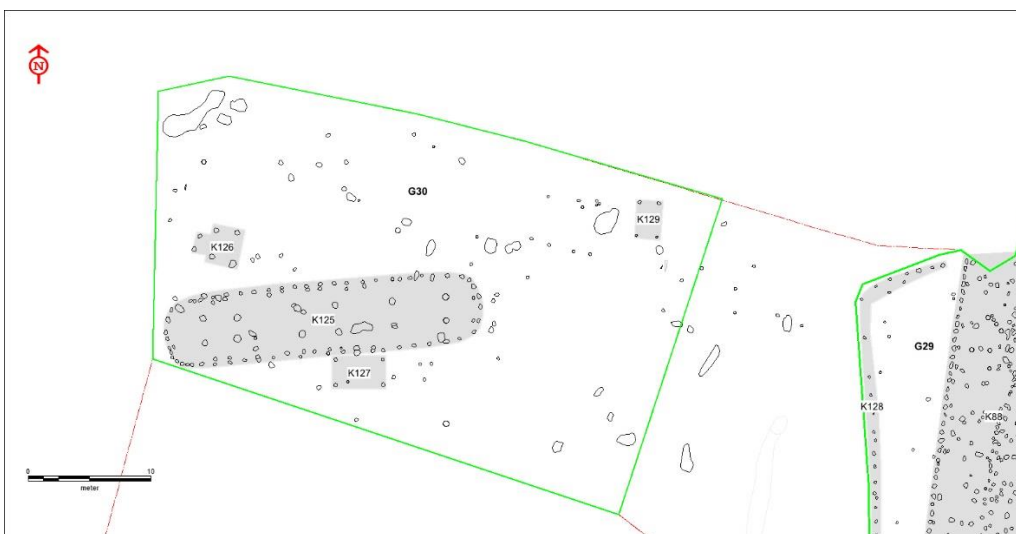

Figur 334: Fase 3 i Gård 29. Hverken K279, 280 eller K281 kan have eksisteret med hus K135. Her kan K133 i det sydøstlige hjørne være et godt bud. Muligvis kan en eller flere af stakladerne høre til G28. Igen tilstræbes en central placering af huset, så det bliver delvist oveni en gammel byggetomt.

Gård 29 har også et flerfaset sadeltagshegn ude mod vest, og her ses minimum 3 faser.

Gård 30:

Består af et hovedhus, K125, samt tre staklader (K126, K127 og K129), hvoraf den ene ikke kan have stået der samtidig med hovedhuset. Ingen hegn. Hovedhuset står smukt og uforstyrret og bærer kun tegn på enkelte mulige udskiftninger. De meget tætstående bygninger antyder dog, at der er flere byggefaser på spil her. Desværre har vi ikke den fulde udstrækning af gården pga. udgravningsgrænser, men den er minimum på 550 m². Midtskibs-bredden er på 37,9%, hvilket tyder på en yngre datering af huset.

Figur 335: Gård 30. Man må formode, at gården ikke er komplet. Desuden indikerer overlappet af K125 med K127, at der et sted i nærheden gemmer sig et hovedhus mere.

Forter, veje og ufremkommelige områder

På Kalbygård-bopladsen har der givetvis eksisteret færdselsårer, stier, passager og veje mellem de mange gårde. Ydermere har man sandsynligvis haft forter mellem bebyggelserne. En forte er således et bebyggelsesfrit fællesområde, sandsynligvis omgivet af vedvarende græs, der er blevet gennemskåret af hjulspor fra de veje, der gik til og fra bebyggelserne.

På Kalbygård ses der flere mulige passage- og forteområder. Det nord-sydgående strøg midt i billedet er oplagt som passage. Her kunne man på stedet observere en svag sænkning i landskabet, og der sås kun enkelte anlæg her. Det er oplagt, at man her har brugt lavningen som passage. Den vestlige "vej" mellem to tætte bebyggelsesklynger ser ligeledes åbenlys ud som vejstrøg, og ender desuden i et temmelig tomt område. Her kunne man godt have haft en forte, og de gårde der ligger omkring det åbne område ser grangiveligt særdeles landsbyagtigt ud. Denne mulige forte er faktisk omringet af gårde på alle sider, på nær der, hvor vejen kommer ind fra vest.

Figur 336: Plan over udgravningsområdets fulde udstrækning. De blå områder er vådområder. De rødbrune markeringer er mulige veje og forter (den runde signatur).

Den blå signatur på kortet dækker over vådområder, der i større eller mindre grad har været brugt til udsmid af den ene eller anden art. Flere af vådområderne rummer flere steder deciderede nedgravninger, så det har nok ikke været meget vådt. Flere steder ses stolperne også overlape i hvert fald kanterne af vådområderne. Men byggeri og færdsel har til en vis grad navigeret rundt om disse naturlige barrierer.

Sammenfatning:

Den nationale forskningsstrategi indenfor udgravning af jernalderlokaliteter prioriterer især bebyggelse med gode bevaringsforhold, husudvikling, særtræk og funktionsbestemmelse af konstruktionerne. På denne lokalitet har det været muligt at lægge ny viden til puljen omkring flere af disse kategorier. Blandt andet er der leveret nye data omkring udformning af småhusene, og det har desuden været muligt at afprøve den antagne relative kronologi for langhuse, målt på procentvis andel af bredden mellem de tagbærende stolper i forhold til husets totale bredde. Her må man sige, at resultaterne var noget blandede, hvis man går ned på husniveau. Zoomer man lidt ud til fugleperspektiv, så er der dog en diskret bevægelse at registrere, og denne bevægelse går fra øst (ældre gårde) mod vest (yngre gårde).

De makrofossile undersøgelser, som vil kunne fortælle mere om landbruget i området, afventes. Interessante resultater forventes fra flere af husene i forhold til funktionsbestemmelse af de forskellige rum samt til generel subsistensøkonomi på pladsen (eksempelvis fra to gruber i hus K95). Ligeså udføres makrofossile undersøgelser fra to jernudvindingsovne, som har haft et rigeligt botanisk materiale i de halmpropper, der er blevet forkullet i jernudvindingsprocesserne. Materiale fra en trækulsmile er ligeledes under analyse, og vil kunne give indblik i hvilke typer træ, der har været benyttet i kulsvierprocessen.

Kalbygård grusgrav har således vist sig at rumme en større bebyggelse fra yngre romersk jernalder-ældre germansk jernalder. Gårdene er i en del tilfælde ret ensartede, og man kan vel uden megen tøven kalde bebyggelsen for en decideret landsby. En landsby defineres traditionelt som en samlet bebyggelse på mindst 3 gårde, der er i eksistens på samme tid. C14-dateringerne vil vise, om det er muligt at gå nærmere ind i gårdsanlæggenes datering.

Ydermere ser bebyggelsen eller landsbyen ud til, at den med tiden har flyttet sig. Der er her tale om begrebet "en vandrende landsby", der også findes på andre yngre jernalder-lokaliteter, eksempelvis Vorbasse og Nørre Snede. Denne vandrende bevægelse foregår i Kalbygårds tilfælde som sagt fra øst mod vest. Dette fortæller bl.a. gårdtomternes udseende os, idet størrelsen på selve det indhegnede gårdsområde bliver større, jo yngre gårdene bliver. Gårdene på Kalbygård starter med at være omkring 500m² store. Disse gårde ligger i den østlige del af området, og dateringen forventes her at lande et sted sidst i 300-tallet. Jo længere mod vest vi kommer, desto større bliver gårdenes indhegnede areal. Omkring midten af arealet er gårdene typisk ca. 1500 m² store, mens de største gårde mod vest og nord er oppe omkring eller over 3000 m², altså meget omfangsrige indhegninger. Her forventes dateringerne at fæste sig et sted i slutningen af 400-tallet, muligvis i starten af 500-tallet.

De mindre, ældre gårde ser ikke ud til at være bebygget i flere faser. Man bygger ikke oveni en gammel bebyggelse, men man har derimod flyttet lokation, fordi der på det tidspunkt var ubebygget jord at tage af. Dette genbrug af gamle tomter ser man kun på de store, vestligt beliggende gårdsanlæg, hvor vigtigheden af at forblive på det samme sted er større end

vigtigheden af at få et frisk stykke jord til sit nye hus. Her mod vest findes der hovedhuse, som har ligget stort set det samme sted i 3 eller flere generationer, bare i nybyggede versioner. Muligvis har denne meget stedfaste opførsel at gøre med nødvendigheden af at gøre andre mennesker opmærksom på en slægts krav på et bestemt område. Denne besiddertrang går åbenbart videre gennem flere generationer, hvilket flere af gårdene er beviser på (eksempelvis Gård 19). Sådan et behov opstår kun, hvis landområderne deles mellem flere andre, og det er formodentlig her på dette tidspunkt, at vi ser den deciderede landsby i funktion.

Byggeskikken med at have et centralt placeret hovedhus indenfor hegnet, ser også ud til at blive lidt mindre vigtig op gennem tid. I nogle af de vestlige gårdsanlæg ligger hovedhuset i flere tilfælde placeret udenfor midteraksen og i Gård 25's tilfælde decideret i periferien. Dette kan måske forklares med, at man placerer hovedhuset der, hvor færdselsniveauet er højest, eksempelvis tæt på et strøg udenfor hegnet, hvor der er noget landsbymæssig "trafik".

Også byggestilen indenfor især de små udhuse bliver særegen og karakteristisk, jo længere vestpå man kommer, og hvor man træder ind i ældre germansk jernalder (375-550 e.Kr.) Her finder vi C-formede småhuse samt småhuse med væggrøft (se eksempelvis K55, K73, K74 og K77). Placeringen af husene kan både være i N-S-retning såvel som Ø-V. Variationen af disse huses indre og ydre er ganske stor, og udseendet af bygningen har måske fulgt husets specifikke funktion. Behovet for at undersøge, hvilken funktion disse huse har haft, er ganske stort, og håbet er at de makrofossile undersøgelser, som er bestilt på denne lokalitet, kan være med til at kaste lys på i hvert fald dele af funktionen i visse huse.

Denne opblødning og nytænkning af byggestil er et brud med ældre romertids bygningstradition, som i de fleste tilfælde var ret så ensartet. Her tænkes ikke kun på småhuse, men også på hovedhusene, hvor opbygning af deres indre ligeledes forandres: De østligt beliggende hovedhuse, som eksempelvis K113 og K184, har en helt tydelig grundplan med to ensartede moduler i vestenden samt en staldende med tre sæt tagbærende stolper. Denne opbygning er meget brugt i de ældste huse på Kalbygård. Dette regelmæssige system ophører med at være helt så regelmæssigt i de vestlige bebyggelser. Hovedhusenes moduler er ikke længere så standardiserede i størrelsen, og husene bliver længere. Her er det opfattelsen at stald og lade-området i den østlige ende af huset bliver større, og beboelsesdelen stort set bibeholder sin form.

Indsnævringen af midterskibets bredde i langhusene (som omtalt i et tidligere afsnit) beror sandsynligvis på en gradvis ændring af tagets tyngdepunkt. Vægten af taget flyttes ud i væggene og ud i gavlenes tagbærende sæt, der begynder at stå lidt mere snævert end de andre sæt. Dette betyder, at der gradvist banes vej for vikingernes langhuse med hovedvægten liggende ude i gavl og væg, og ikke på de tagbærende stolper som i tidligere perioders husbyggeri.

Helt til vikingetiden når man dog ikke på Kalbygård-lokaliteten. Der er umiddelbart ikke fundet beviser på, at bebyggelsen går længere end til slutningen af ældre germansk jernalder. Grundene til bebyggelsens afslutning eller flytning kan være mangfoldige, men man kan overveje, om

opbruddet kunne skyldes en bestemt, skelsættende begivenhed, nemlig den globale klimakatastrofe, der forekom i forbindelse med et stort vulkanudbrud syd for Ækvator. Man ved fra iskerneboringer, at dette skete i året 536, og at der var ekstrem mistrivsel over store dele af jorden pga. askeskyen, som blokerede for solens stråler. Denne mistrivsel kan ses i træmateriale fra denne periode. Hele 10 år efter katastrofen producerede træerne markant tyndere årringe end normalt. Mange bønder har givetvis måtte tænke anderledes i de 10 år, hvor solen ikke rigtig skinnede som den plejede. Måske flytter man i den situation til andre lokaliteter. Der er en mulighed for, at Flensted (800 m. øst for udgravningen) kan være bebyggelsens nye placering, hvilket endelsen -sted indikerer. Denne stednavneendelse anvendes til landsbyer mellem år 400-900 e.Kr. Vores undersøgelser viser desuden, at der ikke er bebyggelse længere mod vest, så mod øst er nok, hvor man skal finde fortsættelsen på Kalbygårds historie.

[Fremtidigt arbejde på stedet](#)

Området er nu færdigundersøgt og er frigivet til videre grusgravning. Landskabet omkring Kalbygård/Flensted By har vist sig at indeholde mange spor fra oldtid og historisk tid, hvilket bør tages til efterretning, hvis der i fremtiden planlægges yderligere jordarbejde i området.

09-02-2022

Anja Vegeberg Jensen, Museum Skanderborg

Litteratur:

- Egeberg Hansen, T., D. Kaldal Mikkelsen & S. Hvass 1991. "Landbebyggelserne i 7. århundrede." Fra stamme til stat i Danmark 2. Høvdingesamfund og kongemagt. Red. P. Mortensen & B. M. Rasmussen. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII: 2, 1991.
- Ethelberg, P. m.fl. 2003. Det Sønderjyske Landbrugs Historie. Jernalder, vikingetid og middelalder. Haderslev 2003.
- Hambro Mikkelsen, P. & L. C. Nørbach 2003. Drenghuset. Bebyggelse, jernproduktion og agerbrug i yngre romersk og ældre germansk jernalder. Jysk Arkæologisk Selskab 2003.
- Jensen, P. M. 2018. SBM1131, Kalbygård grusgrav (FHM 4296/1171). Arkæobotanisk analyse af forkullede planterester fra tagbærende stolper i tre huse fra ældre germansk jernalder. Nr. 3, 2018, Moesgård Museum.
- Laursen, S. V. & M. K. Holst 2017. "Late Iron Age Longhouse Chronology. A study aimed at constructing a formal house chronology for the Late Iron Age, based on selected localities in central and eastern Jutland". Danish Journal of Archaeology.
- Laursen, S. V. & R. B. Iversen 2020. "Hummelure. Landsby, langhus og landbrug i Østjyllands yngre jernalder". Jysk Arkæologisk Selskab.
- Watts, S. R. 2014. "The Life and Death of Querns. The deposition and use-contexts of querns in south-western England from the Neolithic to the Iron age". Oxford.